

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΜΣ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΦΤΩΧΕΙΑ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ**

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ

Νικολίνα Κωστελέτου

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ

Αναστάσιος Ιωαννίδης (ΑΜ 36011)

ΑΘΗΝΑ, Απρίλιος 2018

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	5
Abstract	6
1. Θεωρίες ανισοκατανομής του πλούτου και της φτώχειας	7
1.1 Ο Malthus και η θεωρία της αύξησης του πληθυσμού	7
1.2 Αύξηση του πληθυσμού και της γαιοπροσόδου κατά τον Ricardo	7
1.3 Η συσσώρευση κεφαλαίου κατά τον Marx	8
1.4 Τα αισιόδοξα ευρήματα του Kuznets.....	9
1.5 Η απόδοση του κεφαλαίου, του ρυθμού μεγέθυνσης και οι αμοιβές των στελεχών κατά τον Piketty.....	10
2. Φτώχεια, ανισοκατανομή και επιπτώσεις τους.....	10
2.1 Έννοια της φτώχειας.....	11
2.1.1 Απόλυτη φτώχεια και γραμμή φτώχειας	12
2.1.2 Σχετική φτώχεια	13
2.1.3 Αντιμετώπιση της φτώχειας μέσω του βασικού εισοδήματος.....	16
2.2 Έννοια της ανισοκατανομής του εισοδήματος και του πλούτου	18
2.3 Επιπτώσεις της ανισοκατανομής και της φτώχειας στη κοινωνία	19
3. Μέτρηση της ανισοκατανομής	23
3.1 Καμπύλη Lorenz.....	23
3.2 Δείκτης Gini	27
3.2.1 Υπολογισμός και εύρεση του Δείκτη Gini	28
3.3 Σχέση ανισοκατανομής και σχετικής φτώχειας.....	32
4. Εξέλιξη της ανισότητας και της φτώχειας στις χώρες της Ευρωζώνης	35
4.1 Εξέλιξη της ανισότητας.....	35

4.1.1 Εξέλιξη της ανισότητας βάση του διαθέσιμου εισοδήματος χωρίς τις κοινωνικές παροχές.....	36
4.1.2 Εξέλιξη της ανισότητας βάση του διαθέσιμου εισοδήματος, περιλαμβανομένων των συντάξεων, χωρίς τις κοινωνικές μεταβιβάσεις	38
4.1.3 Εξέλιξη της ανισότητας βάση του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος.....	40
4.2 Εξέλιξη της φτώχειας.....	41
4.2.1 Εξέλιξη της φτώχειας βάση του διαθέσιμου εισοδήματος χωρίς τις κοινωνικές παροχές.....	42
4.2.2 Εξέλιξη της φτώχειας βάση του διαθέσιμου εισοδήματος, περιλαμβανομένων των συντάξεων, χωρίς τις κοινωνικές μεταβιβάσεις	44
4.2.3 Εξέλιξη της φτώχειας βάση του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος	46
5. Η ποσοστιαία επίδραση των συντάξεων και των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανισότητα και την φτώχεια	48
5.1 Επίδραση των συντάξεων στην ανισότητα.....	49
5.2 Επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά την παροχή συντάξεων, στην ανισότητα	51
5.3 Επίδραση των κοινωνικών παροχών στην ανισότητα.....	53
5.4 Επίδραση των συντάξεων στην φτώχεια	55
5.5 Επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά την παροχή συντάξεων, στην φτώχεια.....	57
5.6 Επίδραση των κοινωνικών παροχών στην φτώχεια	59
6. Συντάξεις, κοινωνικές μεταβιβάσεις και κοινωνικές παροχές ως ποσοστό επί του ΑΕΠ και αποτελεσματικότητα τους.....	61
6.1 Συντάξεις, κοινωνικές μεταβιβάσεις και κοινωνικές παροχές ως ποσοστό επί του ΑΕΠ	63
6.2 Αποτελεσματικότητα των κοινωνικών δαπανών βάση του ποσοστού που αποτελούν επί του ΑΕΠ.....	65

6.2.1 Αποτελεσματικότητα των συντάξεων στην ανισότητα	66
6.2.2 Αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά τις συντάξεις, στην ανισότητα	68
6.2.3 Αποτελεσματικότητα των κοινωνικών παροχών στην ανισότητα.....	70
6.2.4 Αποτελεσματικότητα των συντάξεων στην φτώχεια	72
6.2.5 Αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά τις συντάξεις, στην φτώχεια.....	74
6.2.6 Αποτελεσματικότητα των κοινωνικών παροχών στην φτώχεια.....	77
7. Οικονομετρική Ανάλυση	80
Συμπεράσματα- Προτάσεις.....	85
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	89
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.....	92
Βιβλιογραφία- Αρθρογραφία.....	100

Εισαγωγή

Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής αποτελεί η μέτρηση και η μελέτη της ανισοκατανομής του εισοδήματος και της φτώχειας στις χώρες της Ευρωζώνης. Συγκεκριμένα, μελετάται η επίδραση που έχουν οι συντάξεις και οι κοινωνικές μεταβιβάσεις στην ανισότητα και την φτώχεια.

Η ανισότητα και η φτώχεια είναι ζητήματα ιδιαίτερα σύνθετα και πολυδιάστατα, ξεπερνώντας τα όρια της οικονομικής ανάλυσης. Είναι κυρίως θέματα τα οποία αφορούν την ίδια την δομή της κοινωνίας, κατά συνέπεια απασχολούν τομείς όπως η Κοινωνιολογία, η Πολιτική αλλά ακόμα και η Φιλοσοφία. Στην ανάλυση που θα ακολουθηθεί δεν θα γίνει ιδιαίτερη επικέντρωση σε ζητήματα που άπτονται της Κοινωνιολογίας, της Πολιτικής ή της Φιλοσοφίας. Θα είναι περισσότερο στραμμένη στα πλαίσια της Οικονομικής ανάλυσης, με κύριο εργαλείο τις μετρήσεις και τους δείκτες που χρησιμοποιούνται πάνω σε αυτά τα ζητήματα.

Αρχικά γίνεται μια εισαγωγή και αναφορά σε ορισμένες θεωρίες που έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί από διάφορους κοινωνικούς επιστήμονες-οικονομολόγους πάνω στα ζητήματα της κατανομής του πλούτου και της φτώχειας. Έτσι, καταδεικνύεται η διαχρονικότητα και το εύρος αυτών των ζητημάτων. Στην συνέχεια αναφέρονται κάποιοι ορισμοί της φτώχειας και της ανισοκατανομής του εισοδήματος, καθώς και ο διαχωρισμός σε απόλυτη και σχετική φτώχεια. Επιπλέον, παρουσιάζονται ορισμένες επιπτώσεις που δημιουργούνται από την ανισοκατανομή και την φτώχεια. Έπειτα αναλύεται ο δείκτης Gini, καθώς αποτελεί τον δείκτη που χρησιμοποιείται στην παρούσα διπλωματική για την μέτρηση της ανισότητας. Μέσω του δείκτη Gini ποσοτικοποιούνται τα αποτελέσματα και γίνεται ευκολότερη η μελέτη της ανισοκατανομής, επιτρέποντας συγκρίσεις τόσο μεταξύ διαφορετικών χρονικών περιόδων όσο και μεταξύ των χωρών. Ουσιαστικά, είναι σαν να υπάρχει μια μονάδα μέτρησης που βοηθάει να προσδιοριστεί αν υπάρχει βελτίωση ή χειροτέρευση της ανισοκατανομής.

Στην συνέχεια παρουσιάζεται η εξέλιξη της ανισότητας και της φτώχειας στις χώρες της Ευρωζώνης για τρεις διαφορετικές κατηγορίες διαθέσιμου εισοδήματος. Οι κατηγορίες αυτές είναι: (α) το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα, (β) το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα χωρίς τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (οι συντάξεις **δεν περιλαμβάνονται** στις κοινωνικές μεταβιβάσεις) και (γ) το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα χωρίς τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (οι συντάξεις **περιλαμβάνονται** στις κοινωνικές μεταβιβάσεις). Επίσης, παρουσιάζεται το ποσοστό επί του ΑΕΠ που αποτελούν σε κάθε χώρα οι συντάξεις και οι κοινωνικές μεταβιβάσεις, και αναλύεται πόσο μειώνουν την ανισότητα και την φτώχεια για κάθε ποσοστιαία μονάδα που αποτελούν επί του ΑΕΠ. Επιπλέον, αναπτύσσεται ένα οικονομετρικό υπόδειγμα λαμβάνοντας ως παραμέτρους, εκτός του ποσοστού των συντάξεων και των κοινωνικών μεταβιβάσεων επί του ΑΕΠ, και άλλα μεγέθη που επιδρούν στην ανισότητα. Τέτοια είναι, το ποσοστό ανεργίας, το επίπεδο εκπαίδευσης και το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο.

Abstract

The objective of the present thesis is to measure and study the inequality of income and the poverty among the Eurozone countries. To be more specific, what is studied and analysed is the impact of pensions and social transfers on inequality of income and poverty.

Both inequality of income and poverty consist rather complex and sophisticated notions surpassing economic analysis. They constitute issues pertaining to the society structure itself and hence, they may fall into fields such as Sociology, Political Science or even Philosophy. In the analysis below the main focus is not going to be on issues pertaining to Sociology, Political Science or Philosophy, but rather on economic analysis that is using measurements and indexes utilized in such issues as a prime tool.

In the first place, there is an introduction as well as a reference to certain theories about poverty and inequality of income formulated by social scientists- economists over time so that the continuity and the range of these issues can be demonstrated. Moving on, definitions of poverty and of inequality of income are presented, as well as the distinction between absolute and relative poverty. Furthermore, some effects of poverty and of inequality of income are established. In addition, Gini index is analysed on the grounds that it consists the index used in the present thesis for inequality measuring. With the help of Gini index, the results are quantified, and the study of inequality becomes easier, which allows comparisons not only among different periods but also among different countries. In other words, it tends to function as a unit of measurement that assists to be determined whether there is improvement or deterioration of inequality.

*Moving on, what is presented is the evolution of poverty and of inequality of income in eurozone countries in the light of three different categories of the disposable income. The aforementioned categories are: i) equivalised disposable income ii) equivalised disposable income without social transfers (pensions **excluded** from social transfers) and iii) equivalised disposable income without social transfers (pensions **included** in social transfers). Additionally, a percentage of GDP that pensions and social transfers represent in each country is presented and it is analysed how much they curb inequality of income and poverty for every percentage point they consist to GDP. Furthermore, an econometric model has been developed taking into account- apart from the percentage of pensions and social transfers to GDP- figures affecting inequality, such as the rate of unemployment, the level of education, and the percentage of population living in households where no-one works .*

1. Θεωρίες ανισοκατανομής του πλούτου και της φτώχειας

Τόσο η ανισότητα όσο και η φτώχεια αποτελούν ζητήματα με μακρά ιστορία μελέτης. Ήδη από το 1798 ο Thomas Malthus, με το *Δοκίμιο περί της αρχής του πληθυσμού*, πραγματεύεται τις επιπτώσεις που θα είχε στην ανισότητα και την φτώχεια η αύξηση του πληθυσμού. Οι ανησυχίες και οι προβληματισμοί για την ανισότητα φτάνουν μέχρι τη σημερινή εποχή. Ο Thomas Piketty, με το έργο του *Το Κεφάλαιο τον 21^ο αιώνα* το οποίο κυκλοφόρησε το 2013, προβάλλει μια άλλη παράμετρο που έχει διευρύνει τις ανισότητες τα τελευταία 35-45 χρόνια. Η παράμετρος αυτή σχετίζεται με την σημαντική διαφορά που παρατηρείται μεταξύ του ρυθμού απόδοσης του κεφαλαίου και του ρυθμού μεγέθυνσης της οικονομίας.

Μέσα σε αυτό το διάστημα των διακοσίων και πλέον χρόνων αρκετούς κοινωνικούς επιστήμονες τους απασχόλησε το ζήτημα της κατανομής των εισοδημάτων και της φτώχειας. Τις περισσότερες φορές, οι προβλέψεις όσων καταπαύστηκαν με την μελέτη αυτού του ζητήματος ήταν ιδιαίτερα απαισιόδοξες.

1.1 Ο Malthus και η θεωρία της αύξησης του πληθυσμού

Για τον Malthus απειλή για την οικονομική ανάπτυξη αποτελεί η αύξηση του πληθυσμού. Συγκεκριμένα, εκτιμούσε πως η μεγάλη αύξηση του πληθυσμού σταδιακά θα οδηγούσε και σε αύξηση της φτώχειας και των λιμών. Εφόσον το καλλιεργήσιμο έδαφος είναι περιορισμένο, ο διαρκώς αυξανόμενος πληθυσμός δουλεύει πάνω σε μια σταθερή ποσότητα γης. Έτσι, σύμφωνα με το νόμο της μη ανάλογης απόδοσης, το οριακό προϊόν της εργασίας οδηγείται σε μείωση. Κατά συνέπεια, ο ρυθμός αύξησης της αγροτικής παραγωγής αυξάνεται λιγότερο από το ρυθμό αύξησης του πληθυσμού. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την μείωση της κατά κεφαλήν προσφοράς τροφίμων και αυτό με την σειρά του οδηγεί σε λιμό. Ο λιμός θα περιορίσει το πληθυσμό μέχρι το σημείο εκείνο που θα μπορεί να τραφεί από τη δεδομένη προσφορά αγροτικής γης.¹ Δηλαδή, σύμφωνα με τον Malthus, η γη μπορεί να θρέψει και να συντηρήσει ένα συγκεκριμένο πληθυσμό. Τα συμπεράσματα αυτά του Malthus τον οδήγησαν στην διατύπωση λύσεων όπως την κατάργηση κάθε συστήματος πρόνοιας για τους φτωχούς και τον αυστηρό έλεγχο της γεννητικότητας τους, προκειμένου να μην βουλιάξει ο κόσμος στον υπερπληθυσμό το χάος και την εξαθλίωση.²

1.2 Αύξηση του πληθυσμού και της γαιοπροσόδου κατά τον Ricardo

Στο ίδιο μήκος κύματος με τον Malthus κινείται και ο David Ricardo, που το 1817 δημοσίευσε το έργο *Αρχές της πολιτικής οικονομίας και της φορολογίας*. Όπως ο Malthus έτσι και ο Ricardo εκτιμά πως η αύξηση του πληθυσμού θα κάνει τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις σπανιότερες, αφού θα χρειάζονται όλο και περισσότερες εκτάσεις αγροτικής γης για να θρέψουν το διαρκώς αυξανόμενο πληθυσμό. Κατά συνέπεια οι τιμές της γης και των μισθωμάτων που καταβάλλονται στους γαιοκτήμονες θα αυξηθεί, με αποτέλεσμα να

¹ Begg, D., Fischer, S. και Dornbusch, R. (2006). Εισαγωγή στην Οικονομική (τόμος Β). *Οικονομική Μεγέθυνση*, σελ 302-329, Αθήνα: Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ

² Piketty, T. (2014). Το Κεφάλαιο τον 21ο αιώνα. *Εισαγωγή*, σελ. 15- 56, Αθήνα: Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

απολαμβάνουν, διαρκώς, ένα όλο και μεγαλύτερο μέρος από την διανομή του εθνικού εισοδήματος. Αναπόφευκτα αυτό θα δημιουργήσει μεγάλη ανισότητα στο εισόδημα, η οποία θα ήταν καταστροφική για την κοινωνική ισορροπία. Κεντρική θέση για τον Ricardo έχουν οι γαιοκτήμονες, οι οποίοι, εξαιτίας της αύξησης του πληθυσμού, συσσωρεύουν όλο και μεγαλύτερο μερίδιο της παραγωγής και του εισοδήματος. Ο συλλογισμός του αυτός, καθώς και ο κίνδυνος κοινωνικών ανισορροπιών, τον έκαναν να διατυπώσει ως λύση έναν όλο και υψηλότερο φόρο στη γαιοπρόσοδο.³

1.3 Η συσσώρευση κεφαλαίου κατά τον Marx

Για τον Karl Marx, με έργο του *Το Κεφάλαιο* το οποίο κυκλοφόρησε σε τρεις τόμους με τον πρώτο να δημοσιεύεται το 1867, κεντρικής σημασίας πρόσωπα αποτελούν οι κεφαλαιοκράτες- καπιταλιστές βιομήχανοι. Για τον Marx από την μια μεριά βρίσκονται οι κεφαλαιοκράτες και από την άλλη οι εργαζόμενοι. Οι εργαζόμενοι, μέσω της εργασίας τους, προσθέτουν αξία στο προϊόν. Τα προϊόντα αποκτούν αξία επειδή η παραγωγή τους γίνεται με την συμβολή της εργασίας, επειδή δηλαδή ενσωματώνουν ανθρώπινη εργασία. Όπως αναφέρει ο Marx «**Το κεφάλαιο *K* αναλύεται σε δύο μέρη, σε ένα χρηματικό ποσό σ που ξοδεύεται για μέσα παραγωγής, και σε ένα άλλο χρηματικό ποσό μ , που ξοδεύεται για εργατική δύναμη. Το σ παρασταίνει το μέρος της αξίας που μετατράπηκε σε σταθερό, και το μ το μέρος της αξίας που μετατράπηκε σε μεταβλητό κεφάλαιο**».⁴ Μέσω του μεταβλητού κεφαλαίου μ παράγεται η επιπλέον αξία των προϊόντων, η υπεραξία όπως την ονομάζει ο Marx. Έτσι, πριν την έναρξη της παραγωγικής διαδικασίας, ο κεφαλαιοκράτης καταβάλει ένα κεφάλαιο $K = \sigma + \mu$. Μετά την ολοκλήρωση της παραγωγικής διαδικασίας η αξία του προϊόντος ανέρχεται σε $A = \sigma + \mu + v$.⁵ Δηλαδή, ο κεφαλαιοκράτης κατέχει ένα προϊόν του οποίου η αξία είναι μεγαλύτερη από το κεφάλαιο που είχε καταβάλει κατά v μονάδες ($A - K = \sigma + \mu + v - \sigma - \mu$). Η διαφορά αυτή v , μεταξύ αρχικού κεφαλαίου K και της αξίας του προϊόντος A , αποτελεί την υπεραξία που δημιουργήσε το μεταβλητό κεφάλαιο μ . Έτσι λοιπόν, το ποσοστό της υπεραξίας που δημιουργήθηκε από το μεταβλητό κεφάλαιο είναι $v' = \frac{v}{\mu}$ (σχέση 1) ενώ το ποσοστό κέρδους για τον κεφαλαιοκράτη ανέρχεται σε $K' = \frac{v}{\sigma + \mu}$ (σχέση 2).

Στόχος του κεφαλαιοκράτη αποτελεί η μεγιστοποίηση του κέρδους, όμως το μέγιστο κέρδος δεν είναι ένα συγκεκριμένο ποσό που όταν επιτευχθεί ο κεφαλαιοκράτης παραιτείται από την περαιτέρω προσπάθεια. Ο κάθε κεφαλαιούχος αναγκάζεται να αυξάνει συνεχώς τα κέρδη του διότι βρίσκεται σε ανταγωνισμό με τους άλλους κεφαλαιοκράτες. Κατά συνέπεια αν δεν επιδιώκει τη μεγιστοποίηση του κέρδους του δεν θα μπορέσει να επιβιώσει επιχειρηματικά. Όσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό κέρδους τόσο ο κεφαλαιοκράτης επενδύει σε νέα μέσα παραγωγής. Έτσι, συνεχώς συσσωρεύει κεφάλαιο αγοράζοντας νέα μέσα

³ οπ (2)

⁴ **Μαρξ, Κ. (2008).** Το Κεφάλαιο, (Τόμος Ι), *Το ποσοστό της Υπεραξίας- Μέρος τρίτο*, σελ. 224- 241, Αθήνα: Εκδόσεις ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

⁵ **Ρέππας, Π. (1991).** Οικονομική Ανάπτυξη, Θεωρίες και Στρατηγικές, *Οι κλασικές θεωρίες της ανάπτυξης*, σελ. 117-163, Αθήνα: Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ

παραγωγής. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να αυξάνεται το ποσοστό του σταθερού συντελεστή σ στο συνολικό κεφάλαιο K , δηλαδή αυξάνεται ο λόγος $\frac{\sigma}{K} = \frac{\sigma}{\sigma+\mu}$ που αποτελεί την οργανική σύνθεση του κεφαλαίου. Όμως η αύξηση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου μειώνει το ποσοστό του κέρδους όπως φαίνεται στη συνέχεια:

$$\text{Λύνοντας τη σχέση 1 ως προς } v \text{ προκύπτει } v = v' \times \mu$$

$$\text{Αντικαθιστώντας το } v \text{ στην σχέση 2 προκύπτει } K' = v' \frac{\mu}{\sigma+\mu} \Rightarrow$$

$$K' = v' \frac{\mu+\sigma-\sigma}{\sigma+\mu} \Rightarrow K' = v' \left(\frac{\mu+\sigma}{\sigma+\mu} - \frac{\sigma}{\sigma+\mu} \right) \Rightarrow K' = v' \left(1 - \frac{\sigma}{\sigma+\mu} \right)$$

Άρα το ποσοστό του κέρδους είναι θετική συνάρτηση του ποσοστού υπεραξίας και αρνητική της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου.⁶ Φαίνεται δηλαδή ότι εάν το ποσοστό της υπεραξίας είναι σταθερό και η οργανική σύνθεση του κεφαλαίου αυξάνεται, τότε μειώνεται το ποσοστό του κέρδους. Η τάση μείωσης του ποσοστού του κέρδους θα μπορούσε να σταματήσει εάν αυξανόταν το ποσοστό της υπεραξίας, όμως η δυνατότητα αύξησης του είναι εφικτή μέχρι ένα όριο. Η μείωση του ποσοστού του κέρδους αφαιρεί από τον κεφαλαιοκράτη το κίνητρο για επενδύσεις και το σύστημα οδηγείται από μόνο του σε κρίση. Ο Marx πιστεύει ότι η φύση του ίδιου του καπιταλιστικού συστήματος είναι που δημιουργεί τις κρίσεις. Κατά την διάρκεια της συσσώρευσης του κεφαλαίου το χάσμα πλούτου μεταξύ κεφαλαιοκρατών και εργαζομένων αυξάνεται, μέχρι τη στιγμή που επέρχεται η κρίση και το σύστημα αναπόφευκτα οδηγείται σε αδιέξοδο.

1.4 Τα αισιόδοξα ευρήματα του Kuznets

Σε αντίθεση με τους Malthus, Ricardo και Marx ο Simon Kuznets διατυπώνει το 1953 μια πολύ πιο αισιόδοξη θεωρία για την ανισοκατανομή του εισοδήματος. Σύμφωνα με τον Kuznets, τις προηγμένες φάσεις της καπιταλιστικής ανάπτυξης οι εισοδηματικές ανισότητες θα μειώνονται αυτόματα μέχρι να σταθεροποιηθούν σε ένα ανεκτό επίπεδο.⁷ Ουσιαστικά ισχυρίζεται ότι η ανάπτυξη από ένα σημείο και έπειτα θα διαχυθεί σε όλους. Ο Kuznets προχώρησε στη διατύπωση αυτής της θεωρίας καθώς διαπίστωσε ότι στις ΗΠΑ μειώθηκαν οι εισοδηματικές ανισότητες την περίοδο 1913-1948. Από την έρευνα του προέκυψε ότι το 10% των πλουσιότερων Αμερικανών αποκτούσε στα τέλη της δεκαετίας του 1940 μικρότερο ποσοστό του εθνικού εισοδήματος απ' ότι αποκτούσε την δεκαετία 1910-1920. Συγκεκριμένα, την δεκαετία 1910-1920 το πλουσιότερο 10% αποκτούσε κάθε χρόνο το 45%-50% του εθνικού εισοδήματος ενώ στα τέλη της δεκαετίας του 1940 αποκτούσε περίπου το 30%-35%. Παρόμοια ήταν τα αποτελέσματα και για το πλουσιότερο 1%. Έτσι το 1919 το πλουσιότερο 1% απέκτησε το 14% του συνολικού εισοδήματος ενώ το 1945 απέκτησε το

⁶ οπ(5).....

⁷ οπ (2)

9,5%.⁸ Μετά από πολλά χρόνια απαισιόδοξων προβλέψεων ο Kuznets, με στατιστικά δεδομένα, αποδεικνύει την μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων στις ΗΠΑ.

1.5 Η απόδοση του κεφαλαίου, του ρυθμού μεγέθυνσης και οι αμοιβές των στελεχών κατά τον Piketty

Σχεδόν εξήντα χρόνια μετά την θεωρία του Kuznets ο Piketty βλέπει την ανισοκατανομή του πλούτου να προβάλλει ξανά απειλητικά στο προσκήνιο. Σύμφωνα με τον Piketty οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι μείωσαν την ανισοκατανομή, όμως από την δεκαετία του 1970 και μετά οι ανισότητες άρχισαν να αυξάνονται στις πλούσιες χώρες, ιδίως στις ΗΠΑ. Ένας βασικός λόγος της αύξησης των ανισοτήτων οφείλεται στο γεγονός ότι η απόδοση του κεφαλαίου (r) είναι μεγαλύτερη από το ρυθμό μεγέθυνσης (g), ισχύει δηλαδή η σχέση $r > g$. Έτσι, οι περιουσίες ανακεφαλαιοποιούνται ταχύτερα από το ρυθμό ανόδου της παραγωγής και των εισοδημάτων. Επίσης, ένας νέος παράγοντας φαίνεται να επιτείνει τις ανισότητες, αυτός είναι οι πολύ υψηλές αμοιβές των διευθυντικών στελεχών των μεγάλων επιχειρήσεων. Σε μεγάλο βαθμό, οι υψηλές αμοιβές των διευθυντικών στελεχών οδήγησαν στην αύξηση του μεριδίου του πλουσιότερου 10% στο εθνικό εισόδημα των ΗΠΑ από την δεκαετία του 1970 και μετά. Μάλιστα από το 2000 και μετά φτάνουν σε παρόμοια επίπεδα με εκείνα του 1910-1920 που είχε βρει ο Kuznets.

2. Φτώχεια, ανισοκατανομή και επιπτώσεις τους

Οι έννοιες της ανισοκατανομής του εισοδήματος και της φτώχειας είναι κατανοητές και αντιληπτές από τους περισσότερους ανθρώπους. Επιπλέον, αρκετοί αντιλαμβάνονται τις πιθανές επιπτώσεις που τα προβλήματα αυτά δημιουργούν στην κοινωνία και εν γένει στην ίδια την ανθρωπότητα. Παρ' όλα αυτά, κάθε άνθρωπος αντιλαμβάνεται και καταλαβαίνει αυτά τα προβλήματα με διαφορετικό τρόπο. Για παράδειγμα, αλλιώς αντιλαμβάνεται την φτώχεια ένας κάτοικος της Νορβηγίας και αλλιώς ένας κάτοικος του Μαλάουι. Για τον κάτοικο της Νορβηγίας φτώχεια μπορεί να σημαίνει να μην έχει αρκετά χρήματα για να διασκεδάσει το Σαββατοκύριακο, να μην μπορεί να αγοράσει καινούργιο αυτοκίνητο ή να μην μπορεί να πάει διακοπές το καλοκαίρι. Από την άλλη, για τον κάτοικο του Μαλάουι φτώχεια μπορεί να σημαίνει να μην έχει πρόσβαση σε καθαρό νερό, να μην έχει πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη⁹, να μην μπορεί να θρέψει τα παιδιά του. Το πώς αντιλαμβάνεται κάθε άνθρωπος την φτώχεια σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό από την κοινωνία στην οποία ζει και από το περιβάλλον όπου αναπτύσσεται και μεγαλώνει.

⁸ Kuznets, S. (1953), Shares of upper income groups in income and savings. In: *Income and Saving (Part III)*, pp. 173- 218, NBER

⁹ Το Μαλάουι (Malawi) είναι χώρα της Νοτιοανατολικής Αφρικής, με πληθυσμό γύρω στα 19 εκατομμύρια κατοίκους. Το 1 εκατομμύριο κάτοικοι είναι φορείς του AIDS (βλ. <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/rankorder/2156rank.html>). Αυτό αντιστοιχεί στο 5,26% του πληθυσμού. Το γεγονός αυτό δείχνει πόσο σημαντική και απαραίτητη είναι η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη γι' αυτούς τους ανθρώπους.

Προκειμένου λοιπόν να αποφευχθούν οι συγχύσεις των διαφόρων όρων, είναι απαραίτητο να προσδιοριστούν οι έννοιες της φτώχειας και της ανισοκατανομής του εισοδήματος. Με αυτό τρόπο θα υπάρξει μια κοινή βάση αναφοράς σε κάθε όρο και έννοια. Επιπλέον, θα είναι ευκολότερο να γίνουν αντιληπτές και κατανοητές οι επιπτώσεις και τα προβλήματα που δημιουργούν η φτώχεια και η ανισοκατανομή.

2.1 Έννοια της φτώχειας

Η φτώχεια αποτελεί ένα πολυδιάστατο και σύνθετο πρόβλημα για κάθε κοινωνία. Η αντιμετώπιση του παρουσιάζει ιδιαίτερα προβλήματα και γι' αυτό το λόγο, σχεδόν όλα τα κράτη, δυσκολεύονται να την αντιμετωπίσουν. Αρκετά δυτικά κράτη, ενώ διακρίνονται για τα σύγχρονα συστήματα πρόνοιας και κοινωνικής ευημερίας, αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην χρηματοδότηση των κοινωνικών τους δαπανών. Έτσι, ενώ οι κοινωνικές τους δαπάνες αυξάνονται, το πρόβλημα της φτώχειας συνεχίζει να ταλανίζει τις κοινωνίες τους.

Σύμφωνα με τον ορισμό της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank) «**ως φτώχεια ορίζεται η αδυναμία επίτευξης ενός ελάχιστου επιπέδου διαβίωσης**».¹⁰ Δηλαδή, φτωχοί θεωρούνται οι άνθρωποι εκείνοι που δεν μπορούν να εξασφαλίσουν ένα ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης. Ο ορισμός που διατυπώνεται από την Παγκόσμια Τράπεζα δημιουργεί ορισμένα ερωτήματα. Ένα βασικό ερώτημα αφορά τη μέτρηση του επιπέδου διαβίωσης, δηλαδή πώς υπολογίζεται, με άλλα λόγια ποια είναι η «μονάδα μέτρησης» με την οποία μετριέται το επίπεδο διαβίωσης; Αν δεν υπάρξει κάποιο μέτρο με το οποίο να υπολογίζεται το επίπεδο διαβίωσης δεν είναι εύκολος ο προσδιορισμός, η σύγκριση και η αξιολόγηση του.

Το εισόδημα ή οι δαπάνες των ατόμων ή των νοικοκυριών αποτελεί τις πιο γνωστές μεθόδους για την μέτρηση του επιπέδου διαβίωσης. Όμως, το ίδιο εισόδημα και δαπάνες, σε διαφορετικές χώρες, μπορεί να εξασφαλίζει διαφορετικά επίπεδα διατροφής, προσδόκιμου ζωής, βρεφικής θνησιμότητας κλπ.¹¹ Επιπλέον, η μέτρηση του επιπέδου διαβίωσης, με τον υπολογισμό μόνο του εισοδήματος ή των δαπανών, αγνοεί αρκετά ποιοτικά χαρακτηριστικά της σύγχρονης κοινωνίας. Για παράδειγμα, η δωρεάν παροχή σπιτιού από το κράτος σε νοικοκυριά που το έχουν ανάγκη βελτιώνει το επίπεδο διαβίωσης τους, χωρίς όμως να μεταβάλλει το εισόδημα τους. Μια οικογένεια με μηδενικό εισόδημα βρίσκεται σε καλύτερη θέση σε σχέση με μια οικογένεια χωρίς εισόδημα που δεν της έχει παραχωρηθεί κατοικία. Ουσιαστικά, η οικογένεια που έχει πρόσβαση στην δωρεάν κατοικία απολαμβάνει ένα καλύτερο επίπεδο διαβίωσης. Κατά συνέπεια, ποιοτικά στοιχεία όπως το επίπεδο ευημερίας, η πρόσβαση σε καθαρό νερό, στην υγεία, την εκπαίδευση κ.α. είναι χαρακτηριστικά που δεν πρέπει να αγνοούνται από τον προσδιορισμό του επιπέδου διαβίωσης. Γι' αυτό το λόγο ο προσδιορισμός του επιπέδου διαβίωσης πραγματοποιείται λαμβάνοντας υπόψη τόσο ποσοτικά- εισόδημα και δαπάνες- όσο και ποιοτικά κριτήρια. Με την παραπάνω ανάλυση γίνεται αντιληπτό πως δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί το επίπεδο διαβίωσης. Δεν είναι εύκολο δηλαδή να αποφασιστεί ποια κριτήρια θα ληφθούν υπόψη και με τι συντελεστή το κάθε ένα.

¹⁰ World Development Report 1990, *Poverty*, World Bank, pp. 26

¹¹ Thirwall, A. (2006), *Growth and Development*, 8th edition, Palgrave Macmillan, pp. 36-37

Η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την φτώχεια οφείλει και πρέπει να γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή. Τα μαθηματικά και η στατιστική αποτελούν τα πλέον χρήσιμα εργαλεία. Χωρίς αυτά δεν θα μπορούσαν να προχωρήσουν οι μετρήσεις και η ανάλυση για την φτώχεια. Δεν πρέπει όμως να αγνοείται ότι η φτώχεια αποτελεί ένα πολύ σύνθετο κοινωνικό πρόβλημα. Τα μαθηματικά και η στατιστική από μόνα τους αδυνατούν να παρουσιάσουν και να ερμηνεύσουν την συνολική εικόνα του προβλήματος. Η φτώχεια αφορά ανθρώπους, πίσω από τους αριθμούς και τις στατιστικές αναλύσεις βρίσκονται νοικοκυριά και ζωές εκατομμυρίων ατόμων. Είναι λοιπόν απαραίτητη μια βαθύτερη ανάλυση, ερμηνεία και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από τα μαθηματικά και την στατιστική. Αρκετά ποιοτικά χαρακτηριστικά δεν είναι εύκολο να ποσοτικοποιηθούν και να μετρηθούν. Γι' αυτό το λόγο η έννοια και η σημασία της φτώχειας δεν είναι πάντα σαφής και διακριτή. Ο χαρακτηρισμός μιας ομάδας ανθρώπων σε πολύ φτωχούς, λιγότερο φτωχούς ή σχετικά φτωχούς δεν είναι πάντα εύκολος. Έχει να κάνει με τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη, την γενική κοινωνική και οικονομική κατάσταση του πληθυσμού, τις μεθόδους μέτρησης που χρησιμοποιούνται, την ακρίβεια των μετρήσεων και των στατιστικών δεδομένων που είναι διαθέσιμα και πολλούς ακόμα άλλους παράγοντες. Προκειμένου, λοιπόν, να αποφεύγονται οι συγχύσεις και οι συγκρούσεις η φτώχεια μπορεί να οριστεί με δύο τρόπους, την απόλυτη φτώχεια και την σχετική φτώχεια. Στην συνέχεια ακολουθεί η ανάλυση των δύο αυτών όρων.

2.1.1 Απόλυτη φτώχεια και γραμμή φτώχειας

Τα άτομα εκείνα των οποίων το εισόδημα δεν επαρκεί για την κάλυψη των βασικών τους αναγκών βρίσκονται σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας. Το ποσό- χρηματικές μονάδες- που χρειάζεται για την κάλυψη των βασικών αναγκών αποτελεί τη γραμμή φτώχειας.¹² Η γραμμή φτώχειας ή αλλιώς το κατώφλι φτώχειας αποτελεί το όριο κάτω από το οποίο η αγορά των βασικών αγαθών για την επιβίωση καθίσταται αδύνατη. Το όριο αυτό, όπως είναι φυσικό, διαφέρει από χώρα σε χώρα. Η παγκόσμια γραμμή φτώχειας προσδιορίζεται από την Παγκόσμια Τράπεζα και εκφράζεται σε Δολάρια Ηνωμένων Πολιτειών (\$). Από τον Οκτώβριο του 2015 η παγκόσμια γραμμή φτώχειας ορίστηκε σε \$1,90 την ημέρα σε τιμές του 2011, αντικαθιστώντας το όριο των \$1,25 ανά ημέρα που ίσχυε από το 2008.¹³ Ουσιαστικά τα άτομα που βρίσκονται κάτω από την γραμμή φτώχειας δεν μπορούν να εξασφαλίσουν ούτε το ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης, αντιμετωπίζοντας πολλά προβλήματα επιβίωσης. Η νέα γραμμή φτώχειας εκφράζεται σε Ισοτιμία Αγοραστικής δύναμης (Purchasing Power Parity-PPP) του 2011. Το γεγονός αυτό επιτρέπει να γίνονται συγκρίσεις του εισοδήματος και της κατανάλωσης μεταξύ των χωρών.

Η απόλυτη φτώχεια δεν επηρεάζεται από τις μεταβολές στη διανομή του εισοδήματος. Έτσι ακόμα και αν μειωθεί η ανισοκατανομή του εισοδήματος, τα άτομα που αδυνατούσαν να εξασφαλίζουν τα βασικά είδη για την επιβίωση τους αν συνεχίσουν να μην μπορούν να τα εξασφαλίζουν πάλι θα βρίσκονται σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας. Αντίστοιχα, η απόλυτη

¹² Μπαλφούσια, Α. Κωστή, Κ. (2007). Ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα στην ΕΕ-15 και δυνατότητες εφαρμογής του στην Ελλάδα, ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ, Εκθέσεις 50, σελ. 20-21, Αθήνα

¹³ <http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/brief/global-poverty-line-faq>

φτώχεια μπορεί να μειωθεί και παράλληλα η ανισοκατανομή του εισοδήματος να αυξηθεί, αν τελικά η ποσοστιαία αύξηση του πραγματικού εισοδήματος των φτωχών είναι μικρότερη από την ποσοστιαία αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων του υπόλοιπου πληθυσμού. Επίσης πρέπει να διευκρινιστεί ότι η γραμμή φτώχειας είναι ανεξάρτητη από το επίπεδο διαβίωσης των άλλων ατόμων. Αυτό σημαίνει πως ο προσδιορισμός ενός ατόμου ως απόλυτα φτωχού δεν προκύπτει συγκριτικά με το επίπεδο διαβίωσης του υπόλοιπου πληθυσμού. Το κριτήριο το οποίο λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό ενός ατόμου ως απόλυτα φτωχού είναι αν το εισόδημα του επαρκεί για την κάλυψη των βασικών αναγκών για την επιβίωση του.

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα μεταξύ 1981-2013 το ποσοστό των ατόμων παγκοσμίως που ζουν με λιγότερο από \$1,90 την ημέρα, δηλαδή είναι απόλυτα φτωχοί, έχει μειωθεί σημαντικά.¹⁴ Συγκεκριμένα, το 1981 το 42,17% του παγκόσμιου πληθυσμού ζούσε σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας ενώ το 2013 το ποσοστό αυτό είχε μειωθεί σε 10,7%. Είναι χαρακτηριστικό ότι από το 1981 μέχρι το 2013 το ποσοστό μειωνόταν συνεχώς.

2.1.2 Σχετική φτώχεια

Σε αντίθεση με την απόλυτη, η σχετική φτώχεια εξαρτάται σημαντικά από το μέσο επίπεδο διαβίωσης της κοινωνίας που ζει ένα άτομο ή ένα νοικοκυριό. Το άτομο ή το νοικοκυριό θεωρείται φτωχό διότι το εισόδημα του δεν επαρκεί για να του εξασφαλίσει ένα ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο σύμφωνα με τις συνήθειες και τα πρότυπα της κοινωνίας όπου ζει.¹⁵ Με άλλα λόγια, ένα άτομο που ζει σε συνθήκες σχετικής φτώχειας, χαρακτηρίζεται ως φτωχό διότι το εισόδημα- πλούτος που κατέχει είναι λιγότερο από ένα συγκεκριμένο ποσοστό του εισοδήματος- πλούτου που κατέχει ένα τυπικό άτομο ή νοικοκυριό.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το ποσοστό που χρησιμοποιείται είναι το 60% του διάμεσου ισοδύναμου οικογενειακού εισοδήματος.¹⁶ Αυτό σημαίνει ότι αν το εισόδημα ενός νοικοκυριού είναι μικρότερο από το 60% του διάμεσου ισοδύναμου οικογενειακού εισοδήματος τότε το νοικοκυριό αυτό θεωρείται φτωχό. Για παράδειγμα, αν σε μια χώρα το διάμεσο ισοδύναμο οικογενειακό εισόδημα είναι €1.000 το μήνα τότε νοικοκυριά με ισοδύναμο εισόδημα μικρότερο των €600 το μήνα ($1.000 \times 60\%$) θεωρούνται φτωχά, για τα δεδομένα αυτής της χώρας.

Η Eurostat για να μπορεί να υπολογίζει και να συγκρίνει τα εισοδήματα νοικοκυριών με διαφορετικό μέγεθος και σύνθεση, χρησιμοποιεί την έννοια του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος. Σε κάθε μέλος του νοικοκυριού δίνεται ένας συντελεστής. Η Eurostat εφαρμόζει τους συντελεστές που έχει ορίσει ο ΟΟΣΑ. Έτσι δίνεται συντελεστής βάρους 1 στο 1^ο άτομο ηλικίας από 14 ετών και άνω, βάρος 0,5 σε κάθε άλλο άτομο ηλικίας από 14 ετών και άνω και βάρος 0,3 σε κάθε άτομο ηλικίας 0-13.¹⁷ Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η κλίμακα ισοδυναμίας και δίνεται το βάρος που αντιστοιχεί σε κάθε μέλος ενός νοικοκυριού.

¹⁴ <http://iresearch.worldbank.org/PovcalNet/index.htm?1>

¹⁵ **Mitrakos, T. (2014).** *Inequality, poverty and social welfare in Greece: distributional effects of austerity*, Bank of Greece, Working paper 174, pp. 7

¹⁶ Βλ. οπ (12)..... σελ 21

¹⁷ Βλ. http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/ilc_esms.htm

Πίνακας 1: Συντελεστής βάρους ανά μέλος του νοικοκυριού σύμφωνα με την Eurostat

Κατηγορία μέλους	Συντελεστής βάρους
1 ^ο άτομο από 14 ετών και άνω	1
κάθε άλλο άτομο από 14 ετών και άνω	0,5
κάθε άτομο ηλικίας 0-13 ετών	0,3

Για παράδειγμα, ένα 4μελές νοικοκυριό, που αποτελείται από δυο ενήλικες και δυο τέκνα ηλικίας 15 και 10 ετών, με οικογενειακό εισόδημα €1.725 το μήνα. Το ισοδύναμο μηνιαίο εισόδημα αυτού του νοικοκυριού προκύπτει μέσω της διαίρεσης του εισοδήματος, €1725, με το άθροισμα των συντελεστών βάρους, δηλαδή 1 (1^ο άτομο 14 ετών και άνω) + $0,5$ (2^ο άτομο 14 ετών και άνω) + $0,5$ (3^ο άτομο 14 ετών και άνω) + $0,3$ (άτομο ηλικίας έως 13 ετών). Το άθροισμα των συντελεστών είναι $2,3$ και το αποτέλεσμα της διαίρεσης, $\frac{1.725}{2,3}$, είναι €750. Δηλαδή, το ισοδύναμο οικογενειακό εισόδημα αυτού του νοικοκυριού ανέρχεται σε €750 το μήνα. Αυτό σημαίνει πως το εν λόγω νοικοκυριό απολαμβάνει το ίδιο εισόδημα με ένα άλλο νοικοκυριό που αποτελείται από 2 άτομα, ηλικίας από 14 ετών και άνω, με εισόδημα €1.125 το μήνα ($\frac{1.125}{1+0,5} = €750$).

Πρέπει να διευκρινιστεί πως ένα νοικοκυριό ενώ σε μια Χώρα Α μπορεί να θεωρείται φτωχό σε μια άλλη, Χώρα Β, μπορεί να μην θεωρείται. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι στη Χώρα Α το διάμεσο ισοδύναμο οικογενειακό εισόδημα είναι διαφορετικό από εκείνο της Χώρας Β. Κατά συνέπεια το 60% της διαμέσου θα διαφέρει ανάμεσα στις δυο χώρες. Επίσης, ένα νοικοκυριό μπορεί να θεωρείται φτωχό την χρονική περίοδο t_0 και μια άλλη χρονική περίοδο t_1 να μην θεωρείται, ακόμα και αν το πραγματικό του εισόδημα έχει μειωθεί. Αυτό συμβαίνει, καθώς αν το πραγματικό εισόδημα των υπόλοιπων νοικοκυριών μειωθεί περισσότερο από το πραγματικό εισόδημα του νοικοκυριού που εξετάζεται τότε μπορεί να μην θεωρείται πλέον φτωχό. Παρακάτω, στο Πίνακα 2, παρουσιάζεται ένα παράδειγμα όπου ένα Νοικοκυριό Α ενώ την περίοδο t_0 θεωρείται φτωχό την περίοδο t_1 δεν θεωρείται.

Πίνακας 2: Μεταβολή της θέσης του νοικοκυριού

Περίοδος (1)	Διάμεσο Ισοδύναμο Οικογενειακό Εισόδημα (2)	60% της διαμέσου (3)=(2)×60%	Πραγματικό Εισόδημα Νοικοκυριού Α (4)
t_0	€1.000	€600	€550
t_1	€700	€420	€495

Όπως φαίνεται από το Πίνακα 2, παρ' όλη την μείωση του εισοδήματος του νοικοκυριού Α την περίοδο t_1 , τελικά το νοικοκυριό έπαψε να θεωρείται φτωχό. Είναι σημαντικό να τονιστεί πως η μεταβολή της θέσης του νοικοκυριού Α από φτωχό σε μη φτωχό δεν συνεπάγεται απαραίτητα ότι το βιοτικό του επίπεδο βελτιώθηκε. Το νοικοκυριό Α πολύ πιθανόν να αντιμετωπίζει μεγαλύτερες δυσκολίες για την κάλυψη των αναγκών του σε σχέση με πριν.

Η σχετική φτώχεια εξαρτάται σημαντικά από το επίπεδο και την κατάσταση του γενικού πληθυσμού της χώρας. Γι' αυτό, δεν πρέπει να εξάγονται βιαστικά συμπεράσματα για την κατάσταση που βιώνει ένα κατά τα φαινόμενα μη φτωχό νοικοκυριό. Σε μια κοινωνία όπου ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού αδυνατεί να καλύψει τις βασικές του ανάγκες δεν σημαίνει απαραίτητα πως το νοικοκυριό που καταφέρνει να τις καλύψει ευημερεί κιόλας.¹⁸ Δεν πρέπει να αγνοείται ότι η σχετική φτώχεια είναι ένα στατιστικό μέτρο που μπορεί εύκολα να αλλάξει, ανάλογα με τις πολιτικές και την εικόνα που θέλει να ακολουθήσει και να δείξει ένα κράτος. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, για διάφορους λόγους, μπορεί να αλλάξει το ποσοστό της εθνικής διαμέσου του εισοδήματος των νοικοκυριών. Έτσι, αν για παράδειγμα, αντί για το 60% χρησιμοποιεί το 50% της εθνικής διαμέσου των εισοδημάτων, αυτόματα φαίνεται σαν να μειώθηκε το ποσοστό της φτώχειας. Με το 50% της εθνικής διαμέσου των εισοδημάτων το νοικοκυριό Α, στην περίοδο t_0 , δεν θα θεωρείται πλέον φτωχό. Παρ' όλα αυτά το πραγματικό του εισόδημα δεν θα έχει αλλάξει καθόλου και θα συνεχίσει να αντιμετωπίζει τις ίδιες δυσκολίες.

Μια σημαντική διαφορά της σχετικής φτώχειας από την απόλυτη είναι ότι η σχετική φτώχεια μπορεί να επηρεάζεται από την κατανομή του εισοδήματος. Γενικά, υπάρχει μια τάση θετικής συσχέτισης, χωρίς όμως αυτό το γεγονός να είναι απόλυτο. Όταν αλλάζει η ανισοκατανομή του εισοδήματος αλλάζει συνήθως και το διάμεσο εισόδημα, με αποτέλεσμα να αλλάζει και το επίπεδο της σχετικής φτώχειας. Συνήθως, όσο μεγαλύτερη είναι η ανισοκατανομή τόσο πιο υψηλό είναι το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε συνθήκες σχετικής φτώχειας. Όταν δηλαδή αυξάνεται η ανισότητα αυξάνεται και η σχετική φτώχεια και το αντίστροφο. Όμως, το γεγονός αυτό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το κατά πόσο μεταβάλλεται το διάμεσο εισόδημα. Για παράδειγμα, αν αυξηθούν τα υψηλά εισοδήματα σε μια κοινωνία αλλά το διάμεσο εισόδημα και όσα είναι μικρότερα από αυτό παραμείνουν ίδια,

¹⁸ Σε αυτό το σημείο ταιριάζει η παροιμία «Στους τυφλούς βασιλεύει ο μονόφθαλμος».

τότε ναι μεν θα αυξηθεί η ανισοκατανομή αλλά η σχετική φτώχεια θα παραμείνει στα ίδια επίπεδα. Αυτό αποτελεί ένα μειονέκτημα της σχετικής φτώχειας, καθώς δεν επηρεάζεται από τις μεταβολές των υψηλών εισοδημάτων, παρόλο που οι μεταβολές αυτές επηρεάζουν την ανισοκατανομή. Έτσι λοιπόν, η σχέση ανισοκατανομής και σχετικής φτώχειας αποτελεί έναν γενικό αλλά όχι απόλυτο κανόνα. Όμως, παρ' όλη την γενικότητα αυτού του κανόνα δεν παύει να αποτελεί μια χρήσιμη διαπίστωση. Σίγουρα μειώνεται η ακρίβεια με την οποία ερμηνεύονται τα γεγονότα, δεν παύει όμως να διατηρείται η χρησιμότητα της παρατήρησης.¹⁹ Περαιτέρω ανάλυση αυτού του θέματος πραγματοποιείται στο 3^ο κεφάλαιο στην ενότητα 3.3.

2.1.3 Αντιμετώπιση της φτώχειας μέσω του βασικού εισοδήματος

Το βασικό εισόδημα αποτελεί έναν τρόπο περιορισμού του προβλήματος της φτώχειας. Οι Α. Μπαλφούσια- Κ. Κωστή στην έκθεση του ΚΕΠΕ με τίτλο *Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στην ΕΕ-15 και Δυνατότητες Εφαρμογής του στην Ελλάδα* αναλύουν το βασικό εισόδημα, καθώς αποτελεί μια μορφή ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Ουσιαστικά, η κυβέρνηση παρέχει ένα αφορολόγητο επίδομα στους πολίτες που είναι επαρκές για την κάλυψη των βασικών τους αναγκών. Για παράδειγμα η κυβέρνηση μπορεί να παρέχει ένα επίδομα €3.000 το χρόνο σε κάθε ενήλικο πολίτη. Το ποσό αυτό αποτελεί το κατώτατο όριο εισοδήματος που μπορεί να έχει κάποιος.

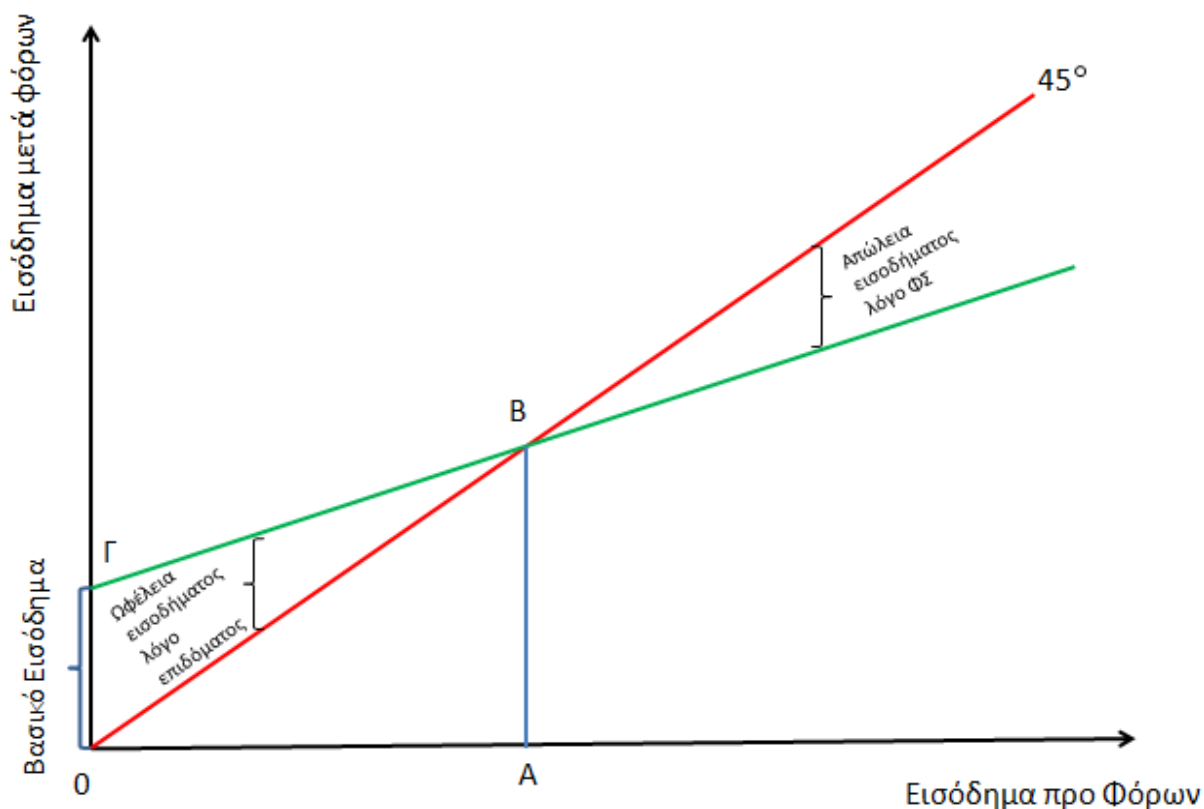
Τα εισοδήματα που αποκτούνται από άλλες πηγές όπως εργασία, ενοίκια, τόκους μερίσματα κλπ φορολογούνται κανονικά, με έναν φορολογικό συντελεστή (Φ.Σ) που καθορίζεται από την κυβέρνηση. Έτσι, για κάθε χρηματική μονάδα που αποκτάται αφαιρείται ένα ποσό που αποτελεί το φόρο. Για παράδειγμα, αν κάποιος έχει εισόδημα €9.000 το χρόνο, από εργασία, και ο Φ.Σ είναι 20% τότε θα κληθεί να πληρώσει έναν φόρο €1.800 ($9.000 \times 20\%$). Άρα το εισόδημα που θα του απομείνει από την εργασία του θα ανέρχεται σε €7.200 ($9.000 - 1.800$). Όμως, εκτός του εισοδήματος που έχει από την εργασία του, λαμβάνει και ένα επιπλέον εισόδημα που είναι το επίδομα των €3.000, και αποτελεί το βασικό εισόδημα που παρέχει η κυβέρνηση. Κατά συνέπεια το συνολικό του εισόδημα, εργασίας και

¹⁹ Αντίστοιχη περίπτωση εξαίρεσης αποτελεί το προϊόν Giffen, το οποίο δεν ικανοποιεί τον νόμο της ζήτησης. Όπως είναι γνωστό από την οικονομική θεωρία υπάρχει αντίστροφη σχέση μεταξύ της τιμής ενός αγαθού και της ζητούμενης ποσότητας του. Όταν δηλαδή αυξάνεται η τιμή μειώνεται η ζητούμενη ποσότητα και το αντίστροφο. Αντίθετα, ένα προϊόν Giffen δεν ακολουθεί αυτό το κανόνα, καθώς όταν αυξάνεται η τιμή του αυξάνεται και η ζητούμενη ποσότητα του. Για παράδειγμα ένα νοικοκυριό σε μια πολύ φτωχή χώρα, το οποίο έχει στην διάθεση του μόνο €440 το χρόνο για τρόφιμα. Έστω ότι το νοικοκυριό αγοράζει μόνο κρέας και ψωμί. Επειδή όμως το κρέας είναι ακριβό, για να μην πεινάσει, αγοράζει μεγάλες ποσότητες ψωμιού το οποίο είναι πολύ φθηνότερο. Το ψωμί κοστίζει 0,4€ το κιλό και το κρέας 8€ το κιλό. Με αυτές τις τιμές το νοικοκυριό αγοράζει 260 κιλά ψωμιού, όπου της κοστίζουν €104 ($260 \times 0,4$), και 42 κιλά κρέατος, όπου της κοστίζουν €336 (42×8). Στην συνέχεια αυξάνεται η τιμή του ψωμιού και διαμορφώνεται σε 1,2€ το κιλό. Το νοικοκυριό όντας πολύ φτωχό αδυνατεί να αγοράσει περισσότερο κρέας. Έτσι, προκειμένου να μην πεινάσει, μειώνει την ποσότητα κρέατος που καταναλώνει και αυξάνει την ποσότητα ψωμιού, το οποίο ακόμα παραμένει αρκετά φθηνότερο από το κρέας. Σαν αποτέλεσμα, μετά την αύξηση της τιμής του ψωμιού, το νοικοκυριό αγοράζει 300 κιλά ψωμιού, όπου της κοστίζουν €360 ($300 \times 1,2$), και 10 κιλά κρέατος, όπου της κοστίζουν €80 (10×8). Φαίνεται δηλαδή ότι η αύξηση της τιμής του ψωμιού οδήγησε σε αντίθετο αποτέλεσμα από εκείνο που προβλέπει ο νόμος της ζήτησης, καθώς το νοικοκυριό αντί να μειώσει την κατανάλωση ψωμιού την αύξησε. Αυτή η εξαίρεση στο νόμο της ζήτησης δεν πρέπει να μειώνει την χρησιμότητα της ως θεωρία, από την στιγμή που εξακολουθεί να ερμηνεύει ικανοποιητικά την πραγματική οικονομική ζωή.

επιδόματος, θα ανέρχεται σε €10.200 (7.200+ 3.000). Ουσιαστικά, το βασικό εισόδημα προστίθεται στα άλλα εισοδήματα μετά την αφαίρεση του φόρου τους.

Στην συνέχεια, στο Διάγραμμα 1, παρουσιάζεται η λειτουργία του βασικού εισοδήματος.

Διάγραμμα 1: Λειτουργία του βασικού εισοδήματος

Ο οριζόντιος άξονας αντιστοιχεί στο εισόδημα που αποκομίζει ένα άτομο από εργασία, ενοίκια κλπ προ φόρων, ενώ ο κατακόρυφος άξονας αντιστοιχεί στο εισόδημα μετά την φορολογία. Το ύψος του βασικού εισοδήματος προσδιορίζεται από την απόσταση 0Γ, και δείχνει το ποσό που λαμβάνει ο κάθε πολίτης. Η πράσινη γραμμή εκφράζει το συνολικό εισόδημα κάθε πολίτη, ανάλογα με το εισόδημα προ φόρων που βγάζει. Είναι δηλαδή η αξία του επιδόματος συν το εισόδημα από άλλες πηγές μετά την αφαίρεση του φόρου, γι' αυτό ξεκινάει από το σημείο Γ. Όπως φαίνεται, όταν το εισόδημα από άλλες πηγές είναι μηδέν τότε το ποσό που λαμβάνει ο πολίτης ισούται με την απόσταση 0Γ, δηλαδή με το ύψος του βασικού εισοδήματος. Η κόκκινη γραμμή δείχνει το εισόδημα που θα απολάμβανε ένα άτομο αν δεν υπήρχε το επίδομα και ο ΦΣ ήταν μηδέν, δηλαδή δεν κατέβαλε καθόλου φόρους και δεν λάμβανε κανένα επίδομα. Γι' αυτό το λόγο η κλίση της είναι ίση με την μονάδα (45°) και ξεκινάει από την αρχή των αξόνων.

Η κλίση της πράσινης γραμμής είναι μικρότερη από της κόκκινης, διότι η πράσινη γραμμή επιβαρύνεται με τον ΦΣ, κατά συνέπεια αυξάνεται με πιο αργό ρυθμό. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα στο σημείο Β οι δύο ευθείες, κόκκινη και πράσινη, να τέμνονται. Στο σημείο Β η

αξία του φόρου που υποχρεούται να πληρώσει ο φορολογούμενος είναι ίση με το επίδομα που λαμβάνει. Το ύψος αυτού του εισοδήματος προσδιορίζεται από την απόσταση $0A$ ή AB . Για εισόδημα αριστερά του A ο πολίτης έχει όφελος από το επίδομα, ενώ για εισόδημα δεξιά από το A έχει απώλεια. Με άλλα λόγια, όσοι έχουν εισόδημα μικρότερο από A είναι ωφελημένοι, καθώς η αξία του επιδόματος που λαμβάνουν είναι μεγαλύτερη από την αξία του φόρου που καλούνται να πληρώσουν. Αντίθετα, όσοι έχουν εισόδημα μεγαλύτερο από A έχουν απώλεια, καθώς η αξία του επιδόματος που λαμβάνουν είναι μικρότερη από την αξία του φόρου που καλούνται να πληρώσουν.

Όπως είναι φυσικό το εισόδημα μετά φόρων αποτελεί συνάρτηση του εισοδήματος προ φόρων και η πράσινη γραμμή είναι μια γραμμική συνάρτηση της μορφής $Y = \alpha + \beta X$. Το Y εκφράζει το Εισόδημα μετά φόρων, το α εκφράζει το βασικό εισόδημα, το X εκφράζει το εισόδημα προ φόρων και το β αποτελεί τη κλίση της πράσινης γραμμής και είναι ίση με $1 - \Phi\Sigma$. Το $1 - \Phi\Sigma$ δείχνει το ρυθμό με τον οποίο αυξάνεται το Εισόδημα μετά φόρων αν αυξηθεί το Εισόδημα προ φόρων κατά 1 χρηματική μονάδα. Έτσι, η εύρεση του εισοδήματος μετά φόρων μπορεί να υπολογιστεί σε κάθε επίπεδο εισοδήματος προ φόρων από την παρακάτω εξίσωση:

$$\text{Εισόδημα μετά φόρων} = \text{Βασικό Εισόδημα} + (1 - \Phi\Sigma) \times \text{Εισόδημα μετά φόρων}$$

2.2 Έννοια της ανισοκατανομής του εισοδήματος και του πλούτου

Κάθε οικονομικό σύστημα εκτός των ερωτημάτων για το τι θα παραχθεί και πως θα παραχθεί πρέπει να απαντάει και στο ερώτημα για ποιους θα παραχθούν τα προϊόντα, δηλαδή πως θα γίνεται η διανομή τους στα μέλη της κοινωνίας. Η διανομή του εισοδήματος και του πλούτου αποτελεί μια από τις βασικές λειτουργίες του οικονομικού συστήματος, αποτελώντας ένα από τα κεντρικά ζητήματα της οικονομικής ανάλυσης. Ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιείται η διανομή εξαρτάται από τους μηχανισμούς της οικονομίας, όπως αυτοί διαμορφώνονται από τις δυνάμεις της αγοράς, τους θεσμούς της κοινωνίας και της πολιτικής. Παρ' όλα αυτά δεν σημαίνει, αναγκαστικά, ότι οι οικονομικοί μηχανισμοί διανέμουν το εισόδημα με σωστό και δίκαιο τρόπο.

Η άνιση κατανομή του εισοδήματος σημαίνει ότι μια ομάδα ανθρώπων καταφέρνει και κερδίζει μεγαλύτερα εισοδήματα σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Για παράδειγμα, μπορεί ένα 10% των νοικοκυριών μιας χώρας να αποκομίζει το 50% του εθνικού εισοδήματος, ενώ αντίθετα ένα άλλο 10% των νοικοκυριών να απορροφά μόνο το 2%. Το γεγονός αυτό οδηγεί σε σημαντικές εισοδηματικές ανισότητες και αρκετές φορές καταλήγει σε κοινωνικές και πολιτικές αναταραχές. Επιπλέον, η διαχρονική ανισοκατανομή του εισοδήματος οδηγεί και σε άνιση κατανομή του πλούτου. Για παράδειγμα, το 10% των νοικοκυριών που αποκομίζει το 50% του εθνικού εισοδήματος μπορεί και συσσωρεύει όλο και περισσότερο πλούτο, ενώ την ίδια στιγμή το 10% των νοικοκυριών που αποκομίζει το 2% του εθνικού εισοδήματος ίσως και να παλεύει να επιβιώσει. Έτσι, δημιουργούνται εικόνες, πχ στη Βραζιλία, όπου δίπλα στις παραγκουπόλεις βρίσκονται μεγαλοπρεπείς ουρανοξύστες και πολυτελή κτήρια.

Η ανισοκατανομή του εισοδήματος διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα και από χρονική περίοδο σε χρονική περίοδο. Οι αιτίες αυτού του φαινομένου οφείλονται σε πολλούς παράγοντες, όπως στο διαφορετικό οικονομικό σύστημα, στο διαφορετικό πολιτικό σύστημα και στην διαφορετική κοινωνική δομή που έχει κάθε χώρα σε κάθε χρονική περίοδο. Γι' αυτό το λόγο η προσέγγιση αυτού του ζητήματος απαιτεί τη μελέτη πολλών παραγόντων, προκειμένου να υπάρξει ένα όσο το δυνατόν πιο πλήρες και τεκμηριωμένο αποτέλεσμα.

2.3 Επιπτώσεις της ανισοκατανομής και της φτώχειας στη κοινωνία

Η ανισοκατανομή και η φτώχεια αποτελούν σοβαρά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, καθώς έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην κοινωνία και την οικονομία. Μπορούν να δημιουργήσουν πολιτικές αναταραχές μέσα στην χώρα, καθώς επίσης προβλήματα στο σύστημα υγείας και αύξηση της εγκληματικότητας. Είναι χαρακτηριστικό πως ακόμα και σε ανεπτυγμένες χώρες, σε φτωχές περιοχές τους, υπάρχει αυξημένη εγκληματικότητα.

Έχει παρατηρηθεί πως κοινωνίες με μικρή ανισοκατανομή παρουσιάζουν χαμηλότερο ρυθμό γεννήσεων και περισσότερες επενδύσεις στην εκπαίδευση. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να παρουσιάζουν υψηλότερους ρυθμούς μεγέθυνσης. Αντίθετα κοινωνίες με μεγάλη ανισότητα παρουσιάζουν πολιτική και κοινωνική αστάθεια με αποτέλεσμα να παρατηρούνται χαμηλοί ρυθμοί επενδύσεων και μεγέθυνσης.²⁰ Η ανισοκατανομή του εισοδήματος τροφοδοτεί την κοινωνική δυσарέσκεια και έτσι αυξάνονται τα κοινωνικοπολιτικά προβλήματα. Αυτό δημιουργεί προβλήματα στο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον με αποτέλεσμα να μειώνονται οι επενδύσεις. Όπως όμως είναι γνωστό για να επιτευχθεί οικονομική μεγέθυνση πρέπει να υπάρχουν και επενδύσεις. Κατά συνέπεια οι εισοδηματικές ανισότητες επηρεάζουν αρνητικά τη μεγέθυνση.²¹ Φαίνεται δηλαδή πως υπάρχει μια αντίστροφη σχέση μεταξύ επιπέδου ανισοκατανομής και επενδύσεων.

Ένας από τους σημαντικότερους πυλώνες των σύγχρονων κοινωνιών αποτελεί το σύστημα υγείας. Πρέπει ανεξαιρέτως σε όλα τα μέλη της κοινωνίας να παρέχεται η δυνατότητα να αντιμετωπίσουν και να ξεπερνούν τα προβλήματα υγείας τους. Με αυτό τον τρόπο βελτιώνεται το βιοτικό επίπεδο της κοινωνίας και αυξάνεται η ευημερία των ανθρώπων. Οι περισσότερες μελέτες έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι κοινωνίες με μικρότερη ανισότητα απολαμβάνουν καλύτερη υγεία και υψηλότερο προσδόκιμο ζωής. Όμως, μια μειοψηφία μελετών και αρκετών αρχών παραμένουν σκεπτικές για το αν η ανισότητα επηρεάζει αρνητικά την υγεία του πληθυσμού.²² Παρ' όλα αυτά, έχει παρατηρηθεί ότι οι φτωχοί ζούνε λιγότερο σε σχέση με τους πλούσιους, έτσι, εκτός της εισοδηματικής δημιουργείται και ανισότητα στην υγεία. Για παράδειγμα, παρατηρήθηκε ότι στην Αγγλία οι

²⁰ **Perotti, R. (1996).** Growth, income distribution, and Democracy: What the Data say. *Journal of Economic Growth*, vol. 1, pp 149- 187

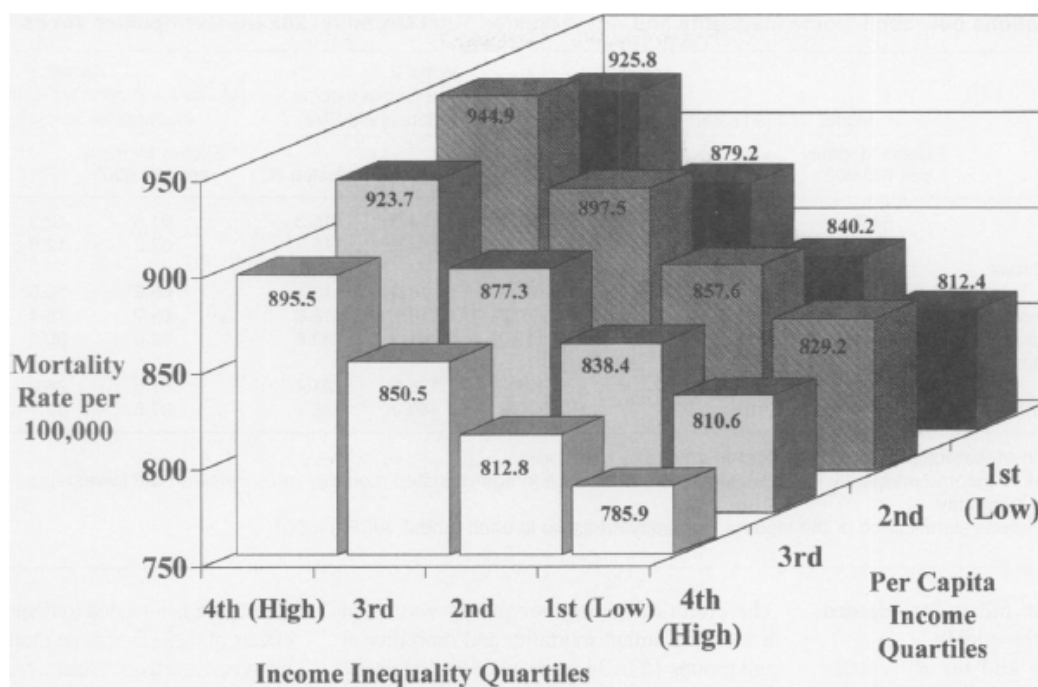
²¹ **Alesina, A., Perotti, R. (1996).** Income distribution, political instability, and investment. *European Economic Review*, vol. 40, pp 1203-1228

²² **Wilkinson, R., Pickett, K. (2006).** Income inequality and population health: A review and explanation of the evidence. *Social Science & Medicine*, vol. 62, pp 1768-1784

άνθρωποι που ζούνε στις πιο φτωχές περιοχές θα ζήσουν κατά μέσο όρο επτά χρόνια λιγότερο από εκείνους που ζούνε στις πιο πλούσιες περιοχές.²³

Μελέτη που πραγματοποιήθηκε σε 228 μητροπολιτικές περιοχές των ΗΠΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι περιοχές με μεγάλη ανισοκατανομή εισοδήματος παρουσιάζουν αυξημένη θνησιμότητα σε όλα τα επίπεδα του κατά κεφαλήν εισοδήματος.²⁴ Αυτό σημαίνει ότι μια περιοχή με μεγάλη ανισοκατανομή εισοδήματος παρουσιάζει υψηλότερη θνησιμότητα σε σχέση με μια περιοχή που έχει το ίδιο κατά κεφαλήν εισόδημα αλλά χαμηλότερη ανισότητα. Επίσης, στην έρευνα παρατηρείται ότι περιοχές με υψηλή ανισότητα και χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα έχουν 139,8 περισσότερους θανάτους ανά 100.000 κατοίκους, σε σχέση με περιοχές με χαμηλή ανισότητα και υψηλό εισόδημα. Για παράδειγμα, αν η θνησιμότητα μιας περιοχής με υψηλή ανισότητα και χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα είναι 1.000 θάνατοι ανά 100.000 κατοίκους τότε η θνησιμότητα μιας περιοχής με χαμηλή ανισότητα και υψηλό εισόδημα θα είναι $1.000 - 139,8 = 860,2$ θάνατοι ανά 100.000 κατοίκους. Στην συνέχεια, στο Γράφημα 1, παρουσιάζονται τα ευρήματα της μελέτης.

Γράφημα 1: Τεταρτημόρια Εισοδηματικής Ανισότητας και κατά κεφαλήν εισοδήματος- 282
μητροπολιτικές περιοχές των ΗΠΑ, 1989- 1991

Πηγή: Lynch, J., Kaplan, G., Pamuk, E., Cohen, R., Heck, K., Balfour, J. and Yen, I.
Income Inequality and Mortality in Metropolitan Areas of the United States, 1998

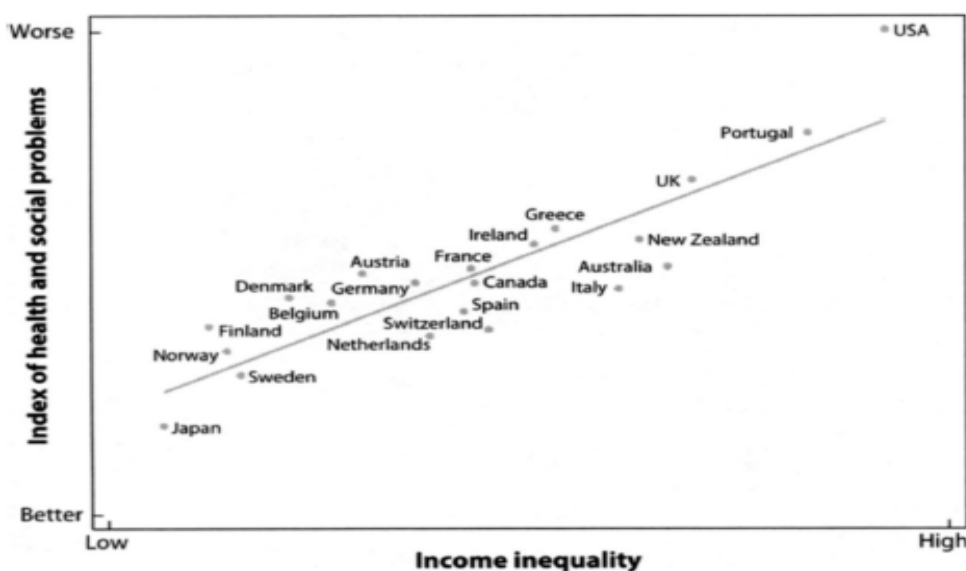
²³ Rowlingson, K. (2011). Does income inequality cause health and social problem? In: *Is there link between income inequality and health and social problem?*, pp 8- 19, Joseph Rowntree Foundation

²⁴ Lynch, J., Kaplan, G., Pamuk, E., Cohen, R., Heck, K., Balfour, J. and Yen, I. (1998). Income Inequality and Mortality in Metropolitan Areas of the United States. *American Journal of Public Health*, Vol. 8, No 7, pp 1074- 1080

Στο γράφημα 1 παρατηρείται ότι οι περιοχές με την χαμηλότερη ανισότητα παρουσιάζουν τα μικρότερα επίπεδα θνησιμότητας και για τις 4 κατηγορίες του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Όσο μικρότερη είναι δηλαδή η ανισότητα τόσο μικρότερη είναι και η θνησιμότητα. Φαίνεται ξεκάθαρα η διαφορά στην θνησιμότητα μεταξύ των περιοχών με την υψηλότερη ανισότητα, και το χαμηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα, και περιοχών με την χαμηλότερη ανισότητα, και το υψηλότερο εισόδημα (925.8- 785.9). Είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι οι φτωχότερες περιοχές, με τη χαμηλότερη ανισότητα, παρουσιάζουν μικρότερη θνησιμότητα από τις πλουσιότερες περιοχές, με τη μεγαλύτερη ανισότητα (812,4 θανάτους ανά 100.000 έναντι 895,5 θανάτους ανά 100.000). Επιπλέον, εξίσου σημαντική είναι η διαφορά θνησιμότητας που παρατηρείται μεταξύ των πλουσιότερων περιοχών. Η διαφορά μεταξύ των πλουσιότερων περιοχών, με την μικρότερη ανισοκατανομή, και των πλουσιότερων περιοχών, με την μεγαλύτερη ανισοκατανομή, ανέρχεται σε 109,6 λιγότερους θανάτους ανά 100.000.

Όπως φαίνεται δηλαδή, η υγεία του πληθυσμού τείνει να είναι καλύτερη σε περιοχές όπου η ανισοκατανομή του εισοδήματος είναι μικρότερη. Επίσης, η εγκληματικότητα, οι ψυχικές ασθένειες, οι γεννήσεις από εφήβους, η χρήση ναρκωτικών, καθώς και διάφορα άλλα κοινωνικά προβλήματα είναι περισσότερο έντονα σε κοινωνίες με μεγαλύτερη ανισότητα.²⁵ Υπάρχει δηλαδή μια θετική σχέση μεταξύ της ανισοκατανομής του εισοδήματος και διάφορων κοινωνικών προβλημάτων και της υγείας. Όσο αυξάνεται η ανισοκατανομή του εισοδήματος τόσο αυξάνονται τα προβλήματα της κοινωνίας και της υγείας. Στην συνέχεια, στο Διάγραμμα 2, παρουσιάζεται η θετική σχέση μεταξύ ανισοκατανομής εισοδήματος και κοινωνικών προβλημάτων και υγείας στις πλούσιες χώρες.

Διάγραμμα 2: Σχέση ανισοκατανομής και κοινωνικών προβλημάτων και υγείας

Πηγή: Wilkinson, R., Pickett, K. *Income Inequality and Social Dysfunction*, 2009

²⁵ **Wilkinson, R., Pickett, K. (2009).** Income Inequality and Social Dysfunction. *Annual Review of Sociology*, vol. 35, pp 493-511

Για την εύρεση της ανισοκατανομής χρησιμοποιήθηκε ο λόγος του πλουσιότερου 20% προς το φτωχότερο 20% (Πλουσιότερο 20% ÷ Φτωχότερο 20%). Για τον υπολογισμό του δείκτη υγείας και κοινωνικών προβλημάτων χρησιμοποιήθηκαν ορισμένα κριτήρια, όπως το προσδόκιμο ζωής, η βρεφική θνησιμότητα, οι ανθρωποκτονίες, η κοινωνική κινητικότητα κ.α. Παρακάτω, ο πίνακας 3 έχει τα δέκα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για την εύρεση του δείκτη.

Πίνακας 3: Κριτήρια του δείκτη υγείας και κοινωνικών προβλημάτων

Trust
Mental illness
Life expectancy
Infant mortality
Obesity
Educational performance
Teenage births
Homicides
Imprisonment
Social mobility

Πηγή: Wilkinson, R., Pickett, K. *Income Inequality and Social Dysfunction*, 2009

Οι επιπτώσεις της ανισοκατανομής του εισοδήματος δεν περιορίζονται μόνο σε προβλήματα υγείας αλλά επηρεάζουν και την εγκληματικότητα. Πρόσφατη μελέτη που πραγματοποιήθηκε για τον πόλεμο αντιμετώπισης των καρτέλ ναρκωτικών στο Μεξικό, όπου συλλέχθηκαν στοιχεία για πάνω από 2.000 περιοχές του Μεξικού και για περίοδο 20 ετών, έδειξε ότι η αύξηση της ανισοκατανομής προκαλεί αύξηση των ανθρωποκτονιών.²⁶ Συγκεκριμένα, μια προσαύξηση του δείκτη Gini²⁷, μεταξύ 2007- 2010, κατά μια μονάδα έχει σαν αποτέλεσμα να προστεθούν περισσότερες από 10 ανθρωποκτονίες, σχετικές με τα ναρκωτικά, ανά 100.000 κατοίκους. Η αύξηση αυτή αντιπροσωπεύει μια αύξηση της τάξης του 36% των ανθρωποκτονιών που οφείλονται στα ναρκωτικά. Με άλλα λόγια, η αύξηση του δείκτη Gini κατά 1 μονάδα αυξάνει τις ανθρωποκτονίες που είναι σχετικές με ναρκωτικά κατά 36%. Είναι σημαντικό να διευκρινιστεί ότι η επίδραση της αύξησης του δείκτη Gini στην εγκληματικότητα είναι μικρότερη όταν εξετάζεται η περίοδος 1990- 2010.

²⁶ **Enamorado, T., Lopez- Calva, L., Rodriguez Castelan, C., Winkler, H. (2016).** Income Inequality and violent crime: Evidence from Mexico's drug war. *Journal of Development Economics*, vol. 120, pp 128-143

²⁷ Ο δείκτης Gini είναι ένα μέτρο υπολογισμού της ανισοκατανομής του εισοδήματος ή του πλούτου. Η πλήρης παρουσίαση και ανάλυση του πραγματοποιείται στο κεφάλαιο 3 στην ενότητα 3.2 .

3. Μέτρηση της ανισοκατανομής

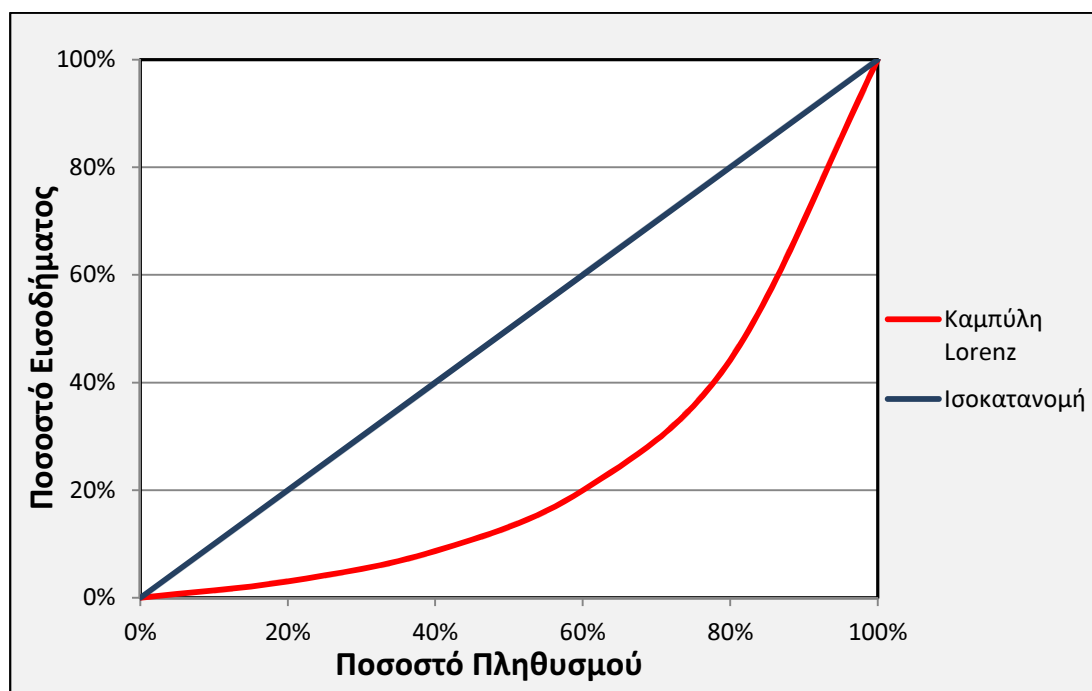
Εφόσον παρουσιάστηκαν οι έννοιες της ανισότητας και των επιπτώσεων της, είναι σημαντικό να παρουσιαστεί και ο τρόπος μέτρησης της. Η θεωρητική ανάλυση του ζητήματος πραγματοποιήθηκε στο κεφάλαιο 2. Στο παρών κεφάλαιο θα πραγματοποιηθεί η ποσοτική ανάλυση. Με αυτό τον τρόπο θα μπορέσει να υπάρξει ένα μέτρο με το οποίο να υπολογίζεται η ανισοκατανομή και μια κοινή βάση για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων. Τα διάφορα στατιστικά στοιχεία που παρουσιάζονται από διάφορους οργανισμούς και υπηρεσίες, όπως η Eurostat, η Παγκόσμια Τράπεζα, ο ΟΟΣΑ κλπ, θα μπορούν να είναι κατανοητά και ο αναγνώστης να καταλαβαίνει τη σημασία τους.

Το πιο συνηθισμένο μέτρο υπολογισμού της ανισότητας αποτελεί ο δείκτης Gini, καθώς χρησιμοποιείται στις περισσότερες μελέτες. Ο δείκτης Gini προκύπτει μέσω της καμπύλης Lorenz. Επίσης, ένας άλλος αρκετά απλός τρόπος υπολογισμού της ανισοκατανομής είναι η αναλογία S80/S20. Ουσιαστικά αποτελεί το λόγο των εισοδημάτων του 20% του πληθυσμού με τα υψηλότερα εισοδήματα προς το 20% του πληθυσμού με τα χαμηλότερα εισοδήματα ($\frac{Top\ 20\%}{Bottom\ 20\%}$). Με άλλα λόγια δείχνει πόσες φορές το εισόδημα του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού είναι μεγαλύτερο από το εισόδημα του φτωχότερου 20% του πληθυσμού. Αρκετές φορές ο λόγος αυτός υπολογίζεται και μεταξύ 10% ή και 5% ($\frac{Top\ 10\%}{Bottom\ 10\%}$ ή $\frac{Top\ 5\%}{Bottom\ 5\%}$). Η Eurostat χρησιμοποιεί για την εξαγωγή της ανισοκατανομής τόσο το δείκτη Gini όσο και την αναλογία S80/S20. Πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι δύο παραπάνω μέθοδοι δεν αποτελούν τις μοναδικές μεθόδους για την μέτρηση της ανισότητας. Υπάρχουν και άλλες, όπως ο δείκτης Theil και ο δείκτης Hoover. Η ανάλυση των παραπάνω μεθόδων δεν θα πραγματοποιηθεί στην παρούσα διπλωματική. Η παρούσα διπλωματική επικεντρώνεται και αναλύει τον δείκτη Gini, κατά συνέπεια και την καμπύλη Lorenz. Επιπλέον, θα δειχθεί και θα αναλυθεί η θετική, αλλά όχι απόλυτη, σχέση που υπάρχει μεταξύ ανισοκατανομής και σχετικής φτώχειας.

3.1 Καμπύλη Lorenz

Η καμπύλη Lorenz αποτελεί την διαγραμματική απεικόνιση της διανομής του εισοδήματος σε μια οικονομία. Στον έναν άξονα, τον οριζόντιο, εμφανίζεται το αθροιστικό ποσοστό του πληθυσμού και στον άλλον άξονα, τον κατακόρυφο, εμφανίζεται το αθροιστικό ποσοστό του εισοδήματος που αυτοί κατέχουν. Παρακάτω, στο Διάγραμμα 3, εμφανίζεται η καμπύλη Lorenz.

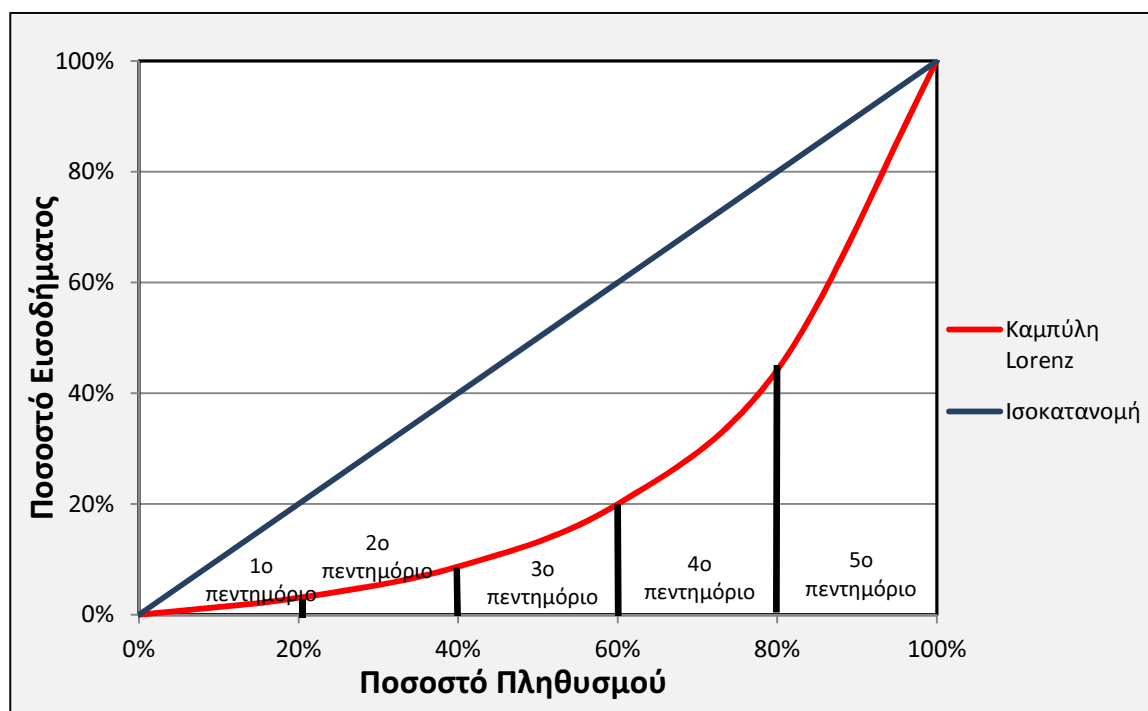
Διάγραμμα 3: Καμπύλη Lorenz

Η διαγώνιος (μπλε γραμμή) εκφράζει την πλήρη ισότητα, δηλαδή όλοι οι άνθρωποι απολαμβάνουν το ίδιο εισόδημα. Με άλλα λόγια στην οικονομία δεν υπάρχει καθόλου ανισοκατανομή του εισοδήματος. Αυτό σημαίνει ότι το 20% του πληθυσμού κατέχει το 20% του εισοδήματος της οικονομίας, αντίστοιχα το 40% του πληθυσμού κατέχει το 40% του εισοδήματος της οικονομίας και ούτω καθεξής. Στην πραγματικότητα σε αυτή την οικονομία δεν υπάρχει διάκριση σε πλούσιους και φτωχούς, καθώς όλοι έχουν το ίδιο εισόδημα. Αντίθετα, η καμπύλη Lorenz (κόκκινη γραμμή) δείχνει μια οικονομία που υπάρχει ανισοκατανομή εισοδήματος. Όπως φαίνεται και από το Διάγραμμα 3, στο κατώτερο 20% του πληθυσμού αντιστοιχεί εισόδημα λιγότερο του 20% του συνολικού εισοδήματος, στο κατώτερο 40% του πληθυσμού αντιστοιχεί εισόδημα λιγότερο του 40% του συνολικού εισοδήματος. Είναι φυσικό ότι στο 100% του πληθυσμού αντιστοιχεί το 100% του εθνικού εισοδήματος, αλλά η κατανομή του έχει γίνει με άνισο τρόπο.

Στο Διάγραμμα 3 η κατανομή του πληθυσμού έχει γίνει σε πεντημόρια, δηλαδή ανά 20% των παρατηρήσεων. Σε κάθε πεντημόριο βρίσκεται το 20% των παρατηρήσεων. Αυτό σημαίνει ότι στο 1^ο πεντημόριο βρίσκεται το 20% των παρατηρήσεων, στο 2^ο πεντημόριο βρίσκεται το επόμενο 20% των παρατηρήσεων κλπ. Με άλλα λόγια, μεταξύ κάθε πεντημορίου βρίσκεται το 20% των παρατηρήσεων. Η κατανομή θα μπορούσε να γίνει και με οποιονδήποτε άλλο τρόπο όπως σε δεκατημόρια, κάθε δεκατημόριο περιλαμβάνει το 10% των παρατηρήσεων, σε εκατοστημόρια, κάθε εκατοστημόριο περιλαμβάνει το 1% των παρατηρήσεων, κλπ. Παρακάτω, στο Διάγραμμα 3α, παρουσιάζονται τα πεντημόρια στα οποία έχει χωριστεί ο πληθυσμός.

Διάγραμμα 3α: Πεντημόρια Πληθυσμού

Το 1^ο πεντημόριο αντιστοιχεί στο κατώτερο 20% του πληθυσμού, δηλαδή αποτελεί το 20% του πληθυσμού με το χαμηλότερο εισόδημα. Γι' αυτό το λόγο βρίσκεται ανάμεσα στο 0% και 20%. Το 2^ο πεντημόριο αντιστοιχεί στον πληθυσμό εκείνο που έχει υψηλότερο εισόδημα από το κατώτατο 20% αλλά χαμηλότερο από το ανώτατο 60%. Γι' αυτό το λόγο βρίσκεται ανάμεσα στο 20% και 40%. Αντίστοιχα, το 3^ο πεντημόριο αντιστοιχεί στον πληθυσμό εκείνο που έχει υψηλότερο εισόδημα από το κατώτατο 40% αλλά χαμηλότερο από το ανώτατο 40%. Γι' αυτό το λόγο βρίσκεται ανάμεσα στο 40% και 60%. Το 4^ο πεντημόριο αντιστοιχεί στον πληθυσμό εκείνο που έχει υψηλότερο εισόδημα από το κατώτατο 60% αλλά χαμηλότερο από το ανώτατο 20%. Γι' αυτό το λόγο βρίσκεται ανάμεσα στο 60% και 80%. Τέλος, το 5^ο πεντημόριο αντιστοιχεί στο ανώτερο 20% του πληθυσμού, δηλαδή αποτελεί το 20% του πληθυσμού με το υψηλότερο εισόδημα. Γι' αυτό το λόγο βρίσκεται ανάμεσα στο 80% και 100%.

Είναι σημαντικό επίσης να προσδιοριστεί το ποσοστό του εισοδήματος που κατέχει ο πληθυσμός κάθε πεντημορίου, δηλαδή το ποσοστό του εισοδήματος που κατέχει ο πληθυσμός του 1^{ου}, 2^{ου}, 3^{ου}, 4^{ου} και 5^{ου} πεντημορίου ξεχωριστά.

- Από την καμπύλη Lorenz στο διάγραμμα 3 και 3α προκύπτει ότι αξία του εισοδήματος του κατώτερου 20% αποτελεί περίπου το 3% του συνολικού εισοδήματος. Αυτό σημαίνει ότι στο κατώτερο 20% του πληθυσμού αντιστοιχεί μόνο το 3% του συνολικού εισοδήματος. Κατά συνέπεια, ο πληθυσμός που ανήκει στο 1^ο πεντημόριο κατέχει το 3% του συνολικού εισοδήματος.
- Στο κατώτερο 40% του πληθυσμού αντιστοιχεί περίπου το 8,7% του συνολικού εισοδήματος. Όμως, το κατώτερο 40% αποτελείται από 2 πεντημόρια, το 1^ο και το

2^ο. Έτσι, το 8,7% του εισοδήματος αποτελεί το εισόδημα που κατέχει ο πληθυσμός του 1^{ου} και 2^{ου} πεντημορίου. Επίσης, είναι γνωστό ότι ο πληθυσμός του 1^{ου} πεντημορίου κατέχει το 3% του εισοδήματος. Κατά συνέπεια, ο πληθυσμός που ανήκει στο 2^ο πεντημόριο κατέχει το 5,7% του συνολικού εισοδήματος, δηλαδή $8,7\% (1^{\circ} \text{ και } 2^{\circ} \text{ πεντημόριο}) \text{ μείον } 3\% (1^{\circ} \text{ πεντημόριο}) = 5,7\%$.

- Στο κατώτερο 60% του πληθυσμού αντιστοιχεί περίπου το 20% του συνολικού εισοδήματος. Όμως, το κατώτερο 60% αποτελείται από 3 πεντημόρια, το 1^ο, το 2^ο και το 3^ο. Έτσι, το 20% του εισοδήματος αποτελεί το εισόδημα που κατέχει ο πληθυσμός του 1^{ου}, 2^{ου} και 3^{ου} πεντημορίου. Επίσης, είναι γνωστό ότι ο πληθυσμός του 1^{ου} και 2^{ου} πεντημορίου κατέχει το 8,7% του εισοδήματος. Κατά συνέπεια, ο πληθυσμός που ανήκει στο 3^ο πεντημόριο κατέχει το 11,3% του συνολικού εισοδήματος, δηλαδή $20\% (1^{\circ}, 2^{\circ} \text{ και } 3^{\circ} \text{ πεντημόριο}) \text{ μείον } 8,7\% (1^{\circ} \text{ και } 2^{\circ} \text{ πεντημόριο}) = 11,3\%$.
- Στο κατώτερο 80% του πληθυσμού αντιστοιχεί περίπου το 44,2% του συνολικού εισοδήματος. Όμως, το κατώτερο 80% αποτελείται από 4 πεντημόρια, το 1^ο, το 2^ο, το 3^ο και το 4^ο. Έτσι, το 44,2% του εισοδήματος αποτελεί το εισόδημα που κατέχει ο πληθυσμός του 1^{ου}, 2^{ου}, 3^{ου} και 4^{ου} πεντημορίου. Επίσης, είναι γνωστό ότι ο πληθυσμός του 1^{ου}, 2^{ου} και 3^{ου} πεντημορίου κατέχει το 20% του εισοδήματος. Κατά συνέπεια, ο πληθυσμός που ανήκει στο 4^ο πεντημόριο κατέχει το 24,2% του συνολικού εισοδήματος, δηλαδή $44,2\% (1^{\circ}, 2^{\circ}, 3^{\circ} \text{ και } 4^{\circ} \text{ πεντημόριο}) \text{ μείον } 20\% (1^{\circ}, 2^{\circ} \text{ και } 3^{\circ} \text{ πεντημόριο}) = 24,2\%$.
- Το 100% του πληθυσμού, όπως είναι λογικό, κατέχει το 100% του συνολικού εισοδήματος. Όμως, το 100% του πληθυσμού αποτελείται από 5 πεντημόρια, το 1^ο, το 2^ο, το 3^ο, το 4^ο, και το 5^ο. Έτσι, το 100% του εισοδήματος αποτελεί το εισόδημα που κατέχει ο πληθυσμός του 1^{ου}, 2^{ου}, 3^{ου}, 4^{ου} και 5^{ου} πεντημορίου. Επίσης, είναι γνωστό ότι ο πληθυσμός του 1^{ου}, 2^{ου}, 3^{ου} και 4^{ου} πεντημορίου κατέχει το 44,2% του εισοδήματος. Κατά συνέπεια, ο πληθυσμός που ανήκει στο 5^ο πεντημόριο κατέχει το 55,8% του συνολικού εισοδήματος, δηλαδή $100\% (1^{\circ}, 2^{\circ}, 3^{\circ}, 4^{\circ} \text{ και } 5^{\circ} \text{ πεντημόριο}) \text{ μείον } 44,2\% (1^{\circ}, 2^{\circ}, 3^{\circ} \text{ και } 4^{\circ} \text{ πεντημόριο}) = 55,8\%$.

Παρακάτω, στο Πίνακα 4, παρουσιάζεται το ποσοστό του εισοδήματος που κατέχει κάθε πεντημόριο.

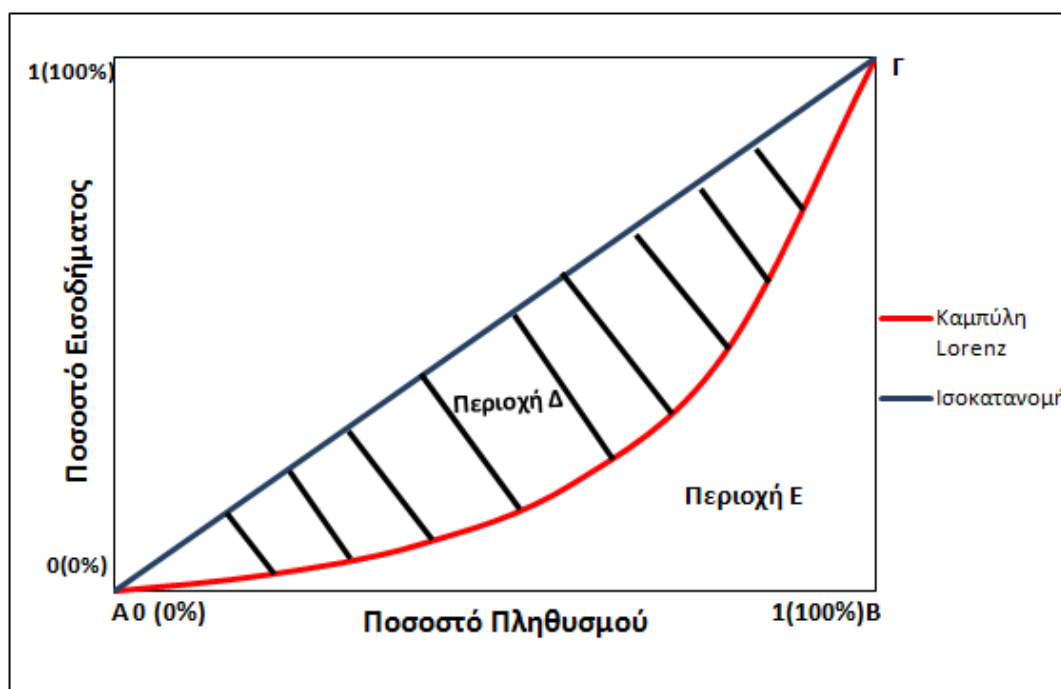
Πίνακας 4: (%) Εισοδήματος ανά πεντημόριο

Πεντημόριο	Ποσοστό Εισοδήματος
1ο	3,05%
2ο	5,64%
3ο	11,28%
4ο	24,25%
5ο	55,78%
Σύνολο	100%

3.2 Δείκτης Gini

Ο δείκτης Gini αποτελεί τον πιο γνωστό δείκτη υπολογισμού της ανισοκατανομής του εισοδήματος και του πλούτου. Προκύπτει μέσω της καμπύλης Lorenz και ουσιαστικά ισούται με το εμβαδό της περιοχής μεταξύ της καμπύλης Lorenz και της διαγωνίου διά το εμβαδόν του τριγώνου. Στην συνέχεια, στο Διάγραμμα 4α, εμφανίζονται οι παραπάνω περιοχές.

Διάγραμμα 4α: Γραφική απεικόνιση του Δείκτη Gini

Η γραμμοσκιασμένη περιοχή Δ είναι η περιοχή μεταξύ της καμπύλης Lorenz και της διαγωνίου, δηλαδή είναι η περιοχή που βρίσκεται πάνω από την καμπύλη Lorenz. Αντίθετα, η περιοχή Ε βρίσκεται κάτω από την καμπύλη Lorenz. Κατά συνέπεια το άθροισμα των εμβαδών της περιοχής Δ και της περιοχής Ε ισούται με το εμβαδόν του τριγώνου ΑΒΓ.

Ο δείκτης Gini λοιπόν προκύπτει από το λόγο των εμβαδών:
$$\frac{\text{Περιοχή } \Delta}{\text{Περιοχή } \Delta + \text{Περιοχή } \text{E}}$$

Το εμβαδόν του τριγώνου είναι βάση επί ύψος δια δύο ($\frac{\text{βάση} \times \text{ύψος}}{2}$). Στην περίπτωση της καμπύλης Lorenz η βάση είναι 1 μονάδα και το ύψος πάλι 1 μονάδα. Άρα το εμβαδόν του τριγώνου ΑΒΓ είναι 0,5 τετραγωνικές μονάδες. Κατά συνέπεια το εμβαδόν της Περιοχής Δ συν το εμβαδόν της Περιοχής Ε μας κάνει 0,5 τετραγωνικές μονάδες. Οπότε ο δείκτης Gini μπορεί να γίνει:

$$\text{Δείκτης Gini} = \frac{\text{Περιοχή } \Delta}{0,5} \quad (\text{σχέση 3})$$

Από την σχέση 3 προκύπτει ότι όσο πλησιέστερα βρίσκεται η καμπύλη Lorenz στην διαγώνιο τόσο μικρότερος είναι ο δείκτης Gini. Αυτό συμβαίνει διότι όσο πιο κοντά είναι η

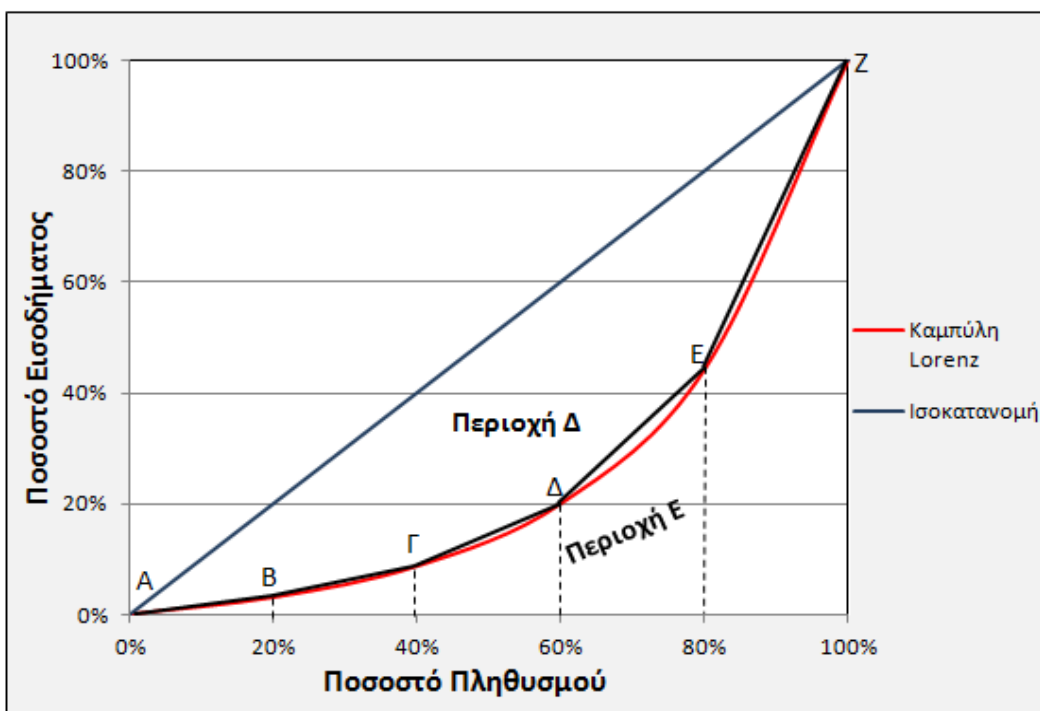
καμπύλη Lorenz στην διαγώνιο τόσο πιο μικρή είναι η «έκταση» της περιοχής Δ, και κατά συνέπεια το εμβαδόν της. Έτσι, ενώ μειώνεται ο αριθμητής του κλάσματος ο παρονομαστής του είναι σταθερός σε 0,5 τετραγωνικές μονάδες, με αποτέλεσμα το κλάσμα να μειώνεται. Συμπερασματικά λοιπόν, προκύπτει ότι όσο πιο κοντά είναι η καμπύλη Lorenz στην διαγώνιο τόσο πιο μικρός είναι ο δείκτης Gini, κατά συνέπεια η κατανομή του εισοδήματος είναι λιγότερο άνισα κατανομημένη.

Οι τιμές που μπορεί να πάρει ο δείκτης Gini είναι μεταξύ 0 (μηδέν) και 1(ένα)- Δείκτης Gini $\in [0,1]$. Η τιμή 0 σημαίνει ότι δεν υπάρχει καθόλου ανισοκατανομή, δηλαδή όλοι οι κάτοικοι απολαμβάνουν το ίδιο εισόδημα ή τον ίδιο πλούτο. Σε αυτή τη περίπτωση η καμπύλη Lorenz συμπίπτει με την διαγώνιο, έτσι το εμβαδόν της περιοχής Δ είναι μηδέν και κατά συνέπεια και ο δείκτης Gini είναι μηδέν. Αντίθετα, τιμή 1 σημαίνει ότι όλο το εισόδημα ή ο πλούτος ανήκει σε ένα άτομο και όλοι οι υπόλοιποι δεν έχουν τίποτα. Σε αυτή τη περίπτωση η καμπύλη Lorenz εφάπτεται με τον οριζόντιο άξονα και στο σημείο που αντιστοιχεί στο 100% του πληθυσμού είναι κατακόρυφη. Το σχήμα της είναι περίπου σαν ανάποδο L, δηλαδή κάπως έτσι $\perp$. Το εμβαδόν της περιοχής Δ είναι ίσο με το εμβαδόν του τριγώνου ABΓ, δηλαδή 0,5 τετραγωνικές μονάδες, και κατά συνέπεια ο δείκτης Gini ισούται με 1 (ένα).

3.2.1 Υπολογισμός και εύρεση του Δείκτη Gini

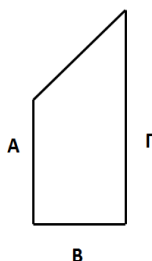
Μετά την παρουσίαση και εξήγηση του δείκτη Gini είναι σημαντικό να δειχθεί πως υπολογίζεται ο δείκτης, δηλαδή σε περίπτωση που δοθεί μια καμπύλη Lorenz πως γίνεται η εύρεση του δείκτη. Παρακάτω, με την βοήθεια του διαγράμματος 4β, αναλύεται ο τρόπος υπολογισμού και εύρεσης του δείκτη Gini.

Διάγραμμα 4β: Υπολογισμός εμβαδού περιοχής E

Επειδή η καμπύλη Lorenz δεν είναι γραμμική, δηλαδή η κλίση της αλλάζει συνεχώς, δεν μπορεί να υπολογιστεί το εμβαδόν της περιοχής Δ. Γι' αυτό το λόγο αντί της περιοχής Δ υπολογίζεται το εμβαδόν της περιοχής Ε. Ουσιαστικά υπολογίζεται το εμβαδόν της περιοχής που βρίσκεται κάτω από την καμπύλη Lorenz. Η περιοχή Ε είναι χωρισμένη σε πεντημόρια, δηλαδή σε πέντε διαφορετικά τμήματα, γι' αυτό το λόγο η βάση κάθε τμήματος αποτελεί το 20% (0,20) του μήκους του οριζόντιου άξονα. Αν ήταν χωρισμένη σε δεκατημόρια ή σε εκατοστημόρια τότε η βάση κάθε τμήματος θα ήταν το 10% (0,10) ή το 1% (0,01) του μήκους του οριζόντιου άξονα αντίστοιχα. Για τον υπολογισμό του εμβαδού της περιοχής Ε αρχικά ενώνονται τα σημεία ΑΒ, ΒΓ, ΓΔ, ΔΕ, και ΕΖ, όπως φαίνεται από το διάγραμμα 4β. Από την ένωση των σημείων δημιουργούνται πέντε γεωμετρικά σχήματα, δηλαδή η περιοχή Ε αποτελείται από πέντε γεωμετρικά σχήματα. Είναι προφανές πως αν είχε γίνει η κατανομή σε δεκατημόρια ή σε εκατοστημόρια τότε η περιοχή Ε θα αποτελούνταν από δέκα ή εκατό γεωμετρικά σχήματα αντίστοιχα. Το εμβαδόν κάθε γεωμετρικού σχήματος εκφράζει προσεγγιστικά το εμβαδόν κάθε πεντημορίου. Έτσι, από το άθροισμα των εμβαδών των πεντημορίων προκύπτει το συνολικό εμβαδόν της περιοχής Ε. Συνολικά υπάρχουν τέσσερα γεωμετρικά σχήματα τραπεζίου (ΒΓ, ΓΔ, ΔΕ, ΕΖ), δηλαδή το 2°, 3°, 4°, και 5° πεντημόριο, και ένα γεωμετρικό σχήμα ορθογωνίου τριγώνου (ΑΒ), δηλαδή το 1° πεντημόριο. Προκειμένου λοιπόν να βρεθεί το εμβαδόν της περιοχής Ε πρέπει να υπολογιστεί το εμβαδόν ενός ορθογωνίου τριγώνου και τεσσάρων τραπεζίων και στην συνέχεια να αθροιστούν τα εμβαδά τους. Το εμβαδόν του τραπεζίου υπολογίζεται ως εξής:

Έστω το παρακάτω τραπέζιο με πλευρές ΑΒΓ.

Το εμβαδόν του τραπεζίου είναι:

$$\mathbf{B \times A + \frac{B \times (\Gamma - A)}{2} = \frac{2 \times B \times A}{2} + \frac{B \times \Gamma - B \times A}{2} = \frac{2 \times B \times A + B \times \Gamma - B \times A}{2} = \frac{B \times A + B \times \Gamma}{2} = \frac{B \times (A + \Gamma)}{2}}$$

Η πλευρά Β εκφράζει τον οριζόντιο άξονα, δηλαδή το ποσοστό του πληθυσμού, ενώ οι πλευρές Α και Γ τον κατακόρυφο άξονα, δηλαδή το ποσοστό των εισοδημάτων. Ουσιαστικά η πλευρά Β είναι η βάση του τραπεζίου και οι πλευρές Α και Γ το ύψος κάθε πλευράς του τραπεζίου. Στο διάγραμμα 4β το μήκος της πλευράς Β ανέρχεται στο 20% του μήκους του οριζόντιου άξονα, αφού έχει χωριστεί σε πεντημόρια. Στην συνέχεια ακολουθεί ο πίνακας 5, όπου εμφανίζεται το αθροιστικό

ποσοστό του πληθυσμού και το αθροιστικό ποσοστό του εισοδήματος που κατέχει ο πληθυσμός.

Πίνακας 5: Αθροιστικό ποσοστό πληθυσμού και εισοδήματος

Αθροιστικό Ποσοστό Πληθυσμού	Αθροιστικό Ποσοστό Εισοδήματος
0%	0,00%
20%	3,05%
40%	8,69%
60%	19,97%
80%	44,22%
100%	100,00%

Από τον πίνακα 5 προέρχεται η καμπύλη Lorenz του διαγράμματος 3. Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 5 βρίσκεται ο δείκτης Gini του διαγράμματος 3.

- Στο 1^ο πεντημόριο, που το σχήμα του είναι ορθογώνιο τρίγωνο, το εμβαδόν του είναι βάση επί ύψος δια δύο. Η βάση εκφράζεται από το αθροιστικό ποσοστό του πληθυσμού και το ύψος από το αθροιστικό ποσοστό του εισοδήματος. Έτσι, το εμβαδόν του 1^{ου} πεντημορίου είναι: $\frac{0,20 \times 0,0305}{2} = 0,00305$ τετραγωνικές μονάδες.
- Στο 2^ο πεντημόριο, που το σχήμα του είναι τραπέζιο, το εμβαδόν του υπολογίζεται από την σχέση $\frac{B \times (A + \Gamma)}{2}$. Το B είναι 0,20, δηλαδή το μήκος της βάσης του τραπεζίου, και το A+Γ είναι 0,0305+ 0,0869, δηλαδή το ύψος των πλευρών του τραπεζίου. Έτσι, προκύπτει ότι το εμβαδόν του 2^{ου} πεντημορίου είναι: $\frac{0,20 \times (0,0305 + 0,0869)}{2} = 0,01174$ τετραγωνικές μονάδες.
- Αντίστοιχα και για το 3^ο πεντημόριο, που είναι τραπέζιο, το εμβαδόν του υπολογίζεται όπως και στο 2^ο πεντημόριο. Η μόνη διαφορά οφείλεται στο άθροισμα A+Γ που είναι 0,0869+0,1997. Έτσι, το εμβαδόν του 3^{ου} πεντημορίου είναι: $\frac{0,20 \times (0,0869 + 0,1997)}{2} = 0,02866$ τετραγωνικές μονάδες.
- Στο 4^ο πεντημόριο, που είναι τραπέζιο, το A+B είναι 0,1997+0,4422. Το εμβαδόν λοιπόν του 4^{ου} πεντημορίου είναι: $\frac{0,20 \times (0,1997 + 0,4422)}{2} = 0,06419$ τετραγωνικές μονάδες.
- Τέλος, για το 5^ο πεντημόριο το A+B είναι 0,4422+1. Κατά συνέπεια το εμβαδόν του 5^{ου} πεντημορίου είναι: $\frac{0,20 \times (0,4422 + 1)}{2} = 0,14422$ τετραγωνικές μονάδες.

Εφόσον τώρα έχουν υπολογιστεί τα εμβαδά όλων των πεντημορίων, μπορεί να βρεθεί το συνολικό εμβαδό της περιοχής E ως εξής:

- Εμβαδόν Περιοχής E= Εμβαδόν 1^ο πεντημορίου + Εμβαδόν 2^ο πεντημορίου + Εμβαδόν 3^ο πεντημορίου + Εμβαδόν 4^ο πεντημορίου + Εμβαδόν 5^ο πεντημορίου =>
- Εμβαδόν Περιοχής E= 0,00305+ 0,01174+ 0,02866+ 0,06419+ 0,14422 =>
- Εμβαδόν Περιοχής E= 0,25186 τετραγωνικές μονάδες.

Είναι γνωστό ότι εμβαδόν του τριγώνου είναι 0,5 τετραγωνικές μονάδες. Άρα το εμβαδόν της Περιοχής Δ συν το εμβαδόν της περιοχής E είναι 0,5 τετραγωνικές μονάδες. Έτσι, το εμβαδόν της περιοχής Δ είναι 0,5 μείον το εμβαδόν της περιοχής E. Στο διάγραμμα 4β λοιπόν το εμβαδόν την περιοχής Δ ανέρχεται σε 0,24814 τετραγωνικές μονάδες (0,5 – 0,25186). Εφόσον έχει υπολογιστεί και το εμβαδόν της περιοχής Δ μπορεί να υπολογιστεί και ο δείκτης Gini. Από την σχέση 3 ισχύει ότι $\text{Δείκτης Gini} = \frac{\text{Περιοχή Δ}}{0,5} \Rightarrow \text{Δείκτης Gini} = \frac{0,24814}{0,5} = 0,49628$. Με ανάλογο τρόπο υπολογίζεται και ο δείκτης Gini για οποιαδήποτε άλλη κατανομή του εισοδήματος.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το αποτέλεσμα από τον υπολογισμό του δείκτη Gini γίνεται προσεγγιστικά. Σε όσα πιο πολλά «κομμάτια» έχει σπάσει ο πληθυσμός τόσο πιο ακριβείς είναι η μέτρηση, δηλαδή εξαρτάτε από την κατανομή του πληθυσμού πχ αν έχει γίνει σε πεντημόρια, δεκατημόρια, εκατοστημόρια κλπ. Ο υπολογισμός του δείκτη σε πεντημόρια είναι λιγότερο ακριβείς από τον υπολογισμό που έχει γίνει σε δεκατημόρια. Για παράδειγμα, για την ίδια κατανομή του εισοδήματος ο δείκτης Gini που θα υπολογιστεί σε πεντημόρια θα είναι λίγο διαφορετικός από το δείκτη Gini που θα υπολογιστεί σε δεκατημόρια ή σε εκατοστημόρια. Στην συνέχεια, στον πίνακα 6, παρουσιάζεται ένα παράδειγμα όπου ο υπολογισμός του δείκτη Gini έχει γίνει σε δεκατημόρια και σε πεντημόρια.

Πίνακας 6: Υπολογισμός του δείκτη Gini σε δεκατημόρια και σε πεντημόρια

Δεκατημόρια	Εισόδημα κάθε δεκατημορίου	Αθροιστικό Εισόδημα	Ποσοστό πληθυσμού	Ποσοστό εισοδήματος (δεκατημόρια)	Ποσοστό εισοδήματος (πεντημόρια)	Εμβαδόν κάθε δεκατημορίου	Εμβαδόν κάθε πεντημορίου
		0,00 €	0%	0,00%	0,00%	0	0
1ο	650,00 €	650,00 €	10%	3,88%	8,06%	0,00194	0,00806
2ο	702,00 €	1.352,00 €	20%	8,06%		0,00597	
3ο	772,20 €	2.124,20 €	30%	12,67%	17,87%	0,01037	0,02594
4ο	872,59 €	2.996,79 €	40%	17,87%		0,01527	
5ο	1.020,93 €	4.017,71 €	50%	23,96%	31,39%	0,02092	0,04927
6ο	1.245,53 €	5.263,24 €	60%	31,39%		0,02768	
7ο	1.594,28 €	6.857,52 €	70%	40,90%	53,74%	0,03615	0,08513
8ο	2.152,27 €	9.009,79 €	80%	53,74%		0,04732	
9ο	3.077,75 €	12.087,55 €	90%	72,10%	100,00%	0,06292	0,15374
10ο	4.678,18 €	16.765,73 €	100%	100,00%		0,08605	
Συνολικό Εισόδημα	16.765,73 €	Εμβαδόν περιοχής E				0,31458	0,32214
		Δείκτης Gini				0,37084	0,35572

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 6, ο δείκτης Gini διαφέρει όταν ο υπολογισμός του γίνεται σε δεκατημόρια και σε πεντημόρια. Ο δείκτης Gini που υπολογίστηκε σε δεκατημόρια έχει μεγαλύτερη ακρίβεια σε σχέση με τον δείκτη που υπολογίστηκε σε πεντημόρια. Ενώ λοιπόν η κατανομή του εισοδήματος είναι ίδια η κατανομή του πληθυσμού σε δεκατημόρια ή σε πεντημόρια δίνει διαφορετικό αποτέλεσμα. Είναι σημαντικό λοιπόν όταν συναντάται και εξετάζεται ο δείκτης Gini να είναι γνωστή και η κατανομή του πληθυσμού, δηλαδή αν ο υπολογισμός έχει γίνει σε πεντημόρια, σε δεκατημόρια, σε εκατοστημόρια κλπ. Σε διαφορετική περίπτωση μπορεί να υπάρξει στρεβλή εικόνα, να εξαχθούν λάθος συμπεράσματα και κατά συνέπεια να ακολουθηθούν λάθος πολιτικές για την αντιμετώπιση της ανισοκατανομής.

Πρέπει να διευκρινιστεί και να τονιστεί ότι το ύψος του συνολικού εισοδήματος δεν επηρεάζει τον δείκτη Gini. Ο δείκτης Gini επηρεάζεται μόνο από την κατανομή του εισοδήματος και όχι από το μέγεθος του. Για παράδειγμα αν δύο χώρες με διαφορετικό εθνικό εισόδημα, πχ €100 η μια και €10 τρις η άλλη, έχουν ακριβώς την ίδια κατανομή εισοδήματος στο εσωτερικό τους τότε ο δείκτης Gini θα είναι ίδιος και στις δύο χώρες. Αυτό συμβαίνει διότι ο δείκτης Gini εξετάζει το ποσοστό του πληθυσμού και του εισοδήματος-πλούτου και όχι τις απόλυτες τιμές τους.

3.3 Σχέση ανισοκατανομής και σχετικής φτώχειας

Στην ενότητα 2.1.2 αναφέρθηκε η θετική σχέση που υπάρχει μεταξύ της ανισοκατανομής του εισοδήματος και της σχετικής φτώχειας. Επειδή στην ενότητα 2.1.2 δεν είχε αναλυθεί κάποιος τρόπος υπολογισμού της ανισοκατανομής δεν μπορούσε να υπάρξει κάποια περαιτέρω ανάλυση πάνω σε αυτό το θέμα. Έτσι, εφόσον πλέον έχει παρουσιαστεί

και αναλυθεί η καμπύλη Lorenz και ο δείκτης Gini μπορεί να παρουσιαστεί, με την βοήθεια δύο παραδειγμάτων, η θετική, αλλά όχι απόλυτη, σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην ανισοκατανομή και την σχετική φτώχεια.

Έστω δύο χώρες, η χώρα Α και η χώρα Β, που αποτελούνται από 10 νοικοκυριά η κάθε μια. Οι δύο χώρες έχουν το ίδιο συνολικό εισόδημα αλλά η κατανομή του γίνεται με διαφορετικό τρόπο σε κάθε μία. Τα στοιχεία κάθε χώρας παρουσιάζονται παρακάτω στους πίνακες 7α και 7β.

Πίνακας 7α: Στοιχεία Χώρας Α

Χώρα Α				
Νοικοκυριό	Ισοδύναμο Διαθέσιμο Εισόδημα νοικοκυριού	Αθροιστικό Εισόδημα	Αθροιστικό Ποσοστό πληθυσμού	Αθροιστικό Ποσοστό Εισοδήματος
		0,00 €	0,00%	0,00%
A	1.791,89 €	1.791,89 €	10,00%	6,90%
B	1.935,24 €	3.727,13 €	20,00%	14,36%
Γ	2.090,07 €	5.817,20 €	30,00%	22,41%
Δ	2.257,27 €	8.074,47 €	40,00%	31,11%
E	2.437,86 €	10.512,33 €	50,00%	40,50%
ΣΤ	2.632,89 €	13.145,22 €	60,00%	50,64%
Z	2.843,52 €	15.988,74 €	70,00%	61,59%
H	3.071,01 €	19.059,74 €	80,00%	73,42%
Θ	3.316,69 €	22.376,43 €	90,00%	86,20%
I	3.582,03 €	25.958,46 €	100,00%	100,00%
Συνολικό Εισόδημα	25.958,46 €	Δείκτης Gini		0,1257

Πίνακας 7β: Στοιχεία Χώρας Β

Χώρα Β				
Νοικοκυριό	Ισοδύναμο Διαθέσιμο Εισόδημα νοικοκυριού	Αθροιστικό Εισόδημα	Αθροιστικό Ποσοστό πληθυσμού	Αθροιστικό Ποσοστό Εισοδήματος
		0,00 €	0,00%	0,00%
A	100,00 €	100,00 €	10,00%	0,39%
B	167,80 €	267,80 €	20,00%	1,03%
Γ	281,58 €	549,38 €	30,00%	2,12%
Δ	472,49 €	1.021,87 €	40,00%	3,94%
E	792,86 €	1.814,73 €	50,00%	6,99%
ΣΤ	1.330,43 €	3.145,16 €	60,00%	12,12%
Z	2.232,50 €	5.377,66 €	70,00%	20,72%
H	3.746,19 €	9.123,85 €	80,00%	35,15%
Θ	6.286,20 €	15.410,05 €	90,00%	59,36%
I	10.548,41 €	25.958,46 €	100,00%	100,00%
Συνολικό Εισόδημα	25.958,46 €	Δείκτης Gini		0,6164

Ο δείκτης Gini έχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στις δυο χώρες. Η κατανομή του εισοδήματος είναι πολύ πιο άνισα κατανεμημένη στην χώρα Β σε σχέση με την χώρα Α. Η διαφορετική κατανομή του εισοδήματος εξασφαλίζει διαφορετικό εισόδημα σε κάθε νοικοκυριό και διαφορετικά ποσοστά φτώχειας. Το φτωχότερο νοικοκυριό της χώρας Α έχει πολύ υψηλότερο εισόδημα συγκριτικά με το φτωχότερο νοικοκυριό της χώρας Β. Είναι χαρακτηριστικό ότι το εισόδημα του νοικοκυριού Α της χώρας Α, που είναι το φτωχότερο νοικοκυριό στην χώρα, είναι υψηλότερο από το εισόδημα του νοικοκυριού ΣΤ της χώρας Β, που έχει το πέμπτο υψηλότερο εισόδημα στην χώρα Β. Αντίθετα, το πλουσιότερο νοικοκυριό της χώρας Α έχει αρκετά χαμηλότερο εισόδημα από το πλουσιότερο νοικοκυριό της χώρας Β.

Όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα 2.1.2, στην Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά φτωχό θεωρείται το νοικοκυριό εκείνο του οποίου το εισόδημα δεν ξεπερνάει το 60% της εθνικής διαμέσου των εισοδημάτων. Η διάμεσος του εισοδήματος για τις δύο χώρες προκύπτει από την 5^η και 6^η παρατήρηση, δηλαδή από τα νοικοκυριά E και ΣΤ. Στην χώρα Α η διάμεσος του εισοδήματος είναι $\frac{2.437,86+2.632,89}{2} = \text{€}2.535,37$ και στην χώρα Β $\frac{792,86+1.330,43}{2} = \text{€}1061,64$. Το 60% της διαμέσου του εισοδήματος για την χώρα Α είναι €1.521,22 και για

την χώρα Β €636,99. Κατά συνέπεια, στην χώρα Α κανένα νοικοκυριό δεν θεωρείται φτωχό, αφού κανένα νοικοκυριό δεν έχει εισόδημα μικρότερο από €1.521,22. Αντίθετα, στην χώρα Β το 40% των νοικοκυριών θεωρείται φτωχό, αφού τα τέσσερα από τα δέκα νοικοκυριά έχουν εισόδημα μικρότερο από €636,99. Οι δύο χώρες, αν και έχουν τον ίδιο αριθμό νοικοκυριών και το ίδιο εισόδημα, παρουσιάζουν διαφορετικά επίπεδα φτώχειας. Η μεγάλη ανισοκατανομή του εισοδήματος στην χώρα Β δημιουργεί και συνθήκες σχετικής φτώχειας. Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι η ανισοκατανομή του εισοδήματος αυξάνει το ποσοστό των νοικοκυριών- ατόμων που θεωρούνται φτωχά.

Όπως όμως τονίστηκε και στην ενότητα 2.1.2 η σχέση αυτή δεν είναι απόλυτη. Υπάρχει περίπτωση μια χώρα που έχει υψηλότερο δείκτη Gini, σε σχέση με μια άλλη, να μην έχει σχετική φτώχεια, ενώ η χώρα με τον χαμηλότερο δείκτη Gini να έχει. Παρακάτω, στον πίνακα 7γ, παρουσιάζονται τα στοιχεία της χώρας Γ, η οποία αν και έχει υψηλότερο δείκτη Gini από την χώρα Β παρ' όλα αυτά δεν παρουσιάζει σχετική φτώχεια.

Πίνακας 7γ: Στοιχεία Χώρας Γ

Χώρα Γ				
Νοικοκυριό	Εισόδημα κάθε κατοίκου	Αθροιστικό Εισόδημα	Αθροιστικό Ποσοστό πληθυσμού	Αθροιστικό Ποσοστό Εισοδήματος
		0,00 €	0,00%	0,00%
A	340,89 €	340,89 €	10,00%	1,31%
B	355,11 €	696,00 €	20,00%	2,68%
Γ	385,55 €	1.081,55 €	30,00%	4,17%
Δ	426,13 €	1.507,68 €	40,00%	5,81%
E	507,30 €	2.014,97 €	50,00%	7,76%
ΣΤ	603,76 €	2.618,73 €	60,00%	10,09%
Z	1.014,60 €	3.633,33 €	70,00%	14,00%
H	2.034,19 €	5.667,52 €	80,00%	21,83%
Θ	5.072,98 €	10.740,51 €	90,00%	41,38%
I	15.217,95 €	25.958,46 €	100,00%	100,00%
Συνολικό Εισόδημα	25.958,46 €	Δείκτης Gini		0,6820

Το διάμεσο εισόδημα στην χώρα Γ προκύπτει από την 5^η και 6^η παρατήρηση, δηλαδή από τα νοικοκυριά E και ΣΤ. Έτσι, η διάμεσος του εισοδήματος για την χώρα Γ είναι $\frac{507,3+603,76}{2} = €555,53$. Το 60% της διαμέσου του εισοδήματος ανέρχεται σε €333,32. Όπως προκύπτει λοιπόν από τα στοιχεία του πίνακα 7γ κανένα νοικοκυριό στην χώρα Γ δεν θεωρείται φτωχό, αφού κανένα νοικοκυριό δεν έχει εισόδημα μικρότερο από €333,32. Από τον πίνακα 7γ γίνεται ξεκάθαρο ότι η αύξηση της ανισοκατανομής δεν συνεπάγεται ταυτόχρονα και την αύξηση της σχετικής φτώχειας. Παρόλα αυτά, ένας πολύ υψηλός δείκτης Gini μπορεί να αποτελεί ένδειξη για την ύπαρξη σχετικής φτώχειας σε μια οικονομία, σε καμία περίπτωση όμως αυτό δεν μπορεί να αποτελεί τεκμήριο.

4. Εξέλιξη της ανισότητας και της φτώχειας στις χώρες της Ευρωζώνης

Η οικονομική ανισότητα και η φτώχεια ταλανίζουν τις κοινωνίες όλων των κρατών του κόσμου, δημιουργώντας σημαντικά προβλήματα στην εύρυθμη λειτουργία τους. Τα σύγχρονα κράτη οφείλουν να αντιμετωπίζουν αυτά τα προβλήματα, στοχεύοντας στην βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών τους. Μια κοινωνία χωρίς ανισότητες και φτώχεια αποτελεί ιδανική εικόνα για πολλούς κοινωνικούς επιστήμονες αλλά και πολιτικούς.

Η Ευρωζώνη αποτελεί μια νομισματική ένωση, με πολύ μικρό βαθμό οικονομικής και πολιτικής ολοκλήρωσης. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μην υπάρχει ισχυρή κρατική υπόσταση, ούτε καν σε μορφή ομοσπονδίας. Μεγάλη ανισότητα και φτώχεια σε ορισμένα κράτη-μέλη, καθώς και μεγάλες διαφορές ανάμεσα στα κράτη-μέλη, είναι ικανή προκαλέσει τριγμούς στην λειτουργία της. Οι μεγάλες διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών- μελών δεν επιτρέπουν την συνοχή της Ευρωζώνης. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την έλλειψη ενός κεντρικού ενιαίου συστήματος λήψης πολιτικών και οικονομικών αποφάσεων, καθιστά την Ευρωζώνη ευάλωτη απέναντι στην ανισότητα και την φτώχεια. Κατά συνέπεια, η παρακολούθηση, καταγραφή, εξέλιξη και μελέτη της ανισότητας και της φτώχειας πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας, τόσο σε εθνικό όσο και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Ανάλογα με τα αποτελέσματα που προκύπτουν, οι κυβερνήσεις οφείλουν να διαμορφώνουν τις πολιτικές τους, έτσι ώστε να αντιμετωπίζουν όσο καλύτερα μπορούν αυτά τα προβλήματα. Σε διαφορετική περίπτωση, οι επιπτώσεις αυτών των προβλημάτων μπορεί να έχουν αρνητικές συνέπειες στην λειτουργία της Ευρωζώνης, απειλώντας ακόμα και το ίδιο το οικοδόμημα της ενωμένης Ευρώπης.

4.1 Εξέλιξη της ανισότητας

Τα στοιχεία για την ανισότητα στις χώρες της Ευρωζώνης παρέχονται από την Eurostat, καθώς αποτελεί την επίσημη στατιστική αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εξαγωγή του δείκτη Gini πραγματοποιείται με βάση το ισοδύναμο οικογενειακό διαθέσιμο εισόδημα.²⁸ Σύμφωνα με την Eurostat το συνολικό διαθέσιμο οικογενειακό εισόδημα προκύπτει από την άθροιση των εισοδημάτων κάθε μέλους του νοικοκυριού, και επιπλέον από το εισόδημα που εισπράττεται σε επίπεδο νοικοκυριού. Το εισόδημα σε επίπεδο νοικοκυριού μπορεί να αφορά για παράδειγμα ενοίκια ή επιδόματα που λαμβάνει κάποιο νοικοκυριό στο σύνολο του, και όχι ένα μεμονωμένο μέλος του. Έτσι, το διαθέσιμο οικογενειακό εισόδημα αποτελείται από τις παρακάτω πηγές²⁹:

1. Όλα τα εισοδήματα από εργασία (μισθοί εργαζομένων και αμοιβές αυτοαπασχόλησης)
2. Έσοδα από επενδύσεις και ακίνητα
3. Μεταβιβάσεις μεταξύ νοικοκυριών
4. Όλες οι χρηματικές κοινωνικές μεταβιβάσεις και οι συντάξεις

²⁸ Από το 2007 οι πληροφορίες που παρέχονται αφορούν το ακαθάριστο εισόδημα

²⁹ Βλ. http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/ilc_esms.htm

Προκειμένου να υπάρξει μια όσο το δυνατόν καλύτερη εικόνα της ανισότητας η Eurostat δημοσιεύει τρεις δείκτες Gini. Κάθε ένας δείκτης προέρχεται από τον υπολογισμό διαφορετικής κατηγορίας εισοδήματος, δηλαδή, (α) εισοδήματα που προέρχονται από τις τρεις πρώτες παραπάνω πηγές, (β) εισοδήματα που προέρχονται από τις τρεις πρώτες παραπάνω πηγές συν τις συντάξεις και (γ) εισοδήματα που προέρχεται από τις τέσσερις πηγές. Ουσιαστικά, στην κατηγορία εισοδήματος (α) δεν υπολογίζονται οι συντάξεις και οι κοινωνικές μεταβιβάσεις, σε αντίθεση με την κατηγορία (β) όπου οι συντάξεις υπολογίζονται. Αντίστοιχα, στην κατηγορία εισοδήματος (γ) υπολογίζονται όλα τα εισοδήματα των νοικοκυριών ανεξαρτήτως προέλευσης.

Όπως είναι λογικό η ανισότητα που προκύπτει για κάθε κατηγορίας εισοδήματος διαφέρει. Κατά συνέπεια σε κάθε χώρα αντιστοιχούν τρεις διαφορετικοί δείκτες Gini, με βάση την κατηγορία εισοδήματος που έχουν υπολογιστεί. Οι τρεις δείκτες, που αφορούν διαφορετικές κατηγορίες εισοδήματος, είναι:

- 1- Gini Coefficient of Equivalised Disposable Income before social transfers (pensions included in social transfers)
- 2- Gini Coefficient of Equivalised Disposable Income before social transfers (pensions excluded from social transfers)
- 3- Gini Coefficient of Equivalised Disposable Income

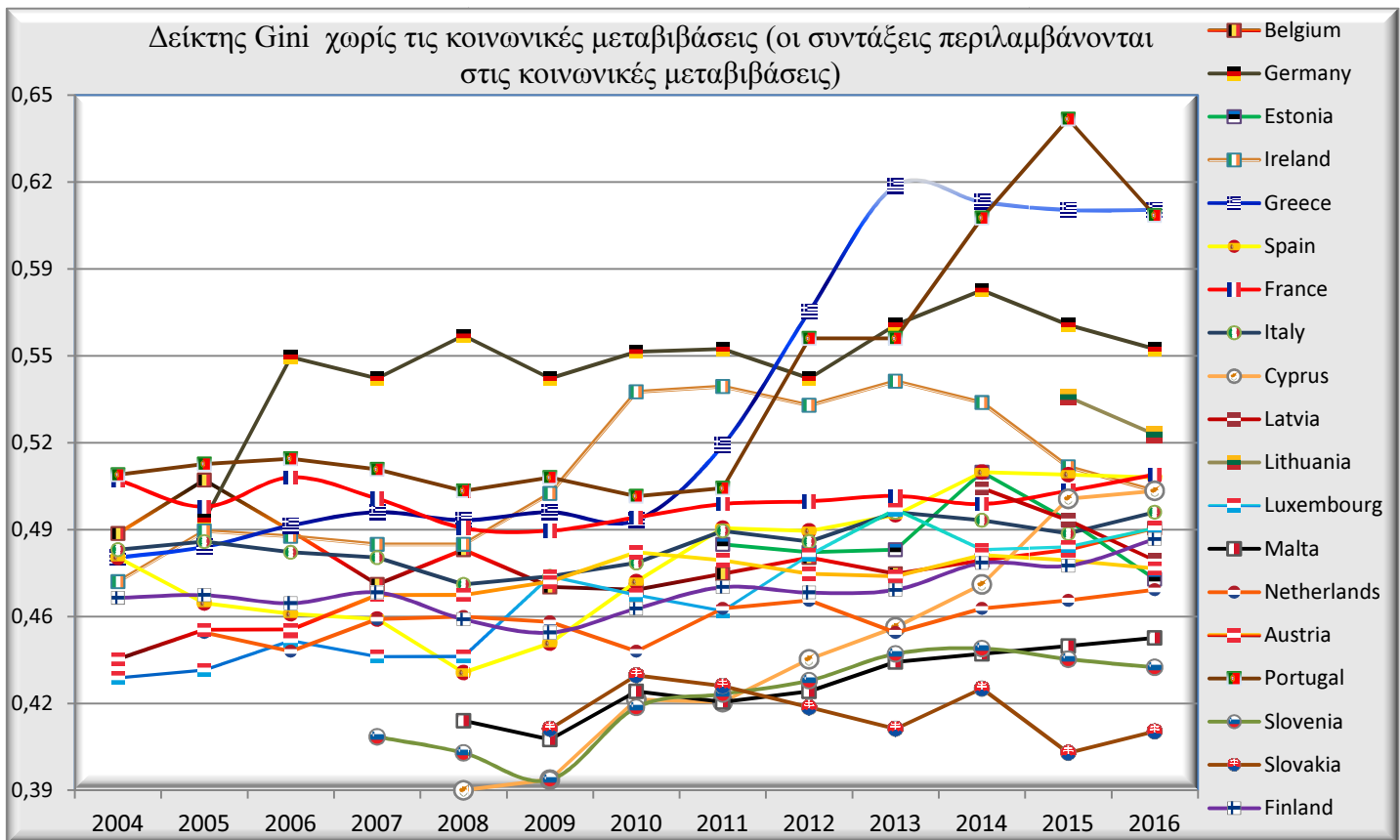
Ο πρώτος δείκτης υπολογίζεται βάση του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος χωρίς τις κοινωνικές παροχές, δηλαδή δεν περιλαμβάνονται οι κοινωνικές μεταβιβάσεις και οι συντάξεις, και αντιστοιχεί στην κατηγορία εισοδήματος (α). Ο δεύτερος δείκτης υπολογίζεται βάση του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος και των συντάξεων, χωρίς να περιλαμβάνονται οι κοινωνικές μεταβιβάσεις, και αντιστοιχεί στην κατηγορία εισοδήματος (β). Τέλος, ο τρίτος δείκτης, υπολογίζεται βάση του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος περιλαμβάνοντας συντάξεις και κοινωνικές μεταβιβάσεις, και αντιστοιχεί στην κατηγορία εισοδήματος (γ).

4.1.1 Εξέλιξη της ανισότητας βάση του διαθέσιμου εισοδήματος χωρίς τις κοινωνικές παροχές

Ο υπολογισμός για αυτόν το δείκτη Gini έχει πραγματοποιηθεί λαμβάνοντας υπόψη μόνο τα εισοδήματα εκείνα που έχουν προκύψει από εργασία, από επενδύσεις και ακίνητα καθώς και από τις μεταβιβάσεις μεταξύ των νοικοκυριών. Είναι δηλαδή όλα εκείνα τα εισοδήματα που προέρχονται από τις πηγές 1,2 και 3 και αντιστοιχεί στην κατηγορία εισοδήματος (α). Οι κοινωνικές μεταβιβάσεις ή και συντάξεις που μπορεί να λαμβάνει ένα νοικοκυριό έχουν παραλειφθεί. Για παράδειγμα, έστω ένα νοικοκυριό που αποτελείται από τρεις ενήλικες, το οποίο λαμβάνει κάθε έτος €10.000 από εργασία, €7.500 από σύνταξη και €2.500 από επίδομα. Το διαθέσιμο εισόδημα που αντιστοιχεί σε αυτό το νοικοκυριό, για τον υπολογισμό αυτής της κατηγορίας δείκτη Gini, είναι €10.000 και προέρχεται από την εργασία. Αντίστοιχα το **ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα** του νοικοκυριού ανέρχεται στα

€5.000 ($10.000 \div 2$).³⁰ Τα εισοδήματα που προέρχονται από την σύνταξη (€7.500) και το επίδομα (€2.500) έχουν παραλειφθεί. Κατά συνέπεια, ένα νοικοκυριό το οποίο λαμβάνει μόνο σύνταξη ή και επίδομα, το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα του στον υπολογισμό αυτής της κατηγορίας δείκτη Gini ανέρχεται σε €0. Με ανάλογο τρόπο γίνεται ο υπολογισμός του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος και στα υπόλοιπα νοικοκυριά. Στην συνέχεια, στο γράφημα 2, παρουσιάζεται η εξέλιξη της ανισότητας, βάσει του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος χωρίς τις κοινωνικές παροχές, για την περίοδο 2004-2016 στις χώρες της Ευρωζώνης

Γράφημα 2: Εξέλιξη της ανισότητας βάσει του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος χωρίς τις κοινωνικές παροχές

Πηγή: Το γράφημα έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Από το γράφημα 2 φαίνεται η σημαντική διαφορά τόσο στην πορεία όσο και στο μέγεθος της ανισότητας που υπάρχει σε κάθε κράτος- μέλος. Παρόλα αυτά, εξετάζοντας την γενικότερη εικόνα, προκύπτει ότι στα περισσότερα κράτη- μέλη υπάρχει μια γενική τάση αύξησης της ανισότητας την περίοδο 2004- 2016. Μάλιστα, σε ορισμένα κράτη- μέλη η τάση αυτή είναι ιδιαίτερα αισθητή. Είναι χαρακτηριστικό πως από την περίοδο 2010-2011 και μετά η ανισότητα εκτοξεύεται στην Ελλάδα και την Πορτογαλία, και έως το 2016 αυτές οι δύο

³⁰ Με βάση το μέγεθος και την σύνθεση του νοικοκυριού, δηλαδή τρεις ενήλικες, λαμβάνοντας υπόψη την κλίμακα ισοδυναμίας, προκύπτει πως το βάρος που αντιστοιχεί στο εν λόγω νοικοκυριό είναι 2 δηλαδή, 1 για τον 1^ο ενήλικα + 0,5 για τον 2^ο ενήλικα + 0,5 για τον 3^ο ενήλικα. Με ανάλογο τρόπο υπολογίζεται το βάρος κάθε νοικοκυριού προκειμένου να ευρεθεί το **ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα** του.

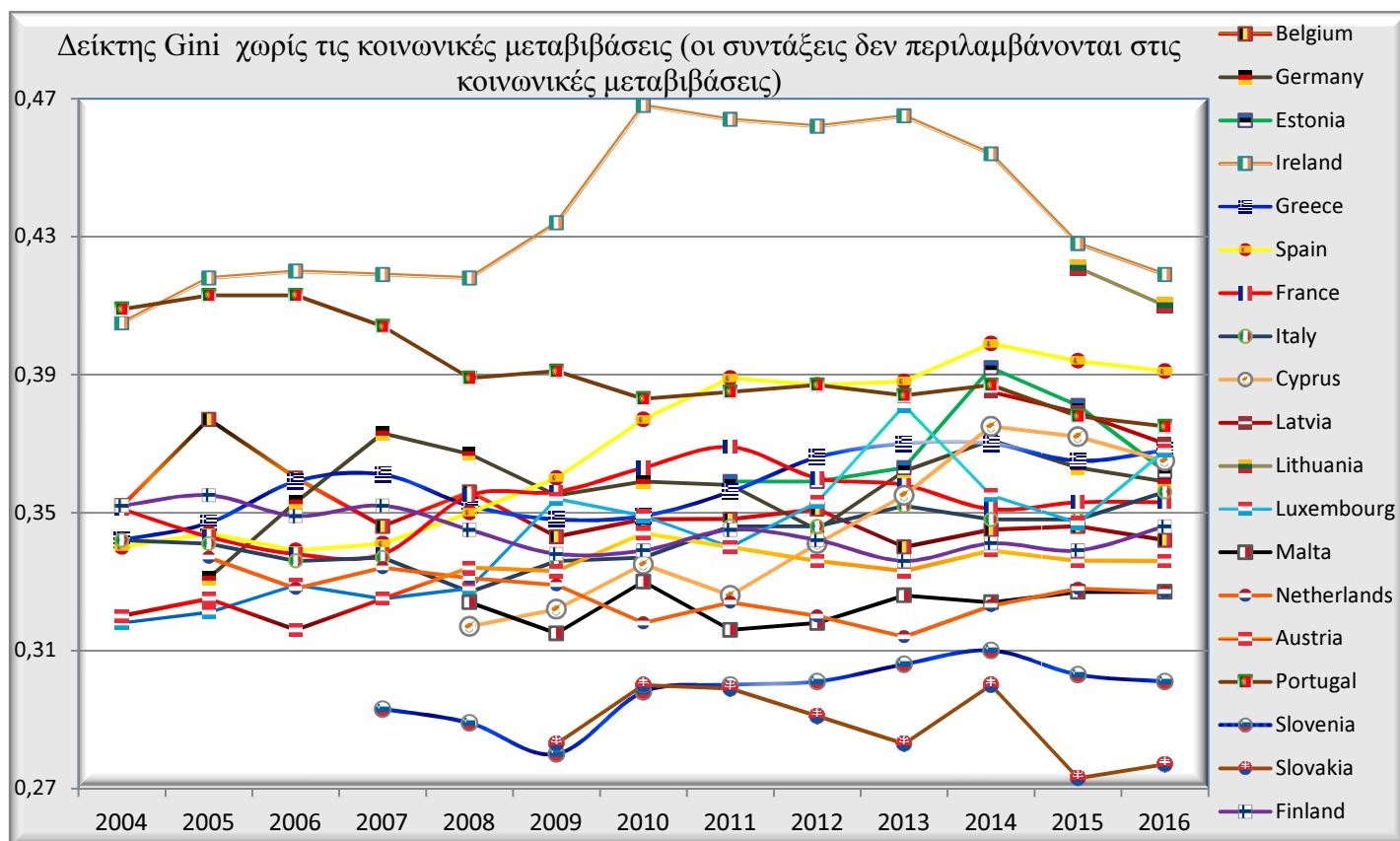
χώρες έχουν τον υψηλότερο δείκτη Gini. Παρόμοια σημαντική αύξηση παρατηρείται και στην Ιρλανδία μετά το 2008, όμως η τάση αυτή φαίνεται να αντιστρέφεται μετά το 2014. Μια ακόμα χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η Κύπρος, όπου την περίοδο 2008-2016 η ανισότητα αυξάνεται σημαντικά, χωρίς ωστόσο να ξεπεράσει την ανισότητα που υπάρχει στα υπόλοιπα κράτη- μέλη. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η Ισπανία όπου η ανισότητα ενώ μειώνεται την περίοδο 2004-2008 ύστερα αυξάνεται αισθητά και σταθεροποιείται το 2014. Το επίπεδο της ανισότητας όμως την περίοδο 2014-2016 παραμένει υψηλότερο σε σχέση με του 2004. Η Γερμανία είναι μια χώρα όπου η ανισότητα αυξήθηκε σημαντικά σε μόλις ένα έτος, μεταξύ 2005-2006. Το επίπεδο παρέμεινε περίπου σταθερό και τα επόμενα χρόνια, με μια αισθητή αύξηση την τριετία 2012-2014. Τα επόμενα δύο χρόνια φαίνεται να μειώνεται πλησιάζοντας στα επίπεδα πριν το 2012.

Διαχρονικά, τα κράτη- μέλη με την υψηλότερη ανισότητα είναι η Γερμανία, η Ιρλανδία, η Ελλάδα, και η Πορτογαλία. Αντίθετα, τα κράτη- μέλη με την χαμηλότερη ανισότητα είναι η Μάλτα, η Σλοβενία και η Σλοβακία. Είναι χαρακτηριστικό πως οι τρεις αυτές χώρες έγιναν μέλη της Ευρωζώνης μετά την κυκλοφορία του Ευρώ το 2002.

4.1.2 Εξέλιξη της ανισότητας βάση του διαθέσιμου εισοδήματος, περιλαμβανομένων των συντάξεων, χωρίς τις κοινωνικές μεταβιβάσεις

Ο υπολογισμός για αυτόν το δείκτη Gini έχει πραγματοποιηθεί λαμβάνοντας υπόψη τα εισοδήματα εκείνα που έχουν προκύψει από εργασία, επενδύσεις και ακίνητα, μεταβιβάσεις μεταξύ των νοικοκυριών καθώς και από τυχόν συντάξεις που λαμβάνουν τα νοικοκυριά. Είναι δηλαδή όλα εκείνα τα εισοδήματα που προέρχονται από τις πηγές 1,2 και 3 συν τις συντάξεις και αντιστοιχεί στην κατηγορία εισοδήματος (β). Οι κοινωνικές μεταβιβάσεις που μπορεί να λαμβάνει ένα νοικοκυριό έχουν παραλειφθεί. Για παράδειγμα, έστω ένα νοικοκυριό που αποτελείται από τρεις ενήλικες, το οποίο λαμβάνει κάθε έτος €10.000 από εργασία, €7.500 από σύνταξη και €2.500 από επίδομα. Το διαθέσιμο εισόδημα που αντιστοιχεί σε αυτό το νοικοκυριό, για τον υπολογισμό αυτής της κατηγορίας δείκτη Gini, ανέρχεται συνολικά στα €17.500, δηλαδή €10.000 από εργασία συν €7.500 από την σύνταξη. Αντίστοιχα το **ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα** του νοικοκυριού ανέρχεται στα €8.750 ($17.500 \div 2$). Το εισόδημα που προέρχεται από το επίδομα (€2.500) έχει παραλειφθεί. Κατά συνέπεια, ένα νοικοκυριό το οποίο λαμβάνει μόνο επίδομα, το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα του στον υπολογισμό αυτής της κατηγορίας δείκτη Gini, ανέρχεται σε €0. Με ανάλογο τρόπο γίνεται ο υπολογισμός του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος και στα υπόλοιπα νοικοκυριά. Στην συνέχεια, στο γράφημα 3, παρουσιάζεται η εξέλιξη της ανισότητας, βάση του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος και των συντάξεων χωρίς τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, για την περίοδο 2004-2016 στις χώρες της Ευρωζώνης.

Γράφημα 3: Εξέλιξη της ανισότητας βάσει του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος, περιλαμβανομένων των συντάξεων, χωρίς τις κοινωνικές μεταβιβάσεις

Πηγή: Το γράφημα έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Εξετάζοντας την γενική εικόνα του γραφήματος 3 φαίνεται πως η ανισότητα στα περισσότερα κράτη- μέλη διατηρείται σε σταθερά επίπεδα, χωρίς να παρουσιάζονται σημαντικές αυξομειώσεις. Παρ' όλα αυτά όμως η αύξηση ή η μείωση σε ορισμένα κράτη- μέλη είναι αισθητή. Είναι χαρακτηριστική η αυξομείωση της ανισότητας στην Ιρλανδία, όπου παρατηρείται μια ραγδαία αύξηση την περίοδο 2008-2010 η οποία σταθεροποιείται μέχρι το 2012, και έπειτα μειώνεται με εξίσου έντονο ρυθμό μέχρι το 2016, όπου φτάνει σε παρόμοια επίπεδα με εκείνα πριν του 2008. Μια ακόμα χώρα με μεγάλες αυξομειώσεις είναι το Λουξεμβούργο, όπου η ανισότητα αυξάνεται αισθητά την περίοδο 2008-2009, έπειτα μειώνεται και ξανά αυξάνεται σημαντικά μεταξύ 2011- 2013. Τα επόμενα δύο χρόνια μειώνεται, φτάνοντας σε παρόμοια επίπεδα με πριν το 2013, και τελικά το 2016 παρατηρείται μια σημαντική αύξηση. Σημαντική αύξηση της ανισότητας παρατηρείται στην Ισπανία, κυρίως την περίοδο 2007-2011, ενώ από το 2014 και μετά υπάρχει μια μικρή μείωση. Στην Κύπρο η ανισότητα αυξάνεται σημαντικά την περίοδο 2011-2014 και μειώνεται με αργό ρυθμό μετά το 2014.

Από την άλλη μεριά στην Πορτογαλία παρατηρείται μια σημαντική τάση μείωσης της ανισότητας μετά το 2006, η οποία συνεχίζεται και μέχρι το 2016. Αξίζει ιδιαίτερα να σημειωθεί ότι η ανισότητα στην Πορτογαλία βάση αυτής της κατηγορίας εισοδήματος, παρουσιάζει εντελώς διαφορετική εικόνα σε σχέση με την ανισότητα βάση του διαθέσιμου

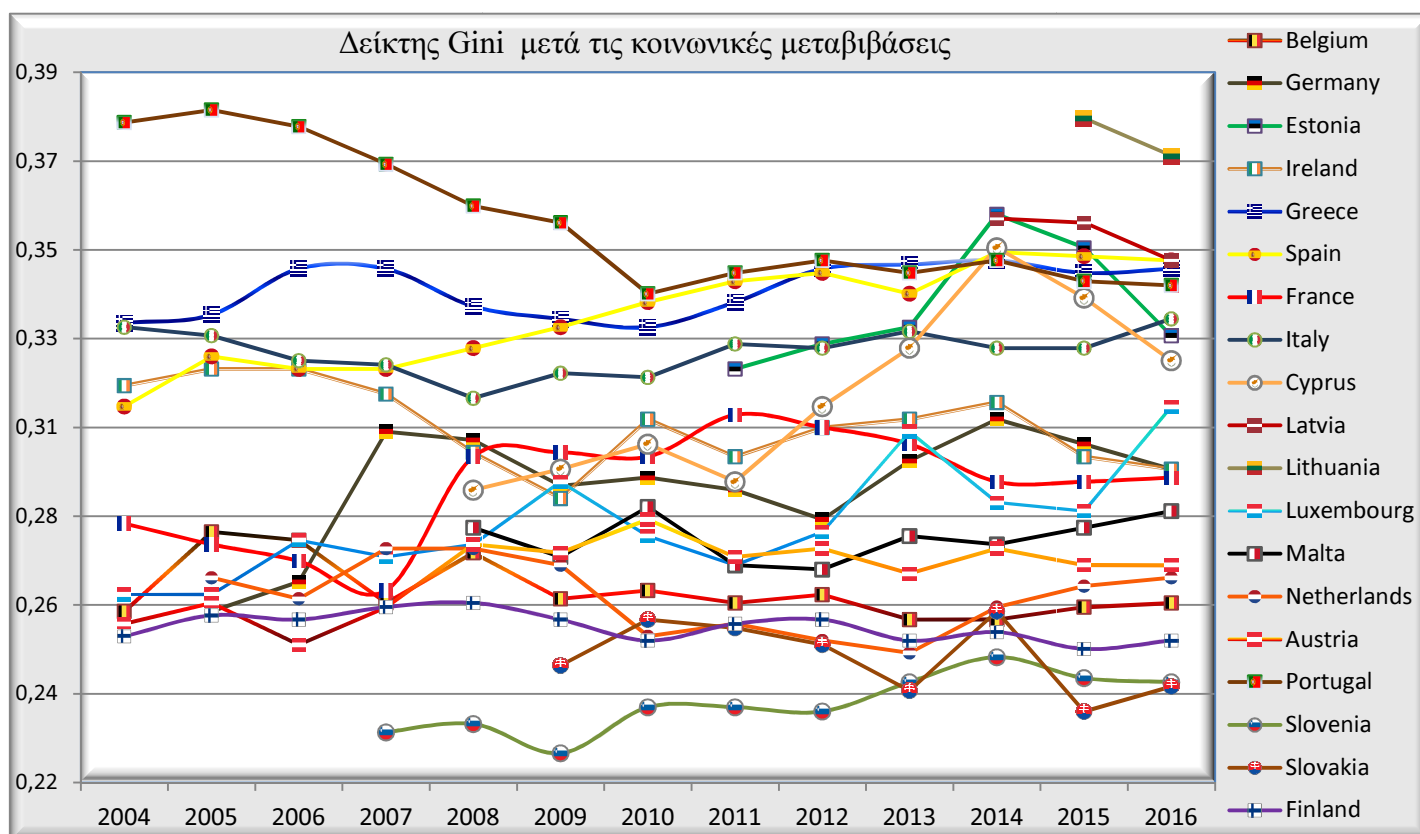
εισοδήματος χωρίς τις κοινωνικές παροχές. Από τα γραφήματα 2 και 3 η διαφορά αυτή στην εξέλιξη του δείκτη Gini γίνεται εύκολα αντιληπτή. Το Βέλγιο επίσης είναι ένα από τα κράτη-μέλη όπου η ανισότητα μειώνεται αισθητά, παρουσιάζοντας μια γενικότερη τάση μείωσης μετά το 2005.

Διαχρονικά, τα κράτη- μέλη με την μεγαλύτερη ανισότητα είναι η Ιρλανδία, η Πορτογαλία και η Ισπανία. Αντίστοιχα οι χώρες με την μικρότερη ανισότητα είναι η Σλοβενία και η Σλοβακία.

4.1.3 Εξέλιξη της ανισότητας βάση του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος

Ο υπολογισμός για αυτόν το δείκτη Gini έχει πραγματοποιηθεί λαμβάνοντας υπόψη τα εισοδήματα εκείνα που έχουν προκύψει από εργασία, επενδύσεις και ακίνητα, μεταβιβάσεις μεταξύ των νοικοκυριών, συντάξεις καθώς και από τυχών κοινωνικές μεταβιβάσεις που λαμβάνουν τα νοικοκυριά. Είναι δηλαδή όλα εκείνα τα εισοδήματα που προέρχονται από τις πηγές 1,2,3 και 4 και αντιστοιχεί στην κατηγορία εισοδήματος (γ). Για παράδειγμα, έστω ένα νοικοκυριό που αποτελείται από τρεις ενήλικες, το οποίο λαμβάνει κάθε έτος €10.000 από εργασία, €7.500 από σύνταξη και €2.500 από επίδομα. Το διαθέσιμο εισόδημα που αντιστοιχεί σε αυτό το νοικοκυριό, για τον υπολογισμό αυτής της κατηγορίας δείκτη Gini, ανέρχεται συνολικά στα €20.000, δηλαδή €10.000 από εργασία συν €7.500 από την σύνταξη συν €2.500 από το επίδομα. Αντίστοιχα το **ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα** του νοικοκυριού ανέρχεται στα €10.000 ($20.000 \div 2$). Ουσιαστικά αθροίζονται όλα τα εισοδήματα που λαμβάνει το νοικοκυριό ανεξαρτήτου προέλευσης. Με ανάλογο τρόπο γίνεται ο υπολογισμός του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος και στα υπόλοιπα νοικοκυριά. Στην συνέχεια, στο γράφημα 4, παρουσιάζεται η εξέλιξη της ανισότητας, βάση του συνολικού ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος, για την περίοδο 2004-2016 στις χώρες της Ευρωζώνης.

Γράφημα 4: Εξέλιξη της ανισότητας βάσει του συνολικού ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος

Πηγή: Το γράφημα έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Στο γράφημα 4 είναι εμφανής η διαφορά που υπάρχει στην ανισότητα στα κράτη- μέλη, τόσο ως προς την εξέλιξη όσο και ως προς το μέγεθος. Εξετάζοντας την γενικότερη εικόνα του γραφήματος 4 είναι φανερό η αύξηση που υπάρχει στο δείκτη Gini στα περισσότερα κράτη-μέλη. Εξαίρεση αποτελούν κυρίως η Πορτογαλία και η Ιρλανδία. Στην Πορτογαλία η ανισότητα μεταξύ 2005- 2010 μειώνεται σημαντικά και σταθεροποιείται μέχρι το 2014 όπου ξανά μειώνεται λίγο την περίοδο 2015-2016. Η περίπτωση της Ιρλανδίας είναι πιο σύνθετη, καθώς η ανισότητα μειώνεται αισθητά την περίοδο 2006-2009, ξανά αυξάνεται συνολικά την περίοδο 2010-2014 όπου τελικά μειώνεται μέχρι το 2016, φτάνοντας σε παρόμοιο επίπεδο με εκείνο του 2008. Αντίθετα η μεγαλύτερη αύξηση της ανισότητας παρατηρείται στο Λουξεμβούργο, στην Γερμανία, στην Ισπανία και στην Κύπρο. Η εξέλιξη της ανισότητας στο Λουξεμβούργο, την Γερμανία και την Κύπρο διακρίνεται από μεγάλες αυξομειώσεις, σε αντίθεση με την Ισπανία όπου η αυξητική πορεία είναι πιο σταθερή.

Διαχρονικά, τα κράτη- μέλη με την μεγαλύτερη ανισότητα είναι η Πορτογαλία, η Ελλάδα, και η Ισπανία. Αντίστοιχα τα κράτη- μέλη με την χαμηλότερη ανισότητα είναι η Σλοβενία, η Σλοβακία και η Φινλανδία.

4.2 Εξέλιξη της φτώχειας

Τα στοιχεία για την φτώχεια στις χώρες της Ευρωζώνης παρέχονται από την Eurostat, καθώς αποτελεί την επίσημη στατιστική αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με την έννοια

φτώχεια εννοείται η σχετική φτώχεια. Έτσι, αναφέρεται στο ποσοστό του πληθυσμού που έχει εισόδημα λιγότερο από το 60% του διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος.

Όπως συμβαίνει και για την ανισότητα έτσι και για την φτώχεια η Eurostat δημοσιεύει τρία ποσοστά φτώχειας, ένα για κάθε κατηγορία εισοδήματος. Όπως είναι λογικό το ποσοστό σχετικής φτώχειας που προκύπτει για κάθε κατηγορίας εισοδήματος διαφέρει. Σε κάθε χώρα αντιστοιχούν τρία διαφορετικά ποσοστά, με βάση την κατηγορία εισοδήματος που έχουν υπολογιστεί. Τα τρία ποσοστά σχετικής φτώχειας, που αφορούν διαφορετικές κατηγορίες εισοδήματος, είναι:

- 1- At risk of poverty rate before social transfers (pensions included in social transfers) (cut-off point: 60% of median equivalised income after social transfers)
- 2- At risk of poverty rate before social transfers (pensions excluded from social transfers) (cut-off point: 60% of median equivalised income after social transfers)
- 3- At risk of poverty rate (cut-off point: 60% of median equivalised income after social transfers)

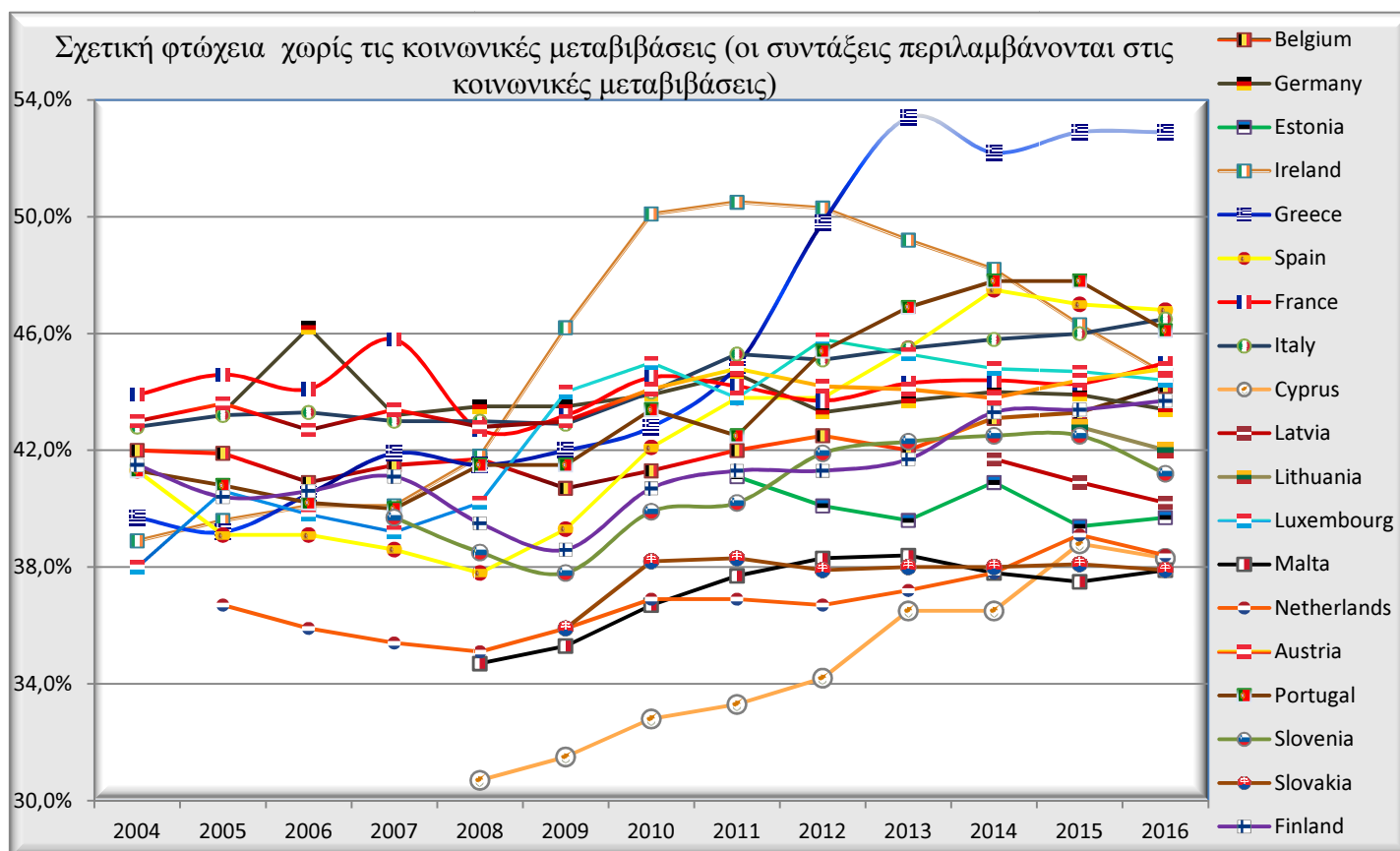
Στο πρώτο ποσοστό φτώχειας δεν υπολογίζονται οι κοινωνικές παροχές στο εισόδημα, δηλαδή δεν περιλαμβάνονται οι κοινωνικές μεταβιβάσεις και οι συντάξεις, και αντιστοιχεί στην κατηγορία εισοδήματος (α). Στο δεύτερο ποσοστό φτώχειας περιλαμβάνονται οι συντάξεις στο εισόδημα αλλά όχι οι κοινωνικές μεταβιβάσεις, και αντιστοιχεί στην κατηγορία εισοδήματος (β). Τέλος, στο τρίτο ποσοστό φτώχειας, περιλαμβάνεται όλο το διαθέσιμο εισόδημα, και αντιστοιχεί στην κατηγορία εισοδήματος (γ).

4.2.1 Εξέλιξη της φτώχειας βάση του διαθέσιμου εισοδήματος χωρίς τις κοινωνικές παροχές

Η εύρεση του ποσοστού φτώχειας πριν τις κοινωνικές παροχές έχει πραγματοποιηθεί λαμβάνοντας υπόψη μόνο τα εισοδήματα εκείνα που έχουν προκύψει από εργασία, από επενδύσεις και ακίνητα καθώς και από τις μεταβιβάσεις μεταξύ των νοικοκυριών. Είναι δηλαδή όλα εκείνα τα εισοδήματα που προέρχονται από τις πηγές 1,2 και 3 και αντιστοιχεί στην κατηγορία εισοδήματος (α). Οι κοινωνικές μεταβιβάσεις ή και συντάξεις που μπορεί να λαμβάνει ένα νοικοκυριό έχουν παραλειφθεί. Για παράδειγμα, έστω ένα νοικοκυριό που αποτελείται από τρεις ενήλικες, το οποίο λαμβάνει κάθε έτος €10.000 από εργασία, €7.500 από σύνταξη και €2.500 από επίδομα. Το διαθέσιμο εισόδημα που αντιστοιχεί σε αυτό το νοικοκυριό, για την εύρεση αυτού του ποσοστού φτώχειας, είναι €10.000 και προέρχεται από την εργασία. Αντίστοιχα το **ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα** του νοικοκυριού ανέρχεται στα €5.000 ($10.000 \div 2$). Τα εισοδήματα που προέρχονται από την σύνταξη (€7.500) και το επίδομα (€2.500) έχουν παραλειφθεί. Κατά συνέπεια, ένα νοικοκυριό το οποίο λαμβάνει μόνο σύνταξη ή και επίδομα, το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα του για την εύρεση αυτού του ποσοστού φτώχειας, ανέρχεται σε €0. Στην χώρα όπου κατοικεί το νοικοκυριό το διάμεσο ισοδύναμο εισόδημα ανέρχεται στα €15.000 το έτος. Το 60% αυτού του ποσού αντιστοιχεί σε €9.000. Εφόσον το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα του νοικοκυριού (€5.000) είναι μικρότερο από το 60% του διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος της χώρας (€9.000) το νοικοκυριό αυτό

θεωρείται φτωχό.³¹ Με ανάλογο τρόπο γίνεται ο υπολογισμός του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος και στα υπόλοιπα νοικοκυριά, και συγκρίνεται με το 60% του διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος της χώρας. Στην συνέχεια, στο γράφημα 5, παρουσιάζεται η εξέλιξη της σχετικής φτώχειας, βάση του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος χωρίς τις κοινωνικές παροχές, για την περίοδο 2004-2016 στις χώρες της Ευρωζώνη

Γράφημα 5: Εξέλιξη της σχετικής φτώχειας βάσει του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος χωρίς τις κοινωνικές παροχές

Πηγή: Το γράφημα έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Στο γράφημα 5 φαίνεται η σημαντική διαφορά που υπάρχει στα ποσοστά σχετικής φτώχειας ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης. Παρατηρώντας την γενικότερη εικόνα, προκύπτει πως υπάρχει μια τάση αύξησης της φτώχειας.

Είναι χαρακτηριστικό πως μετά το 2007 στην Ιρλανδία και μετά το 2009 στην Ελλάδα η φτώχεια εκτοξεύεται. Παρ' όλα αυτά στην Ιρλανδία σύντομα σταθεροποιείται, με αποτέλεσμα μετά το 2012 να μειώνεται σημαντικά, χωρίς όμως να φτάνει στα επίπεδα πριν το 2008. Η Ελλάδα τα τελευταία τέσσερα χρόνια παρουσιάζει, με μεγάλη διαφορά συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη, τα υψηλότερα ποσοστά φτώχειας στην Ευρωζώνη. Σημαντική επίσης αύξηση της φτώχειας παρατηρείται στην Ισπανία και την Πορτογαλία,

³¹ Το νοικοκυριό θεωρείται φτωχό όταν δεν υπολογίζονται οι κοινωνικές παροχές που λαμβάνει. Με τον υπολογισμό και των κοινωνικών παροχών στο εισόδημα το νοικοκυριό παύει να θεωρείται φτωχό.

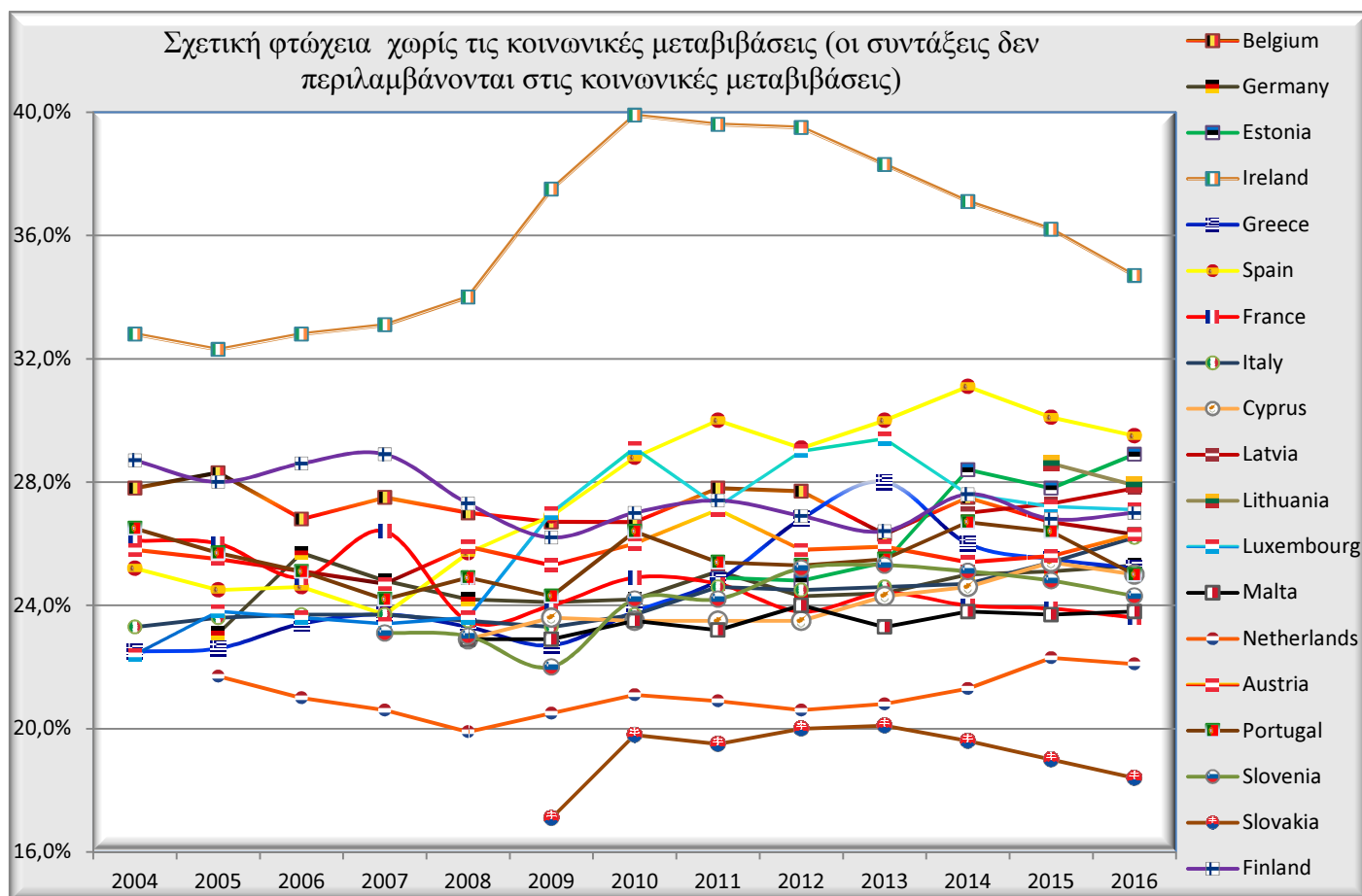
κυρίως μετά το 2008. Μάλιστα η Ισπανία μέχρι το 2008 ήταν από τις χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά, στην τότε Ευρωζώνη. Όμως, παρόλο που η Ισπανία και η Πορτογαλία, μαζί με την Ελλάδα, παρουσιάζουν τα τελευταία χρόνια τα υψηλότερα ποσοστά, η αύξηση της φτώχειας δεν ήταν τόσο εκρηκτική όσο στην Ελλάδα. Αισθητή είναι επίσης η τάση αύξησης της φτώχειας και στο Λουξεμβούργο, κυρίως την περίοδο 2007-2010. Από το 2012 και μετά όμως υπάρχει μια ελαφριά τάση μείωσης.

Η τάση αύξησης της φτώχειας είναι αισθητή και στις χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά φτώχειας, όπως η Κύπρος η Μάλτα και η Ολλανδία. Αυτές οι χώρες παρουσίαζαν, με σημαντική διαφορά από τα υπόλοιπα κράτη- μέλη, τα χαμηλότερα επίπεδα φτώχειας στην Ευρωζώνη. Η πιο χαρακτηριστική περίπτωση είναι της Κύπρου, όπου από το 2008 η φτώχεια αυξανόταν ιδιαίτερα έντονα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μεταξύ 2008-2016 να έχει αυξηθεί το ποσοστό φτώχειας κατά 24,76%.

4.2.2 Εξέλιξη της φτώχειας βάση του διαθέσιμου εισοδήματος, περιλαμβανομένων των συντάξεων, χωρίς τις κοινωνικές μεταβιβάσεις

Η εύρεση του ποσοστού φτώχειας βάση του διαθέσιμου εισοδήματος και των συντάξεων, έχει πραγματοποιηθεί λαμβάνοντας υπόψη τα εισοδήματα εκείνα που έχουν προκύψει από εργασία, επενδύσεις και ακίνητα, μεταβιβάσεις μεταξύ των νοικοκυριών καθώς και από τυχόν συντάξεις που λαμβάνουν τα νοικοκυριά. Είναι δηλαδή όλα εκείνα τα εισοδήματα που προέρχονται από τις πηγές 1,2 και 3 συν τις συντάξεις και αντιστοιχεί στην κατηγορία εισοδήματος (β). Οι κοινωνικές μεταβιβάσεις που μπορεί να λαμβάνει ένα νοικοκυριό έχουν παραλειφθεί. Για παράδειγμα, έστω ένα νοικοκυριό που αποτελείται από τρεις ενήλικες, το οποίο λαμβάνει κάθε έτος €10.000 από εργασία, €7.500 από σύνταξη και €2.500 από επίδομα. Το διαθέσιμο εισόδημα που αντιστοιχεί σε αυτό το νοικοκυριό, για την εύρεση αυτού του ποσοστού φτώχειας, είναι €17.500, δηλαδή €10.000 από εργασία συν €7.500 από την σύνταξη. Αντίστοιχα το **ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα** του νοικοκυριού ανέρχεται στα €8.750 ($17.500 \div 2$). Το εισόδημα που προέρχεται από το επίδομα (€2.500) έχει παραλειφθεί. Κατά συνέπεια, ένα νοικοκυριό το οποίο λαμβάνει μόνο επίδομα, το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα του για την εύρεση αυτού του ποσοστού φτώχειας, ανέρχεται σε €0. Στην χώρα όπου κατοικεί το νοικοκυριό το διάμεσο ισοδύναμο εισόδημα ανέρχεται στα €15.000 το έτος. Το 60% αυτού του ποσού αντιστοιχεί σε €9.000. Εφόσον το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα του νοικοκυριού (€8.750) είναι μικρότερο από το 60% του διαμέσου ισοδύναμου εισοδήματος της χώρας (€9.000) το νοικοκυριό αυτό θεωρείται φτωχό. Με ανάλογο τρόπο γίνεται ο υπολογισμός του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος και στα υπόλοιπα νοικοκυριά, και συγκρίνεται με το 60% του διαμέσου ισοδύναμου εισοδήματος της χώρας. Στην συνέχεια, στο γράφημα 6, παρουσιάζεται η εξέλιξη της σχετικής φτώχειας, βάση του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος και των συντάξεων χωρίς τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, για την περίοδο 2004-2016 στις χώρες της Ευρωζώνης.

Γράφημα 6: Εξέλιξη της σχετικής φτώχειας βάσει του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος, περιλαμβανομένων των συντάξεων, χωρίς τις κοινωνικές μεταβιβάσεις

Πηγή: Το γράφημα έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Από το γράφημα 6 προκύπτει ότι τα ποσοστά φτώχειας, στις περισσότερες χώρες, βρίσκονται σε παρόμοια επίπεδα, χωρίς να υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ τους. Επίσης φαίνεται ότι η φτώχεια διατηρείται σε σταθερά επίπεδα, χωρίς να παρουσιάζονται τελικά σημαντικές μεταβολές.

Σε ορισμένες χώρες όμως, είτε το επίπεδο φτώχειας είτε η εξέλιξη της είτε και τα δυο, παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις από την γενικότερη εικόνα. Η πιο χαρακτηριστική περίπτωση είναι η Ιρλανδία, όπου το επίπεδο φτώχειας, καθ' όλη την διάρκεια, είναι σημαντικά υψηλότερο από τα υπόλοιπα κράτη- μέλη. Εξίσου χαρακτηριστική είναι και η αύξηση της φτώχειας που πραγματοποιείται μετά το 2005, με αποκορύφωμα την περίοδο 2008-2010 όπου εκτοξεύεται. Μετά το 2010 η φτώχεια αρχίζει να μειώνεται, και κυρίως μετά το 2012, με αποτέλεσμα το 2016 να φτάσει σε κοντινά επίπεδα με αυτά του 2008, χωρίς ωστόσο να προσεγγίζει τα επίπεδα των υπόλοιπων κρατών. Στην Ισπανία η φτώχεια αυξάνεται μετά 2007 και σταθεροποιείται το 2011, παρουσιάζοντας μια μικρή τάση αύξησης τα επόμενα έτη. Η σημαντική αύξηση της περιόδου 2007- 2011 οδήγησε την Ισπανία στο να έχει το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό φτώχειας στην Ευρωζώνη, χωρίς ωστόσο να αποκλίνει πάρα πολύ από τις υπόλοιπες χώρες. Η φτώχεια επίσης αυξάνεται ιδιαίτερα και στο Λουξεμβούργο την περίοδο 2008-2010. Στην συνέχεια παραμένει σχετικά σταθερή έως

το 2013 και έπειτα μειώνεται, με αποτέλεσμα το 2016 η φτώχεια να είναι σε παρόμοια επίπεδα με το 2009. Ανάλογη εικόνα παρουσιάζει και η Ελλάδα, όπου το ποσοστό αυξήθηκε ιδιαίτερα την περίοδο 2009-2013 και έπειτα μειώνεται.

Αντίθετη εικόνα, ως προς την πορεία της φτώχειας, παρουσιάζουν η Φινλανδία και η Γαλλία. Στην Φινλανδία η φτώχεια μειώνεται αισθητά την περίοδο 2007-2009 και έπειτα παρουσιάζει μικρές αυξομειώσεις έως το 2016, παραμένοντας ωστόσο σε χαμηλότερα επίπεδα με πριν το 2008. Παρόμοια εικόνα παρουσιάζεται και στην Γαλλία, όπου η φτώχεια μειώνεται την περίοδο 2004-2006, έπειτα αυξάνεται και ξανά μειώνεται μεταξύ 2007- 2008, ενώ στην συνέχεια παραμένει σχετικά σταθερή.

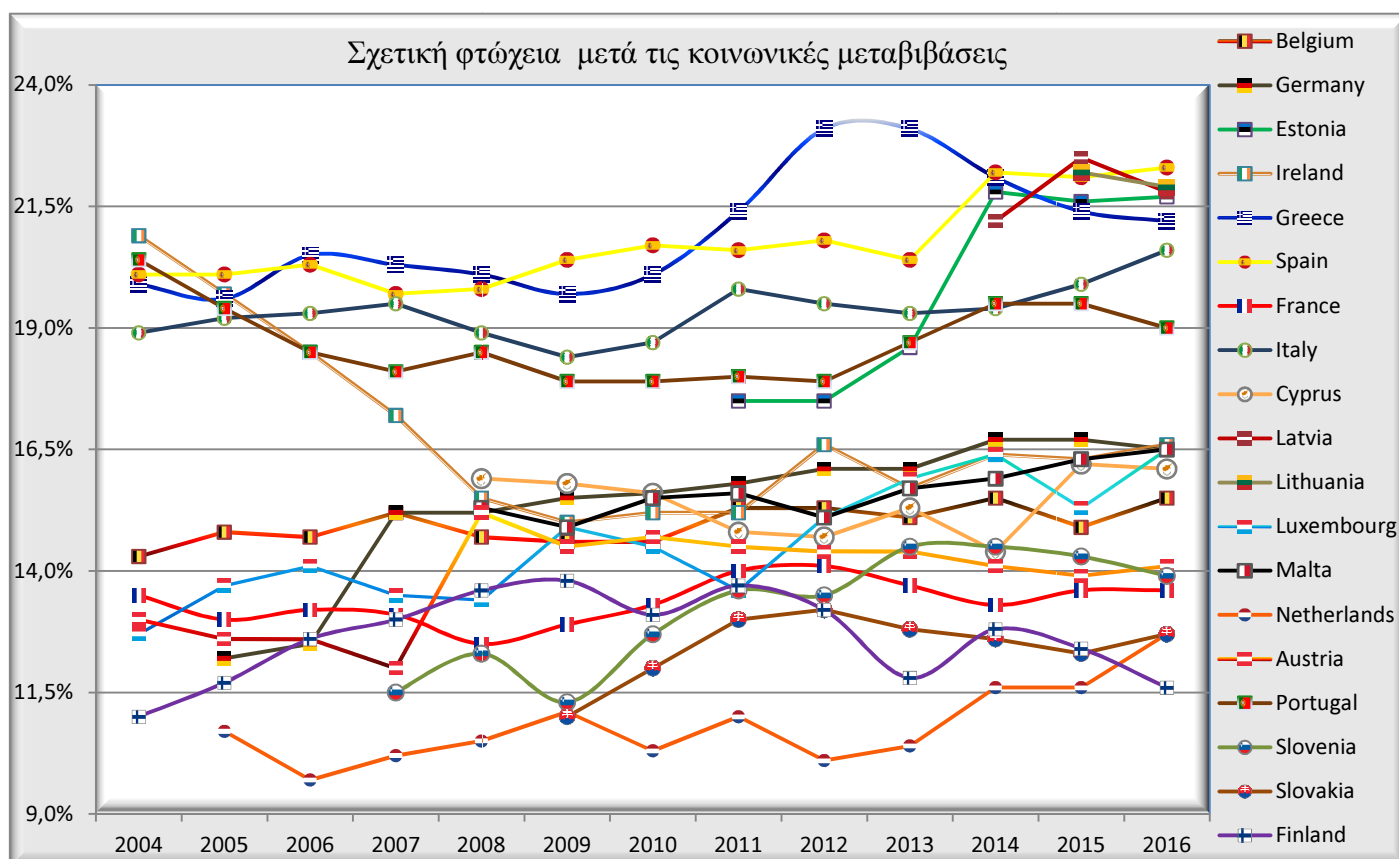
Διαχρονικά, η Ολλανδία και η Σλοβακία, είναι οι χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά φτώχειας. Όπως φαίνεται και στο γράφημα 6 οι δύο αυτές χώρες ξεχωρίζουν από το υπόλοιπο σύνολο των χωρών της Ευρωζώνης. Επιπλέον, τα ποσοστά φτώχειας τους δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερες αυξομειώσεις, με εξαίρεση την περίοδο 2009-2010 στην Σλοβακία.

4.2.3 Εξέλιξη της φτώχειας βάση του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος

Η εύρεση του ποσοστού φτώχειας, βάση του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος, έχει πραγματοποιηθεί λαμβάνοντας υπόψη τα εισοδήματα εκείνα που έχουν προκύψει από εργασία, επενδύσεις και ακίνητα, μεταβιβάσεις μεταξύ των νοικοκυριών, συντάξεις καθώς και από τυχών κοινωνικές μεταβιβάσεις που λαμβάνουν τα νοικοκυριά. Είναι δηλαδή όλα εκείνα τα εισοδήματα που προέρχονται από τις πηγές 1,2,3 και 4 και αντιστοιχεί στην κατηγορία εισοδήματος (γ). Για παράδειγμα, έστω ένα νοικοκυριό που αποτελείται από τρεις ενήλικες, το οποίο λαμβάνει κάθε έτος €10.000 από εργασία, €7.500 από σύνταξη και €2.500 από επίδομα. Το διαθέσιμο εισόδημα που αντιστοιχεί σε αυτό το νοικοκυριό, για τον υπολογισμό αυτού του ποσοστού φτώχειας, ανέρχεται συνολικά στα €20.000, δηλαδή €10.000 από εργασία συν €7.500 από την σύνταξη συν €2.500 από το επίδομα. Αντίστοιχα το **ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα** του νοικοκυριού ανέρχεται στα €10.000 ($20.000 \div 2$). Ουσιαστικά αθροίζονται όλα τα εισοδήματα που λαμβάνει το νοικοκυριό ανεξαρτήτου προέλευσης. Στην χώρα όπου κατοικεί το νοικοκυριό το διάμεσο ισοδύναμο εισόδημα ανέρχεται στα €15.000 το έτος. Το 60% αυτού του ποσού αντιστοιχεί σε €9.000. Εφόσον το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα του νοικοκυριού (€10.000) είναι μεγαλύτερο από το 60% του διαμέσου ισοδύναμου εισοδήματος της χώρας (€9.000), το νοικοκυριό αυτό δεν θεωρείται φτωχό.³² Με ανάλογο τρόπο γίνεται ο υπολογισμός του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος και στα υπόλοιπα νοικοκυριά, και συγκρίνεται με το 60% του διαμέσου ισοδύναμου εισοδήματος της χώρας. Στην συνέχεια, στο γράφημα 7, παρουσιάζεται η εξέλιξη της σχετικής φτώχειας βάση του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος, για την περίοδο 2004-2016 στις χώρες της Ευρωζώνης.

³² Μετά και την παραπάνω ανάλυση, είναι ξεκάθαρο πως ένα νοικοκυριό μπορεί να θεωρείται φτωχό για μια κατηγορία εισοδήματος και για κάποια άλλη να μην θεωρείται. Έτσι, ενώ το νοικοκυριό του παραδείγματος θεωρείται φτωχό βάση της κατηγορίας εισοδήματος (α) και (β), στην κατηγορία εισοδήματος (γ) δεν θεωρείται.

Γράφημα 7: Εξέλιξη της φτώχειας βάσει του συνολικού ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος

Πηγή: Το γράφημα έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Εξετάζοντας την γενική εικόνα του γραφήματος 7 διακρίνεται μια τάση αύξησης της φτώχειας στα κράτη- μέλη της Ευρωζώνης. Εξαιρέση αποτελεί η Ιρλανδία και σε μικρότερο βαθμό η Πορτογαλία και η Φινλανδία. Στην Ιρλανδία η μείωση της φτώχειας την περίοδο 2004-2009 είναι εντυπωσιακή. Παρόλο που τα επόμενα χρόνια φαίνεται ότι αντιστρέφεται η κατάσταση, η αντιστροφή είναι σχετικά ασθενής, με αποτέλεσμα το 2016 να απέχει αρκετά από τα επίπεδα φτώχειας που υπήρχαν πριν το 2008. Η περίπτωση της Φινλανδίας παρουσιάζει ενδιαφέρον, καθώς η εξέλιξη της φτώχειας μοιάζει αρκετά με ένα τόξο. Αρχικά αυξάνεται με φθίνοντα ρυθμό, έως το 2009, και στην συνέχεια μειώνεται με αύξοντα ρυθμό. Έτσι, το 2016 καταλήγει να είναι στα επίπεδα που βρισκόταν το 2005.

Ένα ακόμα σημαντικό στοιχείο που διακρίνεται στο γράφημα 7 είναι το γεγονός πως η φτώχεια πλήττει κυρίως τις νότιες χώρες. Διαχρονικά, η Ελλάδα, η Ισπανία η Ιταλία και η Πορτογαλία παρουσιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά φτώχειας. Στην Ελλάδα η φτώχεια αυξήθηκε σημαντικά την περίοδο 2009-2012. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να παρουσιάζει, με μεγάλη διαφορά, τα υψηλότερα ποσοστά φτώχειας στην Ευρωζώνη την περίοδο 2011- 2013. Αν και τα τελευταία χρόνια φαίνεται ότι μειώνεται, σε καμία περίπτωση δεν πλησιάζει τα επίπεδα πριν το 2009. Στην Ισπανία αν και η φτώχεια διαχρονικά παρουσιάζει αυξητικές τάσεις, μεταξύ 2013-2014 αυξήθηκε απότομα, καθιστώντας την πρώτη ανάμεσα στις χώρες του Νότου από το 2014 και έπειτα. Στο γκρουπ των χωρών του νότου προστίθενται, με την είσοδο τους στην Ευρωζώνη, και οι τρεις χώρες της Βαλτικής. Μάλιστα, είναι

χαρακτηριστική η αύξηση της φτώχειας που πραγματοποιείται στην Εσθονία την περίοδο 2012- 2014. Η φτώχεια στις τέσσερις χώρες του Νότου και στις τρεις χώρες της Βαλτικής είναι σημαντικά υψηλότερη από τα υπόλοιπα κράτη- μέλη.

Ιδιαίτερη αύξηση της φτώχειας παρατηρείται στην Γερμανία μεταξύ 2006-2007 και συνεχίζεται με πιο ήπιο ρυθμό μέχρι και το 2016. Στο Λουξεμβούργο παρατηρούνται μεγάλες αυξομειώσεις, με τελικό αποτέλεσμα την ιδιαίτερη αύξηση της φτώχειας μεταξύ 2004-2016. Επίσης, σημαντική αύξηση στην φτώχεια παρατηρείται και στην Σλοβενία, κυρίως μεταξύ 2009-2011, παρόλο που μετά το 2013 φαίνεται ότι μειώνεται.

Διαχρονικά, τα κράτη- μέλη με τα μικρότερα ποσοστά φτώχειας είναι η Ολλανδία, η Σλοβακία και μετά το 2012 και η Φινλανδία. Στην Ολλανδία, παρόλο που η φτώχεια αυξάνεται μετά το 2012, διατηρείται σε αρκετά χαμηλότερα επίπεδα από την υπόλοιπη Ευρωζώνη. Αντίθετα στην Σλοβακία, η μεγάλη αύξηση της περιόδου 2009-2012, οδήγησε τα ποσοστά φτώχειας σε παρόμοια επίπεδα με εκείνα των υπόλοιπων χωρών.

5. Η ποσοστιαία επίδραση των συντάξεων και των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανισότητα και την φτώχεια

Στην ανάλυση που προηγήθηκε στο 4^ο κεφάλαιο εξετάστηκε η εξέλιξη της ανισότητας και της φτώχειας για τρεις διαφορετικές κατηγορίες εισοδήματος. Είναι σημαντικό, μετά την εξέλιξη, να αναλυθεί η επίδραση που έχουν οι συντάξεις, οι κοινωνικές μεταβιβάσεις και οι συντάξεις με τις κοινωνικές μεταβιβάσεις στην ανισότητα και την φτώχεια. Με την έννοια επίδραση εννοείται η μείωση που προκαλείται στην ανισότητα και την φτώχεια εξαιτίας των κοινωνικών παροχών. Ουσιαστικά εξετάζεται πόσο μειώνεται η ανισότητα και η φτώχεια, καθώς και ποια από τις δύο κατηγορίες κοινωνικών παροχών επιδρά περισσότερο σε κάθε κράτος- μέλος της Ευρωζώνης.

Η εύρεση της επίδρασης πραγματοποιείται υπολογίζοντας την ποσοστιαία μεταβολή του δείκτη Gini, ή του ποσοστού φτώχειας, μεταξύ των τριών κατηγοριών εισοδήματος. Για την εύρεση της επίδρασης των συντάξεων στην ανισότητα, υπολογίζεται η ποσοστιαία μεταβολή ανάμεσα στον δείκτη Gini χωρίς συντάξεις και χωρίς κοινωνικές μεταβιβάσεις και στον δείκτη Gini με συντάξεις και χωρίς κοινωνικές μεταβιβάσεις. Αντίστοιχα, για την επίδραση των συντάξεων στην φτώχεια, υπολογίζεται η ποσοστιαία μεταβολή ανάμεσα στο ποσοστό φτώχειας χωρίς συντάξεις και χωρίς κοινωνικές μεταβιβάσεις και στο ποσοστό φτώχειας με συντάξεις και χωρίς κοινωνικές μεταβιβάσεις. Για την εύρεση της επίδρασης των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανισότητα, υπολογίζεται η ποσοστιαία μεταβολή ανάμεσα στον δείκτη Gini με συντάξεις και χωρίς κοινωνικές μεταβιβάσεις και στον δείκτη Gini με συντάξεις και με κοινωνικές μεταβιβάσεις. Αντίστοιχα υπολογίζεται και η επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην φτώχεια. Τέλος, για την εύρεση της ολικής επίδρασης, δηλαδή των συντάξεων και των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανισότητα, υπολογίζεται η ποσοστιαία μεταβολή ανάμεσα στον δείκτη Gini χωρίς συντάξεις και χωρίς κοινωνικές μεταβιβάσεις και στον δείκτη Gini με συντάξεις και με κοινωνικές μεταβιβάσεις. Με ανάλογο

τρόπο υπολογίζεται και η ολική επίδραση των συντάξεων και των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην φτώχεια.

Η επίδραση κάθε κράτους- μέλους αποτελεί τον μέσο όρο της επίδρασης της περιόδου 2004-2016. Δηλαδή, είναι ο μέσος όρος της επίδρασης των ετών 2004, 2005, 2006 κλπ.³³ Έτσι ουσιαστικά παρέχεται μια συνολική εικόνα της συμβολής των κοινωνικών παροχών στην μείωση της ανισότητας και της φτώχειας. Ο μέσος όρος όμως δεν δίνει καμία ένδειξη για το πόσο διασπείρεται η ποσοστιαία επίδραση των συντάξεων και των κοινωνικών μεταβιβάσεων, ανάμεσα στα έτη που εξετάζονται. Κατά συνέπεια δεν μπορεί να υπάρξει πληροφορία για την αξιοπιστία της τιμής του μέσου όρου. Για αυτό το λόγο, εκτός από τον μέσο όρο, χρησιμοποιείται η τυπική απόκλιση της επίδρασης των συντάξεων και των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανισότητα και την φτώχεια. Επιπλέον, επειδή ο μέσος όρος των επιδράσεων διαφέρει μεταξύ των κρατών- μελών χρησιμοποιείται επίσης και ο συντελεστής μεταβλητότητας (Coefficient of Variation-CV). Ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι το πηλίκο της τυπικής απόκλισης προς τον μέσο όρο, δηλαδή $CV = \frac{\sigma}{\mu}$. Όσο μεγαλύτερος είναι ο συντελεστής μεταβλητότητας, τόσο μεγαλύτερη είναι η διασπορά των επιδράσεων από τον μέσο όρο τους. Αυτό σημαίνει πως όσο μικρότερος είναι ο συντελεστής μεταβλητότητας τόσο πιο αντιπροσωπευτικός είναι ο μέσος όρος των επιδράσεων.

Είναι χρήσιμο να διευκρινιστεί ότι, σε αντίθεση με τα στοιχεία της ανισότητας και της φτώχειας, τα στοιχεία των ετήσιων επιδράσεων δεν παρέχονται αυτούσια από την Eurostat. Αυτό συνεπάγεται ότι χρειάζεται να γίνουν υπολογισμοί προκειμένου να ευρεθούν, συνδυάζοντας τα κατάλληλα δεδομένα που παρέχει η στατιστική αρχή. Το ίδιο ισχύει για τον μέσο όρο των επιδράσεων, την τυπική απόκλιση και τον συντελεστή μεταβλητότητας. Αυτά τα στοιχεία προκύπτουν από υπολογισμούς, μετά από επεξεργασία των δεδομένων που παρέχει η Eurostat.

5.1 Επίδραση των συντάξεων στην ανισότητα

Η επίδραση των συντάξεων στην ανισότητα υπολογίζεται από τον μέσο όρο της σχέσης:

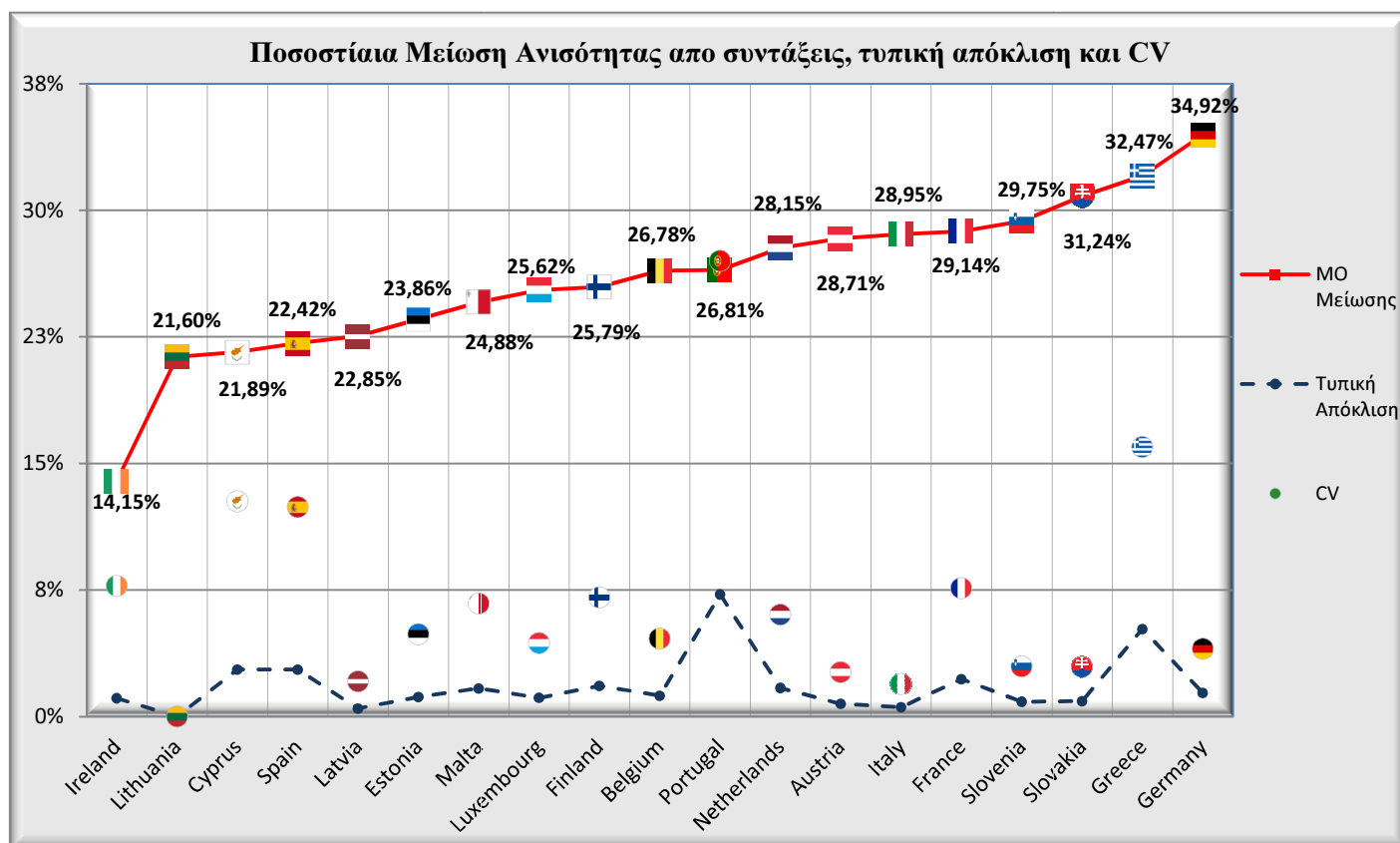
$$dG_1 = 1 - \frac{\text{Gini Coefficient of Equivalised Disposable Income before social transfers (pensions excluded from social transfers)}}{\text{Gini Coefficient of Equivalised Disposable Income before social transfers (pensions included in social transfers)}} \quad (\text{σχέση 4})$$

Η σχέση 4 δείχνει πόσο μειώνεται η ανισότητα εξαιτίας της παροχής των συντάξεων. Γι' αυτό, στον αριθμητή του κλάσματος είναι η ανισότητα όταν υπολογίζονται οι συντάξεις στο διαθέσιμο εισόδημα και στον παρονομαστή η ανισότητα όταν δεν υπολογίζονται οι συντάξεις. Ουσιαστικά συγκρίνεται πόση ήταν η ανισότητα χωρίς τον υπολογισμό των συντάξεων και πόση ήταν με τον υπολογισμό των συντάξεων. Η σχέση 4 υπολογίζεται κάθε έτος για κάθε κράτος-μέλος, και στην συνέχεια βρίσκεται ο μέσος όρος που αντιστοιχεί σε

³³ Για τις χώρες που έγιναν μέλη της Ευρωζώνης μετά το 2004, η περίοδος υπολογισμού του μέσου όρου ξεκινάει από το έτος που άρχισαν να χρησιμοποιούν το Ευρώ. Έτσι για την Σλοβενία ο ΜΟ αφορά την περίοδο 2007-2016, για την Κύπρο και την Μάλτα την περίοδο 2008-2016, για την Σλοβακία την περίοδο 2009-2016, για την Εσθονία την περίοδο 2011-2016, για την Λεττονία την περίοδο 2014-2016 και για την Λιθουανία την περίοδο 2015- 2016.

κάθε χώρα. Η τυπική απόκλιση της επίδρασης των συντάξεων που αντιστοιχεί σε κάθε κράτος-μέλος προκύπτει από τις ετήσιες τιμές της σχέσης 4. Έτσι στην συνέχεια προκύπτει και ο συντελεστής μεταβλητότητας. Παρακάτω, στο γράφημα 8, παρουσιάζεται ο μέσος όρος της επίδρασης των συντάξεων στην ανισότητα, η τυπική απόκλιση και ο συντελεστής μεταβλητότητας, για κάθε κράτος- μέλος για την περίοδο 2004-2016. Το γράφημα 8 προκύπτει από τα δεδομένα του πίνακα 1 στο Παράρτημα Ι.

Γράφημα 8: Μέσος όρος της επίδρασης των συντάξεων στην ανισότητα, τυπική απόκλιση και CV

Πηγή: Το γράφημα έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Στο γράφημα 8 φαίνεται η σημαντική διαφορά που προκαλούν οι συντάξεις στην ανισότητα κάθε κράτους- μέλους. Η χώρα με τον χαμηλότερο μέσο όρο³⁴ επίδρασης είναι η Ιρλανδία. Η διαφορά της Ιρλανδίας από τα υπόλοιπα κράτη- μέλη είναι χαρακτηριστική. Σε όλα τα υπόλοιπα κράτη ο μέσος όρος της επίδρασης των συντάξεων είναι πάνω από 20%. Αυτό δείχνει πως οι συντάξεις μειώνουν αρκετά την ανισότητα στην συντριπτική πλειοψηφία των κρατών της Ευρωζώνης. Ειδικά για την Σλοβακία, την Ελλάδα και την Γερμανία οι συντάξεις φαίνεται πως διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην μείωση της ανισότητας, καθώς

³⁴ Πρέπει να διευκρινιστεί πως ο μέσος όρος δεν αποτελεί την μέση επίδραση των συντάξεων. Είναι απλά ο μέσος όρος των παρατηρήσεων της επίδρασης κάθε έτους. Για παράδειγμα, ο μέσος όρος της επίδρασης στην Ιρλανδία είναι 14,15%. Ο αριθμός αυτός αποτελεί τον μέσο όρο των επιδράσεων των ετών 2004, 2005, 2006 κλπ. Αυτό το 14,15% είναι απλά ο μέσος όρος αυτών των παρατηρήσεων δεν είναι όμως η μέση επίδραση. Το ίδιο ισχύει και για τις άλλες επιδράσεις που θα αναλυθούν στην συνέχεια, δηλαδή των κοινωνικών μεταβιβάσεων και των κοινωνικών παροχών (συντάξεις + κοινωνικές μεταβιβάσεις).

ο μέσος όρος της μείωσης είναι πάνω από 30%, δηλαδή κοντά στο 1/3. Αυτός σημαίνει πως στις τρεις αυτές χώρες, οι συντάξεις, κατά μέσο όρο, μειώνουν το δείκτη Gini κατά το 1/3 περίπου.

Σημαντική διαφορά επίσης παρατηρείται στην τυπική απόκλιση και στον συντελεστή μεταβλητότητας. Αυτό σημαίνει πως, σε ορισμένες χώρες, η επίδραση των συντάξεων διέφερε σημαντικά από έτος σε έτος. Κατά συνέπεια η ο μέσος όρος δεν μπορεί να παρέχει μια σωστή εικόνα για την επίδραση που προκαλούν οι συντάξεις. Η Πορτογαλία και η Ελλάδα παρουσιάζουν την υψηλότερη τυπική απόκλιση και συντελεστή μεταβλητότητας. Έτσι, ο μέσος όρος της επίδρασης των συντάξεων στην ανισότητα, για αυτές τις χώρες, μπορεί να θεωρηθεί λιγότερο αξιόπιστος σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες, ειδικά για την Πορτογαλία. Η Ιταλία και η Αυστρία από την άλλη, παρουσιάζουν την χαμηλότερη τυπική απόκλιση και συντελεστή μεταβλητότητας³⁵. Κατά συνέπεια, ο μέσος όρος της επίδρασης των συντάξεων στην ανισότητα, για αυτές τις χώρες, είναι περισσότερο αξιόπιστος σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες.

5.2 Επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά την παροχή συντάξεων, στην ανισότητα

Η επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά την παροχή των συντάξεων, στην ανισότητα υπολογίζεται από τον μέσο όρο της σχέσης:

$$dG_2 = 1 - \frac{\text{Gini Coefficient of Equivalised Disposable Income}}{\text{Gini Coefficient of Equivalised Disposable Income before social transfers (pensions excluded from social transfers)}} \quad (\text{σχέση 5})$$

Η σχέση 5 δείχνει πόσο μειώνεται η ανισότητα εξαιτίας της παροχής των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά τις συντάξεις. Γι' αυτό, στον αριθμητή του κλάσματος είναι η ανισότητα όταν στο διαθέσιμο εισόδημα υπολογίζονται οι συντάξεις και οι κοινωνικές μεταβιβάσεις και στον παρονομαστή η ανισότητα όταν δεν υπολογίζονται οι κοινωνικές μεταβιβάσεις. Ουσιαστικά, συγκρίνεται πόση ήταν η ανισότητα χωρίς να υπολογίζονται οι κοινωνικές μεταβιβάσεις στο διαθέσιμο εισόδημα και πόση ήταν η ανισότητα με τον υπολογισμό των κοινωνικών μεταβιβάσεων στο διαθέσιμο εισόδημα.

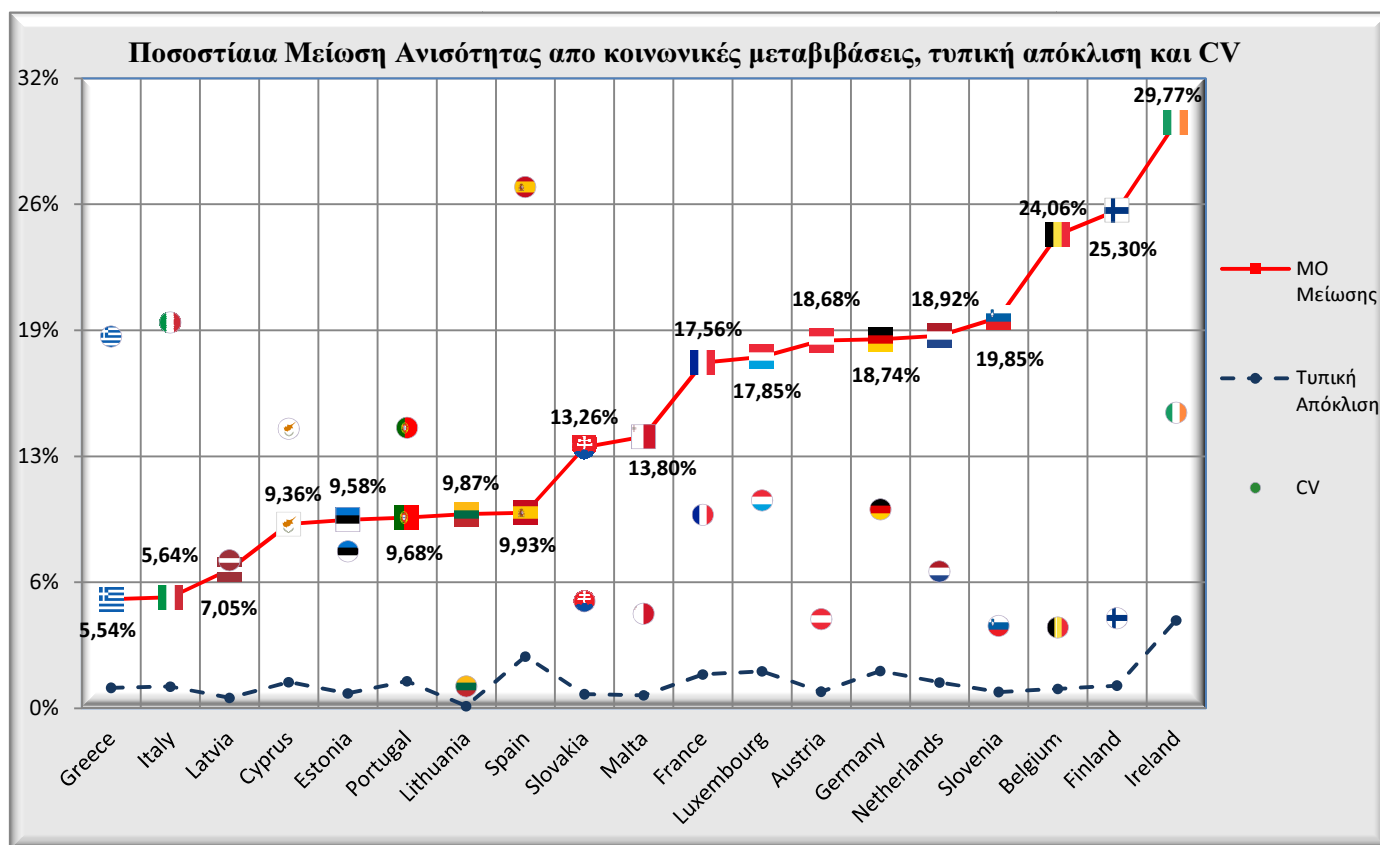
Πρέπει να διευκρινιστεί ότι η καθαρή επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων, δηλαδή η μεμονωμένη επίδραση που έχουν στην ανισότητα, δεν μπορεί να υπολογιστεί από τα δεδομένα που παρέχει η Eurostat. Για να μπορούσε να υπολογιστεί η καθαρή επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων, θα έπρεπε η Eurostat να δίνει τον Δείκτη Gini για διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα **μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις χωρίς να υπολογίζονται οι συντάξεις**, δηλαδή Gini Coefficient after social transfers (pensions excluded from social

³⁵ Η Λεττονία και η Λιθουανία έχουν επίσης πολύ χαμηλή τυπική απόκλιση και συντελεστή μεταβλητότητας. Επειδή όμως αυτές οι δύο χώρες εισήλθαν στην Ευρωζώνη αρκετά πρόσφατα, το 2014 και το 2015 αντίστοιχα, δεν υπάρχουν αρκετές ετήσιες παρατηρήσεις για την επίδραση των συντάξεων. Συγκεκριμένα υπάρχουν τρεις παρατηρήσεις για την Λεττονία (2014,2015,2016) και δυο για την Λιθουανία (2015,2016). Έτσι η τυπική απόκλιση και ο συντελεστής μεταβλητότητας έχουν προκύψει από τρεις και δυο παρατηρήσεις. Όπως είναι φυσικό δεν είναι αρκετά αξιόπιστο να βασιστούν τα συμπεράσματα σε δεδομένα δυο και τριών παρατηρήσεων.

transfers). Με αυτό τον τρόπο θα μπορούσε να απομονωθεί η επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων και να υπολογιστεί ανεξάρτητα από τις συντάξεις. Κατά συνέπεια, η επίδραση που εξετάζεται τώρα αφορά την επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων αφότου έχουν υπολογιστεί οι συντάξεις στο εισόδημα.

Η σχέση 5 υπολογίζεται κάθε έτος για κάθε κράτος-μέλος και στην συνέχεια βρίσκεται ο μέσος όρος που αντιστοιχεί σε κάθε χώρα. Η τυπική απόκλιση της επίδρασης των κοινωνικών μεταβιβάσεων που αντιστοιχεί σε κάθε κράτος-μέλος προκύπτει από τις ετήσιες τιμές της σχέσης 5. Έτσι στην συνέχεια προκύπτει και ο συντελεστής μεταβλητότητας. Παρακάτω, στο γράφημα 9, παρουσιάζεται ο μέσος όρος της επίδρασης των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά την παροχή των συντάξεων, στην ανισότητα, η τυπική απόκλιση και ο συντελεστής μεταβλητότητας για κάθε κράτος- μέλος για την περίοδο 2004-2016. Το γράφημα 9 προκύπτει από τα δεδομένα του πίνακα 2 στο Παράρτημα Ι.

Γράφημα 9: Μέσος όρος της επίδρασης των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά τις συντάξεις, στην ανισότητα, τυπική απόκλιση και CV

Πηγή: Το γράφημα έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Παρατηρώντας το γράφημα 9 φαίνεται η μεγάλη διαφορά τόσο στην επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανισότητα, όσο και στο συντελεστή μεταβλητότητας ανάμεσα σε κάθε χώρα. Στην Ελλάδα και την Ιταλία η επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων είναι πολύ χαμηλή, τόσο ως ποσοστό όσο και σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη. Από την άλλη μεριά, στην Φινλανδία και στην Ιρλανδία ο μέσος όρος της επίδρασης

των κοινωνικών μεταβιβάσεων ξεπερνάει το 25%, και είναι σημαντικά υψηλότερος των υπολοίπων κρατών- μελών.

Συγκρίνοντας μεταξύ τους τα γραφήματα 8 και 9, παρατηρείται ότι στην Ιρλανδία η επίδραση των συντάξεων είναι η χαμηλότερη σε ολόκληρη την Ευρωζώνη ενώ η επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων είναι η υψηλότερη. Αντίθετη εικόνα ισχύει στην Ελλάδα, όπου η επίδραση των συντάξεων είναι η δεύτερη υψηλότερη στην Ευρωζώνη και η επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων η χαμηλότερη. Στην Ελλάδα επιλέγονται οι συντάξεις ως το βασικό εργαλείο αντιμετώπισης της ανισότητας, ενώ στην Ιρλανδία επιλέγονται οι κοινωνικές μεταβιβάσεις. Από αυτό το γεγονός προκύπτει πως η Ελλάδα και η Ιρλανδία αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της ανισότητας με πολύ διαφορετικό τρόπο, με μια αρκετά διαφορετική προσέγγιση. Μια ακόμα σημαντική παρατήρηση που προκύπτει από την σύγκριση των δυο γραφημάτων, 8 και 9, είναι πως στις χώρες της Ευρωζώνης, πλην της Ιρλανδίας, η επίδραση των συντάξεων είναι υψηλότερη από την επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Η διαφορά στην επίδραση, μεταξύ συντάξεων και κοινωνικών μεταβιβάσεων, είναι σημαντική, καθώς στα περισσότερα κράτη- μέλη ξεπερνάει τις δέκα ποσοστιαίες μονάδες. Προκύπτει λοιπόν ότι στις χώρες της Ευρωζώνης οι συντάξεις αποτελούν το βασικό εργαλείο μείωσης της ανισότητας.

Η Ισπανία και η Ιταλία έχουν τους υψηλότερους συντελεστές μεταβλητότητας. Κατά συνέπεια, ο μέσος όρος της επίδρασης των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανισότητα, για αυτές τις χώρες, μπορεί να θεωρηθεί λιγότερο αξιόπιστος σε σχέση με τις υπόλοιπες. Από την άλλη μεριά η Αυστρία και η Μάλτα έχουν τους χαμηλότερους συντελεστές μεταβλητότητας. Έτσι, ο μέσος όρος της επίδρασης των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανισότητα, για αυτές τις χώρες, μπορεί να θεωρηθεί περισσότερο αξιόπιστος σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες. Εξετάζοντας τα γραφήματα 8 και 9, παρατηρείται ότι, ο συντελεστής μεταβλητότητας της επίδρασης των κοινωνικών μεταβιβάσεων είναι υψηλότερος, στις περισσότερες χώρες, σε σχέση με τον συντελεστή μεταβλητότητας της επίδρασης των συντάξεων. Κατά συνέπεια, θεωρείται ότι, ο μέσος όρος της επίδρασης των συντάξεων παρέχει πιο αξιόπιστα στοιχεία για την επίδραση που έχουν οι συντάξεις στην ανισότητα.

5.3 Επίδραση των κοινωνικών παροχών στην ανισότητα

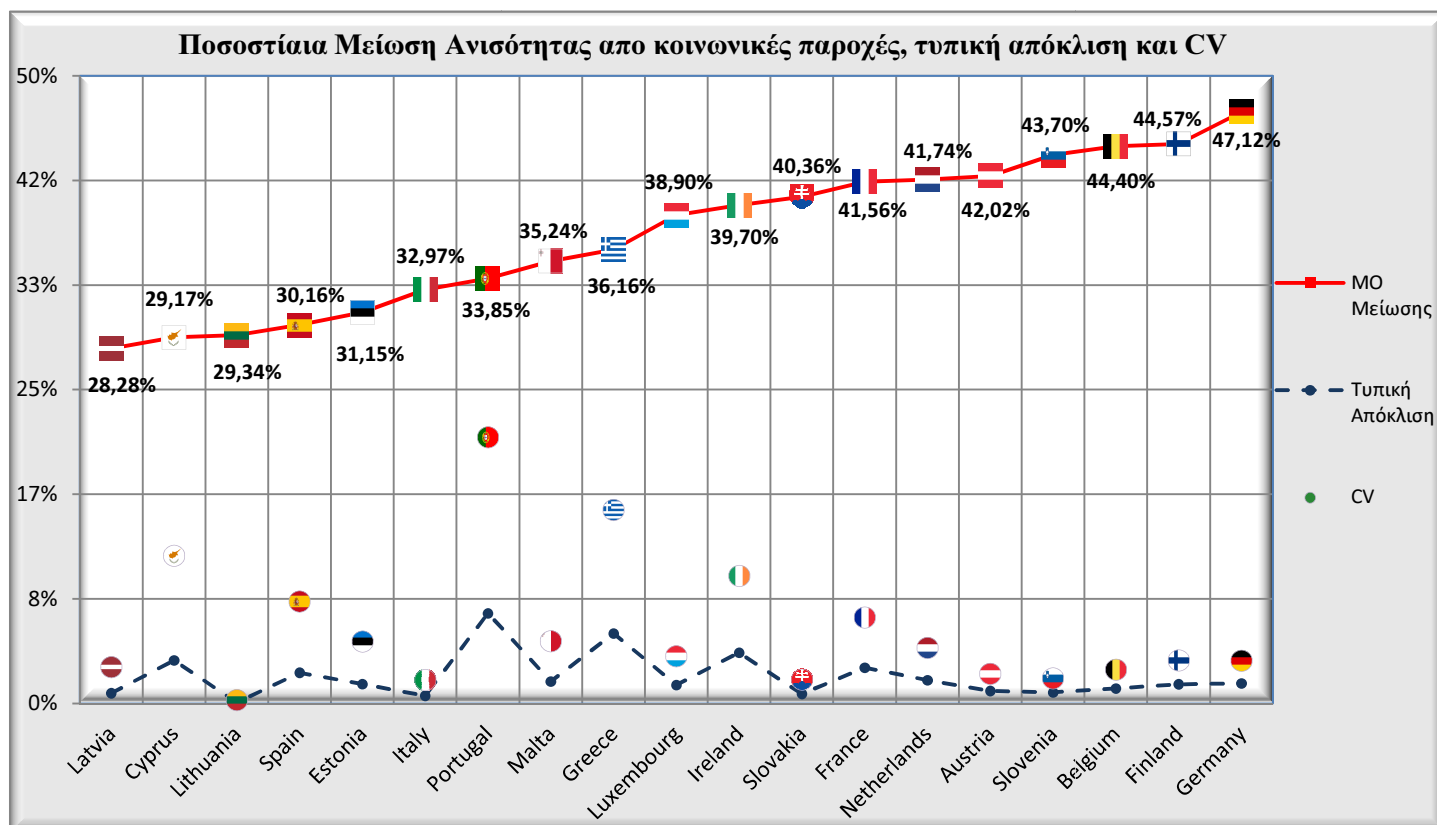
Η επίδραση των κοινωνικών παροχών, υπολογίζεται από τον μέσο όρο της σχέσης:

$$dG_3 = 1 - \frac{\text{Gini Coefficient of Equivalised Disposable Income}}{\text{Gini Coefficient of Equivalised Disposable Income before social transfers (pensions included in social transfers)}} \quad (\text{σχέση 6})$$

Η σχέση 6 δείχνει πόσο μειώνεται η ανισότητα εξαιτίας των κοινωνικών παροχών, δηλαδή πόσο μειώνεται η ανισότητα όταν υπολογίζονται στο ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα οι συντάξεις μαζί με τις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Έτσι, συγκρίνεται η ανισότητα όταν υπολογίζονται στο διαθέσιμο εισόδημα οι συντάξεις & οι κοινωνικές μεταβιβάσεις, με την ανισότητα όταν δεν υπολογίζονται οι συντάξεις & οι κοινωνικές μεταβιβάσεις. Γι' αυτό, στον αριθμητή του κλάσματος είναι η ανισότητα όταν στο διαθέσιμο εισόδημα υπολογίζονται οι συντάξεις μαζί με τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, και στον παρονομαστή η ανισότητα όταν δεν

υπολογίζονται οι συντάξεις και οι κοινωνικές μεταβιβάσεις. Ουσιαστικά, δείχνει την συνολική επίδραση που έχουν στην ανισότητα οι συντάξεις και οι κοινωνικές μεταβιβάσεις. Στην συνέχεια, στο γράφημα 10, παρουσιάζεται ο μέσος όρος της επίδρασης των συντάξεων & των κοινωνικών μεταβιβάσεων, η τυπική απόκλιση και ο συντελεστής μεταβλητότητας για κάθε κράτος- μέλος για την περίοδο 2004-2016. Το γράφημα 10 προκύπτει από τα δεδομένα του πίνακα 3 στο Παράρτημα Ι.

Γράφημα 10: Μέσος όρος της επίδρασης των κοινωνικών παροχών, στην ανισότητα, τυπική απόκλιση και CV

Πηγή: Το γράφημα έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Παρατηρώντας την γενική εικόνα του γραφήματος 10 είναι φανερό πόσο σημαντικές είναι οι κοινωνικές παροχές για την αντιμετώπιση της ανισότητας. Αν και υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών- μελών, ο μέσος όρος της επίδρασης των κοινωνικών παροχών στην ανισότητα ξεπερνάει το 28% σε όλες τις χώρες. Αυτό σημαίνει ότι η ανισότητα στα κράτη- μέλη μειώνεται κατά τουλάχιστον 28% εξαιτίας της παροχής συντάξεων και κοινωνικών μεταβιβάσεων. Στην συντριπτική πλειοψηφία των κρατών- μελών η ποσοστιαία μείωση της ανισότητας είναι πάνω από 30%, και σε αρκετές χώρες ξεπερνάει ακόμα και το 40%.

Οι χώρες με την μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση, κατά μέσο όρο, είναι η Γερμανία, η Φινλανδία και το Βέλγιο. Όσον αφορά την Γερμανία, εξετάζοντας τα γραφήματα 8,9 και 10, παρατηρείται ότι έχει τον υψηλότερο μέσο όρο μείωσης της ανισότητας από την παροχή των συντάξεων, και τον έκτο υψηλότερο μέσο όρο μείωσης της ανισότητας από την παροχή των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Αυτό ίσως σημαίνει πως η Γερμανία, συγκριτικά με τα υπόλοιπα

κράτη μέλη, ακολουθεί μια κοινωνική πολιτική η οποία βασίζεται και στα δυο είδη κοινωνικών παροχών.

Η Ιταλία και η Σλοβακία έχουν τους χαμηλότερους συντελεστές μεταβλητότητας, πράγμα που σημαίνει ότι ο μέσος όρος της επίδρασης των κοινωνικών παροχών, για αυτές τις χώρες, μπορεί να θεωρηθεί πιο αξιόπιστος σε σχέση με τις υπόλοιπες. Από την άλλη η Πορτογαλία και η Ελλάδα έχουν, με αρκετή διαφορά από τις υπόλοιπες χώρες, τον υψηλότερο συντελεστή μεταβλητότητας. Επίσης, εξετάζοντας τα γραφήματα 8, 9 και 10 παρατηρείται ότι, ο συντελεστής μεταβλητότητας της επίδρασης των κοινωνικών παροχών είναι χαμηλότερος, στις περισσότερες χώρες, τόσο σε σχέση με τον συντελεστή μεταβλητότητας της επίδρασης των συντάξεων όσο και σε σχέση με τον συντελεστή μεταβλητότητας των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Κατά συνέπεια, θεωρείται ότι, ο μέσος όρος της επίδρασης των κοινωνικών παροχών παρέχει πιο αξιόπιστα στοιχεία για την επίδραση που έχουν οι κοινωνικές παροχές στην ανισότητα.

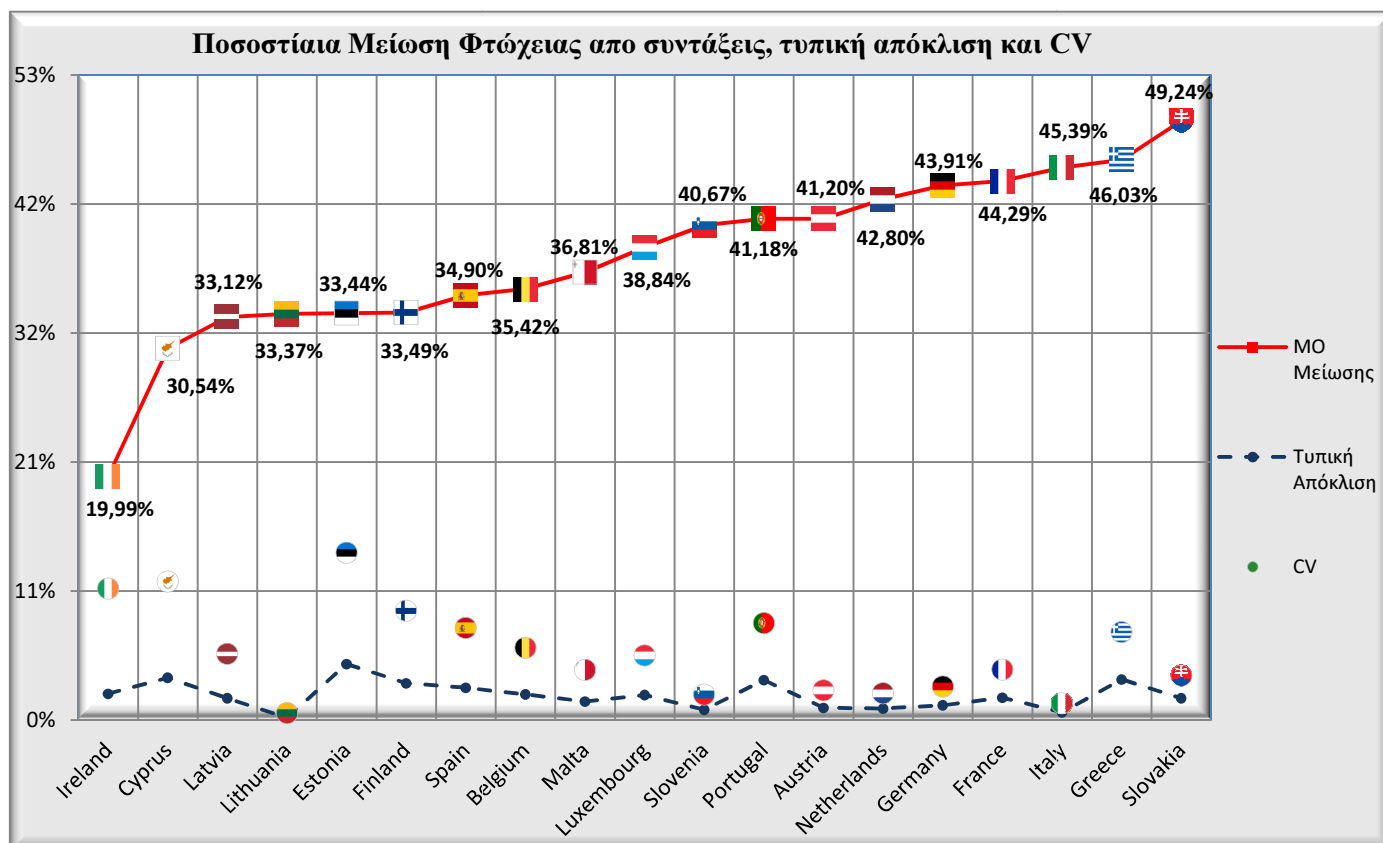
5.4 Επίδραση των συντάξεων στην φτώχεια

Η επίδραση των συντάξεων στην φτώχεια υπολογίζεται από τον μέσο όρο της σχέσης:

$$dP_1 = 1 - \frac{\text{At risk of poverty rate before social transfers (pensions excluded from social transfers)}}{\text{At risk of poverty rate before social transfers (pensions included in social transfers)}} \quad (\text{σχέση 7})$$

Η σχέση 7 δείχνει πόσο μειώνεται η ανισότητα εξαιτίας της παροχής των συντάξεων. Ουσιαστικά συγκρίνεται πόσο είναι το ποσοστό φτώχειας όταν δεν υπολογίζονται οι συντάξεις στο διαθέσιμο εισόδημα και πόσο είναι το ποσοστό φτώχειας όταν υπολογίζονται οι συντάξεις στο διαθέσιμο εισόδημα. Γι' αυτό, στον αριθμητή του κλάσματος είναι ποσοστό φτώχειας όταν υπολογίζονται οι συντάξεις στο διαθέσιμο εισόδημα και στον παρονομαστή το ποσοστό φτώχειας όταν δεν υπολογίζονται οι συντάξεις. Η σχέση 7 υπολογίζεται κάθε έτος για κάθε κράτος-μέλος, και στην συνέχεια βρίσκεται ο μέσος όρος που αντιστοιχεί σε κάθε χώρα. Η τυπική απόκλιση της επίδρασης των συντάξεων που αντιστοιχεί σε κάθε κράτος-μέλος προκύπτει από τις ετήσιες τιμές της σχέσης 7. Έτσι στην συνέχεια προκύπτει και ο συντελεστής μεταβλητότητας. Παρακάτω, στο γράφημα 11, παρουσιάζεται ο μέσος όρος της επίδρασης των συντάξεων στην φτώχεια, η τυπική απόκλιση και ο συντελεστής μεταβλητότητας, για κάθε κράτος- μέλος για την περίοδο 2004-2016. Το γράφημα 11 προκύπτει από τα δεδομένα του πίνακα 4 στο Παράρτημα Ι.

Γράφημα 11: Μέσος όρος της επίδρασης των συντάξεων στην φτώχεια, τυπική απόκλιση και CV

Πηγή: Το γράφημα έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Από το γράφημα 11 φαίνεται η σημαντική επίδραση που έχουν οι συντάξεις στην μείωση της φτώχειας καθώς επίσης και η μεγάλη διαφορά ανάμεσα στα κράτη- μέλη. Με εξαίρεση την Ιρλανδία, σε όλα τα υπόλοιπα κράτη, ο μέσος όρος μείωσης της φτώχειας ξεπερνάει το 30%. Σχεδόν στα μισά από τα κράτη της Ευρωζώνης ο μέσος όρος μείωση του ποσοστού φτώχειας ξεπερνάει το 40%. Το ποσοστό αυτό είναι αρκετά υψηλό, καταδεικνύοντας την σημαντική συνεισφορά που έχουν οι συντάξεις στην μείωση της φτώχειας σε ολόκληρη την Ευρωζώνη.

Η Ιρλανδία αποτελεί την χώρα όπου οι συντάξεις προκαλούν την χαμηλότερη μείωση στο ποσοστό φτώχειας. Η διαφορά με τα υπόλοιπα κράτη είναι αρκετά μεγάλη, αφού ξεπερνάει τις δέκα ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με την Κύπρο, που έχει την δεύτερη χαμηλότερη επίδραση των συντάξεων στην φτώχεια. Εξετάζοντας τα γραφήματα 8 και 11, προκύπτει ότι οι συντάξεις στην Ιρλανδία προκαλούν σημαντικά μικρότερη, σε σχέση με τις άλλες χώρες, μείωση στην ανισότητα και την φτώχεια. Αντίθετη τελείως εικόνα παρατηρείται στην Ελλάδα και στην Σλοβακία, όπου οι συντάξεις προκαλούν μείωση της φτώχειας κατά σχεδόν 50%. Αυτό σημαίνει πως οι συντάξεις μειώνουν την φτώχεια σχεδόν στο μισό.

Ο συντελεστής μεταβλητότητας ανάμεσα στα κράτη- μέλη δεν διαφέρει πάρα πολύ. Αυτό σημαίνει πως δεν υπήρξαν σημαντικές αυξομειώσεις στην επίδραση των συντάξεων μεταξύ των ετών στις χώρες. Ο υψηλότερος συντελεστής μεταβλητότητας παρατηρείται στην Εσθονία και στην Κύπρο και ο χαμηλότερος στην Ιταλία. Έτσι μέσος όρος της Εσθονίας και

της Κύπρου μπορεί να θεωρηθεί λιγότερο αξιόπιστος σε σχέση με τον μέσο όρο των υπολοίπων χωρών.

5.5 Επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά την παροχή συντάξεων, στην φτώχεια

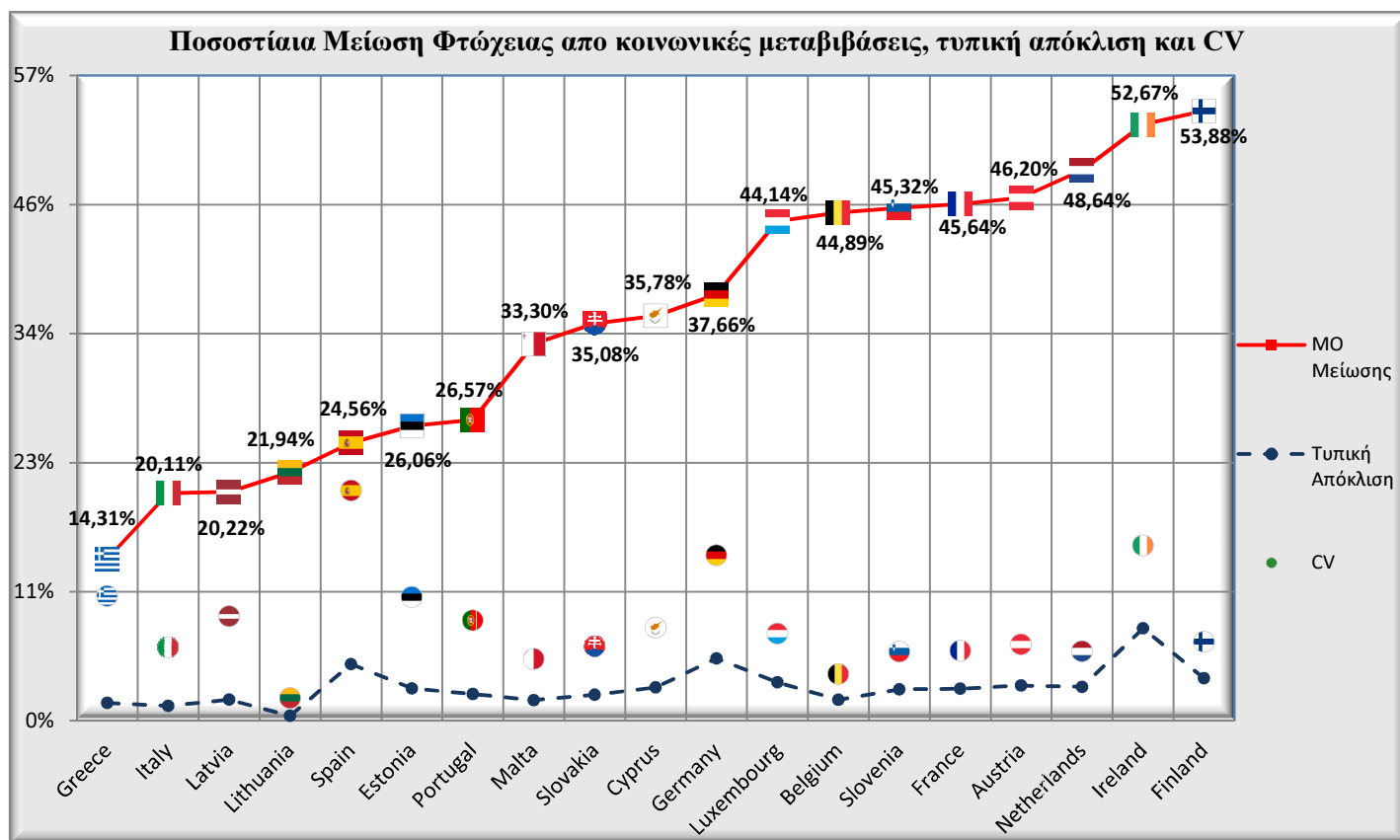
Η επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά την παροχή των συντάξεων, στην ανισότητα υπολογίζεται από τον μέσο όρο της σχέσης:

$$dP_2 = 1 - \frac{\text{At risk of poverty rate}}{\text{At risk of poverty rate before social transfers (pensions excluded from social transfers)}} \quad (\text{σχέση 8})$$

Η σχέση 8 δείχνει πόσο μειώνεται το ποσοστό φτώχειας εξαιτίας της παροχής των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά τις συντάξεις. Ουσιαστικά, γίνεται σύγκριση ανάμεσα στο ποσοστό φτώχειας όταν δεν υπολογίζονται οι κοινωνικές μεταβιβάσεις στο διαθέσιμο εισόδημα με το ποσοστό φτώχειας όταν υπολογίζονται οι κοινωνικές μεταβιβάσεις στο διαθέσιμο εισόδημα. Γι' αυτό, στον αριθμητή του κλάσματος είναι το ποσοστό φτώχειας όταν στο διαθέσιμο εισόδημα υπολογίζονται οι συντάξεις και οι κοινωνικές μεταβιβάσεις και στον παρονομαστή το ποσοστό φτώχειας όταν δεν υπολογίζονται οι κοινωνικές μεταβιβάσεις.

Όπως και στην περίπτωση της επίδρασης των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανισότητα, έτσι και στην περίπτωση της φτώχειας δεν μπορεί να υπολογιστεί η καθαρή επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Τα δεδομένα που παρέχει η Eurostat δεν επιτρέπουν κάτι τέτοιο. Ο υπολογισμός της καθαρής επίδρασης των κοινωνικών μεταβιβάσεων, θα μπορούσε να επιτευχθεί εάν η Eurostat παρείχε το ποσοστό φτώχειας **μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις χωρίς να υπολογίζονται οι συντάξεις** στο διαθέσιμο εισόδημα, δηλαδή at risk of poverty rate after social transfers (pensions excluded from social transfers). Έτσι θα μπορούσε να απομονωθεί η επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων αφού δεν θα επηρεάζεται από την παροχή των συντάξεων. Ως εκ τούτου, η επίδραση που εξετάζεται τώρα αφορά την επίδραση που έχουν οι κοινωνικές μεταβιβάσεις στην φτώχεια αφού έχουν υπολογιστεί οι συντάξεις στο εισόδημα. Στην συνέχεια, στο γράφημα 12, παρουσιάζεται ο μέσος όρος της επίδρασης των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά την παροχή των συντάξεων, στην φτώχεια, η τυπική απόκλιση και ο συντελεστής μεταβλητότητας για κάθε κράτος- μέλος για την περίοδο 2004-2016. Το γράφημα 12 προκύπτει από τα δεδομένα του πίνακα 5 στο Παράρτημα Ι.

Γράφημα 12: Μέσος όρος της επίδρασης των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά τις συντάξεις, στην φτώχεια, τυπική απόκλιση και CV

Πηγή: Το γράφημα έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Το βασικότερο στοιχείο που προκύπτει από το γράφημα 12 είναι πως οι κοινωνικές μεταβιβάσεις μειώνουν σε πολύ διαφορετική ένταση την φτώχεια σε κάθε κράτος- μέλος. Από την μια μεριά είναι η Ελλάδα, όπου οι κοινωνικές μεταβιβάσεις μειώνουν την φτώχεια κατά μέσο όρο λιγότερο από 15%, και από την άλλη η Ιρλανδία και η Φινλανδία, όπου οι κοινωνικές μεταβιβάσεις μειώνουν την φτώχεια κατά μέσο όρο πάνω από 50%. Το ποσοστό αυτό είναι ιδιαίτερος υψηλό. Ουσιαστικά οι κοινωνικές μεταβιβάσεις μειώνουν το ποσοστό φτώχειας, στις δυο αυτές χώρες, πάνω από το μισό. Αυτή η διαφορά, μεταξύ των τριών χωρών, ίσως αντικατοπτρίζει και την διαφορετική προσέγγιση που έχουν σχετικά με την κοινωνική τους πολιτική.

Συγκρίνοντας τα γραφήματα 11 και 12, παρατηρείται ότι η Ελλάδα ενώ έχει τον δεύτερο υψηλότερο μέσο όρο επίδρασης των συντάξεων παράλληλα έχει τον χαμηλότερο μέσο όρο επίδρασης των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Ακριβώς αντίθετη εικόνα παρουσιάζει η Ιρλανδία, αφού έχει τον δεύτερο υψηλότερο μέσο όρο επίδρασης των κοινωνικών μεταβιβάσεων αλλά τον χαμηλότερο μέσο όρο επίδρασης των συντάξεων. Το αποτέλεσμα αυτό είναι ακριβώς το ίδιο με την επίδραση που έχουν οι συντάξεις και οι κοινωνικές μεταβιβάσεις, μετά τις συντάξεις, στην ανισότητα στις δύο παραπάνω χώρες. Ίσως έτσι επιβεβαιώνετε το συμπέρασμα ότι η Ελλάδα και η Ιρλανδία έχουν εντελώς διαφορετική κοινωνική προσέγγιση στα ζητήματα της ανισότητας και της φτώχειας. Επίσης η Ιταλία ενώ έχει τον τρίτο

υψηλότερο μέσο όρο επίδρασης των συντάξεων, την ίδια στιγμή έχει τον δεύτερο χαμηλότερο μέσο όρο επίδρασης των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Βέβαια η Ιταλία έχει αρκετά υψηλότερο μέσο όρο από την Ελλάδα.

Ένα σημαντικό στοιχείο που διακρίνεται στο γράφημα 12 είναι ότι οι τέσσερις μεγάλες χώρες του νότου (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία) και οι τρεις χώρες της Βαλτικής (Εσθονία, Λεττονία, Λιθουανία) έχουν, με σημαντική διαφορά από τα υπόλοιπα κράτη, τους χαμηλότερους μέσους όρους επίδρασης των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην φτώχεια. Αυτές οι χώρες έχουν, η κάθε μια ξεχωριστά, μέσο όρο επίδρασης μικρότερο από 27%, όταν σε όλα τα υπόλοιπα κράτη η επίδραση ξεπερνάει το 33%.

Ο συντελεστής μεταβλητότητας παρουσιάζει αισθητή διαφορά μεταξύ των κρατών μελών. Επίσης στις περισσότερες χώρες είναι υψηλότερος σε σχέση με τον συντελεστή της επίδρασης των συντάξεων. Αυτό σημαίνει πως στις περισσότερες χώρες υπήρξαν αυξομειώσεις στην επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Οι χώρες με τον υψηλότερο συντελεστή μεταβλητότητας είναι η Ισπανία και η Ιρλανδία.

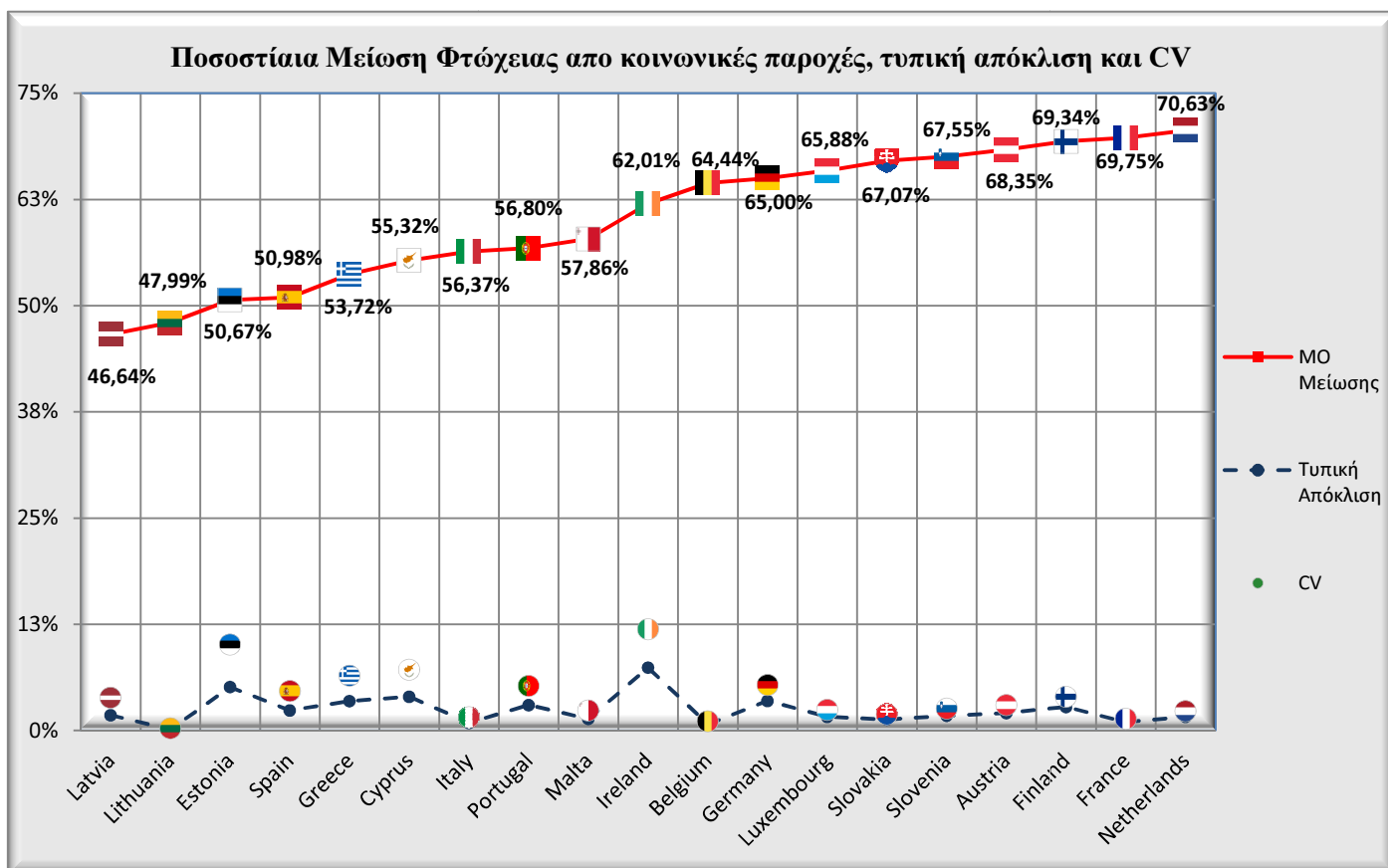
5.6 Επίδραση των κοινωνικών παροχών στην φτώχεια

Η επίδραση των κοινωνικών παροχών, υπολογίζεται από τον μέσο όρο της σχέσης:

$$dP_3 = 1 - \frac{\text{At risk of poverty rate}}{\text{At risk of poverty rate before social transfers (pensions included in social transfers)}} \quad (\text{σχέση 9})$$

Η σχέση 9 δείχνει πόσο μειώνεται το ποσοστό φτώχειας εξαιτίας των κοινωνικών παροχών, δηλαδή πόσο μειώνεται η φτώχεια όταν υπολογίζονται στο εισόδημα οι συντάξεις μαζί με τις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Έτσι, συγκρίνεται το ποσοστό φτώχειας όταν υπολογίζονται στο εισόδημα οι συντάξεις & οι κοινωνικές μεταβιβάσεις με το ποσοστό φτώχειας όταν δεν υπολογίζονται οι συντάξεις & οι κοινωνικές μεταβιβάσεις. Γι' αυτό στον αριθμητή του κλάσματος είναι το ποσοστό φτώχειας όταν στο διαθέσιμο εισόδημα υπολογίζονται οι συντάξεις μαζί με τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, και στον παρονομαστή το ποσοστό φτώχειας όταν δεν υπολογίζονται οι συντάξεις και οι κοινωνικές μεταβιβάσεις. Ουσιαστικά, δείχνει την συνολική μείωση που προκαλείται στην φτώχεια από τις συντάξεις και τις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Στην συνέχεια, στο γράφημα 13, παρουσιάζεται ο μέσος όρος της επίδρασης των συντάξεων & των κοινωνικών μεταβιβάσεων, η τυπική απόκλιση και ο συντελεστής μεταβλητότητας για κάθε κράτος- μέλος για την περίοδο 2004-2016. Το γράφημα 13 προκύπτει από τα δεδομένα του πίνακα 6 στο Παράρτημα Ι.

Γράφημα 13: Μέσος όρος της επίδρασης των κοινωνικών παροχών, στην φτώχεια, τυπική απόκλιση και CV

Πηγή: Το γράφημα έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Στο γράφημα 13 φαίνεται ξεκάθαρα ότι οι κοινωνικές παροχές μειώνουν καθοριστικά τα ποσοστά σχετικής φτώχειας σε όλες τις χώρες της Ευρωζώνης. Αν και η επίδραση που προκαλείται διαφέρει αισθητά μεταξύ των κρατών- μελών, παρόλα αυτά η μείωση που προκαλείται στην φτώχεια είναι σημαντικά υψηλή. Τα μεγάλα ποσοστά επίδρασης που φαίνονται στο γράφημα 13 καταδεικνύουν τον σπουδαίο ρόλο που διαδραματίζουν οι κοινωνικές παροχές στην αντιμετώπιση της φτώχειας. Με εξαίρεση την Λεττονία και την Λιθουανία σε όλες τις υπόλοιπες χώρες η μείωση της φτώχειας ξεπερνάει το 50%. Όμως, ακόμα και στις δυο αυτές χώρες³⁶ ο μέσος όρος μείωσης βρίσκεται αρκετά κοντά στο 50%.

Ένα σημαντικό στοιχείο είναι πως οι χώρες της Βαλτικής (Εσθονία, Λεττονία, Λιθουανία) και οι χώρες του Νότου (Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Κύπρος, Μάλτα, Πορτογαλία) παρουσιάζουν τους χαμηλότερους μέσους όρους επίδρασης. Αυτό παρουσιάζει ενδιαφέρον διότι αποτελεί ένα μέτρο της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών τους πολιτικών, σε σχέση με τα κράτη της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης. Είναι σαφές ότι υπάρχει γεωγραφική διαφοροποίηση στα ποσοστά μείωσης της φτώχειας, ανάμεσα σε αυτά των χωρών της Βαλτικής & Νότιας Ευρώπης και των χωρών της Κεντρικής & Βόρειας Ευρώπης. Φαίνεται πως οι χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης αντιμετωπίζουν καλύτερα το

³⁶ Εξαιτίας του μικρού αριθμού παρατηρήσεων, τρεις για την Λεττονία και δυο για την Λιθουανία, διατηρούνται κάποιες επιφυλάξεις ως προς τον μέσο όρο τους. Παρόλα αυτά δεν παύει να αποτελεί μια χρήσιμη ένδειξη για την μείωση που προκαλούν στην φτώχεια οι κοινωνικές παροχές.

φαινόμενο της φτώχειας. Αυτό μπορεί να οφείλεται είτε στο ότι δαπανούν μεγαλύτερο μερίδιο του ΑΕΠ τους σε κοινωνικές παροχές, είτε ότι αξιοποιούν καλύτερα τις κοινωνικές τους παροχές, ακόμα και αν δαπανούν το ίδιο μερίδιο με τις χώρες της Βαλτικής & Νότιας Ευρώπης. Ενδέχεται, η διαφορά που παρατηρείται, να μην είναι μόνο ποσοτική αλλά και ποιοτική, δηλαδή να αξιοποιείται καλύτερα κάθε ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ που δαπανάται σε κοινωνικές παροχές. Στο κεφάλαιο 6 αναλύεται εκτενώς το ποσοστό, ως προς το ΑΕΠ, που δαπανά κάθε χώρα σε συντάξεις, σε κοινωνικές μεταβιβάσεις και σε κοινωνικές παροχές συνολικά.

Ο συντελεστής μεταβλητότητας δεν είναι ιδιαίτερα υψηλός στις περισσότερες χώρες. Ο υψηλότερος παρατηρείται στην Ιρλανδία (11,95%) και ο χαμηλότερος στο Βέλγιο (1,11%). Εξετάζοντας τα γραφήματα 11, 12 και 13 παρατηρείται ότι, ο συντελεστής μεταβλητότητας της επίδρασης των κοινωνικών παροχών είναι χαμηλότερος, στις περισσότερες χώρες, από τον συντελεστή μεταβλητότητας της επίδρασης των συντάξεων και χαμηλότερος, σε όλες τις χώρες, σε σχέση με τον συντελεστή μεταβλητότητας των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Έτσι, θεωρείται πως, ο μέσος όρος της επίδρασης των κοινωνικών παροχών παρέχει πιο αξιόπιστα στοιχεία για την μείωση που προκαλούν οι κοινωνικές παροχές στην φτώχεια.

6. Συντάξεις, κοινωνικές μεταβιβάσεις και κοινωνικές παροχές ως ποσοστό επί του ΑΕΠ και αποτελεσματικότητά τους

Κάθε χώρα πραγματοποιεί δαπάνες για συντάξεις και για κοινωνικές μεταβιβάσεις. Το σύνολο των δαπανών αυτών αποτελεί τις κοινωνικές παροχές. Το ύψος κάθε επιμέρους δαπάνης, αλλά και του συνόλου τους, διαφέρει σε κάθε χώρα και σε κάθε έτος. Προκειμένου να υπάρχει ένα αντικειμενικό μέτρο του μεγέθους κάθε δαπάνης, αλλά και του συνόλου τους, αυτές υπολογίζονται ως ποσοστό επί του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ). Έτσι, οι δαπάνες που πραγματοποιεί μια χώρα συγκρίνονται με το ΑΕΠ της, και από αυτό προκύπτει το ποσοστό που αναλογεί σε κάθε δαπάνη. Με αυτό τον τρόπο μπορούν να συγκριθούν οι δαπάνες για συντάξεις, για κοινωνικές μεταβιβάσεις και για κοινωνικές παροχές τόσο μεταξύ των διαφόρων χωρών όσο και μεταξύ διαφορετικών ετών. Όπως είναι φυσικό το ποσοστό επί του ΑΕΠ που δαπανάται σε συντάξεις, σε κοινωνικές μεταβιβάσεις και σε συντάξεις & κοινωνικές μεταβιβάσεις διαφέρει από χώρα σε χώρα. Το ποσοστό που θα δαπανηθεί εξαρτάται από πολλούς παράγοντες. Σχετίζεται με τα χαρακτηριστικά που έχει κάθε χώρα, καθώς και με τις διαφορετικές πολιτικές και προσεγγίσεις που ακολουθεί κάθε κράτος. Τα χαρακτηριστικά που επηρεάζουν τις κοινωνικές παροχές δεν είναι κατ' ανάγκη μόνο οικονομικά. Για παράδειγμα, η σύνθεση του πληθυσμού είναι ένας από τους βασικότερους μη οικονομικούς παράγοντες που επηρεάζουν άμεσα τις κοινωνικές παροχές. Ένα κράτος με έντονο δημογραφικό πρόβλημα θα παρουσιάζει υψηλό ποσοστό επί του ΑΕΠ σε παροχή συντάξεων.

Οι συντάξεις και οι κοινωνικές μεταβιβάσεις μειώνουν την ανισότητα και την φτώχεια, αλλού περισσότερο και αλλού λιγότερο. Η διαφορετική επίδραση σχετίζεται με το ποσοστό επί του ΑΕΠ που δαπανά κάθε κράτος- μέλος σε συντάξεις, σε κοινωνικές μεταβιβάσεις και

συνολικά σε συντάξεις & κοινωνικές μεταβιβάσεις. Ουσιαστικά, όσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό δαπάνης επί του ΑΕΠ τόσο μεγαλύτερη είναι και η μείωση που προκαλείται. Είναι χρήσιμο λοιπόν να παρουσιαστεί το ποσοστό επί του ΑΕΠ που δαπανά κάθε χώρα σε αυτές τις κοινωνικές παροχές. Επιπλέον, θα μπορέσει να υπάρξει και ένα μέτρο της αποτελεσματικότητας τους. Με την έννοια αποτελεσματικότητας εννοείται η ποσοστιαία μείωση που προκαλείται, στην ανισότητα ή την φτώχεια, για κάθε μια ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ που δαπανάται σε συντάξεις, κοινωνικές μεταβιβάσεις και συνολικά σε συντάξεις & κοινωνικές μεταβιβάσεις. Με άλλα λόγια, πόσο μειώνεται η ανισότητα ή η φτώχεια, για κάθε μια ποσοστιαία μονάδα επί του ΑΕΠ που δαπανάται σε συντάξεις, σε κοινωνικές μεταβιβάσεις και συνολικά σε συντάξεις & κοινωνικές μεταβιβάσεις.

Ο προσδιορισμός της αποτελεσματικότητας, συντάξεων και κοινωνικών μεταβιβάσεων, θα επιτρέψει μια πιο ολοκληρωμένη σύγκριση ανάμεσα στα κράτη- μέλη. Θα μπορέσει να φάνει ποιες χώρες εκμεταλλεύονται καλύτερα τους πόρους που διαθέτουν, σε συντάξεις και κοινωνικές μεταβιβάσεις, εξασφαλίζοντας έτσι καλύτερα αποτελέσματα στην μείωση της ανισότητας και της φτώχειας. Η σύγκριση μόνο του ποσοστού δαπάνης επί του ΑΕΠ δεν παρέχει πλήρη εικόνα. Ένα κράτος μπορεί να δαπανά υψηλότερο ποσοστό του ΑΕΠ σε κοινωνικές παροχές, έναντι ενός άλλου, αλλά να παρουσιάζει τα ίδια ή και μικρότερα ποσοστά μείωσης της ανισότητας ή της φτώχειας. Αυτό ουσιαστικά δείχνει ότι το ένα κράτος εκμεταλλεύεται λιγότερο αποτελεσματικά τους πόρους του έναντι του άλλου.³⁷ Η αποτελεσματικότητα των συντάξεων, των κοινωνικών μεταβιβάσεων και των κοινωνικών παροχών μπορεί να αποτελέσει, για κάθε κράτος- μέλος, μια ένδειξη της αποτελεσματικότητας της κοινωνικής τους πολιτικής. Καθίσταται έτσι προφανές ότι σημασία δεν έχει μόνο τι ποσοστό επί του ΑΕΠ δαπανάται, αλλά και πως αυτό αξιοποιείται από κάθε χώρα.

Προκειμένου να υπάρξει μια, όσο το δυνατόν, πιο ολοκληρωμένη ανάλυση της σημασίας των συντάξεων, των κοινωνικών μεταβιβάσεων και συνολικά των κοινωνικών παροχών (συντάξεις + κοινωνικές μεταβιβάσεις) στην ανισότητα και την φτώχεια, αρχικά, παρουσιάζεται το ποσοστό που αποτελεί κάθε δαπάνη επί του ΑΕΠ στα κράτη- μέλη. Στην συνέχεια, παρουσιάζεται η εξέλιξη της αποτελεσματικότητας κάθε δαπάνης των χωρών της Ευρωζώνης για την περίοδο 2004- 2015.³⁸ Με αυτό τον τρόπο η ανάλυση που πραγματοποιείται είναι τόσο ποσοτική όσο και ποιοτική.

³⁷ Να διευκρινιστεί ότι οι συντάξεις και οι κοινωνικές μεταβιβάσεις δεν αποτελούν τα μοναδικά «εργαλεία» αντιμετώπισης της ανισότητας και της φτώχειας. Το αντικείμενο μελέτης της παρούσας διπλωματικής επικεντρώνεται στις κοινωνικές παροχές. Γι' αυτό το λόγο αναλύεται διεξοδικά η αποτελεσματικότητα τους στην μείωση της ανισότητας και της φτώχειας. Και άλλοι παράγοντες, όπως οι θεσμοί, η κουλτούρα, η δικαιοσύνη, το πολιτικό σύστημα κλπ επηρεάζουν την ανισότητα και την φτώχεια. Όμως η μελέτη της επίδραση και της αποτελεσματικότητας τους ξεφεύγει από τα όρια της παρούσας διπλωματικής.

³⁸ Τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν στα κεφάλαια 4 και 5 φτάνουν μέχρι το 2016. Τα στοιχεία για τις κοινωνικές δαπάνες επί του ΑΕΠ φτάνουν μέχρι το 2015, καθώς έως αυτό το έτος έχει δημοσιεύσει στοιχεία η Eurostat (15-02-2018)

6.1 Συντάξεις, κοινωνικές μεταβιβάσεις και κοινωνικές παροχές ως ποσοστό επί του ΑΕΠ

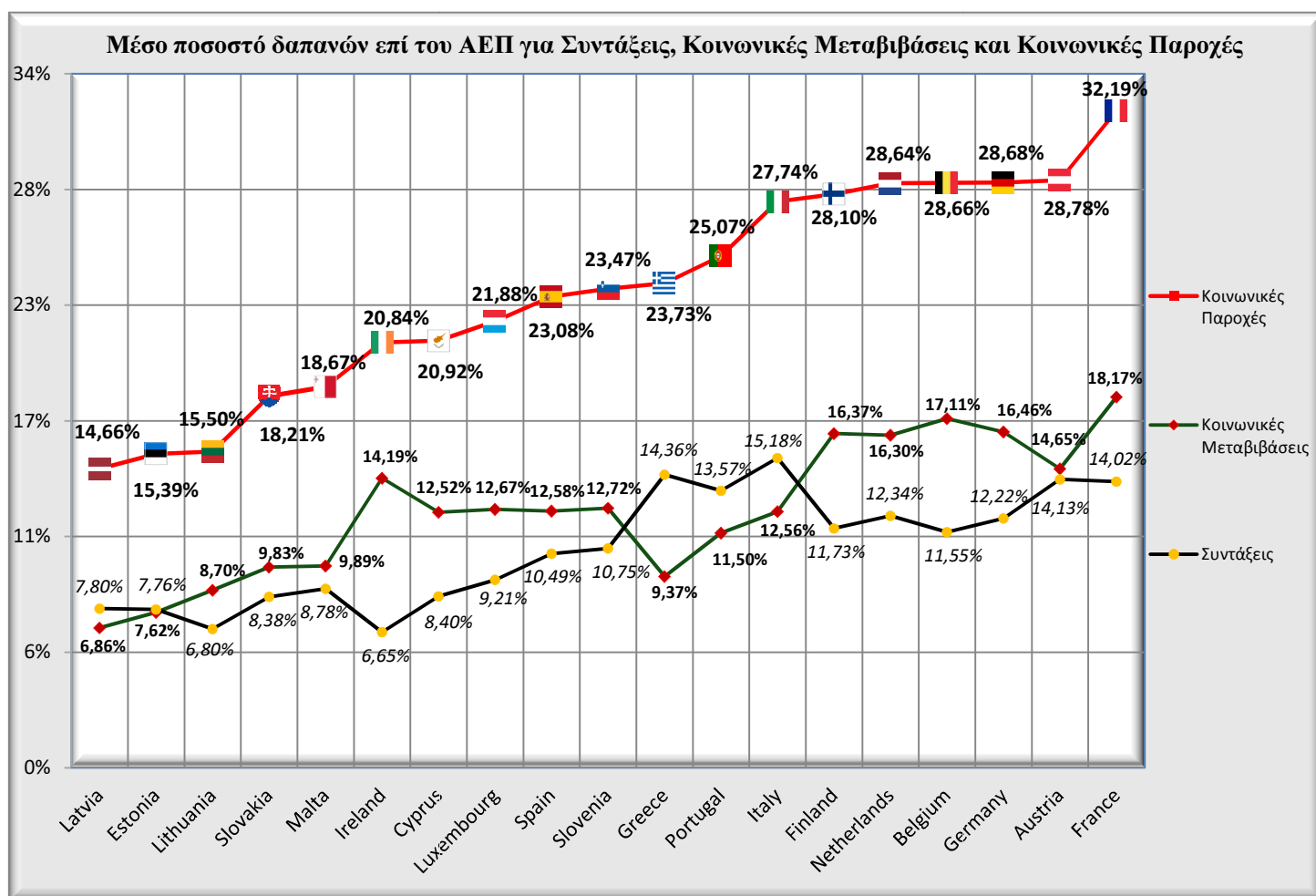
Οι δαπάνες ως ποσοστό επί του ΑΕΠ έχουν προκύψει λαμβάνοντας το σύνολο κάθε δαπάνης, για την περίοδο 2004- 2015, προς το συνολικό ΑΕΠ της αντίστοιχης περιόδου. Δηλαδή, είναι το συνολικό άθροισμα κάθε δαπάνης προς το συνολικό άθροισμα του ΑΕΠ. Με αυτό τον τρόπο υπολογίζεται το ποσοστό επί του ΑΕΠ που αποτελεί κάθε δαπάνη την περίοδο 2004-2015, και ουσιαστικά αποτελεί την μέση δαπάνη αυτής της περιόδου.³⁹ Επίσης, για να μπορέσουν να αθροιστούν τα ΑΕΠ διαφορετικών ετών, χρησιμοποιήθηκε το ΑΕΠ σε σταθερές τιμές του 2010. Έτσι το ΑΕΠ κάθε χώρας εκφράζεται σε τιμές του 2010 και όχι σε τρέχουσες.⁴⁰

Συνολικά υπολογίζονται τρεις μέσες δαπάνες. Μια για τις δαπάνες των συντάξεων ως ποσοστό επί του ΑΕΠ, μια για τις δαπάνες των κοινωνικών μεταβιβάσεων ως ποσοστό επί του ΑΕΠ και μια για τις συνολικές κοινωνικές παροχές (συντάξεις + κοινωνικές μεταβιβάσεις) ως ποσοστό επί του ΑΕΠ. Κατά συνέπεια, παρέχεται μια εικόνα του μεγέθους κάθε δαπάνης, σε σχέση με το μέγεθος της οικονομίας κάθε κράτους. Παρακάτω, στο γράφημα 14, παρουσιάζεται η συνολική δαπάνη των συντάξεων, των κοινωνικών μεταβιβάσεων και των κοινωνικών παροχών (συντάξεις + κοινωνικές μεταβιβάσεις) ως ποσοστό επί του συνολικού ΑΕΠ, για κάθε κράτος- μέλος, για την περίοδο 2004- 2015. Το γράφημα 14 προκύπτει μέσα από τα δεδομένα των πινάκων 3, 4, 5, 6, 7, 8 και 9 που βρίσκονται στο Παράρτημα II.

³⁹ Για τις χώρες που έγιναν μέλη της Ευρωζώνης μετά το 2004, η περίοδος υπολογισμού του μέσου ποσοστού ξεκινάει από το έτος που άρχισαν να χρησιμοποιούν το Ευρώ. Έτσι για την Σλοβενία το ποσοστό ξεκινάει την περίοδο 2007-2015, για την Κύπρο και την Μάλτα την περίοδο 2008-2015, για την Σλοβακία την περίοδο 2009-2015, για την Εσθονία την περίοδο 2011-2015, για την Λεττονία την περίοδο 2014-2015 και για την Λιθουανία μόνο το έτος 2015.

⁴⁰ Όλα τα απαραίτητα στοιχεία για το ΑΕΠ καταγράφονται στους πίνακες 1, 2 και 3 στο Παράρτημα II

Γράφημα 14: Μέσες δαπάνες, ως ποσοστό επί του ΑΕΠ, της περιόδου 2004-2015

Πηγή: Το γράφημα έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 09/04/2018)

Στο γράφημα 14 φαίνεται η μεγάλη διαφορά στις δαπάνες για κοινωνικές παροχές, ως ποσοστό επί του ΑΕΠ, μεταξύ των κρατών- μελών. Εξίσου αισθητή είναι και η διαφορά των επιμέρους δαπανών, δηλαδή των συντάξεων και των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Το χαμηλότερο επίπεδο δαπανών για κοινωνικές παροχές, ως ποσοστό επί του ΑΕΠ, παρατηρείται στις χώρες της Βαλτικής.⁴¹ Η διαφορά τους σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη- μέλη είναι αισθητή. Από την άλλη στην Γαλλία οι κοινωνικές παροχές, ως ποσοστό επί του ΑΕΠ, ξεπερνούν τις 32 ποσοστιαίες μονάδες. Η διαφορά αυτή, μεταξύ του ποσοστού της Γαλλίας και των χωρών της Βαλτικής, είναι υπερδιπλάσια. Αυτό ίσως αποτελεί μια ένδειξη της διαφορετικής κοινωνικής πολιτικής που ακολουθούν τα παραπάνω κράτη, χωρίς όμως να αποτελεί και τεκμήριο. Επιπλέον η Γαλλία αποτελεί την μοναδική χώρα όπου οι δαπάνες για κοινωνικές παροχές ξεπερνούν, αισθητά, τις 30 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. Για την

⁴¹ Ενδέχεται, το μικρό ποσοστό κοινωνικών παροχών επί του ΑΕΠ των χωρών της Βαλτικής, να οφείλεται στις λίγες παρατηρήσεις (πέντε για την Εσθονία, δυο για την Λετονία και μια για την Λιθουανία). Κατά συνέπεια, δεν υπάρχουν αρκετά έτη ώστε να διαμορφώσουν έναν αντιπροσωπευτικό μέσο για τις δαπάνες τους. Παρόλα αυτά δεν παύει να αποτελεί μια χρήσιμη ένδειξη του ποσοστού που αποτελούν οι κοινωνικές παροχές.

πλειοψηφία των κρατών- μελών οι κοινωνικές παροχές αποτελούν, περίπου, το 20% με 29% του ΑΕΠ τους.

Όσον αφορά τις δαπάνες για συντάξεις η χώρα με το χαμηλότερο ποσοστό επί του ΑΕΠ είναι η Ιρλανδία και έπονται οι χώρες της Βαλτικής. Αντίθετα οι χώρες με το μεγαλύτερο ποσοστό δαπανών αποτελούν η Ιταλία και η Ελλάδα. Στις δαπάνες για κοινωνικές μεταβιβάσεις οι χώρες της Βαλτικής έχουν τα χαμηλότερα ποσοστά επί του ΑΕΠ. Στην αντίθετη μεριά βρίσκονται η Γαλλία και Βέλγιο, όπου οι δαπάνες για κοινωνικές μεταβιβάσεις ξεπερνάνε το 15% του ΑΕΠ τους. Είναι αρκετά ξεκάθαρο ότι οι χώρες της Βαλτικής δαπανούν μικρό ποσοστό επί του ΑΕΠ τους σε συντάξεις, σε κοινωνικές μεταβιβάσεις, και κατ' επέκταση και σε κοινωνικές παροχές. Ενδέχεται, το μικρό ποσοστό κοινωνικών δαπανών επί του ΑΕΠ που παρατηρείται στις χώρες της Βαλτικής, να οφείλεται στον μικρό αριθμό παρατηρήσεων, εξαιτίας της αρκετά πρόσφατης εισόδου τους στην Ευρωζώνη. Συγκεκριμένα για την Εσθονία, που εισήλθε το 2011, οι παρατηρήσεις είναι πέντε, για την Λεττονία, που εισήλθε το 2014, είναι δυο και για την Λιθουανία, που εισήλθε το 2015, μόλις μια. Κατά συνέπεια, δεν υπάρχουν αρκετά έτη ώστε να διαμορφώσουν έναν αντιπροσωπευτικό μέσο για τις δαπάνες τους. Παρόλα αυτά δεν παύει να αποτελεί μια χρήσιμη ένδειξη του ποσοστού που αποτελούν οι κοινωνικές παροχές.

Ένα στοιχείο που προκύπτει από το γράφημα 14, είναι ότι στις περισσότερες χώρες της Ευρωζώνης οι δαπάνες για κοινωνικές μεταβιβάσεις ξεπερνάνε, σημαντικά, τις δαπάνες για συντάξεις. Κατά συνέπεια, οι δαπάνες των κοινωνικών μεταβιβάσεων αποτελούν μεγαλύτερο ποσοστό επί του ΑΕΠ σε σχέση με τις δαπάνες των συντάξεων. Το γεγονός αυτό αποτελεί σημαντική ένδειξη πως η πλειοψηφία των κρατών- μελών βασίζει την κοινωνική τους πολιτική, περισσότερο, στις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Εξαίρεση αποτελούν η Ελλάδα, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Λεττονία και η Εσθονία, αφού οι δαπάνες των συντάξεων υπερτερούν των δαπανών για κοινωνικές παροχές. Για τις δυο χώρες της Βαλτικής η διαφορά μεταξύ των δυο παροχών είναι αρκετά μικρή, ενώ στις υπόλοιπες τρεις είναι αισθητά μεγάλη, κυρίως στην Ελλάδα.

6.2 Αποτελεσματικότητα των κοινωνικών δαπανών βάση του ποσοστού που αποτελούν επί του ΑΕΠ

Η αποτελεσματικότητα αποτελεί ένα ποιοτικό μέτρο της επίδρασης των κοινωνικών δαπανών στην ανισότητα και την φτώχεια. Ουσιαστικά υπολογίζεται πόσο μειώνουν οι κοινωνικές δαπάνες, για κάθε ποσοστιαία μονάδα που αποτελούν επί του ΑΕΠ, την ανισότητα και την φτώχεια. Δεν εξετάζεται το απόλυτο μέγεθος των κοινωνικών δαπανών ως ποσοστό επί του ΑΕΠ αλλά η ποιότητα τους, δηλαδή το μέγεθος της μείωσης που προκαλεί κάθε ποσοστιαία μονάδα δαπάνης επί του ΑΕΠ. Έτσι παρέχεται μια ένδειξη του κατά πόσο αποδίδουν οι πόροι που δαπανά κάθε κράτος σε κοινωνικές δαπάνες. Η αποτελεσματικότητα αφορά την απόδοση κάθε δαπάνης μεμονωμένα αλλά και συνολικά, δηλαδή την αποτελεσματικότητα των συντάξεων, την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων και την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών παροχών (συντάξεις + κοινωνικές μεταβιβάσεις).

6.2.1 Αποτελεσματικότητα των συντάξεων στην ανισότητα

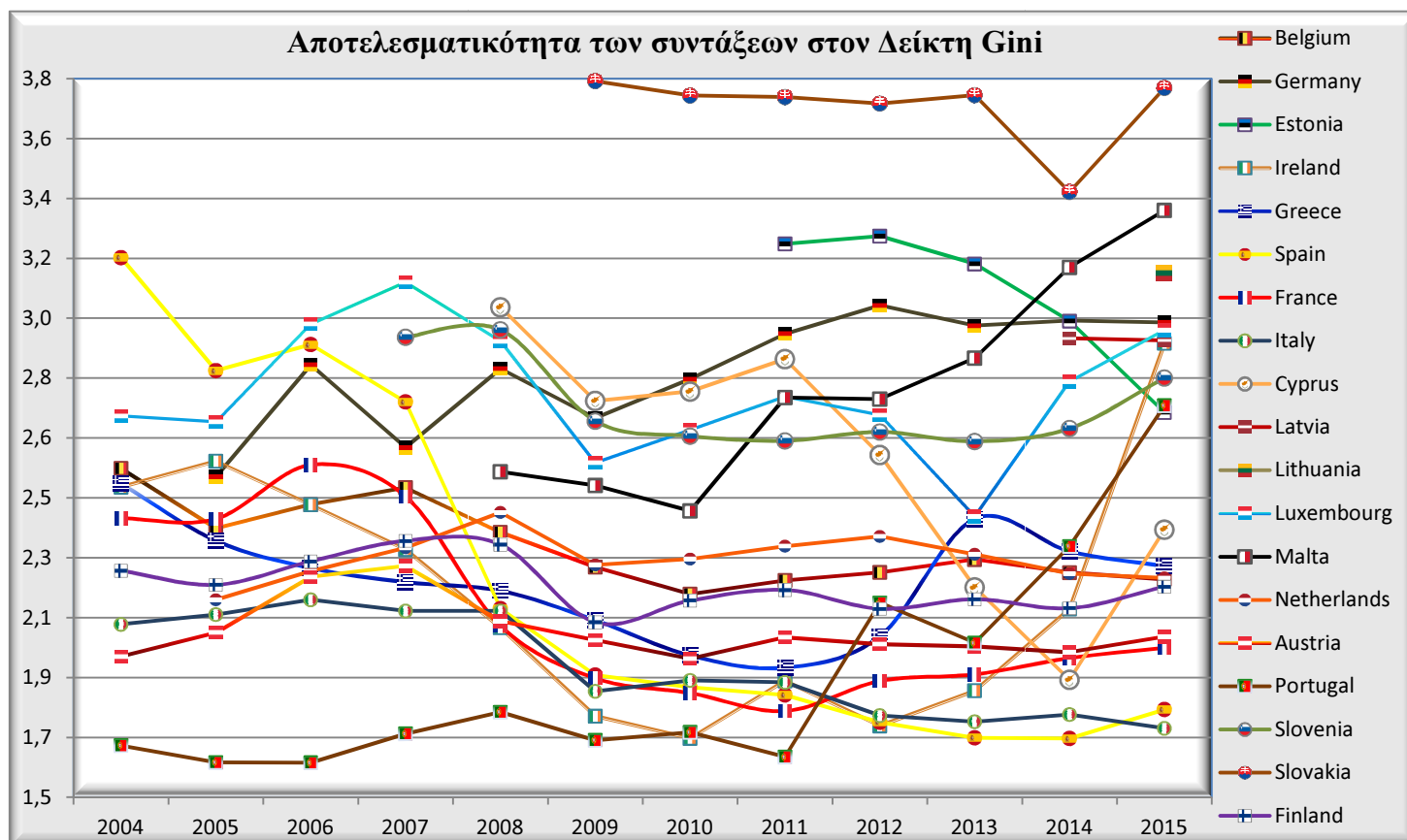
Η ετήσια αποτελεσματικότητα των συντάξεων στην ανισότητα υπολογίζεται από την σχέση:

$$E_1 = \frac{dG_1}{Pensions \text{ (percentage of GDP)}} \text{ (σχέση 10)}$$

Η σχέση 10 δείχνει πόσες ποσοστιαίες μονάδες μειώνεται η ανισότητα για κάθε ποσοστιαία μονάδα που αποτελούν οι δαπάνες συντάξεων επί του ΑΕΠ. Με άλλα λόγια, για κάθε ποσοστιαία μονάδα που αποτελούν οι συντάξεις επί του ΑΕΠ πόση ποσοστιαία μείωση προκαλείται στην ανισότητα. Για παράδειγμα, έστω ότι στην χώρα Α το έτος t οι συντάξεις μειώνουν την ανισότητα κατά 20% και οι δαπάνες για συντάξεις αποτελούν το 10% ως ποσοστό επί του ΑΕΠ. Το αποτέλεσμα που προκύπτει από την σχέση 10 είναι 2 (δυο). Αυτό σημαίνει ότι κάθε μια ποσοστιαία μονάδα δαπάνης συντάξεων επί του ΑΕΠ, προκαλεί μείωση της ανισότητας κατά δυο ποσοστιαίες μονάδες. Ουσιαστικά δείχνει την αποτελεσματικότητα σε σχέση με το ποσοστό που αποτελούν οι δαπάνες των συντάξεων επί του ΑΕΠ και με την μείωση που προκαλούν στην ανισότητα. Παρακάτω, στο γράφημα 15, παρουσιάζεται η εξέλιξη της αποτελεσματικότητας των συντάξεων στην ανισότητα, για την περίοδο 2004-2015 στις χώρες της Ευρωζώνης.⁴² Το γράφημα 15 προκύπτει από τα δεδομένα του πίνακα 10 στο Παράρτημα II.

⁴² Στην συνέχεια θα αναλυθεί η αποτελεσματικότητα και των υπόλοιπων δαπανών, τόσο ως προς την ανισότητα όσο και ως προς την φτώχεια. Η φιλοσοφία είναι ακριβώς ίδια με αυτή που αναλύεται στην τρέχουσα ενότητα. Το μόνο που αλλάζουν είναι τα στοιχεία, δηλαδή τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται στον αριθμητή και στον παρονομαστή. Η ερμηνεία παραμένει ίδια, απλώς αλλάζουν οι μεταβλητές.

Γράφημα 15: Εξέλιξη της αποτελεσματικότητας των συντάξεων στην ανισότητα

Πηγή: Το γράφημα έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 09/04/2018)

Από το γράφημα 15 φαίνεται ότι η αποτελεσματικότητα των συντάξεων, ως προς την ανισότητα, στις περισσότερες χώρες και για την μεγαλύτερη χρονική περίοδο, κυμαίνεται κάτω από το τρία. Η μοναδική χώρα όπου η αποτελεσματικότητα ξεπερνάει, διαχρονικά, τις τρεις φορές είναι η Σλοβακία, καθώς βρίσκεται πάνω από τις 3,4 φορές. Η διαφορά μεταξύ της Σλοβακίας και των υπολοίπων κρατών είναι αισθητή. Αυτό ίσως να αποτελεί μια σημαντική ένδειξη ότι στην Σλοβακία αξιοποιούνται καλύτερα, σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρωζώνη, οι πόροι που δαπανούνται σε συντάξεις, διότι προκαλείται η μεγαλύτερη ποσοστιαία, ανά μονάδα επί του ΑΕΠ, μείωση της ανισότητας.

Όλες οι χώρες παρουσιάζουν σημαντικές αυξομειώσεις. Γενικά, για έναν σημαντικό αριθμό κρατών, η περίοδος 2010- 2012 χαρακτηρίζεται από χαμηλή αποτελεσματικότητα των συντάξεων στην ανισότητα, σε σχέση με τα υπόλοιπα έτη. Η μεγαλύτερη μείωση της αποτελεσματικότητας παρατηρείται στην Ισπανία. Συγκεκριμένα, το 2004 η αποτελεσματικότητα βρίσκεται περίπου στις 3,2 φορές, και μέχρι το 2009, δηλαδή σε μόλις 5 έτη, είναι χαμηλότερα από τις 2 φορές. Η πτωτική αυτή πορεία συνεχίζεται, με χαμηλότερη ένταση, έως το 2014. Ελάχιστη αύξηση της αποτελεσματικότητας πραγματοποιείται το 2015 αλλά είναι πολύ ισχνή. Η όλη αυτή εξέλιξη έχει ως αποτέλεσμα η Ισπανία να παρουσιάζει από τα χαμηλότερα επίπεδα αποτελεσματικότητας στην Ευρωζώνη, κυρίως μετά το 2012. Παρόμοια εικόνα παρατηρείται και στην Γαλλία, αλλά σε χαμηλότερη ένταση. Συγκεκριμένα, η αποτελεσματικότητα των συντάξεων μετά το 2007 και έως το 2011

μειώνεται αισθητά, και από το 2012 αυξάνεται, αλλά αργά, χωρίς όμως να φτάνει στα επίπεδα πριν το 2007. Σημαντική μείωση στην αποτελεσματικότητα των συντάξεων παρουσιάζει και η Ιρλανδία την περίοδο 2005- 2010. Έπειτα, μετά το 2012, η αποτελεσματικότητα αυξάνεται γρήγορα από έτος σε έτος με αποτέλεσμα το 2015 να ξεπερνάει τα αρχικά επίπεδα της περιόδου 2004-2005. Στην Κύπρο η αποτελεσματικότητα μειώνεται πολύ την περίοδο 2011- 2014. Έτσι ενώ έως 2011 ήταν από τις χώρες με την υψηλότερη αποτελεσματικότητα, το 2014 καταλήγει να έχει την τρίτη χαμηλότερη στην Ευρωζώνη. Αυτή η πτωτική πορεία φαίνεται ότι αντιστρέφεται, αρκετά έντονα, το 2015. Παρόλα αυτά υπολείπεται σημαντικά σε σχέση με επίπεδα 2008- 2011.

Στην Πορτογαλία η αποτελεσματικότητα των συντάξεων, για μεγάλο χρονικό διάστημα, είναι η χαμηλότερη στην Ευρωζώνη. Η εικόνα αυτή αλλάζει κυρίως μετά το 2011, καθώς η αποτελεσματικότητα τα επόμενα έτη εκτοξεύεται, φτάνοντας το 2015 σε παρόμοια επίπεδα με εκείνα των υπόλοιπων κρατών- μελών. Σημαντική αύξηση επίσης παρουσιάζει και η Μάλτα μετά το 2010, με αποτέλεσμα την περίοδο 2014- 2015 να παρουσιάζει την δεύτερη υψηλότερη αποτελεσματικότητα των συντάξεων στην Ευρωζώνη ξεπερνώντας τις 3 φορές. Μεγάλες αυξομειώσεις, από έτος σε έτος, παρατηρούνται στο Λουξεμβούργο, οι οποίες είναι τόσο έντονες ώστε να μην μπορεί να σχηματιστεί καθαρή εικόνα για το που βρίσκεται η αποτελεσματικότητα.

6.2.2 Αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά τις συντάξεις, στην ανισότητα

Η ετήσια αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά τις συντάξεις, στην ανισότητα υπολογίζεται από την σχέση:

$$E_2 = \frac{dG_2}{\text{Social Transfers (Percentage of GDP)}} \text{ (σχέση 11)}$$

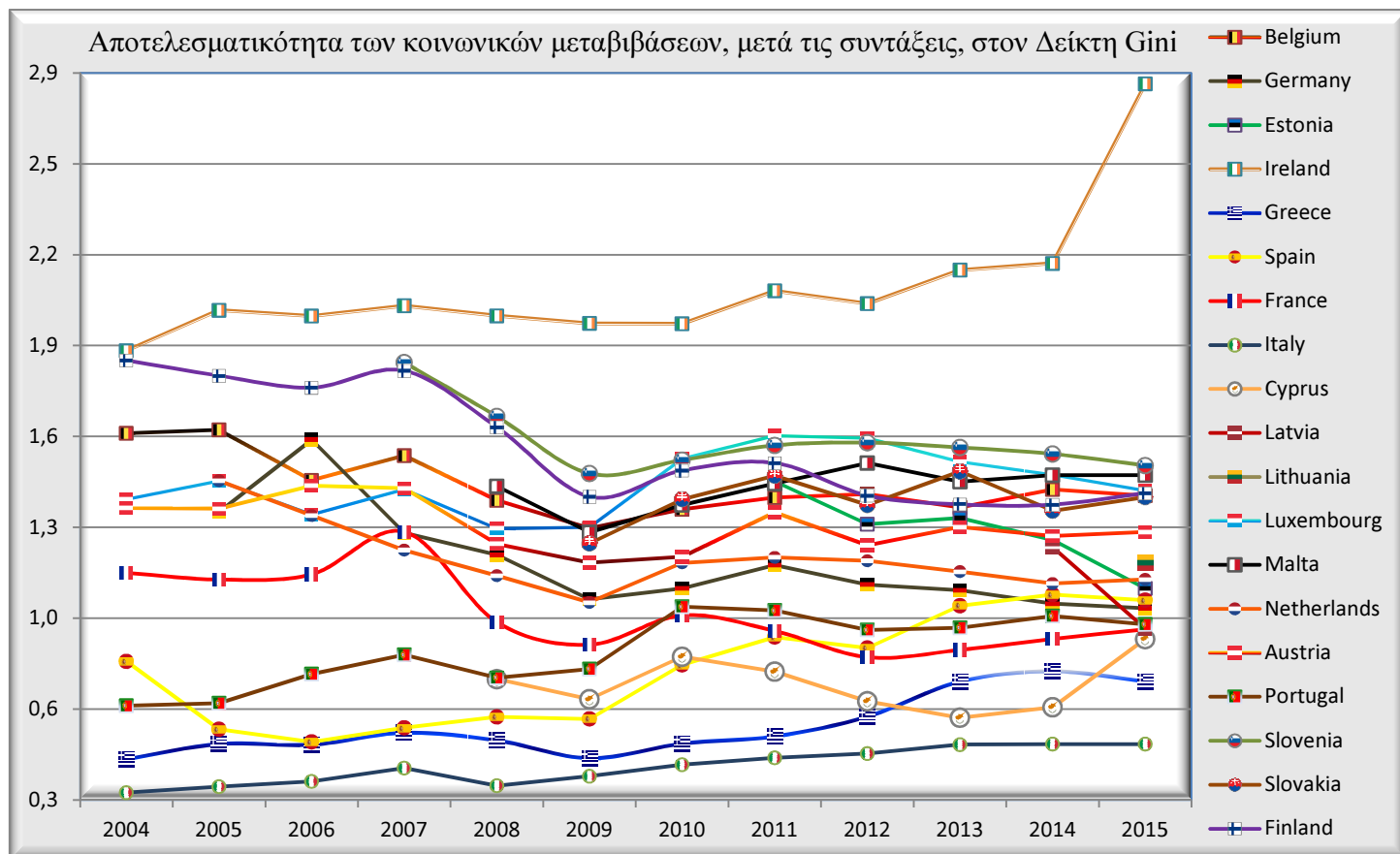
Η σχέση 11 δείχνει πόσες ποσοστιαίες μονάδες μειώνεται η ανισότητα για κάθε ποσοστιαία μονάδα που αποτελούν οι κοινωνικές μεταβιβάσεις επί του ΑΕΠ. Με άλλα λόγια, κάθε ποσοστιαία μονάδα που αποτελούν οι κοινωνικές μεταβιβάσεις επί του ΑΕΠ πόση ποσοστιαία μείωση προκαλείται στην ανισότητα.

Πρέπει να διευκρινιστεί η ιδιαιτερότητα της σχέσης 11. Αυτή έγκειται στο ότι στον αριθμητή βρίσκεται η επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων μετά τις συντάξεις. Έτσι, στην πραγματικότητα, δεν υπολογίζεται η καθαρή αποδοτικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων, αλλά η αποδοτικότητα αφότου έχουν υπολογιστεί και οι συντάξεις στο ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα. Στην ουσία δεν απομονώνεται η επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων, καθώς υπολογίζεται μετά την παροχή των συντάξεων. Αυτό συμβαίνει διότι, με βάση τα δεδομένα που δημοσιεύει η Eurostat, δεν μπορεί να υπολογιστεί η μεμονωμένη επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανισότητα.⁴³ Κατά συνέπεια, η

⁴³ Η αιτιολόγηση της αδυναμίας υπολογισμού της καθαρής επίδρασης των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανισότητα, αναφέρεται εκτενέστερα στην ενότητα 5.2.

αποτελεσματικότητα που εξετάζεται τώρα αφορά την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων αφότου έχουν υπολογιστεί οι συντάξεις στο ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα. Στην συνέχεια, στο γράφημα 16, παρουσιάζεται η εξέλιξη της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανισότητα, την περίοδο 2004-2015 για τα κράτη- μέλη της Ευρωζώνης. Το γράφημα 16 προκύπτει από τα δεδομένα του πίνακα 11 στο Παράρτημα II.

Γράφημα 16: Εξέλιξη της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά τις συντάξεις, στην ανισότητα

Πηγή: Το γράφημα έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 09/04/2018)

Εξετάζοντας την γενικότερη εικόνα του γραφήματος 16, φαίνεται ότι η αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανισότητα δεν παρουσιάζει ιδιαίτερα μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών- μελών. Για την συντριπτική πλειοψηφία των κρατών- μελών η αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά τις συντάξεις, δεν ξεπερνάει τις 1,9 φορές. Ειδικά μετά το 2008 δεν ξεπερνάει ούτε τις 1,6 φορές. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η Ιρλανδία, όπου η διαφορά της από τις υπόλοιπες χώρες είναι ιδιαίτερα υψηλή, και μάλιστα συνεχώς διευρύνεται, ειδικά το 2015. Επιπλέον, η αποτελεσματικότητα της ξεπερνάει τις 2 φορές, και το 2015 εκτοξεύεται, περίπου, στις 2,8 φορές. Γίνεται φανερό πως αυτή η διαφορά της Ιρλανδίας δείχνει πόσο καλά αξιοποιούνται οι πόροι που διατίθενται για κοινωνικές μεταβιβάσεις, αφού προκαλείται η μεγαλύτερη ποσοστιαία, ανά μονάδα επί του ΑΕΠ, μείωση της ανισότητας.

Οι χώρες του Νότου, με εξαίρεση την Μάλτα, παρουσιάζουν την χαμηλότερη αποτελεσματικότητα, και είναι τόσο χαμηλή που δεν ξεπερνάει ούτε την 1 φορά. Μόνο η

Ισπανία ξεπερνάει την 1 φορά, και αυτό συμβαίνει τα τελευταία δυο χρόνια, δηλαδή το 2014 και το 2015. Επίσης, η αποτελεσματικότητα της, ξεπερνάει ελάχιστα την μονάδα. Η χώρα με την χαμηλότερη αποτελεσματικότητα είναι η Ιταλία, και κυμαίνεται σε επίπεδα μικρότερα της μισής φορές. Η Ελλάδα παρουσιάζει την δεύτερη χαμηλότερη αποτελεσματικότητα, για την μεγαλύτερη χρονική περίοδο που αναλύεται. Η Πορτογαλία, τα τελευταία έτη, παρουσιάζει αποτελεσματικότητα πολύ κοντά στην μονάδα, τελικά όμως δεν καταφέρνει να την ξεπεράσει. Παρόμοια εικόνα με τις χώρες του Νότου παρουσιάζει η Γαλλία από το 2008 και έπειτα, αφού η αποτελεσματικότητα της έως το 2015 κυμαίνεται χαμηλότερα της μιας φορές. Τα χαρακτηριστικά αυτά δείχνουν πως υπάρχει γεωγραφική ομαδοποίηση όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά τις συντάξεις, στην ανισότητα. Το συμπέρασμα αυτό είναι χρήσιμο, καθώς αποτελεί μια ένδειξη πως οι χώρες του Νότου και η Γαλλία, αξιοποιούν τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, ως προς την ανισότητα, με παρόμοιο τρόπο. Αυτό δηλαδή, ίσως να δείχνει, ότι ακολουθούν παρόμοιες μεθόδους, οι οποίες παράγουν κοινά αποτελέσματα.

Συγκρίνοντας μεταξύ τους τα γραφήματα 15 και 16, δηλαδή την αποτελεσματικότητα των συντάξεων και την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων, προκύπτει ότι η αποτελεσματικότητα των συντάξεων, στην ανισότητα, είναι αρκετά υψηλότερη από αυτή των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Αυτό ισχύει για τις 18 από τις 19 χώρες της Ευρωζώνης, και για όλα τα έτη. Η μοναδική χώρα όπου η αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων ξεπερνάει την αποτελεσματικότητα των συντάξεων είναι η Ιρλανδία, και αυτό όχι για όλα τα έτη. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο γράφημα 16 ένας σημαντικός αριθμός κρατών έχει αποτελεσματικότητα μικρότερη της μονάδας, σε αντίθεση με το γράφημα 15 όπου η αποτελεσματικότητα των κρατών ξεπερνάει τις 1,6 φορές. Τα στοιχεία αυτά, ίσως, καταμαρτυρούν πως στην Ευρωζώνη οι συντάξεις αντιμετωπίζουν αποτελεσματικότερα την ανισότητα σε σχέση με τις κοινωνικές μεταβιβάσεις.

6.2.3 Αποτελεσματικότητα των κοινωνικών παροχών στην ανισότητα

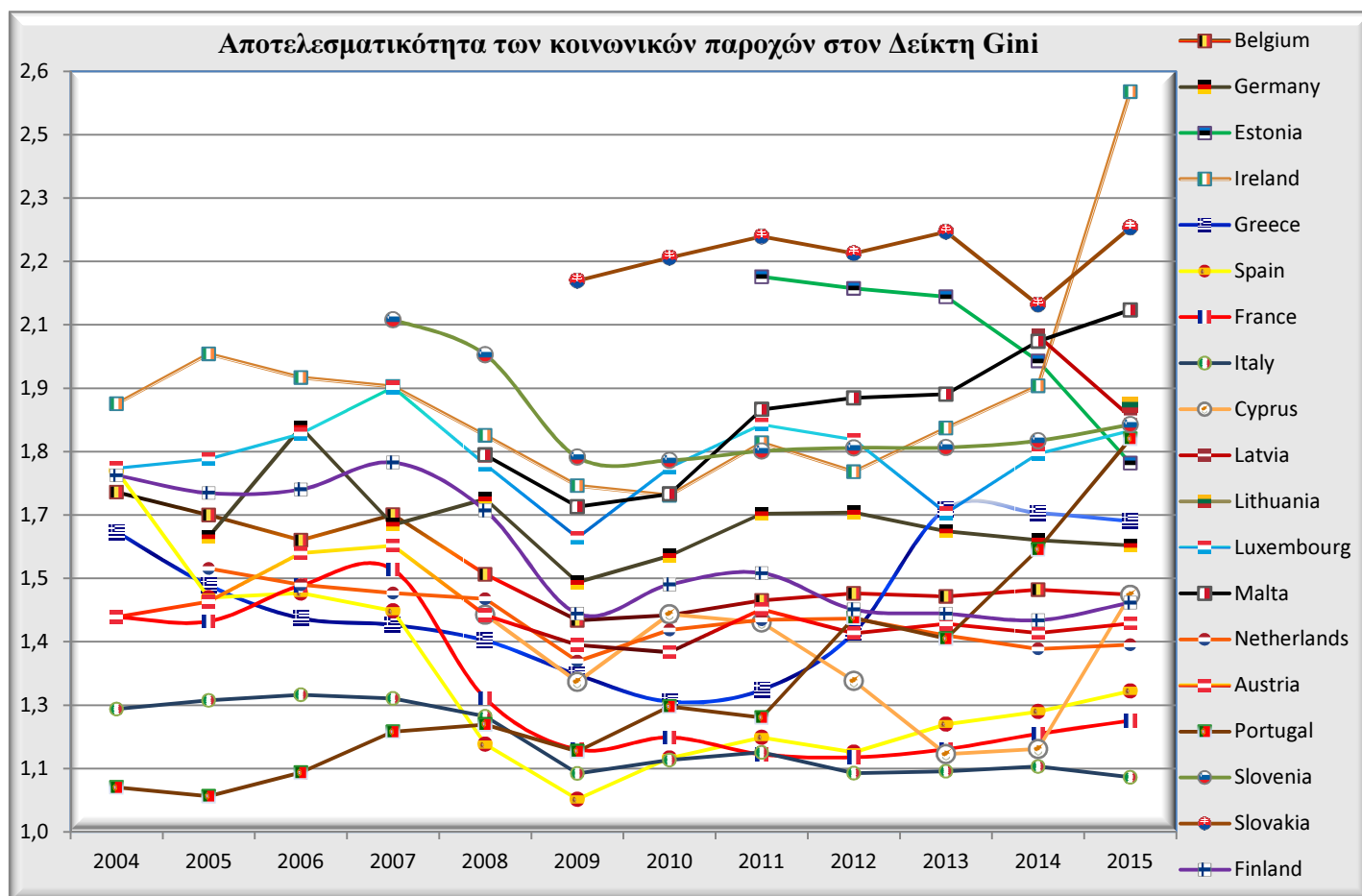
Η ετήσια αποτελεσματικότητα των κοινωνικών παροχών στην ανισότητα υπολογίζεται από την σχέση:

$$E_3 = \frac{dG_3}{Total\ Expenditure\ (Percentage\ of\ GDP)} \quad (\text{σχέση } 12)$$

Η σχέση 12 δείχνει πόσες ποσοστιαίες μονάδες μειώνεται η ανισότητα για κάθε ποσοστιαία μονάδα που αποτελούν οι κοινωνικές παροχές επί του ΑΕΠ. Με άλλα λόγια, κάθε ποσοστιαία μονάδα που αποτελούν οι κοινωνικές παροχές επί του ΑΕΠ πόση ποσοστιαία μείωση προκαλείται στην ανισότητα. Η σχέση 12 δείχνει την συνολική αποτελεσματικότητα των δαπανών, καθώς οι κοινωνικές παροχές αποτελούνται από τις συντάξεις και από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Έτσι, παρέχεται μια ολοκληρωμένη εικόνα της αποτελεσματικότητας, ως προς την ανισότητα. Επιπλέον φαίνεται πώς λειτουργούν οι δυο κοινωνικές δαπάνες μαζί, ως σύνολο. Ουσιαστικά εκφράζεται η αποτελεσματικότητα σε σχέση με το ποσοστό που αποτελούν οι δαπάνες των κοινωνικών παροχών επί του ΑΕΠ και

με την μείωση που προκαλούν στην ανισότητα. Στην συνέχεια, στο γράφημα 17, παρουσιάζεται η εξέλιξη της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών παροχών στην ανισότητα, την περίοδο 2004-2015 για τα κράτη- μέλη της Ευρωζώνης. Το γράφημα 17 προκύπτει από τα δεδομένα του πίνακα 12 στο Παράρτημα II.

Γράφημα 17: Εξέλιξη της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών παροχών στην ανισότητα

Πηγή: Το γράφημα έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 09/04/2018)

Στο γράφημα 17 φαίνεται ότι, για την πλειονηφία των κρατών- μελών, η αποδοτικότητα των κοινωνικών παροχών δεν υπερβαίνει τις 2,1 φορές. Η μοναδική χώρα που καθ' όλη την διάρκεια η αποδοτικότητα ξεπερνάει τις 2,1 φορές είναι η Σλοβακία. Η διαφορά της Σλοβακίας από τις περισσότερες χώρες της Ευρωζώνης είναι χαρακτηριστική. Η εικόνα αυτή ταιριάζει με αυτήν του γραφήματος 15, και έτσι καταδεικνύεται η καλύτερη αξιοποίηση των δαπανών για κοινωνικές παροχές στην μείωση της ανισότητας. Επίσης, στις περισσότερες χώρες, παρουσιάζεται μια μικρή τάση μείωσης της αποτελεσματικότητας.

Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, ορισμένες χώρες του Νότου, κυρίως η Ισπανία, η Ιταλία και η Πορτογαλία, καθώς επίσης και η Γαλλία, παρουσιάζουν από τις χαμηλότερες αποτελεσματικότητες, με αισθητή διαφορά από την υπόλοιπη Ευρωζώνη. Παρόλα αυτά, μεταξύ αυτών των κρατών, η Πορτογαλία παρουσιάζει την πιο εντυπωσιακή εξέλιξη. Ενώ μέχρι το 2007 παρουσίαζε την χαμηλότερη αποτελεσματικότητα, τα επόμενα έτη παρατηρείται μια ελαφριά τάση ανόδου, με αποκορύφωμα την άνοδο της περιόδου 2013-

2015. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το 2015 η αποτελεσματικότητα των κοινωνικών παροχών, ως προς την ανισότητα, στην Πορτογαλία να βρίσκεται σε παρόμοια επίπεδα με αυτά άλλων χωρών, ξεπερνώντας παράλληλα και πολλές άλλες μέσα σε αυτή τη τριετία. Στην Γαλλία και στην Ισπανία η αποτελεσματικότητα μειώνεται σημαντικά την διετία 2008-2009. Τα επόμενα έτη αν και παρατηρείται μια μικρή τάση ανόδου, κάπως πιο έντονη στην Ισπανία, η αποτελεσματικότητα απέχει αρκετά από τα επίπεδα πριν το 2007. Στην Ιταλία η αποτελεσματικότητα μειώνεται κυρίως μετά το 2007, σταθεροποιείται την περίοδο 2009-2012 και έπειτα, έως το 2015, παρουσιάζει μια μικρή τάση μείωσης. Το γεγονός αυτό καθιστά την Ιταλία, από το 2012 και μετά, την χώρα με την χαμηλότερη αποτελεσματικότητα των κοινωνικών παροχών. Η Φινλανδία αποτελεί μια χώρα με σημαντική μείωση στην αποτελεσματικότητα. Έτσι, ενώ έως το 2007 παρουσιάζει από τα υψηλότερα επίπεδα αποτελεσματικότητας στην Ευρωζώνη, περίπου 1,75 φορές, τα επόμενα δυο χρόνια μειώνεται αισθητά με αποτέλεσμα, κυρίως μετά το 2011, να κυμαίνεται κάτω από 1,5 φορές. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, μετά το 2011, να παρουσιάζει από τις χαμηλότερες αποτελεσματικότητες.

Αντίθετη εικόνα από το γενικότερο πλαίσιο μείωσης της αποτελεσματικότητας παρουσιάζουν, εκτός από την Πορτογαλία που αναφέρθηκε προηγουμένως, η Ιρλανδία και η Μάλτα. Η Ιρλανδία αν και παρουσιάζει μια συνεχή επιδείνωση της αποτελεσματικότητας την περίοδο 2005- 2010 στην συνέχεια, τα επόμενα δυο χρόνια, εμφανίζει μια ελαφριά τάση βελτίωσης. Η θετική αυτή τάση γίνεται πιο έντονη από το 2012 και μετά. Ειδικά μεταξύ 2014- 2015 η αποτελεσματικότητα εκτοξεύεται από, περίπου, 1,9 φορές σε 2,5 φορές. Ως αποτέλεσμα, το 2015, η Ιρλανδία παρουσίασε την υψηλότερη αποτελεσματικότητα, με αρκετή διαφορά από τα υπόλοιπα κράτη- μέλη. Αρκετά έντονη είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας στην Μάλτα μετά το 2010. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την γενικότερη τάση επιδείνωσης της αποτελεσματικότητας, καθιστά την Μάλτα από το 2011 το κράτος-μέλος με την τρίτη υψηλότερη αποτελεσματικότητα. Ένα συνολικό συμπέρασμα που προκύπτει για την Μάλτα, βάση και των προηγούμενων γραφημάτων, 15 και 16, είναι ότι δεν παρουσιάζει παρόμοια επίπεδα αποτελεσματικότητας, ως προς την ανισότητα, με τις υπόλοιπες χώρες του Νότου, σε καμία κοινωνική δαπάνη.

6.2.4 Αποτελεσματικότητα των συντάξεων στην φτώχεια

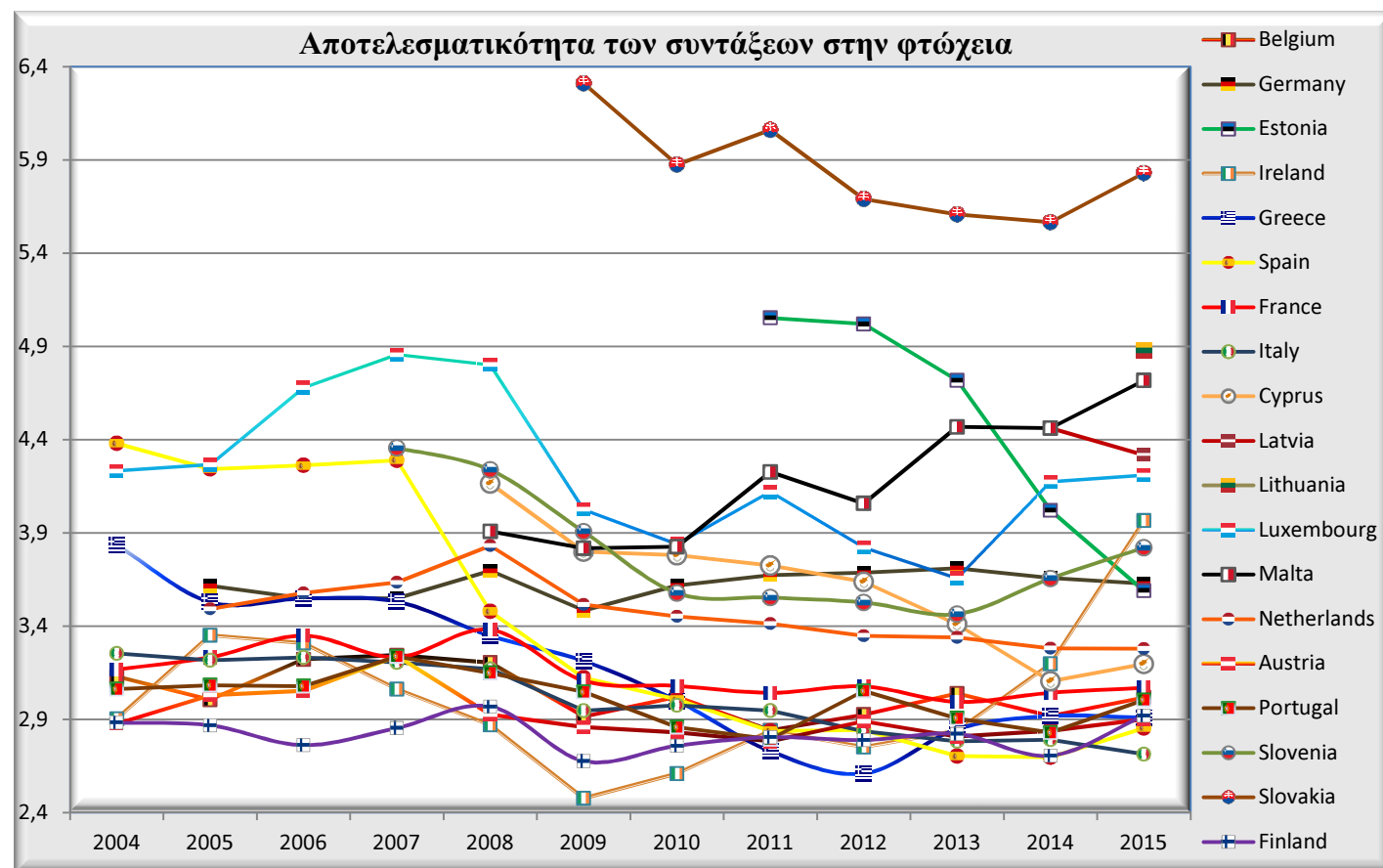
Η ετήσια αποτελεσματικότητα των συντάξεων στην φτώχεια υπολογίζεται από την σχέση:

$$E_4 = \frac{dP_1}{Pensions \text{ (percentage of GDP)}} \text{ (σχέση 13)}$$

Η σχέση 13 δείχνει πόσες ποσοστιαίες μονάδες μειώνεται η φτώχεια για κάθε ποσοστιαία μονάδα που αποτελούν οι δαπάνες συντάξεων επί του ΑΕΠ. Με άλλα λόγια, για κάθε ποσοστιαία μονάδα που αποτελούν οι συντάξεις επί του ΑΕΠ πόση ποσοστιαία μείωση προκαλείται στην φτώχεια. Με αυτό τον τρόπο εκφράζεται η αποτελεσματικότητα σε σχέση με το ποσοστό που αποτελούν οι δαπάνες των συντάξεων επί του ΑΕΠ και με την μείωση που προκαλούν στο ποσοστό φτώχειας.

Όπως η αποτελεσματικότητα ως προς την ανισότητα, που αναλύθηκε στις προηγούμενες ενότητες, υπολογιζόταν σε φορές, έτσι και με την αποτελεσματικότητα ως προς την φτώχεια υπολογίζεται και αυτή σε φορές. Κατά συνέπεια, όσο μεγαλύτερες είναι οι φορές τόσο και πιο αποτελεσματικές είναι οι συντάξεις στην μείωση της φτώχειας. Παρακάτω, στο γράφημα 18, παρουσιάζεται η εξέλιξη της αποτελεσματικότητας των συντάξεων στην φτώχεια, για την περίοδο 2004-2015 στις χώρες της Ευρωζώνης. Το γράφημα 18 προκύπτει από τα δεδομένα του πίνακα 13 στο Παράρτημα II.

Γράφημα 18: Εξέλιξη της αποτελεσματικότητας των συντάξεων στην φτώχεια

Πηγή: Το γράφημα έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 09/04/2018)

Παρατηρώντας τη γενικότερη εικόνα του γραφήματος 18 φαίνεται ότι η αποτελεσματικότητα των συντάξεων, ως προς την φτώχεια, παρουσιάζει μια μικρή τάση χειροτέρευσης. Για έναν σημαντικό αριθμό κρατών- μελών η αποτελεσματικότητα μειώνεται, έστω και ελαφρώς. Επίσης η αποτελεσματικότητα στην συντριπτική πλειοψηφία των κρατών- μελών κυμαίνεται κάτω από τις 4,9 φορές. Η μοναδική χώρα όπου η αποτελεσματικότητα, καθ' όλη την διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου, κινείται πάνω από τις 5,5 φορές είναι η Σλοβακία. Παρόλα αυτά ακόμα και εκεί παρατηρείται μια ελαφριά τάση μείωσης, αν και το 2015 φαίνεται ότι ανακάμπτει. Το γεγονός ότι η αποτελεσματικότητα στην Σλοβακία απέχει αρκετά από την αποτελεσματικότητα των υπόλοιπων κρατών- μελών, και σε συνδυασμό με τα στοιχεία του γραφήματος 15, δείχνει ότι οι πόροι που δαπανούνται σε συντάξεις

αξιοποιούνται καλύτερα, όσον αφορά τουλάχιστον την μείωση της ανισότητας και της φτώχειας.

Η Ισπανία παρουσιάζει την μεγαλύτερη χειροτέρευση στην αποτελεσματικότητα. Μεταξύ 2008- 2011 μειώνεται ταχύτατα και έπειτα σταθεροποιείται, με μια ελαφριά αύξηση το 2015. Η μείωση αυτή είναι τόσο μεγάλη που το 2013 η Ισπανία παρουσίασε την χαμηλότερη αποτελεσματικότητα στην Ευρωζώνη, όταν το 2004 είχε την υψηλότερη και την περίοδο 2005- 2006 την δεύτερη υψηλότερη. Σημαντική επίσης μείωση παρατηρείται και στην Ελλάδα, κυρίως μεταξύ 2008- 2012. Έτσι, ενώ το 2004 είχε την τρίτη υψηλότερη αποτελεσματικότητα, στην τότε Ευρωζώνη, την περίοδο 2011-2012 είχε την χαμηλότερη. Παρόλο που τα επόμενα χρόνια αυξάνεται δεν καταφέρνει να πλησιάσει στα επίπεδα πριν από το 2008. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η Ιρλανδία, όπου η αποτελεσματικότητα μειώνεται σημαντικά την περίοδο 2005- 2009. Έπειτα δείχνει ότι σταθεροποιείται και στην συνέχεια, μετά το 2012, εκτοξεύεται, ξεπερνώντας κατά πολύ τα επίπεδα των πρώτων ετών. Άλλες χώρες με σημαντική μείωση της αποτελεσματικότητα είναι η Εσθονία, η Κύπρος, το Λουξεμβούργο και η Σλοβενία. Όσον αφορά την Εσθονία η μείωση της αποτελεσματικότητας είναι εντυπωσιακή, παρόλο που μεταξύ 2011- 2013 παρουσίαζε την δεύτερη υψηλότερη αποτελεσματικότητα.

Αντίθετη εικόνα από το γενικότερο πλαίσιο μείωσης της αποτελεσματικότητας παρουσιάζει η Μάλτα. Συγκεκριμένα, μεταξύ 2010- 2011, 2012- 2013 και 2014-2015 κάνει κάποια «πετάγματα» προς τα πάνω. Αυτά τα «πετάγματα» την οδήγησαν, ήδη από το 2011, να είναι μεταξύ των 2-3 χωρών της Ευρωζώνης με την υψηλότερη αποτελεσματικότητα των συντάξεων, ως προς την φτώχεια.

Συγκρίνοντας μεταξύ τους τα γραφήματα 15 και 18, δηλαδή την αποτελεσματικότητα των συντάξεων στην ανισότητα και την αποτελεσματικότητα των συντάξεων στην φτώχεια, προκύπτει ότι η αποτελεσματικότητα των συντάξεων στην φτώχεια είναι αρκετά υψηλότερη από αυτή της ανισότητας. Αυτό ισχύει για την αποτελεσματικότητα όλων των κρατών- μελών και για όλα τα έτη. Φαίνεται πως, βάση των διαθέσιμων στοιχείων, οι συντάξεις αποδίδουν περισσότερο στην μείωση της φτώχειας, συγκριτικά με την μείωση της ανισότητας. Με άλλα λόγια, για κάθε ποσοστιαία μονάδα δαπάνης που αποτελούν οι συντάξεις επί του ΑΕΠ, μειώνεται η φτώχεια περισσότερες ποσοστιαίες μονάδες απ' ό,τι η ανισότητα.

6.2.5 Αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά τις συντάξεις, στην φτώχεια

Η ετήσια αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά τις συντάξεις, στην φτώχεια υπολογίζεται από την σχέση:

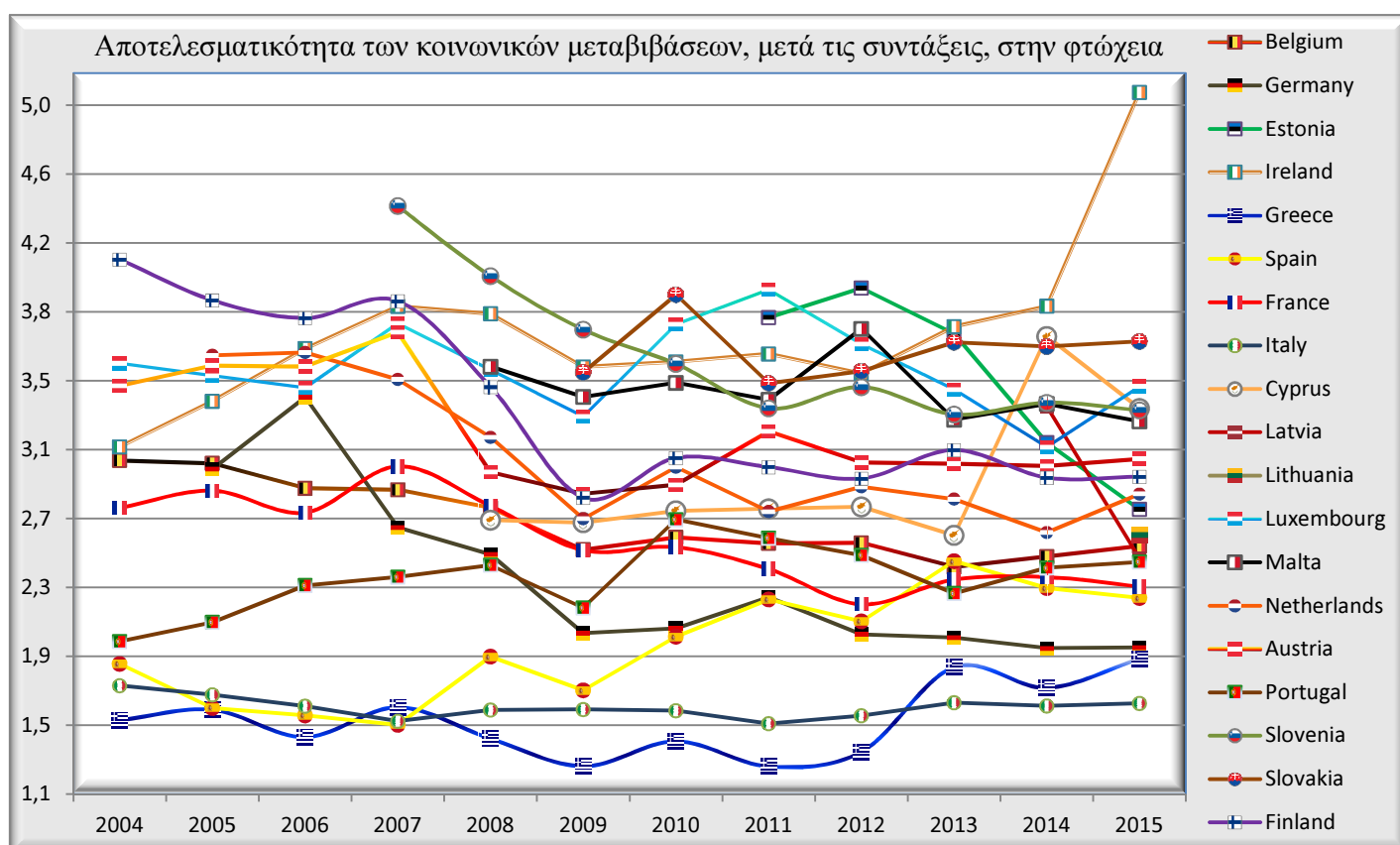
$$E_5 = \frac{dP_2}{\text{Social Transfers (Percentage of GDP)}} \text{ (σχέση 14)}$$

Η σχέση 14 δείχνει πόσες ποσοστιαίες μονάδες μειώνεται η φτώχεια για κάθε ποσοστιαία μονάδα που αποτελούν οι κοινωνικές μεταβιβάσεις επί του ΑΕΠ. Με άλλα λόγια,

κάθε ποσοστιαία μονάδα που αποτελούν οι κοινωνικές μεταβιβάσεις επί του ΑΕΠ πόση ποσοστιαία μείωση προκαλείται στην φτώχεια.

Όπως και στην αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανισότητα, έτσι και στην περίπτωση της φτώχειας δεν μπορεί να υπολογιστεί η καθαρή αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Αυτό συμβαίνει διότι στον αριθμητή βρίσκεται η επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων μετά τις συντάξεις. Έτσι, στην πραγματικότητα, υπολογίζεται η αποδοτικότητα αφότου έχουν υπολογιστεί και οι συντάξεις στο ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα. Στην ουσία δεν απομονώνεται η επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων, καθώς υπολογίζεται μετά την παροχή των συντάξεων. Με βάση τα δεδομένα που δημοσιεύει η Eurostat, δεν μπορεί να υπολογιστεί η μεμονωμένη επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανισότητα.⁴⁴ Ως αποτέλεσμα, η αποτελεσματικότητα που εξετάζεται τώρα αφορά την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων αφότου έχουν υπολογιστεί οι συντάξεις στο ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα. Παρακάτω, στο γράφημα 19, παρουσιάζεται η εξέλιξη της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην φτώχεια, την περίοδο 2004-2015 για τα κράτη- μέλη της Ευρωζώνης. Το γράφημα 19 προκύπτει από τα δεδομένα του πίνακα 14 στο Παράρτημα II.

Γράφημα 19: Εξέλιξη της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά τις συντάξεις, στην φτώχεια

Πηγή: Το γράφημα έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 09/04/2018)

⁴⁴ Η αιτιολόγηση της αδυναμίας υπολογισμού της καθαρής επίδρασης των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην φτώχεια, αναφέρεται εκτενέστερα στην ενότητα 5.5.

Εξετάζοντας το γράφημα 19 προκύπτει ότι υπάρχει μεγάλη διαφορά στην αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά τις συντάξεις, στην φτώχεια ανάμεσα στα κράτη- μέλη. Η διαφορά αυτή δείχνει να περιορίζεται ελαφρώς τα τελευταία έτη, και παρατηρείται, κυρίως, από το 2013 και μετά. Αυτό είναι απόρροια σημαντικών μεταβολών στην αποδοτικότητα, η οποία συντελείται σε διάφορες χώρες. Από την μια μεριά, οι χώρες που τα πρώτα χρόνια παρουσίαζαν χαμηλή αποτελεσματικότητα, στην συνέχεια, τα επόμενα έτη, αυξάνουν τα επίπεδα αποτελεσματικότητας τους. Από την άλλη μεριά η αποτελεσματικότητα σε αρκετές χώρες, και σε αυτές ακόμη με υψηλή αποτελεσματικότητα, μειώνεται. Ο συνδυασμός αυτών των μεταβολών συνετέλεσε στο να περιοριστεί, έστω και ελαφρώς, η διαφορά ανάμεσα στις χώρες της Ευρωζώνης.

Τα πρώτα χρόνια, μέχρι το 2008, οι τέσσερις μεγάλες χώρες του Νότου εμφανίζουν την χαμηλότερη αποτελεσματικότητα. Τα επόμενα έτη η σημαντική αύξηση της αποτελεσματικότητας, κυρίως, στην Πορτογαλία και, έπειτα, στην Ισπανία αλλάζουν την εικόνα. Πρέπει να διευκρινιστεί πως παρ' όλη την αισθητή αύξηση της αποτελεσματικότητας τα επίπεδα τους παρέμειναν χαμηλά, συγκριτικά με την υπόλοιπη Ευρωζώνη. Το χάσμα όμως που τις χώριζε από τις υπόλοιπες χώρες, σε συνδυασμό με την μείωση της αποτελεσματικότητας στην Γερμανία και στην Γαλλία, μειώθηκε. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην Γερμανία το 2006 η αποτελεσματικότητα βρισκόταν, περίπου, στις 3,3 φορές και το 2015 στις 1,9 φορές. Αυτή η μεγάλη μείωση, που παρατηρείται μετά το 2006, έχει ως αποτέλεσμα από το 2012 να εμφανίζει η Γερμανία την τρίτη χαμηλότερη αποτελεσματικότητα. Εκτός από την Πορτογαλία και την Ισπανία, η αποτελεσματικότητα αυξάνεται ταχύτατα, κυρίως μετά το 2011, στην Ιρλανδία. Αν και μεταξύ του 2004- 2007 παρατηρείται μια μεγάλη αύξηση, η οποία ακολουθείται από μια περίοδο ελαφριάς μείωσης, η αύξηση που πραγματοποιείται μετά το 2011, και ειδικά το 2015, είναι εντυπωσιακή. Η αύξηση των τελευταίων ετών καθιστά την Ιρλανδία από το 2013 την χώρα με την υψηλότερη αποτελεσματικότητα.

Η μεγαλύτερη μείωση της αποτελεσματικότητας εμφανίζεται στην Φινλανδία την διετία 2008-2009, καθώς μειώνεται έντονα. Έπειτα, επειδή δεν παρουσιάζονται σημαντικές αυξομειώσεις, αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην μεταβληθεί πολύ η αποτελεσματικότητα. Έτσι ενώ το 2004 ήταν, περίπου, στις 4,1 φορές το 2015 ήταν στις 2,9 φορές. Παρόμοια εξέλιξη παρατηρείται και στην Σλοβενία, καθώς η αποτελεσματικότητα μειώνεται από το πρώτο έτος που έγινε μέλος της Ευρωζώνης. Η πρωτική πορεία σταθεροποιείται, σε σημαντικά χαμηλότερο επίπεδο, το 2013. Οι περιπτώσεις αυτών των χωρών παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς για τρία έτη, το 2004- 2006 η Φινλανδία και το 2007- 2009 η Σλοβενία, εμφάνιζαν την υψηλότερη αποτελεσματικότητα. Η εξέλιξη της αποτελεσματικότητας τους όμως τις τοποθέτησε, τα τελευταία έτη, αρκετά χαμηλότερα στην κατάταξη. Σημαντική χειροτέρευση της αποτελεσματικότητας παρατηρείται επίσης στην Ολλανδία, στο Βέλγιο, στην Αυστρία και στην Εσθονία.

Συγκρίνοντας μεταξύ τους τα γραφήματα 18 και 19, δηλαδή την αποτελεσματικότητα των συντάξεων και την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων, προκύπτει ότι στις περισσότερες χώρες η αποτελεσματικότητα των συντάξεων στην φτώχεια είναι

υψηλότερη απ' ό,τι των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Συγκεκριμένα, μόνο σε 6 από τις 19 χώρες η αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων ξεπερνάει την αποτελεσματικότητα των συντάξεων, και αυτό όχι για όλα τα έτη. Επίσης, συγκρίνοντας τα γραφήματα 16 και 19, δηλαδή την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανισότητα και την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην φτώχεια, προκύπτει ότι η αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην φτώχεια είναι αρκετά υψηλότερη από αυτή της ανισότητας. Αυτό ισχύει για την αποτελεσματικότητα όλων των κρατών- μελών και για όλα τα έτη. Φαίνεται πως, βάση των διαθέσιμων στοιχείων, οι κοινωνικές μεταβιβάσεις αποδίδουν περισσότερο στην μείωση της φτώχειας, συγκριτικά με την μείωση της ανισότητας. Με άλλα λόγια, για κάθε ποσοστιαία μονάδα δαπάνης που αποτελούν οι κοινωνικές μεταβιβάσεις επί του ΑΕΠ, μειώνεται η φτώχεια περισσότερες ποσοστιαίες μονάδες απ' ό,τι η ανισότητα.

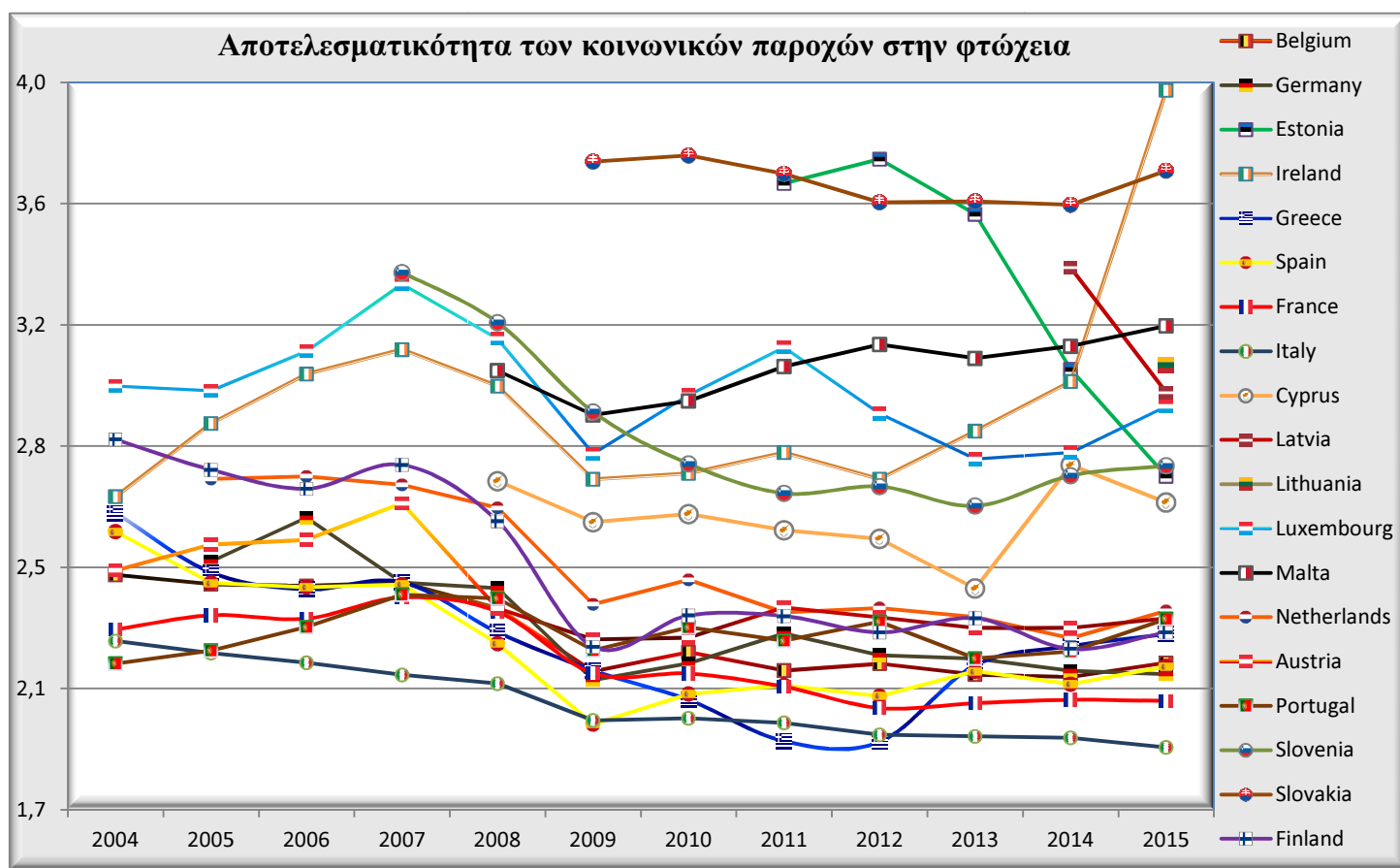
6.2.6 Αποτελεσματικότητα των κοινωνικών παροχών στην φτώχεια

Η ετήσια αποτελεσματικότητα των κοινωνικών παροχών στην φτώχεια υπολογίζεται από την σχέση:

$$E_6 = \frac{dP_3}{\text{Total Expenditure (Percentage of GDP)}} \quad (\text{σχέση 15})$$

Η σχέση 15 δείχνει πόσες ποσοστιαίες μονάδες μειώνεται το ποσοστό φτώχειας για κάθε ποσοστιαία μονάδα που αποτελούν οι κοινωνικές παροχές επί του ΑΕΠ. Με άλλα λόγια, κάθε ποσοστιαία μονάδα που αποτελούν οι κοινωνικές παροχές επί του ΑΕΠ πόση ποσοστιαία μείωση προκαλείται στο ποσοστό φτώχειας. Η σχέση 15 δείχνει την συνολική αποτελεσματικότητα των δαπανών, καθώς οι κοινωνικές παροχές αποτελούνται από τις συντάξεις και από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Έτσι, παρέχεται μια ολοκληρωμένη εικόνα της αποτελεσματικότητας, ως προς την φτώχεια. Επιπλέον φαίνεται πώς λειτουργούν οι δυο κοινωνικές δαπάνες μαζί, ως σύνολο. Ουσιαστικά εκφράζεται η αποτελεσματικότητα σε σχέση με το ποσοστό που αποτελούν οι δαπάνες των κοινωνικών παροχών επί του ΑΕΠ και με την μείωση που προκαλούν στην φτώχεια. Στην συνέχεια, στο γράφημα 20, παρουσιάζεται η εξέλιξη της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών παροχών στην φτώχεια, την περίοδο 2004-2015 για τα κράτη- μέλη της Ευρωζώνης. Το γράφημα 20 προκύπτει από τα δεδομένα του πίνακα 15 στο Παράρτημα II.

Γράφημα 20: Εξέλιξη της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών παροχών στην φτώχεια

Πηγή: Το γράφημα έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 09/04/2018)

Εξετάζοντας την γενικότερη εικόνα του γραφήματος 20, προκύπτει ότι η αποτελεσματικότητα των περισσότερων κρατών- μελών κυμαίνεται σε λιγότερο από 3,2 φορές. Παρόλα αυτά εμφανίζονται μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών, αφού υπάρχουν χώρες που εμφανίζουν αρκετά χαμηλότερη αποτελεσματικότητα από τις 3,2 φορές. Η μοναδική χώρα όπου η αποτελεσματικότητα καθ' όλη την διάρκεια βρίσκεται, αρκετά, υψηλότερα από τις 3,2 φορές είναι η Σλοβακία. Η διαφορά της Σλοβακίας από τις περισσότερες χώρες της Ευρωζώνης είναι χαρακτηριστική. Η εικόνα αυτή ταιριάζει με αυτήν του γραφήματος 18, έτσι, καταδεικνύεται η καλύτερη αξιοποίηση των δαπανών για κοινωνικές παροχές στην μείωση της φτώχειας. Επίσης παρατηρείται ότι η αποτελεσματικότητα μειώνεται αισθητά στις περισσότερες χώρες.

Το γεγονός ότι από τα πρώτα έτη εμφανίζονται μεγάλες διαφορές της αποτελεσματικότητας ανάμεσα στις χώρες, σε συνδυασμό με το εξίσου διαφορετικό μέγεθος μείωσης, οδηγεί σε έναν πολύ ενδιαφέρον σχηματισμό τα τελευταία χρόνια. Όπως μπορεί εύκολα να παρατηρηθεί η αποτελεσματικότητα μεταξύ 2004- 2009 μειώνεται, τουλάχιστον για τα περισσότερα κράτη που ανήκουν στην Ευρωζώνη την εν λόγω περίοδο. Το πιο ενδιαφέρον όμως είναι ότι όσο μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα εμφανίζει μια χώρα τόσο μεγαλύτερο είναι και το μέγεθος της μείωσης. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα μετά το 2009 ένας μεγάλος αριθμός χωρών να εμφανίζει παρόμοια επίπεδα αποτελεσματικότητας. Είναι χαρακτηριστικό ότι καθ' όλη την περίοδο 2009- 2015 η αποτελεσματικότητα δέκα χωρών της

Ευρωζώνης κυμαινόταν σε επίπεδα μεταξύ 1,9 και 2,5 φορών. Από την άλλη μεριά τα καινούργια μέλη της Ευρωζώνης, που άρχισαν να εισέρχονται από το 2007, παρουσίαζαν αρκετά υψηλότερη αποτελεσματικότητα. Παρόλη την μεγάλη μείωση που παρατηρήθηκε σε ορισμένα καινούργια μέλη, κυρίως στην Εσθονία και στην Σλοβενία, η αρχική απόσταση που τις χώριζε από τις δέκα αυτές χώρες ήταν ιδιαίτερα υψηλή, με αποτέλεσμα να συνεχίσουν να απέχουν αρκετά. Έτσι, από το 2009 και μετά, ενώ η αποτελεσματικότητα δέκα χωρών συγκεντρώνεται ανάμεσα στις 1,9 και 2,5 φορές, η αποτελεσματικότητα των υπόλοιπων χωρών κυμαίνεται, ως επί το πλείστον, σε πάνω από 2,7 φορές, φτάνοντας ακόμα και τις 3,9 φορές. Φαίνεται δηλαδή πως, σε συνδυασμό με την διεύρυνση της Ευρωζώνης, σχηματίστηκαν δυο κατηγορίες χωρών. Από την μια οι χώρες με χαμηλή αποτελεσματικότητα, οι οποίες δεν εμφανίζουν έντονες διαφορές μεταξύ τους, και από την άλλη οι χώρες με υψηλή αποτελεσματικότητα, οι οποίες εμφανίζουν μεγάλες διαφορές, όχι μόνο με τις άλλες δέκα χώρες αλλά και μεταξύ τους.

Όλες οι χώρες με την χαμηλή αποτελεσματικότητα ανήκουν στα πρώτα μέλη της Ευρωζώνης, δηλαδή στα πρώτα κράτη που χρησιμοποίησαν το Ευρώ το 2002. Αντίθετα, από τις χώρες με την υψηλή αποτελεσματικότητα μόνο οι δυο ανήκουν στα πρώτα μέλη της Ευρωζώνης, η Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο. Όλες οι υπόλοιπες εντάχθηκαν μετά την επίσημη κυκλοφορία του Ευρώ. Η ύπαρξη δυο ομάδων, όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών παροχών, ίσως να οφείλεται στο ότι τα πρώτα μέλη είναι, σημαντικά έως πολύ, μεγαλύτερα σε πληθυσμό από τα μετέπειτα μέλη. Αυτό ενδέχεται να εξηγεί και την αιτία που το Λουξεμβούργο και η Ιρλανδία εμφανίζουν τόσο διαφορετική εξέλιξη της αποτελεσματικότητας. Επίσης, η διαφορά μεταξύ των δυο κατηγοριών, ίσως να αποτελεί μια ένδειξη ότι οι πολιτικές αντιμετώπισης της φτώχειας διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των αρχικών μελών και των μετέπειτα μελών της Ευρωζώνης. Αυτή η άποψη μπορεί να βασιστεί στην παρατήρηση ότι οι περισσότερες χώρες που έγιναν μετέπειτα μέλη της Ευρωζώνης άμεσα παρουσίασαν μείωση της αποτελεσματικότητας τους. Ενδέχεται, με την είσοδο τους στην Ευρωζώνη, οι χώρες να μετέβαλλαν την κοινωνική τους πολιτική ως προς την φτώχεια, με αποτέλεσμα να άλλαξε και η αποτελεσματικότητα. Πάντως, συγκρίνοντας μεταξύ τους τα γραφήματα που αναλύθηκαν σε αυτό το κεφάλαιο, παρατηρείται ότι, σε γενικές γραμμές, τα αρχικά μέλη της Ευρωζώνης υστερούν στην αποτελεσματικότητα έναντι των νέων μελών. Εξάίρεση, φυσικά, αποτελούν το Λουξεμβούργο και η Ιρλανδία, και για τα μετέπειτα κράτη- μέλη η Κύπρος.

Συγκρίνοντας το γράφημα 17 με το γράφημα 20, δηλαδή την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών παροχών στην ανισότητα και την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών παροχών στην φτώχεια, προκύπτει ότι η αποτελεσματικότητα των κοινωνικών παροχών στην φτώχεια είναι σημαντικά υψηλότερη από αυτή της ανισότητας. Το γεγονός αυτό ισχύει για την αποτελεσματικότητα όλων των κρατών- μελών και για όλα τα έτη. Φαίνεται πως, βάση των διαθέσιμων στοιχείων, οι κοινωνικές παροχές αποδίδουν περισσότερο στην μείωση της φτώχειας, συγκριτικά με την μείωση της ανισότητας. Με άλλα λόγια, για κάθε ποσοστιαία μονάδα δαπάνης που αποτελούν οι κοινωνικές παροχές επί του ΑΕΠ, μειώνεται η φτώχεια περισσότερες ποσοστιαίες μονάδες απ' ό,τι η ανισότητα.

7. Οικονομετρική Ανάλυση

Είναι χρήσιμο, μετά την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, να αναπτυχθεί ένα οικονομετρικό υπόδειγμα για την ανισότητα. Στο υπόδειγμα εξετάζεται η επίδραση που έχουν οι κοινωνικές παροχές (συντάξεις + κοινωνικές μεταβιβάσεις), καθώς και άλλοι παράγοντες, στην ανισότητα. Παράγοντες εκτός των κοινωνικών παροχών, που επηρεάζουν την ανισότητα, είναι το επίπεδο ανεργίας, το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο και το επίπεδο εκπαίδευσης. Ουσιαστικά, εξετάζεται η επίδραση που έχουν (1) το ποσοστό των κοινωνικών παροχών επί του ΑΕΠ, (2) το ποσοστό ανεργίας, (3) το ποσοστό των κατοίκων που ζουν σε νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο και (4) το επίπεδο εκπαίδευσης στην μείωση της ανισότητας εξαιτίας των κοινωνικών παροχών. Με την ανάπτυξη του οικονομετρικού υποδείγματος θα εξεταστεί αν η διαφορετική επίδραση των κοινωνικών παροχών στην ανισότητα μεταξύ των κρατών- μελών μπορεί να ερμηνευτεί από το ποσοστό επί του ΑΕΠ που δαπανά στις συντάξεις και τις κοινωνικές μεταβιβάσεις κάθε χώρα.

Όπως φάνηκε στα προηγούμενα κεφάλαια οι κοινωνικές παροχές μειώνουν την ανισότητα. Όταν αυξάνονται οι δαπάνες για κοινωνικές παροχές, ως ποσοστό επί του ΑΕΠ, αναμένεται ότι θα αυξάνεται και η ποσοστιαία μείωση της ανισότητας. Επίσης, το ποσοστό ανεργίας αποτελεί έναν βασικό παράγοντα που επηρεάζει την ανισότητα. Το μέρος του πληθυσμού που δεν εργάζεται ουσιαστικά δεν αποκτάει εισόδημα, από εργασία. Κατά συνέπεια το εισοδηματικό «χάσμα» μεταξύ αυτών που εργάζονται και αυτών που δεν εργάζονται διευρύνεται. Αναμένεται λοιπόν ότι, όσο αυξάνονται τα άτομα χωρίς εργασία τόσο μειώνεται η ποσοστιαία μείωση της ανισότητας. Με άλλα λόγια, όσο αυξάνεται η ανεργία τόσο μειώνεται ο ρυθμός μείωσης της ανισότητας. Παρόμοια αποτελέσματα αναμένονται και από το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο. Σε ένα νοικοκυριό όπου κανένα μέλος δεν εργάζεται ουσιαστικά το εισόδημα από εργασία είναι 0 (μηδέν). Έτσι, όταν αυξάνονται τα νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο, ως ποσοστό επί του πληθυσμού, αναμένεται ότι ο ρυθμός μείωσης της ανισότητας θα μειωθεί. Ως επίπεδο εκπαίδευσης εννοείται το ποσοστό του πληθυσμού που είναι κάτοχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.⁴⁵ Το διαφορετικό επίπεδο εκπαίδευσης αυξάνει την ανισότητα, αφού τα εισοδήματα διαφέρουν ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης «P. Martins, P. Pereira (2004)». Η εισοδηματική διαφορά όμως παρατηρείται μεταξύ των διαφορετικών βαθμίδων εκπαίδευσης. Όταν αυξάνεται το ποσοστό του πληθυσμού που έχει τριτοβάθμια εκπαίδευση, τότε, ένα όλο και μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού αμείβεται περισσότερο. Εφόσον ένα μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού αυξάνει το εισόδημα του τελικά η ανισότητα δεν αυξάνεται αλλά μάλλον περιορίζεται. Όλο και περισσότερος κόσμος, εξαιτίας του επιπέδου εκπαίδευσης του, απολαμβάνει καλύτερες απολαβές. Έτσι, ενώ οι εισοδηματικές διαφορές μεταξύ εργαζομένων διαφορετικών επιπέδων εκπαίδευσης μπορεί να είναι

⁴⁵ Η έννοια της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βασίστηκε στην διάκριση που κάνει η Eurostat, βλ. http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/ilc_esms.htm

αισθητές, η αύξηση των κατόχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης οδηγεί σε αύξηση των απολαβών όλο και μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού. Κατά συνέπεια, τελικά, η ανισότητα δεν αυξάνεται στον συνολικό πληθυσμό. Αντίθετα, αναμένεται ότι, όταν αυξάνεται το ποσοστό του πληθυσμού με τριτοβάθμια εκπαίδευση μειώνεται η ανισότητα. Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει ένα μοντέλο του τύπου:

$$dG_3 = f(expe, une, jh, tere),$$

όπου dG_3 είναι η ποσοστιαία μείωση της ανισότητας εξαιτίας των κοινωνικών παροχών, $expe$ είναι οι δαπάνες των κοινωνικών παροχών ως ποσοστό επί του ΑΕΠ, une είναι το ποσοστό ανεργίας, jh το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 18- 59 που ζουν σε νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο και $tere$ το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 25- 74 που είναι κάτοχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Η ανισότητα όμως, εκτός από τις παραπάνω μεταβλητές, επηρεάζεται και από πολλούς άλλους παράγοντες, οι οποίοι δεν μπορούν να απαριθμηθούν, πόσο μάλλον να παρατηρηθούν. Αυτοί, οι μη παρατηρούμενοι παράγοντες, πρέπει με κάποιον τρόπο να ληφθούν υπόψη. Έτσι, ένα οικονομετρικό μοντέλο περιέχει και τους μη παρατηρούμενους παράγοντες. Το οικονομετρικό μοντέλο που προκύπτει βάση του παραπάνω τύπου είναι:

$$dG_3 = \beta_0 + \beta_1 expe + \beta_2 une + \beta_3 jh + \beta_4 tere + u$$

Ένα οικονομετρικό μοντέλο, εκτός των παρατηρούμενων μεταβλητών, περιλαμβάνει και έναν διαταρακτικό όρο, το u . Η βασική συνιστώσα κάθε οικονομετρικής ανάλυσης αποτελεί η ενασχόληση με τον διαταρακτικό όρο.

Τοποθετώντας τα δεδομένα κάθε μεταβλητής στο EViews, αρχικά, πραγματοποιείται έλεγχος αυτοσυσχέτισης των ερμηνευτικών μεταβλητών ο οποίος παρουσιάζεται παρακάτω στον πίνακα 8.

Πίνακας 8: Correlation των ερμηνευτικών μεταβλητών

View	Proc	Object	Print	Name	Edit+/-	CellFmt	Grid+/-	Title	Comments+/-
Correlation									
		A		B		C		D	E
1				EXPE		UNE		JH	TERE
2									
3		EXPE		1.000000		-0.011292		0.234741	-0.015369
4		UNE		-0.011292		1.000000		0.686891	0.054837
5		JH		0.234741		0.686891		1.000000	0.219689
6		TERE		-0.015369		0.054837		0.219689	1.000000

Πηγή: Ο πίνακας προέκυψε χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα EViews βάση των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 15/02/2018)

Εξετάζοντας τον πίνακα 8 προκύπτει μια αισθητή συσχέτιση ανάμεσα στις ερμηνευτικές μεταβλητές *une* και *jh*. Η συσχέτιση μεταξύ των δυο αυτών μεταβλητών είναι περίπου 0,687, δηλαδή βρίσκεται στο διάστημα $0,50 \leq |\rho| \leq 0,70$, και χαρακτηρίζεται μέση συσχέτιση.⁴⁶ Γι' αυτό το λόγο και οι δύο μεταβλητές διατηρούνται στο οικονομετρικό μοντέλο. Στην συνέχεια, στον πίνακα 9, παρουσιάζεται το αποτέλεσμα της 1η παλινδρόμησης.

Πίνακας 9: 1η Παλινδρόμηση

View	Proc	Object	Print	Name	Freeze	Estimate	Forecast	Stats	Resids	
Dependent Variable: DG3										
Method: Panel Least Squares										
Date: 04/20/18 Time: 01:42										
Sample: 2004 2016										
Periods included: 13										
Cross-sections included: 19										
Total panel (unbalanced) observations: 177										
Variable		Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.					
C		0.207705	0.022659	9.166592	0.0000					
EXPE		0.352744	0.074120	4.759105	0.0000					
UNE		-0.688553	0.114328	-6.022621	0.0000					
JH		1.248691	0.208824	5.979646	0.0000					
TERE		0.135033	0.047793	2.825350	0.0053					
R-squared		0.399999	Mean dependent var		0.385984					
Adjusted R-squared		0.386046	S.D. dependent var		0.061769					
S.E. of regression		0.048399	Akaike info criterion		-3.190817					
Sum squared resid		0.402910	Schwarz criterion		-3.101095					
Log likelihood		287.3873	Hannan-Quinn criter.		-3.154429					
F-statistic		28.66659	Durbin-Watson stat		0.183322					
Prob(F-statistic)		0.000000								

Πηγή: Ο πίνακας προέκυψε χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα EViews βάση των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 15/02/2018)

Από τον πίνακα 9 φαίνεται ο αριθμός των παρατηρήσεων ο οποίος ανέρχεται σε 177. Επίσης όλες οι μεταβλητές είναι στατιστικά σημαντικές για διάστημα εμπιστοσύνης 95%. Επίσης ο συντελεστής προσδιορισμού, R^2 , είναι 0,4. Αυτό σημαίνει ότι το 40% της διακύμανσης του δείγματος των δεδομένων, ερμηνεύεται από το μοντέλο που αναπτύχθηκε.

Παρ' όλο όμως που οι ερμηνευτικές μεταβλητές είναι στατιστικά σημαντικές, και δείχνουν ότι ερμηνεύουν ικανοποιητικά το μοντέλο, πρέπει να πραγματοποιηθεί περεταίρω έλεγχος προκειμένου να εξεταστεί η σημαντικότητά τους. Όπως παρατηρήθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα κράτη- μέλη στα επίπεδα ανισότητας τους, καθώς επίσης και στην επίδραση των κοινωνικών παροχών στην ανισότητα. Κατά συνέπεια πρέπει να πραγματοποιηθεί έλεγχος Hausman ώστε να διασαφηνιστεί εάν θα επιλεγούν random ή fixed μεταβλητές. Πραγματοποιώντας τον έλεγχο Hausman προκύπτει:

⁴⁶ Βλ. Κίοχος, Π. (1993). Στατιστική, Παλινδρόμηση και συσχέτιση δυο μεταβλητών, σελ. 196-264, Αθήνα: Εκδόσεις INTERBOOKS

Πίνακας 10: Αποτέλεσμα του ελέγχου Hausman

View	Proc	Object	Print	Name	Freeze	Estimate	Forecast	Stats	Resids	
Correlated Random Effects - Hausman Test										
Equation: Untitled										
Test cross-section random effects										
Test Summary				Chi-Sq. Statistic			Chi-Sq. d.f.		Prob.	
Cross-section random				12.346887			4		0.0149	
Cross-section random effects test comparisons:										
Variable			Fixed		Random		Var(Diff.)		Prob.	
EXPE			0.067092		0.162965		0.001040		0.0029	
UNE			-0.286071		-0.397543		0.021693		0.4491	
JH			1.248337		1.398622		0.054785		0.5208	
TERE			0.201355		0.148415		0.000884		0.0751	

Πηγή: Ο πίνακας προέκυψε χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα EViews βάση των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 15/02/2018)

Από το αποτέλεσμα του πίνακα 10 προκύπτει η πιθανότητα 0,0149 (1,49%). Αυτή η πιθανότητα είναι πολύ μικρή πράγμα που σημαίνει ότι υπάρχει, αντίστοιχα, μεγάλη πιθανότητα τα αποτελέσματα να είναι random. Κατά συνέπεια η παλινδρόμηση θα πραγματοποιηθεί χρησιμοποιώντας τυχαίες επιδράσεις (random effects) όπως φαίνεται και στο πίνακα 11.

Πίνακας 11: Παλινδρόμηση με random effects

View	Proc	Object	Print	Name	Freeze	Estimate	Forecast	Stats	Resids
Dependent Variable: DG3									
Method: Panel EGLS (Cross-section random effects)									
Date: 04/25/18 Time: 02:23									
Sample: 2004 2016									
Periods included: 13									
Cross-sections included: 19									
Total panel (unbalanced) observations: 177									
Swamy and Arora estimator of component variances									
Variable		Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.				
C		0.203585	0.024182	8.418820	0.0000				
EXPE		0.162965	0.062828	2.593805	0.0103				
UNE		-0.397543	0.187527	-2.119921	0.0354				
JH		1.398622	0.311064	4.496252	0.0000				
TERE		0.148415	0.057917	2.562533	0.0112				
Effects Specification				S.D.		Rho			
Cross-section random				0.044206		0.7798			
Idiosyncratic random				0.023492		0.2202			
Weighted Statistics									
R-squared		0.409868	Mean dependent var		0.063079				
Adjusted R-squared		0.396144	S.D. dependent var		0.031975				
S.E. of regression		0.024155	Sum squared resid		0.100352				
F-statistic		29.86499	Durbin-Watson stat		0.607453				
Prob(F-statistic)		0.000000							
Unweighted Statistics									
R-squared		0.291679	Mean dependent var		0.385984				
Sum squared resid		0.475649	Durbin-Watson stat		0.128160				

Πηγή: Ο πίνακας προέκυψε χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα EViews βάση των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 15/02/2018)

Στον πίνακα 11 παρουσιάζεται το αποτέλεσμα για random effects. Έτσι λοιπόν προκύπτει η παρακάτω γραμμική παλινδρόμηση:

$$dG_3 = 0,2036 + 0,163expe - 0,3975une + 1,3987jh + 0,148tere$$

Όπως φαίνεται όλες οι μεταβλητές είναι στατιστικά σημαντικές για διάστημα εμπιστοσύνης 95%. Επίσης ο συντελεστής προσδιορισμού είναι λίγο υψηλότερος σε σχέση με του πίνακα 9. Τα αποτελέσματα που προκύπτουν μπορούν να εκφραστούν ως εξής:

-Η μεταβλητή *expe* ανέρχεται σε +0,163. Αυτό σημαίνει πως για κάθε αύξηση των κοινωνικών παροχών κατά μια ποσοστιαία μονάδα επί του ΑΕΠ, επέρχεται αύξηση του ρυθμού μείωσης του δείκτη Gini κατά 0,163 ποσοστιαίες μονάδες. Με άλλα λόγια, ο ρυθμός μείωσης του δείκτη Gini αυξάνεται κατά 0,163 ποσοστιαίες μονάδες για κάθε ποσοστιαία μονάδα που αυξάνονται οι κοινωνικές παροχές ως προς το ΑΕΠ.

-Η μεταβλητή *une* ανέρχεται σε -0,3975. Αυτό σημαίνει ότι όταν αυξάνεται η ανεργία κατά μια ποσοστιαία μονάδα μειώνεται ο ρυθμός μείωσης της ανισότητας κατά 0,3975 ποσοστιαίες μονάδες, δηλαδή η ανισότητα μειώνεται με φθίνοντα ρυθμό.

-Η μεταβλητή *jh* ανέρχεται σε + 1,3987. Αυτό σημαίνει ότι όταν αυξάνεται κατά μια ποσοστιαία μονάδα το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 18- 59 που ζουν σε νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο, προκαλείται αύξηση της μείωσης της ανισότητας κατά 1,3987 ποσοστιαίες μονάδες. Το αποτέλεσμα της μεταβλητής *jh* δεν είναι το αναμενόμενο, καθώς αναμενόταν ένας αρνητικός συντελεστής, ώστε να προκαλείται μείωση στον ρυθμό μείωσης της ανισότητας και όχι αύξηση. Αυτό, πιθανόν, οφείλεται στο γεγονός ότι τα νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο λαμβάνουν έναν αριθμό επιδομάτων τα οποία, εν τέλει, τείνουν να μειώνουν την ανισότητα. Ενδέχεται δηλαδή, η επιδοματική- κοινωνική πολιτική στην Ευρωζώνη, να είναι αρκετά στοχευμένη και έντονη ώστε τελικά να οδηγεί σε μείωση της ανισότητας. Το θετικό πρόσημο ίσως να αποτελεί ένδειξη της ορθής κοινωνικής πολιτικής που εφαρμόζεται στις χώρες της Ευρωζώνης, σε καμία περίπτωση όμως δεν μπορεί να αποτελέσει τεκμήριο.

- Η μεταβλητή *tere* ανέρχεται σε + 0,148. Αυτό σημαίνει ότι όταν αυξάνεται κατά μια ποσοστιαία μονάδα το ποσοστό των ατόμων που έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση προκαλείται αύξηση στην μείωση της ανισότητας κατά 0,148 ποσοστιαίες μονάδες. Με άλλα λόγια, ο ρυθμός μείωσης του δείκτη Gini αυξάνεται κατά 0,148 ποσοστιαίες μονάδες για κάθε ποσοστιαία μονάδα που αυξάνονται τα άτομα που έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Συμπεράσματα- Προτάσεις

Παρόλο που το ζήτημα της φτώχειας και της ανισοκατανομής του εισοδήματος απασχολεί τους οικονομολόγους για περισσότερο από δύο αιώνες, αποτελεί ακόμα από τις σημαντικότερες προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει μια κοινωνία. Είναι γεγονός ότι οι απαισιόδοξες προβλέψεις αρκετών οικονομολόγων, όπως του Malthus και του Ricardo, τελικά δεν επιβεβαιώθηκαν. Από την άλλη όμως δεν επιβεβαιώθηκαν και οι αισιόδοξες προβλέψεις κάποιων άλλων οικονομολόγων, όπως του Kuznets. Η φτώχεια και η ανισοκατανομή αποτελούν πολυσύνθετα προβλήματα, καθώς επηρεάζονται από πολλούς παράγοντες. Γι' αυτό το λόγο, η μακροχρόνια πρόβλεψη της πορείας τους δεν είναι εύκολη και καθόλου ασφαλείς.

Οι διαφορετικές έννοιες της φτώχειας βοηθούν ώστε να γίνεται διάκριση μεταξύ των συνθηκών ακραίας φτώχειας και σχετικής φτώχειας. Η απόλυτη φτώχεια αποτελεί μια σκληρή μορφή φτώχειας, καθώς τα άτομα αδυνατούν ακόμα και να επιβιώσουν. Αντίθετα, η σχετική φτώχεια αποτελεί μια πιο ήπια μορφή φτώχειας. Τα άτομα έχουν την δυνατότητα να καλύψουν τις ανάγκες για την επιβίωση τους, αλλά αδυνατούν να εξασφαλίσουν ένα βιοτικό επίπεδο παρόμοιο με τις συνθήκες της κοινωνίας όπου ζουν. Ο προβληματισμός που δημιουργείται είναι πως το επίπεδο του βιοτικού επιπέδου που πρέπει να μην μπορεί να καλύπτεται ώστε να χαρακτηριστεί κάποιο άτομο- νοικοκυριό ως σχετικά φτωχό, ορίζεται με βάση χρηματικές μονάδες και όχι με βάση ποιοτικά στοιχεία. Το γεγονός αυτό δημιουργεί επιφυλάξεις για το κατά πόσο κάποιο άτομο που δεν χαρακτηρίζεται ως φτωχό πράγματι δεν είναι φτωχό. Ίσως είναι καλύτερα η σχετική φτώχεια να βασίζεται περισσότερο σε ποιοτικά στοιχεία και λιγότερο σε ποσοτικά, όχι στο 60% ή στο 50% της εθνικής διαμέσου των εισοδημάτων όπως ισχύει σήμερα.

Τόσο η φτώχεια όσο και η ανισοκατανομή δημιουργούν σοβαρά προβλήματα σε μια κοινωνία. Τα προβλήματα αυτά αφορούν πολλούς τομείς, από την πολιτική έως και την αύξηση της εγκληματικότητας. Κατά συνέπεια τα διάφορα κράτη οφείλουν να περιορίζουν την φτώχεια και τις ανισότητες, φροντίζοντας τα άτομα που έχουν ανάγκη, ώστε να βελτιώνεται η ευημερία της κοινωνίας. Σίγουρα η πλήρης εξάλειψη της ανισοκατανομής δεν μπορεί να επιτευχθεί, μπορεί όμως να περιοριστεί σε τέτοιο βαθμό που να μην προκαλεί προβλήματα στην κοινωνία. Το πόσο επιτρέπεται να είναι η ανισότητα, δηλαδή π.χ. πόσο μπορεί να είναι ο δείκτης Gini, ώστε να μην δημιουργούνται προσκόμματα στην εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας, είναι ένα ζήτημα που αδυνατεί να απαντηθεί χρησιμοποιώντας μόνο τις θεωρίες και τα εργαλεία της οικονομικής ανάλυσης. Εξαρτάτε από πολλά στοιχεία, όπως από την δομή της κοινωνίας, την κουλτούρα, την δικαιοσύνη και διάφορους άλλους φαινομενικά άσχετους μεταξύ τους παράγοντες. Κατά συνέπεια απαιτεί την συνεργασία πολλών διαφορετικών επιστημών, από την Φιλοσοφία έως τα Μαθηματικά. Πολύ πιθανόν η απάντηση σε αυτό το ερώτημα να μην είναι μόνο μια, δηλαδή ένας συγκεκριμένος δείκτης Gini. Σε κάθε κοινωνία, σε κάθε οικονομία, σε κάθε χώρα ταιριάζει διαφορετική κατανομή του εισοδήματος ή του πλούτου.

Η ανισότητα διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών- μελών της Ευρωζώνης. Εξετάζοντας την εξέλιξη της ανισότητας παρατηρείται ότι τα επίπεδα ανισότητας διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών- μελών. Σε γενικές γραμμές, η Ιρλανδία και οι τέσσερεις μεγαλύτερες χώρες του Νότου, δηλαδή η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία και η Πορτογαλία, παρουσιάζουν, διαχρονικά, τα μεγαλύτερα επίπεδα. Στο γκρουπ αυτών των χωρών, όσον αφορά την ανισότητα, εντάσσονται με την είσοδο τους στην Ευρωζώνη και οι χώρες της Βαλτικής. Από την άλλη, η Σλοβακία και η Σλοβενία είναι οι χώρες με την χαμηλότερη ανισότητα, καθώς, καθ' όλη την διάρκεια που μελετάται, ο δείκτης Gini κινείται σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα, σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρωζώνη. Οι δύο αυτές χώρες εμφανίζουν από τα χαμηλότερα επίπεδα ανισότητας και για τις τρεις κατηγορίες εισοδήματος. Έτσι, ουσιαστικά, παρατηρείται μια γεωγραφική ομαδοποίηση. Από την μια μεριά βρίσκονται οι χώρες του Νότου και της Βαλτικής μαζί με την Ιρλανδία, και από την άλλη οι χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης. Οι χώρες του Νότου και της Βαλτικής εμφανίζουν τα υψηλότερα επίπεδα ανισότητας και οι χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης τα χαμηλότερα. Βέβαια η προσέγγιση που περιγράφεται δεν είναι απόλυτη, αλλά παρουσιάζει μια γενικότερη εικόνα που εμφανίζεται στην Ευρωζώνη. Για παράδειγμα ο δείκτης Gini στην Γερμανία όταν δεν υπολογίζονται οι συντάξεις και οι κοινωνικές μεταβιβάσεις είναι ο υψηλότερος στην Ευρωζώνη, την περίοδο 2006- 2010. Η εικόνα αυτή αντιστρέφεται έντονα μετά το 2010, όπου η ανισότητα αυξάνεται σημαντικά κυρίως στην Ελλάδα και στην Πορτογαλία. Αυτό ίσως να οφείλεται και στο γεγονός πως αυτές οι χώρες επλήγησαν ιδιαίτερα μετά την χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε το 2008.

Τα επίπεδα φτώχειας διαφέρουν και αυτά μεταξύ των κρατών- μελών. Στην φτώχεια οι χώρες που κατέχουν, και στις τρεις κατηγορίες εισοδήματος, από τα υψηλότερα επίπεδα είναι μόνο οι τέσσερεις μεγάλες χώρες του Νότου, ενώ για δυο κατηγορίες εισοδήματος είναι και η Ιρλανδία. Το ποσοστό σχετικής φτώχειας, στο συνολικό εισόδημα, στην Ιρλανδία αν και τα πρώτα χρόνια βρίσκεται στα επίπεδα των χωρών του Νότου, μετά το 2008 καταλήγει σε παρόμοια επίπεδα με εκείνα των υπόλοιπων κρατών- μελών. Στις χώρες της Βαλτικής καταγράφονται από τα υψηλότερα επίπεδα φτώχειας στο συνολικό εισόδημα. Στις υπόλοιπες κατηγορίες εισοδήματος, οι χώρες της Βαλτικής δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά φτώχειας. Από την άλλη η Ολλανδία και η Σλοβακία είναι οι χώρες που σταθερά, και στις τρεις κατηγορίες εισοδήματος, εμφανίζουν τα χαμηλότερα ποσοστά φτώχειας. Να διευκρινιστεί ότι η Κύπρος και η Μάλτα δεν εμφανίζουν τα ίδια επίπεδα ανισότητας και φτώχειας με τις υπόλοιπες χώρες του Νότου.

Οι μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης, όσον αφορά την ανισότητα και την φτώχεια, ίσως καταδεικνύουν την αδυναμία ή και αποτυχία εφαρμογής πολιτικών σύγκλισης ανάμεσα στα κράτη- μέλη, τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό-πολιτικό επίπεδο. Το γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό και οφείλει να ληφθεί σοβαρά υπόψη από τους ιθύνοντες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μια νομισματική ένωση, όπως η Ευρωζώνη, χωρίς κρατική υπόσταση και με ισχνή οικονομική και πολιτική ολοκλήρωση, καθίσταται ευάλωτη από τις μεγάλες διαφοροποιήσεις στα επίπεδα της ανισότητας και της φτώχειας. Τέτοιες διαφοροποιήσεις είναι ικανές να προκαλέσουν τριγμούς στο οικοδόμημα της

Ευρωζώνης, αυξάνοντας τον ευρωσκεπτικισμό, απειλώντας ακόμα και την ίδια την ύπαρξη της. Η ανισότητα και η φτώχεια είναι φαινόμενα που γίνονται αντιληπτά από την κοινωνία, αυξάνουν την λαϊκή οργή και οι πολίτες αισθάνονται ότι αδικούνται. Οι διαφορές στα επίπεδα ανισότητας και φτώχειας ανάμεσα στις χώρες καθιστούν τους πολίτες επιφυλακτικούς απέναντι στην Ευρωζώνη αλλά και στα υπόλοιπα κράτη- μέλη.

Η μείωση που προκαλείται από κάθε κοινωνική παροχή στην ανισότητα και την φτώχεια εμφανίζει σημαντικές διαφορές ανάμεσα κράτη. Οι συντάξεις μειώνουν λιγότερο την ανισότητα και την φτώχεια στην Ιρλανδία, στην Κύπρο και στις χώρες της Βαλτικής. Από την άλλη στην Ελλάδα και στην Σλοβακία οι συντάξεις αποδεικνύονται ως το βασικότερο εργαλείο μείωσης της ανισότητας και της φτώχειας. Οι κοινωνικές μεταβιβάσεις μειώνουν λιγότερο την ανισότητα και την φτώχεια στις χώρες του Νότου και της Βαλτικής, ενώ η Ιρλανδία και η Φινλανδία αποτελούν τις χώρες όπου οι κοινωνικές μεταβιβάσεις προκαλούν την μεγαλύτερη μείωση στην ανισότητα και την φτώχεια. Οι κοινωνικές παροχές (συντάξεις + κοινωνικές μεταβιβάσεις) προκαλούν την μικρότερη μείωση στην ανισότητα και την φτώχεια στις χώρες της Βαλτικής. Από την άλλη μεριά η μεγαλύτερη μείωση της ανισότητας προκαλείται στην Γερμανία και στην Φινλανδία ενώ η μεγαλύτερη μείωση της φτώχειας στην Γαλλία και στην Ολλανδία. Από την παραπάνω ανάλυση γίνεται σαφές ότι σε ορισμένες χώρες οι συντάξεις είναι που χρησιμοποιούνται ως το βασικό εργαλείο αντιμετώπισης της ανισότητας και της φτώχειας, και σε άλλες οι κοινωνικές μεταβιβάσεις. Αυτή η διαφορά ίσως καταδεικνύει και τις διαφορετικές φιλοσοφίες και κουλτούρες που έχει κάθε κράτος.

Η αποτελεσματικότητα των συντάξεων είναι υψηλότερη από την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Αυτό ισχύει για την συντριπτική πλειοψηφία των κρατών-μελών. Φαίνεται δηλαδή ότι οι δαπάνες για συντάξεις αποφέρουν καλύτερα αποτελέσματα έναντι των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Σε γενικές γραμμές οι χώρες του Νότου εμφανίζουν τα χαμηλότερα επίπεδα αποτελεσματικότητας. Αυτό σημαίνει ότι οι κοινωνικές δαπάνες δεν αξιοποιούνται με το καλύτερο τρόπο. Αντίθετα οι χώρες της Βαλτικής εμφανίζουν από τα υψηλότερα επίπεδα. Φαίνεται ότι ενώ οι χώρες του Νότου και της Βαλτικής εμφανίζουν από τα υψηλότερα επίπεδα ανισότητας και φτώχειας, τα επίπεδα αποτελεσματικότητας τους διαφέρουν σημαντικά. Έτσι ενώ στις χώρες της Βαλτικής οι κοινωνικές δαπάνες, ως ποσοστό επί του ΑΕΠ, είναι οι χαμηλότερες στην Ευρωζώνη, τελικά επιτυγχάνουν παρόμοια επίπεδα ανισότητας και φτώχειας με τις χώρες του Νότου, όπου οι κοινωνικές δαπάνες, ως ποσοστό επί του ΑΕΠ, κυμαίνονται σε μέτρια επίπεδα. Η χώρα με την υψηλότερη αποτελεσματικότητα των συντάξεων και των κοινωνικών παροχών είναι η Σλοβακία. Η διαφορά της από τις υπόλοιπες χώρες είναι αξιοπερίεργη. Φαίνεται ότι στην Σλοβακία εκμεταλλεύονται αρκετά καλά τις δαπάνες των συντάξεων, και για αυτό το λόγο επιτυγχάνουν τόσο υψηλή αποτελεσματικότητα. Θα ήταν πολύ ενδιαφέρον και χρήσιμο να προσδιοριστούν τα πραγματικά αίτια στα οποία οφείλονται οι τόσο καλές επιδόσεις της Σλοβακίας. Αυτό όμως μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μετά από ενδελεχή έρευνα και μελέτη της Σλοβακικής οικονομίας, πολιτικής και κοινωνίας. Κάτι τέτοιο όμως ξεφεύγει από το αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής και άπτετε άλλων πεδίων έρευνα. Παρατηρείται επίσης ότι οι χώρες που έγιναν μέλη της Ευρωζώνης μετά το 2002 παρουσιάζουν καλύτερη

αποτελεσματικότητα από τα πρώτα κράτη- μέλη. Η παρατήρηση αυτή εμφανίζεται κυρίως στην αποτελεσματικότητα των κοινωνικών παροχών στην φτώχεια.

Η ανάπτυξη του οικονομετρικού μοντέλου συνέβαλλε στο να μελετηθούν στο πως και προς ποια κατεύθυνση και άλλοι παράγοντες, εκτός των κοινωνικών παροχών, επιδρούν στην ανισότητα. Αυτό επέτρεψε στο να σχηματιστεί μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για τους παράγοντες του συμβάλουν στην μεταβολή της ανισότητας. Το μη αναμενόμενο θετικό πρόσημο της μεταβλητής jh ίσως να εξηγείται από τις κοινωνικές πολιτικές που εφαρμόζονται στην Ευρωζώνη, οι οποίες τελικά τείνουν να μειώνουν την ανισότητα παρόλο που αυξάνονται τα άτομα που ζουν σε νοικοκυριά χωρίς κανένα εργαζόμενο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Πίνακας 1: Ποσοστία Μείωση Δείκτη Gini από Συντάξεις

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος Όρος	σ	CV
Belgium	27,57%	25,49%	26,08%	25,91%	25,83%	26,39%	25,16%	26,11%	26,42%	27,81%	27,52%	27,92%	29,92%	26,78%	1,26%	4,69%
Germany		32,59%	36,05%	31,43%	34,46%	34,74%	35,20%	35,50%	36,58%	35,82%	35,70%	35,64%	35,32%	34,92%	1,43%	4,08%
Estonia								25,52%	25,05%	24,38%	22,99%	22,40%	22,81%	23,86%	1,18%	4,96%
Ireland	13,46%	14,17%	13,40%	13,07%	13,28%	13,37%	13,17%	14,23%	13,48%	14,36%	15,14%	16,24%	16,53%	14,15%	1,11%	7,86%
Greece	28,30%	27,86%	26,58%	26,92%	28,31%	29,55%	28,92%	31,41%	35,68%	39,94%	39,34%	39,87%	39,37%	32,47%	5,26%	16,19%
Spain	28,72%	25,22%	25,66%	24,89%	19,35%	19,10%	19,44%	20,29%	20,53%	21,30%	21,61%	22,44%	22,88%	22,42%	2,82%	12,59%
France	30,63%	30,85%	33,33%	32,26%	27,25%	26,90%	26,22%	25,75%	27,71%	28,40%	29,38%	29,68%	30,51%	29,14%	2,25%	7,72%
Italy	28,75%	29,40%	29,85%	29,35%	29,98%	28,51%	29,05%	28,95%	28,36%	28,74%	29,12%	28,40%	27,94%	28,95%	0,57%	1,97%
Cyprus					18,72%	18,27%	20,99%	22,93%	22,32%	21,29%	19,70%	25,45%	27,29%	21,89%	2,83%	12,94%
Latvia											23,46%	22,81%	22,27%	22,85%	0,49%	2,13%
Lithuania												21,60%	21,61%	21,60%	0,00%	0,01%
Luxembourg	26,39%	26,21%	26,23%	26,14%	25,45%	24,68%	24,62%	25,60%	26,15%	23,03%	26,04%	27,86%	24,59%	25,62%	1,13%	4,43%
Malta					22,12%	22,98%	22,72%	25,30%	25,53%	25,57%	26,53%	26,35%	26,85%	24,88%	1,69%	6,80%
Netherlands		24,94%	25,79%	26,43%	27,25%	27,37%	28,05%	29,26%	30,59%	30,07%	29,48%	28,85%	29,68%	28,15%	1,72%	6,12%
Austria	27,11%	27,78%	29,78%	29,81%	27,86%	28,85%	28,18%	28,57%	28,66%	29,15%	29,08%	29,41%	28,96%	28,71%	0,77%	2,68%
Portugal	19,49%	19,34%	19,65%	20,78%	22,51%	22,88%	23,40%	23,46%	30,77%	31,31%	35,93%	41,03%	38,02%	26,81%	7,34%	27,38%
Slovenia				28,54%	28,47%	28,93%	29,22%	29,58%	30,16%	30,61%	30,02%	30,98%	30,96%	29,75%	0,90%	3,02%
Slovakia						31,48%	30,72%	30,30%	30,88%	31,48%	29,91%	32,43%	32,77%	31,24%	0,93%	2,97%
Finland	23,81%	23,33%	24,13%	24,14%	24,01%	24,72%	25,98%	25,97%	26,29%	27,74%	28,21%	28,48%	28,51%	25,79%	1,85%	7,17%

Πηγή: Ο πίνακας έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Πίνακας 2: Ποσοστία μείωση Δείκτη Gini από κοινωνικές μεταβιβάσεις, μετά τις συντάξεις

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος Όρος	σ	CV
Belgium	25,85%	25,73%	22,78%	23,99%	22,75%	23,03%	23,56%	24,43%	24,50%	23,82%	24,93%	24,28%	23,10%	24,06%	0,99%	4,12%
Germany		21,15%	24,08%	18,50%	17,71%	18,03%	18,38%	18,99%	17,97%	17,96%	17,25%	17,08%	17,83%	18,74%	1,90%	10,11%
Estonia								11,14%	9,47%	9,37%	9,18%	8,66%	9,67%	9,58%	0,76%	7,98%
Ireland	22,22%	23,68%	24,05%	25,30%	28,47%	33,64%	34,40%	35,78%	33,98%	33,98%	31,50%	30,37%	29,59%	29,77%	4,47%	15,02%
Greece	3,51%	4,32%	4,46%	4,99%	5,11%	4,89%	5,73%	5,90%	6,28%	7,03%	6,76%	6,30%	6,79%	5,54%	1,05%	18,89%
Spain	8,82%	6,40%	5,90%	6,45%	7,43%	8,61%	11,14%	12,60%	11,63%	13,14%	13,03%	12,18%	11,76%	9,93%	2,63%	26,48%
France	19,66%	19,24%	19,23%	21,30%	16,06%	16,01%	17,91%	16,53%	15,28%	15,92%	16,81%	17,28%	17,00%	17,56%	1,73%	9,83%
Italy	3,80%	4,11%	4,46%	5,04%	4,59%	5,36%	5,93%	6,07%	6,36%	6,82%	6,90%	6,90%	7,02%	5,64%	1,11%	19,60%
Cyprus					8,52%	8,39%	10,15%	10,43%	9,09%	8,73%	7,20%	9,68%	12,05%	9,36%	1,33%	14,21%
Latvia											7,79%	6,60%	6,76%	7,05%	0,53%	7,52%
Lithuania												9,98%	9,76%	9,87%	0,11%	1,12%
Luxembourg	16,67%	17,45%	15,50%	15,69%	15,55%	17,51%	20,06%	20,00%	20,68%	20,21%	19,15%	17,87%	15,76%	17,85%	1,89%	10,57%
Malta					13,27%	13,02%	13,33%	13,92%	14,78%	14,42%	14,51%	14,07%	12,84%	13,80%	0,66%	4,80%
Netherlands		20,18%	19,51%	17,37%	16,62%	17,33%	19,81%	20,37%	20,63%	20,06%	18,89%	18,60%	17,74%	18,92%	1,32%	6,96%
Austria	19,38%	19,08%	19,94%	19,38%	17,07%	17,42%	17,73%	19,41%	17,86%	18,92%	18,58%	19,05%	19,05%	18,68%	0,85%	4,54%
Portugal	7,58%	7,75%	8,72%	8,91%	7,97%	9,46%	12,01%	11,17%	10,85%	10,94%	10,85%	10,05%	9,60%	9,68%	1,38%	14,26%
Slovenia				20,82%	19,03%	18,93%	20,13%	20,67%	21,26%	20,26%	19,35%	19,14%	18,94%	19,85%	0,83%	4,20%
Slovakia						12,37%	13,67%	14,05%	13,06%	14,49%	13,00%	13,19%	12,27%	13,26%	0,72%	5,45%
Finland	27,56%	26,76%	25,79%	25,57%	23,77%	23,37%	25,07%	25,22%	24,27%	24,40%	24,93%	25,66%	26,59%	25,30%	1,16%	4,58%

Πηγή: Ο πίνακας έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Πίνακας 3: Ποσοστιαία μείωση δείκτη Gini από κοινωνικές Παροχές

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος Όρος	σ	CV
Belgium	46,30%	44,66%	42,92%	43,68%	42,71%	43,35%	42,80%	44,16%	44,44%	45,01%	45,59%	45,42%	46,11%	44,40%	1,20%	2,70%
Germany		46,84%	51,45%	44,12%	46,07%	46,51%	47,11%	47,75%	47,98%	47,34%	46,79%	46,63%	46,85%	47,12%	1,60%	3,41%
Estonia								33,82%	32,15%	31,46%	30,06%	29,12%	30,28%	31,15%	1,54%	4,95%
Ireland	32,69%	34,50%	34,23%	35,06%	37,97%	42,51%	43,04%	44,92%	42,88%	43,46%	41,87%	41,68%	41,24%	39,70%	4,04%	10,18%
Greece	30,82%	30,98%	29,86%	30,57%	31,98%	33,00%	32,99%	35,45%	39,72%	44,16%	43,44%	43,66%	43,49%	36,16%	5,58%	15,42%
Spain	35,01%	30,00%	30,04%	29,74%	25,35%	26,07%	28,42%	30,33%	29,77%	31,64%	31,83%	31,89%	31,95%	30,16%	2,45%	8,13%
France	44,27%	44,15%	46,15%	46,69%	38,93%	38,60%	39,43%	38,03%	38,76%	39,80%	41,25%	41,83%	42,32%	41,56%	2,85%	6,87%
Italy	31,46%	32,30%	32,99%	32,91%	33,19%	32,34%	33,26%	33,26%	32,92%	33,60%	34,01%	33,33%	33,00%	32,97%	0,62%	1,88%
Cyprus					25,64%	25,13%	29,01%	30,97%	29,38%	28,16%	25,48%	32,67%	36,06%	29,17%	3,44%	11,79%
Latvia											29,42%	27,90%	27,52%	28,28%	0,82%	2,91%
Lithuania												29,42%	29,25%	29,34%	0,08%	0,29%
Luxembourg	38,66%	39,08%	37,67%	37,73%	37,05%	37,87%	39,74%	40,48%	41,42%	38,59%	40,21%	40,75%	36,48%	38,90%	1,47%	3,78%
Malta					32,45%	33,01%	33,02%	35,70%	36,53%	36,30%	37,19%	36,71%	36,24%	35,24%	1,75%	4,97%
Netherlands		40,09%	40,27%	39,21%	39,34%	39,96%	42,31%	43,67%	44,90%	44,10%	42,79%	42,08%	42,15%	41,74%	1,85%	4,44%
Austria	41,23%	41,56%	43,78%	43,41%	40,17%	41,24%	40,92%	42,44%	41,40%	42,55%	42,26%	42,86%	42,49%	42,02%	1,00%	2,37%
Portugal	25,59%	25,59%	26,65%	27,84%	28,69%	30,18%	32,60%	32,01%	38,28%	38,82%	42,88%	46,96%	43,97%	33,85%	7,18%	21,20%
Slovenia				43,41%	42,08%	42,39%	43,47%	44,13%	45,01%	44,67%	43,57%	44,19%	44,04%	43,70%	0,88%	2,01%
Slovakia						39,95%	40,18%	40,09%	39,90%	41,40%	39,02%	41,34%	41,02%	40,36%	0,77%	1,91%
Finland	44,81%	43,84%	43,70%	43,53%	42,07%	42,32%	44,54%	44,64%	44,18%	45,38%	46,11%	46,84%	47,52%	44,57%	1,54%	3,45%

Πηγή: Ο πίνακας έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Πίνακας 4: Ποσοστιαία μείωση φτώχειας από συντάξεις

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος Όρος	σ	CV
Belgium	33,81%	32,46%	34,47%	33,73%	35,25%	34,40%	35,35%	33,81%	34,82%	37,38%	36,19%	38,34%	40,50%	35,42%	2,11%	5,96%
Germany		46,65%	44,37%	42,59%	44,37%	44,60%	44,87%	43,72%	43,88%	44,16%	43,18%	42,82%	41,71%	43,91%	1,22%	2,77%
Estonia								39,42%	38,15%	35,86%	30,56%	29,44%	27,20%	33,44%	4,60%	13,76%
Ireland	15,68%	18,43%	18,20%	17,46%	18,66%	18,83%	20,36%	21,58%	21,47%	22,15%	23,03%	21,81%	22,20%	19,99%	2,16%	10,81%
Greece	43,32%	42,35%	42,22%	43,44%	43,86%	45,95%	44,39%	44,77%	46,18%	47,57%	50,19%	51,80%	52,36%	46,03%	3,33%	7,23%
Spain	38,98%	37,34%	37,08%	38,60%	32,01%	31,55%	31,59%	31,51%	33,56%	34,07%	34,53%	35,96%	36,97%	34,90%	2,65%	7,59%
France	40,55%	41,70%	43,54%	42,36%	44,96%	44,44%	44,04%	44,12%	45,54%	44,92%	45,95%	46,05%	47,56%	44,29%	1,84%	4,16%
Italy	45,56%	45,37%	45,27%	44,88%	45,35%	45,69%	46,14%	45,70%	45,68%	45,93%	46,07%	44,78%	43,66%	45,39%	0,64%	1,40%
Cyprus					25,41%	25,08%	28,35%	29,43%	31,29%	33,42%	32,60%	34,54%	34,73%	30,54%	3,48%	11,39%
Latvia											35,25%	33,25%	30,85%	33,12%	1,80%	5,44%
Lithuania												33,18%	33,57%	33,37%	0,20%	0,59%
Luxembourg	41,05%	41,38%	40,70%	40,31%	41,29%	38,64%	35,33%	37,90%	36,68%	35,10%	38,39%	39,15%	38,96%	38,84%	2,06%	5,30%
Malta					34,01%	35,13%	35,97%	38,46%	37,34%	39,32%	37,04%	36,80%	37,20%	36,81%	1,53%	4,14%
Netherlands		40,87%	41,50%	41,81%	43,30%	42,90%	42,82%	43,36%	43,87%	44,09%	43,65%	42,97%	42,45%	42,80%	0,94%	2,20%
Austria	40,00%	41,51%	41,22%	43,09%	39,49%	41,16%	41,04%	39,51%	41,63%	41,27%	42,01%	42,34%	41,29%	41,20%	1,00%	2,44%
Portugal	35,84%	37,01%	37,56%	39,50%	40,00%	41,45%	39,17%	40,24%	44,27%	45,63%	44,14%	44,77%	45,77%	41,18%	3,29%	7,98%
Slovenia				41,81%	40,26%	41,80%	39,35%	39,80%	39,86%	40,19%	40,94%	41,65%	41,02%	40,67%	0,85%	2,10%
Slovakia						52,37%	48,17%	49,09%	47,23%	47,11%	48,42%	50,13%	51,45%	49,24%	1,80%	3,65%
Finland	30,84%	30,69%	29,56%	29,68%	30,89%	32,12%	33,66%	33,66%	34,87%	36,69%	36,26%	38,25%	38,22%	33,49%	3,02%	9,01%

Πηγή: Ο πίνακας έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Πίνακας 5: Ποσοστιαία μείωση φτώχειας από κοινωνικές μεταβιβάσεις, μετά τις συντάξεις

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος Όρος	σ	CV
Belgium	48,56%	47,70%	45,15%	44,73%	45,56%	45,32%	45,32%	44,96%	44,77%	42,59%	43,64%	44,19%	41,06%	44,89%	1,85%	4,11%
Germany		47,19%	51,36%	38,71%	37,19%	35,68%	35,54%	37,05%	33,74%	34,02%	33,20%	33,47%	34,78%	37,66%	5,50%	14,60%
Estonia								29,72%	29,44%	26,77%	23,24%	22,30%	24,91%	26,06%	2,85%	10,93%
Ireland	36,28%	39,01%	43,60%	48,04%	54,41%	60,00%	61,90%	61,62%	57,97%	59,01%	55,80%	54,97%	52,16%	52,67%	8,16%	15,48%
Greece	11,56%	13,27%	12,39%	14,35%	13,73%	13,22%	15,55%	13,71%	13,81%	17,50%	15,00%	16,08%	15,87%	14,31%	1,57%	11,00%
Spain	20,24%	17,96%	17,48%	16,88%	22,96%	24,16%	28,13%	31,33%	28,52%	32,00%	28,62%	26,58%	24,41%	24,56%	4,99%	20,34%
France	48,28%	50,00%	46,99%	50,38%	46,81%	46,25%	46,59%	43,32%	40,76%	43,85%	44,58%	43,10%	42,37%	45,64%	2,82%	6,18%
Italy	18,88%	18,64%	18,57%	17,72%	19,57%	21,03%	21,10%	19,51%	20,41%	21,54%	21,46%	21,65%	21,37%	20,11%	1,31%	6,49%
Cyprus					30,57%	33,05%	33,62%	37,02%	37,45%	37,04%	41,46%	36,22%	35,60%	35,78%	2,94%	8,21%
Latvia											21,48%	17,58%	21,58%	20,22%	1,86%	9,21%
Lithuania												22,38%	21,51%	21,94%	0,44%	1,99%
Luxembourg	43,30%	42,44%	40,25%	42,31%	43,22%	44,81%	50,17%	50,00%	47,93%	45,92%	40,58%	43,75%	39,11%	44,14%	3,39%	7,69%
Malta					33,19%	34,93%	34,04%	32,76%	37,08%	32,62%	33,19%	31,22%	30,67%	33,30%	1,81%	5,44%
Netherlands		50,69%	53,81%	50,49%	47,24%	45,85%	51,18%	47,37%	50,97%	50,00%	45,54%	47,98%	42,53%	48,64%	2,98%	6,13%
Austria	49,61%	50,59%	49,80%	51,42%	41,31%	42,69%	43,46%	46,49%	44,19%	44,40%	44,49%	45,70%	46,39%	46,20%	3,11%	6,72%
Portugal	23,02%	24,51%	26,29%	25,21%	25,70%	26,34%	32,20%	29,13%	29,25%	26,67%	26,97%	26,14%	24,00%	26,57%	2,35%	8,85%
Slovenia				50,22%	46,52%	48,64%	47,52%	43,80%	46,43%	42,69%	42,23%	42,34%	42,80%	45,32%	2,77%	6,10%
Slovakia						35,67%	39,39%	33,33%	34,00%	36,32%	35,71%	35,26%	30,98%	35,08%	2,29%	6,53%
Finland	61,67%	58,21%	55,94%	55,02%	50,18%	47,33%	51,48%	50,00%	50,93%	55,30%	53,62%	53,73%	57,04%	53,88%	3,75%	6,97%

Πηγή: Ο πίνακας έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Πίνακας 6: Ποσοστιαία μείωση φτώχειας από κοινωνικές παροχές

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος Όρος	σ	CV
Belgium	65,95%	64,68%	64,06%	63,37%	64,75%	64,13%	64,65%	63,57%	64,00%	64,05%	64,04%	65,59%	64,93%	64,44%	0,72%	1,11%
Germany		71,82%	72,94%	64,81%	65,06%	64,37%	64,46%	64,57%	62,82%	63,16%	62,05%	61,96%	61,98%	65,00%	3,49%	5,36%
Estonia								57,42%	56,36%	53,03%	46,70%	45,18%	45,34%	50,67%	5,13%	10,12%
Ireland	46,27%	50,25%	53,87%	57,11%	62,92%	67,53%	69,66%	69,90%	67,00%	68,09%	65,98%	64,79%	62,78%	62,01%	7,41%	11,95%
Greece	49,87%	50,00%	49,38%	51,55%	51,57%	53,10%	53,04%	52,34%	53,61%	56,74%	57,66%	59,55%	59,92%	53,72%	3,47%	6,46%
Spain	51,33%	48,59%	48,08%	48,96%	47,62%	48,09%	50,83%	52,97%	52,51%	55,16%	53,26%	52,98%	52,35%	50,98%	2,37%	4,64%
France	69,25%	70,85%	70,07%	71,40%	70,73%	70,14%	70,11%	68,33%	67,73%	69,07%	70,05%	69,30%	69,78%	69,75%	0,97%	1,40%
Italy	55,84%	55,56%	55,43%	54,65%	56,05%	57,11%	57,50%	56,29%	56,76%	57,58%	57,64%	56,74%	55,70%	56,37%	0,90%	1,60%
Cyprus					48,21%	49,84%	52,44%	55,56%	57,02%	58,08%	60,55%	58,25%	57,96%	55,32%	3,98%	7,19%
Latvia											49,16%	44,99%	45,77%	46,64%	1,81%	3,88%
Lithuania												48,13%	47,86%	47,99%	0,14%	0,29%
Luxembourg	66,58%	66,26%	64,57%	65,56%	66,67%	66,14%	67,78%	68,95%	67,03%	64,90%	63,39%	65,77%	62,84%	65,88%	1,61%	2,45%
Malta					55,91%	57,79%	57,77%	58,62%	60,57%	59,11%	57,94%	56,53%	56,46%	57,86%	1,38%	2,38%
Netherlands		70,84%	72,98%	71,19%	70,09%	69,08%	72,09%	70,19%	72,48%	72,04%	69,31%	70,33%	66,93%	70,63%	1,63%	2,31%
Austria	69,77%	71,10%	70,49%	72,35%	64,49%	66,28%	66,67%	67,63%	67,42%	67,35%	67,81%	68,69%	68,53%	68,35%	2,06%	3,01%
Portugal	50,61%	52,45%	53,98%	54,75%	55,42%	56,87%	58,76%	57,65%	60,57%	60,13%	59,21%	59,21%	58,79%	56,80%	3,00%	5,28%
Slovenia				71,03%	68,05%	70,11%	68,17%	66,17%	67,78%	65,72%	65,88%	66,35%	66,26%	67,55%	1,75%	2,58%
Slovakia						69,36%	68,59%	66,06%	65,17%	66,32%	66,84%	67,72%	66,49%	67,07%	1,30%	1,94%
Finland	73,49%	71,04%	68,97%	68,37%	65,57%	64,25%	67,81%	66,83%	68,04%	71,70%	70,44%	71,43%	73,46%	69,34%	2,77%	4,00%

Πηγή: Ο πίνακας έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

Πίνακας 1: GDP at market prices (million Euro)- PPS

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Belgium	284.280,7	296.835,0	308.964,6	322.982,3	322.805,4	312.197,8	333.894,7	343.723,4	356.141,8	357.452,4	368.671,0	386.765,2
Germany	2.193.687,4	2.240.588,2	2.334.900,8	2.471.972,8	2.468.052,7	2.308.128,2	2.451.945,8	2.584.986,1	2.647.387,4	2.679.230,6	2.810.710,0	2.949.101,8
Estonia								24.573,7	26.007,8	26.617,1	27.648,9	28.496,1
Ireland	133.184,8	142.962,6	156.378,2	169.564,4	157.131,3	143.610,8	150.927,0	155.966,7	161.170,2	163.241,2	175.052,1	243.481,7
Greece	235.806,0	238.834,6	260.163,0	266.788,0	270.171,1	256.590,4	239.522,3	218.961,9	211.015,5	210.185,6	215.453,6	218.142,3
Spain	950.859,8	1.027.734,2	1.132.478,7	1.215.318,4	1.215.462,7	1.142.509,2	1.137.655,1	1.130.617,0	1.130.526,2	1.116.409,1	1.154.783,4	1.221.105,3
France	1.546.645,5	1.643.215,6	1.712.863,6	1.802.915,2	1.788.812,8	1.709.786,0	1.789.038,3	1.846.113,3	1.867.698,5	1.914.154,9	1.959.962,2	2.035.910,3
Italy	1.437.395,4	1.480.531,4	1.556.123,3	1.637.749,6	1.646.106,5	1.551.712,9	1.587.779,3	1.627.923,3	1.630.252,2	1.598.461,0	1.616.041,8	1.680.252,4
Cyprus					21.651,8	20.832,6	21.089,3	21.302,6	20.834,0	19.385,4	19.090,0	20.177,9
Latvia											34.984,2	36.599,8
Lithuania												63.137,8
Luxembourg	24.828,5	26.968,7	30.497,1	33.230,4	33.483,4	31.159,4	33.208,1	35.971,4	36.757,3	38.149,1	41.673,6	44.094,0
Malta					8.475,3	8.202,8	8.819,7	8.983,7	9.338,5	9.720,3	10.626,1	12.005,0
Netherlands	487.938,9	516.856,3	549.312,9	587.157,4	595.900,6	553.917,1	565.718,9	580.030,5	591.318,5	600.664,4	604.157,1	633.534,5
Austria	233.334,5	244.832,6	257.511,1	269.382,8	271.747,6	259.782,3	268.801,5	281.367,3	295.920,4	298.471,5	307.298,7	325.546,4
Portugal	190.517,1	202.981,5	214.748,1	223.414,8	222.243,9	212.817,2	220.917,5	213.257,4	210.179,6	214.287,4	220.361,9	230.987,3
Slovenia				45.926,2	47.328,7	42.636,1	43.479,6	44.601,0	44.923,4	45.082,5	46.888,8	49.033,8
Slovakia						94.494,8	102.973,0	105.196,0	108.881,1	110.922,0	115.525,2	120.909,6
Finland	137.667,2	142.641,3	149.796,9	164.378,2	167.859,0	153.656,6	158.964,8	165.345,8	166.170,1	164.960,0	166.924,5	174.075,2

Πηγή: Eurostat (προσπελάστηκε 09/04/2018)

Πίνακας 2: Price index (2010)

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Belgium	89,653	91,568	93,683	95,564	97,394	98,152	100,000	102,002	104,016	105,104	105,804	106,983
Germany	94,235	94,820	95,109	96,723	97,534	99,248	100,000	101,070	102,627	104,644	106,522	108,666
Estonia								105,261	108,587	112,448	114,103	115,525
Ireland	102,273	105,156	108,324	109,755	108,779	103,329	100,000	99,625	101,686	102,746	102,338	109,788
Greece	84,808	86,708	89,739	92,810	96,843	99,331	100,000	100,798	100,425	98,063	96,266	95,280
Spain	87,137	90,752	94,363	97,506	99,588	99,840	100,000	100,029	100,097	100,451	100,255	100,867
France	90,382	92,135	94,126	96,539	98,836	98,932	100,000	100,944	102,112	102,905	103,498	104,629
Italy	89,704	91,398	93,134	95,401	97,767	99,682	100,000	101,468	102,869	104,116	105,114	106,100
Cyprus					98,009	98,032	100,000	101,908	103,838	102,746	101,138	99,942
Latvia											114,984	114,986
Lithuania												110,923
Luxembourg	80,945	84,342	90,275	91,621	95,179	96,510	100,000	104,774	107,452	109,274	111,073	112,538
Malta					93,788	96,312	100,000	102,263	104,354	106,339	108,793	111,452
Netherlands	90,294	92,040	94,388	96,375	98,764	99,159	100,000	100,142	101,564	102,953	103,108	103,938
Austria	89,355	91,622	93,356	95,429	97,296	99,135	100,000	101,833	103,925	105,613	107,705	110,198
Portugal	87,984	90,914	93,810	96,604	98,283	99,361	100,000	99,730	99,334	101,586	102,348	104,425
Slovenia				93,499	97,718	100,997	100,000	101,119	101,583	103,211	104,030	105,036
Slovakia						99,517	100,000	101,648	102,930	103,464	103,298	103,140
Finland	90,669	91,506	92,341	94,894	97,814	99,650	100,000	102,584	105,614	108,309	110,142	112,205

Πηγή: Eurostat (προσπελάστηκε 09/04/2018)

Πίνακας 3: GDP at constant prices-2010 (million Euro) PPS

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Συνολικό ΑΕΠ
Austria	261.132,0	267.220,3	275.837,8	282.286,1	279.299,9	262.049,0	268.801,5	276.302,7	284.744,2	282.608,7	285.315,2	295.419,5	3.321.016,8
Belgium	317.090,0	324.168,9	329.797,9	337.974,9	331.442,8	318.075,8	333.894,7	336.977,1	342.391,4	340.094,0	348.447,1	361.520,2	4.021.874,9
Cyprus					22.091,6	21.250,8	21.089,3	20.903,8	20.063,9	18.867,3	18.875,2	20.189,6	163.331,6
Estonia								23.345,5	23.951,1	23.670,6	24.231,5	24.666,6	119.865,3
Finland	151.834,9	155.881,9	162.221,4	173.223,0	171.610,4	154.196,3	158.964,8	161.180,9	157.337,2	152.305,0	151.553,9	155.140,3	1.905.450,0
France	1.711.231,8	1.783.486,8	1.819.756,1	1.867.551,1	1.809.879,8	1.728.243,6	1.789.038,3	1.828.849,0	1.829.068,6	1.860.118,5	1.893.719,9	1.945.837,5	21.866.780,9
Germany	2.327.890,3	2.362.991,1	2.454.973,6	2.555.723,9	2.530.453,7	2.325.616,8	2.451.945,8	2.557.619,6	2.579.620,8	2.560.328,9	2.638.619,3	2.713.914,0	30.059.697,7
Greece	278.046,9	275.447,0	289.910,7	287.456,1	278.978,4	258.318,6	239.522,3	217.228,4	210.122,5	214.337,3	223.810,7	228.948,7	3.002.127,6
Ireland	130.224,8	135.952,9	144.361,5	154.493,6	144.450,0	138.984,0	150.927,0	156.553,8	158.497,9	158.878,4	171.052,9	221.774,4	1.866.151,2
Italy	1.602.376,0	1.619.872,9	1.670.843,4	1.716.700,7	1.683.703,6	1.556.663,1	1.587.779,3	1.604.371,1	1.584.784,7	1.535.269,3	1.537.418,2	1.583.649,8	19.283.432,1
Latvia											30.425,3	31.829,8	62.255,1
Lithuania												56.920,4	56.920,4
Luxembourg	30.673,3	31.975,4	33.782,4	36.269,4	35.179,4	32.286,2	33.208,1	34.332,4	34.208,1	34.911,4	37.519,1	39.181,4	413.526,7
Malta					9.036,7	8.516,9	8.819,7	8.784,9	8.948,9	9.140,9	9.767,3	10.771,5	73.786,6
Netherlands	540.389,1	561.556,2	581.973,2	609.242,4	603.358,1	558.615,1	565.718,9	579.208,0	582.212,7	583.435,5	585.945,9	609.531,2	6.961.186,3
Portugal	216.536,1	223.267,6	228.918,1	231.268,7	226.126,5	214.185,8	220.917,5	213.834,8	211.588,8	210.941,9	215.306,5	221.199,2	2.634.091,5
Slovakia						94.953,4	102.973,0	103.490,5	105.781,7	107.208,3	111.836,8	117.228,6	743.472,3
Slovenia				49.119,5	48.434,0	42.215,2	43.479,6	44.107,4	44.223,3	43.679,9	45.072,4	46.682,9	407.014,2
Spain	1.091.223,9	1.132.464,5	1.200.130,0	1.246.403,7	1.220.491,1	1.144.340,1	1.137.655,1	1.130.289,2	1.129.430,7	1.111.396,7	1.151.846,2	1.210.609,3	13.906.280,6

Πηγή: Ο πίνακας έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 09/04/2018)

Πίνακας 4: Total Expenditure (percentage of GDP)

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Belgium	27,0%	26,8%	26,6%	26,2%	27,7%	30,0%	29,4%	29,7%	29,6%	30,1%	30,2%	30,3%
Germany	29,0%	28,9%	27,8%	26,8%	27,1%	30,5%	29,8%	28,6%	28,7%	29,0%	29,0%	29,1%
Estonia							17,6%	15,6%	15,0%	14,8%	15,1%	16,4%
Ireland	17,2%	17,2%	17,5%	18,1%	20,7%	24,6%	25,2%	24,7%	24,4%	23,5%	21,6%	16,3%
Greece	18,9%	20,4%	20,6%	21,3%	22,8%	24,8%	25,9%	27,3%	28,0%	26,3%	26,0%	26,4%
Spain	19,9%	20,1%	20,0%	20,3%	21,4%	24,4%	24,6%	25,3%	25,5%	25,8%	25,4%	24,6%
France	30,5%	30,6%	30,4%	30,1%	30,4%	32,9%	32,9%	32,7%	33,5%	33,9%	34,2%	33,9%
Italy	25,0%	25,3%	25,6%	25,7%	26,7%	28,8%	28,9%	28,5%	29,3%	29,8%	29,9%	29,9%
Cyprus				16,4%	17,6%	19,1%	19,9%	21,5%	22,3%	24,2%	21,7%	21,8%
Latvia										14,6%	14,4%	14,9%
Lithuania											15,2%	15,5%
Luxembourg	21,9%	21,9%	20,5%	19,5%	20,9%	23,4%	22,5%	21,8%	22,7%	23,1%	22,4%	22,1%
Malta				17,8%	18,1%	19,6%	19,3%	18,9%	19,1%	18,9%	18,3%	17,5%
Netherlands	26,2%	25,8%	26,5%	26,1%	26,4%	29,4%	29,7%	30,2%	31,0%	31,2%	30,9%	30,2%
Austria	28,4%	28,0%	27,6%	27,1%	27,6%	29,6%	29,7%	28,9%	29,2%	29,6%	29,8%	29,8%
Portugal	23,4%	23,8%	23,7%	23,0%	23,4%	25,8%	25,8%	25,8%	26,4%	27,6%	26,9%	25,7%
Slovenia			22,3%	20,9%	21,0%	23,7%	24,4%	24,5%	24,9%	24,7%	23,9%	23,8%
Slovakia					15,7%	18,5%	18,2%	17,8%	18,0%	18,3%	18,5%	18,2%
Finland	25,6%	25,6%	25,4%	24,5%	25,1%	29,0%	29,3%	28,9%	30,1%	31,1%	31,9%	31,6%

Πηγή: Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Πίνακας 5: Pensions (percentage of GDP)

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Belgium	10,8%	10,8%	10,7%	10,4%	11,0%	11,8%	11,7%	11,9%	11,9%	12,3%	12,4%	12,7%
Germany	13,0%	12,9%	12,5%	12,0%	12,0%	12,8%	12,4%	11,9%	11,9%	11,9%	11,8%	11,8%
Estonia							8,7%	7,8%	7,6%	7,6%	7,6%	8,2%
Ireland	5,4%	5,5%	5,5%	5,7%	6,5%	7,6%	7,8%	7,6%	7,8%	7,8%	7,2%	5,5%
Greece	11,3%	12,0%	11,9%	12,3%	13,1%	14,3%	14,8%	16,4%	17,7%	16,7%	17,2%	17,8%
Spain	8,9%	8,8%	8,7%	9,0%	9,2%	10,1%	10,5%	11,1%	11,8%	12,6%	12,8%	12,6%
France	12,8%	12,9%	13,0%	13,1%	13,3%	14,3%	14,3%	14,5%	14,8%	15,0%	15,1%	15,0%
Italy	14,0%	14,1%	14,0%	14,0%	14,3%	15,5%	15,5%	15,5%	16,1%	16,5%	16,5%	16,5%
Cyprus				6,1%	6,1%	6,6%	7,5%	7,9%	8,6%	9,8%	10,5%	10,8%
Latvia										8,1%	7,9%	7,7%
Lithuania											7,0%	6,8%
Luxembourg	9,7%	9,7%	8,7%	8,3%	8,6%	9,6%	9,2%	9,2%	9,6%	9,6%	9,2%	9,3%
Malta				8,6%	8,7%	9,2%	9,4%	9,1%	9,2%	8,8%	8,3%	7,8%
Netherlands	12,0%	11,7%	11,6%	11,5%	11,3%	12,2%	12,4%	12,7%	13,1%	13,2%	13,3%	13,1%
Austria	13,9%	13,7%	13,5%	13,3%	13,5%	14,4%	14,5%	14,2%	14,4%	14,7%	14,8%	14,6%
Portugal	11,7%	12,0%	12,2%	12,2%	12,7%	13,6%	13,7%	14,4%	14,5%	15,7%	15,6%	14,9%
Slovenia			10,1%	9,6%	9,5%	10,7%	11,0%	11,2%	11,3%	11,6%	11,2%	10,9%
Slovakia					7,0%	8,3%	8,2%	8,1%	8,3%	8,4%	8,7%	8,6%
Finland	10,7%	10,7%	10,7%	10,4%	10,4%	12,0%	12,2%	12,0%	12,5%	13,0%	13,4%	13,1%

Πηγή: Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Πίνακας 6: Social Transfer (percentage of GDP)

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Belgium	16,2%	16,0%	15,9%	15,8%	16,7%	18,2%	17,7%	17,8%	17,7%	17,8%	17,8%	17,6%
Germany	16,0%	16,0%	15,3%	14,8%	15,1%	17,7%	17,4%	16,7%	16,8%	17,1%	17,2%	17,3%
Estonia							8,9%	7,8%	7,4%	7,2%	7,5%	8,2%
Ireland	11,8%	11,7%	12,0%	12,4%	14,2%	17,0%	17,4%	17,1%	16,6%	15,7%	14,4%	10,8%
Greece	7,6%	8,4%	8,7%	9,0%	9,7%	10,5%	11,1%	10,9%	10,3%	9,6%	8,8%	8,6%
Spain	11,0%	11,3%	11,3%	11,3%	12,2%	14,3%	14,1%	14,2%	13,7%	13,2%	12,6%	12,0%
France	17,7%	17,7%	17,4%	17,0%	17,1%	18,6%	18,6%	18,2%	18,7%	18,9%	19,1%	18,9%
Italy	11,0%	11,2%	11,6%	11,7%	12,4%	13,3%	13,4%	13,0%	13,2%	13,3%	13,4%	13,4%
Cyprus				10,3%	11,5%	12,5%	12,4%	13,6%	13,7%	14,4%	11,2%	11,0%
Latvia										6,5%	6,5%	7,2%
Lithuania											8,2%	8,7%
Luxembourg	12,2%	12,2%	11,8%	11,2%	12,3%	13,8%	13,3%	12,6%	13,1%	13,5%	13,2%	12,8%
Malta				9,2%	9,4%	10,4%	9,9%	9,8%	9,9%	10,1%	10,0%	9,7%
Netherlands	14,2%	14,1%	14,9%	14,6%	15,1%	17,2%	17,3%	17,5%	17,9%	18,0%	17,6%	17,1%
Austria	14,5%	14,3%	14,1%	13,8%	14,1%	15,2%	15,2%	14,7%	14,8%	14,9%	15,0%	15,2%
Portugal	11,7%	11,8%	11,5%	10,8%	10,7%	12,2%	12,1%	11,4%	11,9%	11,9%	11,3%	10,8%
Slovenia			12,2%	11,3%	11,5%	13,0%	13,4%	13,3%	13,6%	13,1%	12,7%	12,9%
Slovakia					8,7%	10,2%	10,0%	9,7%	9,7%	9,9%	9,8%	9,6%
Finland	14,9%	14,9%	14,7%	14,1%	14,7%	17,0%	17,1%	16,9%	17,6%	18,1%	18,5%	18,5%

Πηγή: Ο πίνακας έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκε 13/02/2018)

Πίνακας 7: Total Expenditure (million Euro-PPS, constant price 2010)

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Σύνολο Δαπάνης (1)	Συνολικό ΑΕΠ (2)	Μέση Δαπάνη (1)÷(2)
Austria	74.161,5	74.821,7	76.131,2	76.499,5	77.086,8	77.566,5	79.834,0	79.851,5	83.145,3	83.652,2	85.023,9	88.035,0	955.809,1	3.321.016,8	28,78%
Belgium	85.614,3	86.877,3	87.726,3	88.549,4	91.809,7	95.422,8	98.165,0	100.082,2	101.347,8	102.368,3	105.231,0	109.540,6	1.152.734,7	4.021.874,9	28,66%
Cyprus					3.888,1	4.058,9	4.196,8	4.494,3	4.474,3	4.565,9	4.095,9	4.401,3	34.175,5	163.331,6	20,92%
Estonia								3.641,9	3.592,7	3.503,2	3.659,0	4.045,3	18.442,1	119.865,3	15,39%
Finland	38.869,7	39.905,8	41.204,2	42.439,6	43.074,2	44.716,9	46.576,7	46.581,3	47.358,5	47.366,8	48.345,7	49.024,3	535.463,9	1.905.450,0	28,10%
France	521.925,7	545.747,0	553.205,8	562.132,9	550.203,5	568.592,2	588.593,6	598.033,6	612.738,0	630.580,2	647.652,2	659.638,9	7.039.043,5	21.866.780,9	32,19%
Germany	675.088,2	682.904,4	682.482,6	684.934,0	685.752,9	709.313,1	730.679,8	731.479,2	740.351,2	742.495,4	765.199,6	789.749,0	8.620.429,5	30.059.697,7	28,68%
Greece	52.550,9	56.191,2	59.721,6	61.228,1	63.607,1	64.063,0	62.036,3	59.303,4	58.834,3	56.370,7	58.190,8	60.442,5	712.539,8	3.002.127,6	23,73%
Ireland	22.398,7	23.383,9	25.263,3	27.963,3	29.901,2	34.190,1	38.033,6	38.668,8	38.673,5	37.336,4	36.947,4	36.149,2	388.909,3	1.866.151,2	20,84%
Italy	400.594,0	409.827,8	427.735,9	441.192,1	449.548,9	448.319,0	458.868,2	457.245,8	464.341,9	457.510,3	459.688,1	473.511,3	5.348.383,2	19.283.432,1	27,74%
Latvia											4.381,2	4.742,6	9.123,9	62.255,1	14,66%
Lithuania												8.822,7	8.822,7	56.920,4	15,50%
Luxembourg	6.717,5	7.002,6	6.925,4	7.072,5	7.352,5	7.555,0	7.471,8	7.484,5	7.765,2	8.064,5	8.404,3	8.659,1	90.474,9	413.526,7	21,88%
Malta					1.635,6	1.669,3	1.702,2	1.660,3	1.709,2	1.727,6	1.787,4	1.885,0	13.776,8	73.786,6	18,67%
Netherlands	141.581,9	144.881,5	154.222,9	159.012,3	159.286,5	164.232,8	168.018,5	174.920,8	180.485,9	182.031,9	181.057,3	184.078,4	1.993.810,8	6.961.186,3	28,64%
Portugal	50.669,4	53.137,7	54.253,6	53.191,8	52.913,6	55.259,9	56.996,7	55.169,4	55.859,4	58.220,0	57.917,4	56.848,2	660.437,2	2.634.091,5	25,07%
Slovakia						17.566,4	18.741,1	18.421,3	19.040,7	19.619,1	20.689,8	21.335,6	135.414,0	743.472,3	18,21%
Slovenia				10.266,0	10.171,1	10.005,0	10.609,0	10.806,3	11.011,6	10.788,9	10.772,3	11.110,5	95.540,8	407.014,2	23,47%
Spain	217.153,6	227.625,4	240.026,0	253.020,0	261.185,1	279.219,0	279.863,2	285.963,2	288.004,8	286.740,3	292.568,9	297.809,9	3.209.179,3	13.906.280,6	23,08%

Πηγή: Ο πίνακας έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 09/04/2018)

Πίνακας 8: Pensions (million Euro-PPS, constant price 2010)

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Σύνολο Δαπάνης (1)	Συνολικό ΑΕΠ (2)	Μέση Δαπάνη (1)÷(2)
Austria	36.297,3	36.609,2	37.238,1	37.544,1	37.705,5	37.735,1	38.976,2	39.235,0	41.003,2	41.543,5	42.226,6	43.131,2	469.245,0	3.321.016,8	14,13%
Belgium	34.245,7	35.010,2	35.288,4	35.149,4	36.458,7	37.532,9	39.065,7	40.100,3	40.744,6	41.831,6	43.207,4	45.913,1	464.548,0	4.021.874,9	11,55%
Cyprus					1.347,6	1.402,6	1.581,7	1.651,4	1.725,5	1.849,0	1.981,9	2.180,5	13.720,1	163.331,6	8,40%
Estonia								1.820,9	1.820,3	1.799,0	1.841,6	2.022,7	9.304,5	119.865,3	7,76%
Finland	16.246,3	16.679,4	17.357,7	18.015,2	17.847,5	18.503,6	19.393,7	19.341,7	19.667,1	19.799,6	20.308,2	20.323,4	223.483,4	1.905.450,0	11,73%
France	219.037,7	230.069,8	236.568,3	244.649,2	240.714,0	247.138,8	255.832,5	265.183,1	270.702,1	279.017,8	285.951,7	291.875,6	3.066.740,6	21.866.780,9	14,02%
Germany	302.625,7	304.825,9	306.871,7	306.686,9	303.654,4	297.679,0	304.041,3	304.356,7	306.974,9	304.679,1	311.357,1	320.241,9	3.673.994,5	30.059.697,7	12,22%
Greece	31.419,3	33.053,6	34.499,4	35.357,1	36.546,2	36.939,6	35.449,3	35.625,5	37.191,7	35.794,3	38.495,4	40.752,9	431.124,2	3.002.127,6	14,36%
Ireland	7.032,1	7.477,4	7.939,9	8.806,1	9.389,3	10.562,8	11.772,3	11.898,1	12.362,8	12.392,5	12.315,8	12.197,6	124.146,7	1.866.151,2	6,65%
Italy	224.332,6	228.402,1	233.918,1	240.338,1	240.769,6	241.282,8	246.105,8	248.677,5	255.150,3	253.319,4	253.674,0	261.302,2	2.927.272,6	19.283.432,1	15,18%
Latvia											2.403,6	2.450,9	4.854,5	62.255,1	7,80%
Lithuania												3.870,6	3.870,6	56.920,4	6,80%
Luxembourg	2.975,3	3.101,6	2.939,1	3.010,4	3.025,4	3.099,5	3.055,1	3.158,6	3.284,0	3.351,5	3.451,8	3.643,9	38.096,1	413.526,7	9,21%
Malta					786,2	783,6	829,1	799,4	823,3	804,4	810,7	840,2	6.476,8	73.786,6	8,78%
Netherlands	64.846,7	65.702,1	67.508,9	70.062,9	68.179,5	68.151,0	70.149,1	73.559,4	76.269,9	77.013,5	77.930,8	79.848,6	859.222,3	6.961.186,3	12,34%
Portugal	25.334,7	26.792,1	27.928,0	28.214,8	28.718,1	29.129,3	30.265,7	30.792,2	30.680,4	33.117,9	33.587,8	32.958,7	357.519,6	2.634.091,5	13,57%
Slovakia						7.881,1	8.443,8	8.382,7	8.779,9	9.005,5	9.729,8	10.081,7	62.304,5	743.472,3	8,38%
Slovenia				4.715,5	4.601,2	4.517,0	4.782,8	4.940,0	4.997,2	5.066,9	5.048,1	5.088,4	43.757,2	407.014,2	10,75%
Spain	97.118,9	99.656,9	104.411,3	112.176,3	112.285,2	115.578,4	119.453,8	125.462,1	133.272,8	140.036,0	147.436,3	152.536,8	1.459.424,8	13.906.280,6	10,49%

Πηγή: Ο πίνακας έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 09/04/2018)

Πίνακας 9: Social transfers (million Euro-PPS, constant price 2010)

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Σύνολο Δαπάνης (1)	Συνολικό ΑΕΠ (2)	Μέση Δαπάνη (1)/(2)
Austria	37.864,1	38.212,5	38.893,1	38.955,5	39.381,3	39.831,5	40.857,8	40.616,5	42.142,1	42.108,7	42.797,3	44.903,8	486.564,2	3.321.016,8	14,65%
Belgium	51.368,6	51.867,0	52.437,9	53.400,0	55.350,9	57.889,8	59.099,4	59.981,9	60.603,3	60.536,7	62.023,6	63.627,6	688.186,7	4.021.874,9	17,11%
Cyprus					2.540,5	2.656,4	2.615,1	2.842,9	2.748,8	2.716,9	2.114,0	2.220,9	20.455,4	163.331,6	12,52%
Estonia								1.820,9	1.772,4	1.704,3	1.817,4	2.022,7	9.137,6	119.865,3	7,62%
Finland	22.623,4	23.226,4	23.846,6	24.424,4	25.226,7	26.213,4	27.183,0	27.239,6	27.691,3	27.567,2	28.037,5	28.701,0	311.980,4	1.905.450,0	16,37%
France	302.888,0	315.677,2	316.637,6	317.483,7	309.489,4	321.453,3	332.761,1	332.850,5	342.035,8	351.562,4	361.700,5	367.763,3	3.972.302,8	21.866.780,9	18,17%
Germany	372.462,4	378.078,6	375.611,0	378.247,1	382.098,5	411.634,2	426.638,6	427.122,5	433.376,3	437.816,2	453.842,5	469.507,1	4.946.435,0	30.059.697,7	16,46%
Greece	21.131,6	23.137,5	25.222,2	25.871,0	27.060,9	27.123,4	26.587,0	23.677,9	21.642,6	20.576,4	19.695,3	19.689,6	281.415,6	3.002.127,6	9,37%
Ireland	15.366,5	15.906,5	17.323,4	19.157,2	20.511,9	23.627,3	26.261,3	26.770,7	26.310,7	24.943,9	24.631,6	23.951,6	264.762,6	1.866.151,2	14,19%
Italy	176.261,4	181.425,8	193.817,8	200.854,0	208.779,2	207.036,2	212.762,4	208.568,2	209.191,6	204.190,8	206.014,0	212.209,1	2.421.110,6	19.283.432,1	12,56%
Latvia											1.977,6	2.291,7	4.269,4	62.255,1	6,86%
Lithuania												4.952,1	4.952,1	56.920,4	8,70%
Luxembourg	3.742,1	3.901,0	3.986,3	4.062,2	4.327,1	4.455,5	4.416,7	4.325,9	4.481,3	4.713,0	4.952,5	5.015,2	52.378,8	413.526,7	12,67%
Malta					849,4	885,8	873,2	860,9	885,9	923,2	976,7	1.044,8	7.300,0	73.786,6	9,89%
Netherlands	76.735,2	79.179,4	86.714,0	88.949,4	91.107,1	96.081,8	97.869,4	101.361,4	104.216,1	105.018,4	103.126,5	104.229,8	1.134.588,5	6.961.186,3	16,30%
Portugal	25.334,7	26.345,6	26.325,6	24.977,0	24.195,5	26.130,7	26.731,0	24.377,2	25.179,1	25.102,1	24.329,6	23.889,5	302.917,6	2.634.091,5	11,50%
Slovakia						9.685,2	10.297,3	10.038,6	10.260,8	10.613,6	10.960,0	11.253,9	73.109,5	743.472,3	9,83%
Slovenia				5.550,5	5.569,9	5.488,0	5.826,3	5.866,3	6.014,4	5.722,1	5.724,2	6.022,1	51.783,7	407.014,2	12,72%
Spain	120.034,6	127.968,5	135.614,7	140.843,6	148.899,9	163.640,6	160.409,4	160.501,1	154.732,0	146.704,4	145.132,6	145.273,1	1.749.754,5	13.906.280,6	12,58%

Πηγή: Ο πίνακας έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 09/04/2018)

Πίνακας 10: Αποτελεσματικότητα των συντάξεων στον Δείκτη Gini

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Belgium	2,553	2,361	2,437	2,491	2,348	2,237	2,151	2,195	2,220	2,261	2,219	2,198
Germany		2,526	2,884	2,619	2,872	2,714	2,839	2,983	3,074	3,010	3,026	3,020
Estonia								3,272	3,296	3,207	3,025	2,732
Ireland	2,493	2,576	2,437	2,293	2,043	1,760	1,689	1,873	1,729	1,842	2,103	2,953
Greece	2,505	2,322	2,234	2,189	2,161	2,067	1,954	1,915	2,016	2,391	2,287	2,240
Spain	3,227	2,866	2,949	2,766	2,104	1,891	1,852	1,828	1,740	1,690	1,688	1,781
France	2,393	2,391	2,564	2,463	2,049	1,881	1,834	1,776	1,872	1,893	1,945	1,979
Italy	2,054	2,085	2,132	2,096	2,096	1,839	1,874	1,868	1,762	1,742	1,765	1,721
Cyprus					3,069	2,769	2,799	2,903	2,596	2,172	1,876	2,357
Latvia											2,970	2,962
Lithuania												3,177
Luxembourg	2,721	2,702	3,015	3,149	2,960	2,571	2,676	2,783	2,724	2,399	2,831	2,996
Malta					2,542	2,498	2,417	2,780	2,775	2,906	3,196	3,378
Netherlands		2,132	2,223	2,298	2,412	2,244	2,262	2,304	2,335	2,278	2,216	2,202
Austria	1,950	2,028	2,206	2,241	2,064	2,003	1,944	2,012	1,990	1,983	1,965	2,015
Portugal	1,666	1,611	1,611	1,704	1,772	1,682	1,708	1,629	2,122	1,994	2,303	2,754
Slovenia				2,973	2,996	2,704	2,656	2,641	2,669	2,639	2,681	2,842
Slovakia						3,792	3,746	3,741	3,720	3,747	3,438	3,770
Finland	2,225	2,180	2,255	2,321	2,309	2,060	2,130	2,164	2,103	2,134	2,105	2,174

Πηγή: Ο πίνακας έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 09/04/2018)

Πίνακας 11: Αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά τις συντάξεις, στον Δείκτη Gini

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Belgium	1,596	1,608	1,433	1,518	1,362	1,265	1,331	1,372	1,384	1,338	1,400	1,379
Germany		1,322	1,574	1,250	1,173	1,019	1,057	1,137	1,070	1,050	1,003	0,987
Estonia								1,428	1,280	1,301	1,224	1,056
Ireland	1,883	2,024	2,004	2,040	2,005	1,979	1,977	2,092	2,047	2,164	2,187	2,812
Greece	0,462	0,515	0,512	0,554	0,527	0,465	0,516	0,541	0,610	0,732	0,768	0,733
Spain	0,802	0,566	0,522	0,571	0,609	0,602	0,790	0,887	0,849	0,996	1,034	1,015
France	1,111	1,087	1,105	1,253	0,939	0,861	0,963	0,908	0,817	0,842	0,880	0,914
Italy	0,346	0,367	0,385	0,431	0,370	0,403	0,443	0,467	0,482	0,513	0,515	0,515
Cyprus					0,741	0,671	0,818	0,767	0,664	0,606	0,643	0,880
Latvia											1,199	0,916
Lithuania												1,147
Luxembourg	1,366	1,430	1,314	1,401	1,264	1,269	1,508	1,587	1,579	1,497	1,451	1,396
Malta					1,412	1,252	1,347	1,421	1,493	1,427	1,451	1,450
Netherlands		1,431	1,310	1,189	1,100	1,007	1,145	1,164	1,152	1,115	1,073	1,088
Austria	1,336	1,334	1,414	1,405	1,210	1,146	1,167	1,321	1,207	1,270	1,239	1,253
Portugal	0,648	0,657	0,758	0,825	0,745	0,776	0,993	0,980	0,912	0,919	0,960	0,931
Slovenia				1,842	1,655	1,456	1,503	1,554	1,563	1,547	1,524	1,484
Slovakia						1,212	1,367	1,448	1,346	1,463	1,327	1,374
Finland	1,849	1,796	1,754	1,813	1,617	1,375	1,466	1,492	1,379	1,348	1,347	1,387

Πηγή: Ο πίνακας έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 09/04/2018)

Πίνακας 12: Αποτελεσματικότητα των κοινωνικών παροχών στον Δείκτη Gini

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Belgium	1,715	1,667	1,613	1,667	1,542	1,445	1,456	1,487	1,502	1,495	1,510	1,499
Germany		1,621	1,851	1,646	1,700	1,525	1,581	1,670	1,672	1,632	1,614	1,602
Estonia								2,168	2,143	2,126	1,991	1,776
Ireland	1,901	2,006	1,956	1,937	1,834	1,728	1,708	1,818	1,758	1,849	1,938	2,557
Greece	1,631	1,518	1,449	1,435	1,402	1,330	1,274	1,299	1,419	1,679	1,671	1,654
Spain	1,759	1,493	1,502	1,465	1,184	1,068	1,155	1,199	1,168	1,226	1,253	1,296
France	1,451	1,443	1,518	1,551	1,281	1,173	1,199	1,163	1,157	1,174	1,206	1,234
Italy	1,258	1,277	1,288	1,281	1,243	1,123	1,151	1,167	1,124	1,128	1,138	1,115
Cyprus					1,457	1,316	1,458	1,440	1,318	1,164	1,174	1,498
Latvia											2,043	1,873
Lithuania												1,898
Luxembourg	1,765	1,784	1,837	1,935	1,773	1,618	1,766	1,857	1,825	1,670	1,795	1,844
Malta					1,793	1,684	1,711	1,889	1,913	1,921	2,032	2,098
Netherlands		1,554	1,520	1,502	1,490	1,359	1,425	1,446	1,448	1,413	1,385	1,393
Austria	1,452	1,484	1,586	1,602	1,456	1,393	1,378	1,468	1,418	1,438	1,418	1,438
Portugal	1,094	1,075	1,125	1,211	1,226	1,170	1,264	1,241	1,450	1,406	1,594	1,827
Slovenia				2,077	2,004	1,788	1,781	1,801	1,808	1,809	1,823	1,857
Slovakia						2,160	2,208	2,252	2,217	2,263	2,109	2,271
Finland	1,750	1,713	1,720	1,777	1,676	1,459	1,520	1,544	1,468	1,459	1,445	1,482

Πηγή: Ο πίνακας έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 09/04/2018)

Πίνακας 13: Αποτελεσματικότητα των συντάξεων στην Φτώχεια

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Belgium	3,131	3,005	3,222	3,244	3,205	2,915	3,021	2,841	2,926	3,039	2,919	3,019
Germany		3,616	3,550	3,549	3,697	3,484	3,619	3,674	3,687	3,711	3,659	3,629
Estonia								5,053	5,020	4,718	4,021	3,590
Ireland	2,904	3,352	3,310	3,063	2,871	2,478	2,610	2,840	2,753	2,840	3,198	3,966
Greece	3,834	3,529	3,548	3,531	3,348	3,213	2,999	2,730	2,609	2,848	2,918	2,910
Spain	4,380	4,243	4,263	4,289	3,479	3,124	3,009	2,838	2,844	2,704	2,697	2,854
France	3,168	3,233	3,349	3,233	3,381	3,108	3,080	3,043	3,077	2,995	3,043	3,070
Italy	3,254	3,218	3,233	3,206	3,171	2,948	2,977	2,948	2,837	2,784	2,792	2,714
Cyprus					4,165	3,800	3,780	3,725	3,638	3,411	3,105	3,198
Latvia											4,462	4,318
Lithuania												4,879
Luxembourg	4,232	4,266	4,679	4,856	4,802	4,025	3,841	4,120	3,821	3,656	4,173	4,210
Malta					3,909	3,818	3,826	4,227	4,058	4,469	4,462	4,718
Netherlands		3,493	3,578	3,635	3,832	3,516	3,453	3,414	3,349	3,340	3,282	3,280
Austria	2,878	3,030	3,053	3,240	2,925	2,859	2,831	2,782	2,891	2,807	2,838	2,900
Portugal	3,063	3,084	3,079	3,238	3,150	3,047	2,859	2,794	3,053	2,906	2,830	3,005
Slovenia				4,356	4,238	3,906	3,577	3,554	3,527	3,465	3,655	3,821
Slovakia						6,309	5,874	6,060	5,690	5,608	5,566	5,829
Finland	2,883	2,869	2,762	2,854	2,970	2,677	2,759	2,805	2,789	2,822	2,706	2,920

Πηγή: Ο πίνακας έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 09/04/2018)

Πίνακας 14: Αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων, μετά τις συντάξεις, στην Φτώχεια

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Belgium	2,998	2,981	2,840	2,831	2,728	2,490	2,560	2,526	2,529	2,392	2,451	2,511
Germany		2,949	3,357	2,616	2,463	2,016	2,042	2,219	2,009	1,989	1,930	1,934
Estonia								3,810	3,978	3,718	3,099	2,720
Ireland	3,075	3,334	3,633	3,874	3,832	3,529	3,558	3,603	3,492	3,758	3,875	5,090
Greece	1,520	1,580	1,425	1,594	1,416	1,259	1,401	1,258	1,340	1,823	1,705	1,870
Spain	1,840	1,589	1,547	1,494	1,882	1,690	1,995	2,207	2,082	2,424	2,271	2,215
France	2,727	2,825	2,700	2,963	2,737	2,487	2,505	2,380	2,179	2,320	2,334	2,280
Italy	1,717	1,665	1,600	1,515	1,579	1,581	1,574	1,501	1,546	1,620	1,601	1,616
Cyprus					2,658	2,644	2,711	2,722	2,733	2,572	3,702	3,293
Latvia											3,305	2,442
Lithuania												2,572
Luxembourg	3,549	3,478	3,411	3,777	3,514	3,247	3,772	3,968	3,659	3,401	3,074	3,418
Malta					3,531	3,359	3,439	3,343	3,746	3,230	3,319	3,219
Netherlands		3,595	3,611	3,458	3,128	2,666	2,959	2,707	2,848	2,778	2,587	2,806
Austria	3,422	3,538	3,532	3,726	2,930	2,808	2,859	3,163	2,986	2,980	2,966	3,007
Portugal	1,967	2,077	2,287	2,334	2,402	2,159	2,661	2,556	2,458	2,241	2,386	2,420
Slovenia				4,444	4,045	3,741	3,546	3,293	3,414	3,259	3,325	3,282
Slovakia						3,497	3,939	3,436	3,505	3,669	3,644	3,673
Finland	4,139	3,907	3,806	3,902	3,414	2,784	3,011	2,959	2,894	3,055	2,899	2,904

Πηγή: Ο πίνακας έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 09/04/2018)

Πίνακας 15: Αποτελεσματικότητα των κοινωνικών παροχών στην Φτώχεια

GEO/TIME	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Belgium	2,443	2,413	2,408	2,419	2,337	2,138	2,199	2,140	2,162	2,128	2,120	2,165
Germany		2,485	2,624	2,418	2,401	2,110	2,163	2,258	2,189	2,178	2,139	2,129
Estonia								3,681	3,757	3,583	3,093	2,755
Ireland	2,690	2,922	3,078	3,155	3,040	2,745	2,764	2,830	2,746	2,897	3,054	3,975
Greece	2,639	2,451	2,397	2,420	2,262	2,141	2,048	1,917	1,915	2,157	2,218	2,256
Spain	2,579	2,418	2,404	2,412	2,225	1,971	2,066	2,094	2,059	2,138	2,097	2,154
France	2,270	2,315	2,305	2,372	2,327	2,132	2,131	2,089	2,022	2,038	2,048	2,044
Italy	2,234	2,196	2,165	2,127	2,099	1,983	1,990	1,975	1,937	1,932	1,928	1,898
Cyprus					2,739	2,609	2,635	2,584	2,557	2,400	2,790	2,672
Latvia											3,414	3,019
Lithuania												3,105
Luxembourg	3,040	3,025	3,150	3,362	3,190	2,826	3,012	3,163	2,953	2,810	2,830	2,976
Malta					3,089	2,948	2,993	3,102	3,171	3,128	3,166	3,230
Netherlands		2,746	2,754	2,727	2,655	2,350	2,427	2,324	2,338	2,309	2,243	2,329
Austria	2,457	2,539	2,554	2,670	2,336	2,239	2,245	2,340	2,309	2,275	2,275	2,305
Portugal	2,163	2,204	2,278	2,380	2,368	2,204	2,277	2,234	2,294	2,179	2,201	2,304
Slovenia				3,399	3,241	2,958	2,794	2,701	2,722	2,661	2,757	2,788
Slovakia						3,749	3,768	3,711	3,621	3,624	3,613	3,721
Finland	2,871	2,775	2,715	2,791	2,612	2,215	2,314	2,312	2,260	2,306	2,208	2,260

Πηγή: Ο πίνακας έγινε μετά από επεξεργασία των στοιχείων που είναι διαθέσιμα στην Eurostat (προσπελάστηκαν 13/02/2018 και 09/04/2018)

Βιβλιογραφία- Αρθρογραφία

Ελληνόγλωσση

- Ιωαννίδης, Α. (2016).** Ανισοκατανομή Εισοδήματος, Φτώχεια και Μέτρηση τους, Πτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- Κιόχος, Π. (1993).** Στατιστική, Αθήνα: Εκδόσεις INTERBOOKS
- Λιανός, Θ., Ντεμούση, Α.Ν. (2013).** Οικονομική της Εργασίας, Αθήνα: Εκδόσεις ΜΠΕΝΟΥ
- Μπαλφούσια, Α. Κωτσή, Κ. (2007).** Ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα στην ΕΕ-15 και δυνατότητες εφαρμογής του στην Ελλάδα, Εκθέσεις 50, Αθήνα: ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
- Μαρξ, Κ. (2008).** Το Κεφάλαιο, (Τόμος Ι), Αθήνα: Εκδόσεις ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ
- Ρέππας, Π. (1991).** Οικονομική Ανάπτυξη, Θεωρίες και Στρατηγικές, Αθήνα: Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ
- Begg, D., Fischer, S. και Dornbusch, R. (2006).** Εισαγωγή στην Οικονομική, Αθήνα: Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ
- Piketty, T. (2014).** Το Κεφάλαιο τον 21ο αιώνα, Αθήνα: Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ
- Wooldridge, J. (2006).** Εισαγωγή στην Οικονομετρία, Μια νέα προσέγγιση, (Τόμος Α και Β), Αθήνα: Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Ξενόγλωσση

- Alesina, A., Perotti, R. (1996).** Income distribution, political instability, and investment. *European Economic Review*, vol. 40, pp 1203-1228
- Atkinson, A. (2015).** Inequality: What can be done?, Harvard University Press
- Enamorado, T., Lopez- Calva, L., Rodriguez Castelan, C., Winkler, H. (2016).** Income Inequality and violent crime: Evidence from Mexico's drug war. *Journal of Development Economics*, vol. 120, pp 128-143
- Kuznets, S. (1953).** Shares of upper income groups in income and savings, NBER
- Lynch, J., Kaplan, G., Pamuk, E., Cohen, R., Heck, K., Balfour, J. and Yen, I. (1998).** Income Inequality and Mortality in Metropolitan Areas of the United States. *American Journal of Public Health*, Vol. 8, No 7, pp 1074- 1080
- Martins, P., Pereira, P. (2004).** Does Education reduce wage inequality? Quantile: regression evidence from 16 countries. *Labour Economics*, vol. 11, pp 355-371
- Mitrakos, T. (2014).** Inequality, poverty and social welfare in Greece: distributional effects of austerity, Bank of Greece, Working paper 174

Perotti, R. (1996). Growth, income distribution, and Democracy: What the Data say. *Journal of Economic Growth*, vol. 1, pp 149- 187

Rowlingson, K. (2011). Does income inequality cause health and social problem? Joseph Rowntree Foundation

Thirwall, A. (2006). Growth and Development, 8th edition, Palgrave Macmillan

Wilkinson, R., Pickett, K. (2006). Income inequality and population health: A review and explanation of the evidence. *Social Science & Medicine*, vol. 62, pp 1768-1784

Wilkinson, R., Pickett, K. (2009). Income Inequality and Social Dysfunction. *Annual Review of Sociology*, vol. 35, pp 493-511

World Development Report 1990, *Poverty*, World Bank

Διαδικτυακές Πηγές

www.worldbank.org

ec.europa.eu/eurostat

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di12&lang=en

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di12b&lang=en

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di12c&lang=en

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_li02&lang=en

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_li09&lang=en

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_li10&lang=en

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=spr_exp_pens&lang=en

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=spr_exp_sum&lang=en

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_gdp&lang=en

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat_lfs_9903&lang=en

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsi_jhh_a&lang=en